Johan Bojer

ULTIMUL VIKING

DEN SISTE VIKING

Roman

Traducere din limba norvegiană
ALEXANDRU BUDIŞTEANU

Coperta
Hary Guttman

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
Bucureşti
1967

PREFAŢĂ

După cum Cervantes însuşi mărturiseşte în Prolog, *Don Quijote* a fost scris cu intenţia de a combate literatura cavalerească, de a-i denunţa efectele nocive, luând-o în derâdere. Un pamflet, aşadar, ce risca să-şi piardă actualitatea de îndată ce satira a rămas fără obiect. Dar cartea s-a păstrat mereu actuală, iar de-a lungul veacurilor i s-au adăugat atâtea semnificaţii noi, încât unii exegeţi ai operei lui Cervantes s-au întrebat chiar dacă autorul şi-a înţeles, într-adevăr, eroul. Prin scurgerea timpului au fost descifrate idei, sentimente şi sensuri general-umane, pe care tot timpul le-a diferenţiat de circumstanţialul caduc, adică de ceea ce era accesibil înţelegerii şi sensibilităţii circumscrise într-un anume perimetru geografic şi în limitele unui moment istoric dat.

În această ordine de idei ar putea, desigur, să fie citate şi alte opere, care, susceptibile de a fi îmbogăţite cu semnificaţii noi, refuză să îmbătrânească.

Desigur, chestiunea e poate mai complexă, dar, redusă aici la o schemă elementară, sugerează punctul de vedere din care, privind *Ultimul viking*, acest amplu poem epic îşi păstrează nealterată vibraţia lui emoţională peste timp şi comunică un fior de autentică poezie.

*

Ceea ce se petrece în actualitate, adică în actualitatea anului 1921 când a apărut romanul, e capitolul final căruia acţiunea propriu-zisă îi este anterioară cu câteva decenii. Epilogul e încărcat de melancolie şi de nostalgia unor vremuri apuse. U*ltimul viking* acuză astfel o optică *paseistă*, definitorie de altfel pentru poziţia lui Johan Bojer (1872—1959) faţă de realităţile norvegiene de la începutul acestui veac.

Rupându-se din Uniunea cu Suedia în 1905, Norvegia inaugurează o epocă nouă în istoria sa politică şi în viaţa economică. Dezvoltarea industriei, mai pronunţată odată cu dobândirea independenţei, provoacă un proces accelerat de proletarizare a ţărănimii şi a pescarilor; concură, pe de o parte, la creşterea numerică a clasei muncitoare, iar pe de altă parte face ca, prin ritmul rapid al acestor prefaceri, proletariatul să se afirme mai dinamic şi mai combativ decât în alte ţări scandinave.

Pe planul literelor, e epoca în care – Bjørnson, Ibsen, Kielland, Hamsun sau Lie fiind nume de acum consacrate – o nouă generaţie de scriitori, din care face parte şi Bojer, începe să se afirme. Aducând fiecare în parte o contribuţie literară distinctă, scriitorii noii generaţii prezintă totodată câteva trăsături comune: admiraţia faţă de marii lor predecesori; apoi interesul, pe care îl iau mai ales de la Hamsun, pentru forţele iraţionale ale sufletului; şi, cu precădere, atenţia pe care o acordă opoziţiei dintre societatea modernă şi vechea civilizaţie ţărănească; de aici, o altă latură comună – trăsătură de altfel constantă a literaturii norvegiene: preocuparea fiecărui scriitor de particularităţile locale ale regiunii sale de baştină, sau, în orice caz, pentru particularităţile unei regiuni determinate. Gabriel Scott va deveni astfel romancierul Sudului, iar Peter Egge va înfăţişa viaţa ţăranilor din interiorul ţării, Bojer, la rândul său, în *Ultimul viking*, în *Propria noastră casă* sau în *Oamenii coastei* va evoca viaţa aspră şi plină de

primejdii a pescarilor din ţinutul Trondheim.

Dar nu numai atât.

Ultimul viking reînvie realităţi de curând apuse, în care se răsfrâng şi vibrează încă ecourile nobile şi generoase ale unei istorii în acelaşi timp glorioase şi poetice. Mai mult: prezentul, în viziunea lui Bojer, e acceptabil numai prin ceea ce reprezintă el ca prelungire, continuare a unor tradiţii seculare; restul e deplorabil. De pe această poziţie, Bojer observă şi denunţă racilele noilor realităţi. Toate prefacerile – se demonstrează în *Ultimul viking* – minează un mod de viaţă multisecular, minează însăşi temeliile unei vieţi clădite, generaţie după generaţie, pe demnitate şi libertate, pe o muncă supraomenească şi plină de primejdii, dar care, în contextul unor relaţii patriarhale, asigura independenţa totală a individului sau măcar îi dădea sentimentul net al independenţei. Or, iată că la începutul acestui veac, băncile, vapoarele – întreprinderi industriale în plin ocean – şi marele comerţ, complică mecanismul relaţiilor sociale şi-i aruncă pe pescari la periferia vieţii economice.

Şi astfel, tradiţia moare de civilizaţie, viaţa se angajează pe un făgaş prozaic: vapoarele fac inutile virtuţile vikingilor: curajul, bărbăţia, eroismul.

Prezentul e implacabil dar nu deschide perspective clare: „*A izbândi în unele* – va spune Lars în ultimul capitol al romanului – *înseamnă a renunţa la altele*”. Progresul şi regresul sunt, aşadar, în viziunea lui Bojer, categorii echivalente care, în sfera socialului şi a economiei, se compensează sau se anulează; sunt mişcări, deci, fără raţiune din moment ce nu produc altceva decât rupturi, tot mai grave, în continuitatea tradiţiei. De aici tristeţea şi melancolia, nostalgia şi resemnarea care, în finalul romanului, sunt desemnate ca unicele atitudini posibile. De aici *paseismul* – întoarcerea spre trecut, veştejirea imperfectelor realităţi moderne în numele şi din perspectiva unui trecut ideal.

Totuşi, în ziarele vremii, unde se constată deosebirea de interese flagrantă intre pescarii pauperizaţi şi armatorii sau angrosiştii care mânuiesc averi, este semnalat un antagonism real, care nu poate fi ignorat. Dar pentru Bojer, asemenea ziare nu sunt decât nişte nocive instrumente de dezbinare socială, cărora le opune acest tablou ce se vrea tonifiant: pescarii, într-un ceas de răgaz, fac lectură din Bjørnson, descoperind în paginile cărţilor un copleşitor filon de bunătate şi de înţelepciune.

Soluţia însă pare să o dea Lars. Mai cultivat decât alţii, înţelegând mai bine rosturile vieţii şi spiritul timpului, face un efort de adaptare, devine… director de şcoală şi rosteşte aforistic: progres într-o parte e regres într-alta. Transmite aşadar mesajul unui sceptic şi al unui dezamăgit care nu are nici măcar meritul originalităţii. Romanul capătă astfel – sub aspectul problematicii sale sociale – un iz de desuet; iar tendinţa, tezele din *Ultimul viking* prezintă interes cel mult pentru istoria literară.

*

Dar comparaţi romanul cu povestirile lui Conrad şi cu însemnările lui Gerbault, cu *Bătrânul şi marea* al lui Hemingway şi cu *Aventurile lui Gordon Pym* al lui Poe; comparaţi-l cu încă alte multe cărţi, mai noi sau mai vechi – mari şi frumoase şi interesante – în care omul înfruntă marea. *Ultimul viking* va rezista comparaţiei; căci seamănă cu toate la un loc; dar în acelaşi

timp va refuza comparaţia pentru ca nu seamănă cu niciuna în parte. Se integrează genului, dar ca o operă distinctă şi originală.

Într-un Dicţionar universal al autorilor şi operelor – o lucrare de prestigiu şi de circulaţie europeană – *Ultimul viking* este prezentat astfel (citatul e integral): *„Acest roman descrie un mediu pe care Bojer îl cunoaşte bine, acela al pescarilor din Lofoten. La sfârşitul toamnei, pescarii din sudul Norvegiei se duc la Lofoten unde se stabilesc în barăci anume destinate lor şi petrec iarna pescuind în largul coastei. Printre ei se află şi Kristaver Myran, „ultimul viking“, care tocmai cumpărase un vas, „Kobben”, ce avea proasta reputaţie de a se răsturna cu uşurinţă în timp de furtuni. În echipaj se afla şi fiul lui mai mare, Lars. Călătoria până la Lofoten decurge fără incidente, în ciuda instabilităţii vasului. Încep apoi lungile luni de iarnă, munca aspră de zi cu zi: mâini care sângerează dar care trebuie să se înfunde în sare. Pe uscat se iscă încăierări între pescarii din Sud şi cei din Nord: pe mare e goana după un banc de heringi, a căror trecere e semnalată de prezenţa unei balene. Pescuitul a fost rodnic dar greu şi, la reîntoarcere, „Kobben“ e răsturnat de furtună. Este salvat de un vapor, dar înainte de a sosi ajutorul, Kristaver pierde un om din echipaj. O mare parte din ceea ce câştigase în timpul campaniei de pescuit e cheltuit pentru reechiparea lui „Kobben”, dar de data aceasta Kristaver aşază catargul ceva mai în spate: vasul nu se va mai răsturna, lată ce viaţă grea şi periculoasă duce Kristaver; în ceea ce priveşte soţia lui, venită din interiorul ţării, ea detestă marea, care ameninţă să-i răpească tot ce are mai scump. Lars e trimis la şcoală şi devine învăţător; fratele său, Oluf, pleacă în America, şi când tatăl lor moare, mama vinde vasul şi se retrage în interiorul ţării împreună cu ceilalţi copii. Dar dacă mama pare să fi învins, victoria ei e de scurtă durată. Într-adevăr, Tosten, mezinul, nu întârzie să se reîntoarcă la Lofoten, dar de data aceasta în calitate de simplu om de echipaj. El nu se va mai întoarce niciodată pe lângă ai săi; când Lars, la rândul său, vine să revadă micul sat de pescari în care s-a născut şi a trăit, el e un străin care abia se mai regăseşte printre amintiri: poate a trădat.”*

Într-adevăr, în linii mari, cam asta e tot; prezentarea aceasta succintă e destul de exactă. Dar redus la un rezumat, *Ultimul viking* pare de o banalitate dezolantă – *quod erat demonstrandum*. Acţiunea romanului, deşi adesea spectaculoasă şi palpitantă, e mai degrabă lineară şi, repovestită, devine meschină. Or, epica urmează ciclul natural al anotimpurilor – din toamnă până în toamnă – urmează ciclul firesc al vieţii – de la naştere până la moarte – şi surprinde totodată un moment din ciclul evoluţiei economice şi sociale a Norvegiei, cuprinzând astfel mai mult decât ceea ce s-ar putea povesti într-un rezumat şi mai mult chiar decât se povesteşte în roman. Valoarea şi, implicit, perenitatea operei trebuie căutate nu atât în naraţiune, cât în *subtextul ei*, unde Bojer *sugerează* un univers uman tangent la sublim: valoarea şi actualitatea ei trebuie căutate – parafrazând expresia unui clasic roman – nu în arta cu tendinţă a autorului, ci în tendinţa cu artă a romanului. O asemenea disociere se impune de la sine întrucât ea delimitează ceea ce e caduc – adică interpretarea momentului istoric dar mai ales limitele concluziilor – de ceea ce este peren, adică elogiul poetic al omului de rând şi a vieţii lui simple.

Ultimul viking se menţine astfel în circuitul valorilor universale printr-

o temă generoasă ce se suprapune unei problematici sociale perimate şi care, de altfel, imprimă cărţii un pronunţat caracter regionalist. Romanul, desigur, se impune şi prin virtuţile lui artistice. Bojer preia şi interpretează procedeele unei străvechi tradiţii de literatură populară scandinavă. El converteşte evenimentele vieţii şi faptele oamenilor în echivalente emoţionale; transformă în metaforă momentele şi actele cele mai obişnuite, îmbogăţindu-le astfel cu înţelesuri ce depăşesc semnificaţia lor comună.

Urmând, cum am mai arătat, ciclul firesc al vieţii, acţiunea se constituie din mici sau ample poeme, dedicate fiecărei vârste. În jocurile copilăreşti se descifrează presentimentul vieţii; în dezamăgirile bătrâneţii – presentimentul morţii. Munca, dominanta maturităţii, nu e numai activitatea cotidiană cea mai constantă ci devine şi o dramatică, o crâncenă confruntare între om şi natură; iar pescuitul e chiar mai mult decât atât: pescarul înfruntă marea, cerul şi moartea ca pe nişte potrivnici care-i sunt egali, dobândind astfel, el, omul simplu, proporţii cosmice.

O atare viziune hiperbolică, apoi construcţia epică redusă la simpla cronologie a evenimentelor şi, în sfârşit, conciziunea expresiei par să îşi aibă originea în saga. Înclinat spre cultul istoriei, ca mai toţi reprezentanţii de marcă ai generaţiei sale, Bojer pare că, într-adevăr, face frecvent apel atât la motivele cât şi la categoriile estetice din saga – acele povestiri poetice, născute prin veacul al X-lea, unde sunt glorificate faptele de vitejie ale vikingilor şi ale regilor lor, într-un cadru care reproduce cu multă fidelitate instituţiile, obiceiurile, modul de viaţă ale nordicilor.

Romanul preia astfel o formulă de artă de esenţă populară în care nu numai faptele excepţionale, ci şi detaliile vieţii cotidiene – care abundă în *saga* – sunt sursă şi obiect de poezie. *Ultimul viking* evocă, într-adevăr, cu o exactitate fermecătoare nu numai prin colorit şi pitoresc ci, adesea, şi printr-o voită candoare, viaţa obişnuită a pescarilor din Trondheim. În tabloul acesta de mari dimensiuni, totul e înfăţişat cu o minuţiozitate care vrea parcă să excludă orice omisiune. Între momentele cruciale din ciclul vieţii (naşterea şi moartea) sau din ciclul anotimpurilor (plecarea şi reîntoarcerea pescarilor) sunt surprinse mai toate împrejurările, momentele, faptele existenţei cotidiene: jocurile copiilor sau practicile industriei domestice, scene de familie sau activitate din port; sunt consemnate tradiţii şi moravuri locale şi nu sunt uitate nici măcar reţetele culinare. Totul pare a copia, *tale quale*, realitatea, cu obiectivitate de proces verbal, fără nicio intervenţie a fanteziei şi fără ca în noianul de amănunte să fi fost operată vreo selecţie. Inventarierea aceasta şi mai ales precizia cu care e întocmită sunt departe însă de scrupulele viziunii fotografice a naturalismului. Aglomerarea de detalii e mai degrabă schiţa unei poetice monografii a civilizaţiei rurale din sudul Norvegiei. Neavând de proclamat vreun ideal reformator, Bojer devine poetul lucrurilor stabile, cristalizate de-a lungul unei multiseculare tradiţii. Viaţa cotidiană, care reproduce din generaţie în generaţie aceleaşi clişee, materializează, în ansamblul ei, memoria colectivă, traduce instinctul continuităţii ce se exprimă în reguli fixe de conduită şi de activitate, de judecată şi de morală. De aceea, conflictele romanului vor fi pe cât de acute, pe atât de profunde. Primul conflict major se conturează chiar de la început, intre spaima pe care oceanul i-o inspiră omului de uscat – respectiv Marjei – şi Kristaver, cel din

urmă viking, care, instinctual, e un om al mării. Nu e lipsit de dramatism, dar e un conflict de ordin particular pe care Bojer îl enunţă doar ca o premisă a epilogului. Căci în rest personalitatea lui Kristaver domină totul şi nu admite opoziţii sau replică decât după moarte. Ca şi pe ceilalţi pescari, marea îl atrage irezistibil, operând asupra unor forţe obscure ale sufletului, mai puternice decât raţiunea. Cam asta înţelege şi Marja: pentru ea, pescuitul e un primejdios şi absurd joc cu moartea. Supraomenesc sub aspectul efortului, e meschin ca rezultat practic, material. E ceea ce va înţelege Lars. Şi tot Lars e cel care, mai lucid, va situa meseria aceasta riscantă în contextul ei economic: *„...dacă ajunge pescar* – îşi face el socoteala – n-*are cine ştie ce perspective. Şi chiar dacă ar ajunge cândva căpitan, la ce bun?... Nici el nu este decât un rob pe care intermediarii, băncile, cumpărătorii de tot felul şi angrosiştii... îl trimit pe mare să le aducă peştele la uşa lor. Băncile şi intermediarii se îmbogăţesc... Angrosistul de aici e un om bogat. Doar unul singur rămâne pururea sărac... şi ăsta e pescarul.“* Şi urmând îndemnurile raţiunii, Lars va ajunge învăţător. Se va întreba însă atunci dacă nu cumva nu e altceva decât un trădător. Căci pescuitul, practică multiseculară, s-a grefat în substanţa biologică a vikingilor, devenind un implacabil instinct, ce nu se poate satisface decât în climatul unui mod de viaţă arhaic.

Interesant e însă că acest sondaj în subconştient duce la constatarea unui al doilea conflict, major şi definitoriu pentru momentul istoric dat: opoziţia dintre relaţiile umane şi sociale patriarhale, între instituţiile şi moravurile înrădăcinate prin tradiţie şi noile realităţi care operează prefaceri de structură în viaţa economică şi socială a Norvegiei.

In acest conflict, Bojer se situează de partea tradiţiei: valori şi virtuţi umane, pe care el le surprinde în dinamica lor cotidiană, riscă să se piardă într-o viaţă ternă şi prozaică, inutil complicată şi, în ultimă instanţă, absurdă. Ca atare, incompatibilă cu însăşi constituţia morală a pescarilor, cu structura lor psihică şi cu o mentalitate care au fost duse la desăvârşire de-a lungul unor secole de viaţă aspră dar demnă şi eroică.

Există în roman un episod care e semnificativ în acest sens: ajutat de un concurs favorabil de împrejurări, cârmaciul Jakob se îmbogăţeşte peste noapte. Or, în afară de faptul că socialmente rămâne mai departe un pescar oarecare, el însuşi refuză să asimileze din tipologia parvenitului altceva decât unele detalii strict exterioare. Îşi risipeşte averea puţin stupid dar mai ales generos, spre a-l regăsi în final, trăind din mila publică. Averea nu înseamnă împlinire: el, ca şi ceilalţi pescari, şi-a făcut, probabil, socoteli asemănătoare cu cele ale lui Lars: dar a descifrat rostul vieţii nu în propria lui bunăstare, ci în continua şi primejdioasa înfruntare a oceanului.

E interesant, totodată, de remarcat cum apar în acest roman burghezii; sunt câteva schiţe fugare, e adevărat: un angrosist şi proprietarul unui vapor – care amintesc întru câtva desenele lui Daumier şi fixează, în câteva rânduri, personaje tipologic detestabile. Prezenţa lor, şi mai ales prezentarea lor, explică întru câtva poziţia lui Bojer: e conservator pentru că dispreţuieşte burghezia; e conservator pentru că nu poate opune angrosiştilor şi bancherilor decât pescari; iar aceştia n-au în faţa lor decât... trecutul. Din punct de vedere economic, ei, pescarii, sunt anacronici – şi Bojer o recunoaşte cu o melancolică resemnare – dar sub aspect moral

rămân, în continuare, eroii ideali.

Omul-viking se defineşte prin curaj şi demnitate, prin sentimentul solidarităţii şi spiritul de independenţă. Sunt virtuţi care se pot exprima doar în lupta acerbă, pe viaţă şi pe moarte, cu oceanul, adică într-un cadru care, nealterat de civilizaţie, redă personalităţii umane puritatea şi frumuseţea ei elementară.

Marea, pe de altă parte, prezintă unicul mediu în care omul este sau se simte liber, pentru că – remarcă Bojer – acolo nu ajung tentaculele băncilor şi ale angrosiştilor. Iată dar că ultimii vikingi nu sunt totuşi nişte instinctuali, pur şi simplu: ei apără, de fapt, valori morale pe care noile realităţi economice şi sociale încep să le submineze.

Trecutul e sublim şi oamenii care-i perpetuează tradiţiile sunt aidoma lui. Desigur, unul poate că e fluşturatic, altul e laş – dar asta se întâmplă numai în condiţiile vieţii sedentare de pe uscat.

Există în roman câteva episoade în care, beţi sau treji, cu sau fără motive, pescarii se încaieră. Bătăile crâncene dintre cei din sud şi cei din nord fac de altfel parte dintr-un ritual al campaniei de pescuit, şi Bojer le tratează nu numai cu îngăduinţă, ci şi cu umor. Despre Jakob va spune că se lasă uşor ucis, dar nu ia niciodată în serios treaba asta. Sau, după ce descrie încăierarea dintr-o tavernă, consemnează epilogul: cei care l-au aruncat pe fereastră pe marinarul beat au comis o mică greşeală – voiau, de fapt, să-l arunce în stradă pe uşă. În plin ocean însă, în lupta cu elementele dezlănţuite, personalitatea umană se redescoperă supradimensionată în tot ceea ce are ea mai frumos, mai elevat, mai grandios – pură şi nealterată, ca natura însăşi. Dar incomparabil superioară naturii, căci omul i se integrează cu o inteligenţă, cu o afectivitate exacerbate de tensiunea înaltă la care se consumă această colosală confruntare de forţe. De aici şi o poetică filozofie a acţiunii, a muncii înţeleasă ca raţiune şi împlinire a vieţii, opusă unor noi realităţi care o reduc în limitele unei practici strict economice, fără niciun ecou afectiv, fără nicio semnificaţie superioară. Elogiul adus omului de rând e asociat astfel cu elogierea muncii ca act suprem de afirmare a personalităţii.

*

Prin bogăţia subtextului său, romanul deschide un drum larg reflecţiilor, dobândind astfel un surplus de savoare. Căci, epurat de tendinţa înscrisă în sfera regionalistă, îngustă, a investigaţiilor şi a concluziilor de ordin social, *Ultimul viking* va câştiga în schimb, bogat de semnificaţii, un mesaj poetic de un cald şi mereu actual umanism: *Arma virumque cano*…

Dar, ca să reluăm în alt sens un îndemn folosit ceva mai înainte, comparaţi-l – şi romanul însuşi o va sugera – cu alte cărţi, mai noi sau mai vechi, mari şi frumoase şi interesante, în care omul înfruntă marea: va suporta comparaţia; dar o va refuza totodată pentru că *Ultimul viking* înfăţişează o ambianţă umană specific scandinavă, pe care Bojer a surprins-o în realitatea ei vie şi a transfigurat-o în operă de artă. În faţa ei, o coardă nebănuită va vibra.

MIHAI MURGU

Lumina albăstrie a amurgului se lăsase deasupra satului – şi când clopotul de la Lindegård prinse a suna chemându-i acasă pe oamenii aflaţi pe câmp, se răspândi deasupra munţilor şi a fiordului ca un imn al asfinţitului de soare. Gospodarii risipiţi pe întinsele lanuri cu grâne aurii se îndreptară din şale şi – apucând într-o mână găleata în care îşi duceau mâncarea, iar în cealaltă secera – se îndrumară cete-cete către vetrele lor, cu feţele înroşite de văpaia norilor purpurii ce se ridicaseră deasupra munţilor albiţi de nea, dinspre apus, dincolo de apele fiordului.

Conacul de la Lindegård se afla aşezat pe o înălţime, asemenea unei vechi cetăţi. Ferestrele clădirii acesteia mari, cu ziduri albe, păreau o mare de flăcări în lumina amurgului; grădina şi parcul înconjurător se întindeau până aproape de apele mării. În spatele conacului erau o seamă de acareturi şi de clădiri, închipuind parcă un întreg orăşel de sine stătător. Gospodăria aceasta mare parcă le-ar fi împins pe celelalte mai mici înspre marginea satului, către răsărit, înspre culmile golaşe, de ale căror povârnişuri se agăţau căsuţe mici, sau înspre miazănoapte, până aproape de stâncile pleşuve şi cenuşii ce străjuiau ţărmul mării. Şi când începea a suna clopotul de la Lindegård, porneau curând şi toate celelalte clopote de prin gospodăriile din sat.

Oamenii locuiau în mici căsuţe de pescari, clădite pe malul fiordului cenuşiu, cu câte o palmă de loc în jurul lor. Lucrau o mare parte din an pe moşia din partea locului, văzându-şi de propriile lor petice de pământ numai pe înserat, când se întorceau pe la casele lor – şi fiindcă nu se ajungeau, erau nevoiţi să-şi caute hrana şi pe întinsul mărilor. Toamna se duceau la pescuitul heringilor, iarna porneau cale de sute de mile cu bărcile lor de pescuit, spre insulele Lofote. Pe de o parte îi momea câştigul. Pe de alta, îi îndemna inima să pornească pe mare pentru că numai acolo se simţeau cu adevărat oameni liberi.

În seara aceea, pe unul dintre întinsele lanuri de orz rămăsese un om singuratic. Sus, de la conacul din Lindegård se vedea doar ca un punct negru pe fondul gălbui al lanului, dar în realitate era o femeie, Marja Myran, soţia unui gospodar de prin partea locului. Intra în obligaţiile oamenilor să secere grânele de pe moşie – şi cu toate că era o treabă destul de bună să seceri într-o zi un mål[1] de loc, Marja secerase în ziua aceea aproape de două ori pe atât. Acum se străduia să isprăvească de secerat ultima palmă de loc ce-i mai rămăsese înainte de a porni spre casă, dar se îngrozea gândindu-se la clipa în care va trebui să-şi îndrepte spinarea, căci se temea că o vor apuca ameţelile şi că va leşina poate.

Secera sclipea şi tăia neîncetat; orzul umed îl aduna cu mâinile ei umflate, strângându-l în şorţul care de mult se udase leoarcă. Făptura ei firavă, îmbrăcată în rochia cenuşie avea mişcări unduioase, îndemânatice; basmaua cea neagră îi luneca din când în când pe ceafă, dar de fiecare dată femeia o trăgea la loc cu mâna în care ţinea secera. Nu mâncase aproape nimic de dimineaţă şi acum, pe lângă durerea pe care o simţea în spate, începuse să simtă şi un gol în pântece.

Într-o căpiţă din apropierea ei se afla o legătură, care din când în când se mişca şi din care ieşea un gângurit. Acum în urmă începuseră să se audă

[1] Un mål – 1.000m^2.

şi nişte scâncete uşoare – şi femeia se gândea că trebuie să i se fi făcut foame, dar n-avea ce-i face, trebuia să mai aştepte.

Micuţul dăduse la o parte şalul pe care maică-sa îl întinsese peste dânsul, iar acum ridica un picioruş grăsan, încercând să apuce cu mânuţele degetele picioruşelor. O treabă de felul acesta poate face obiectul unor comentarii variate şi copilul gângurea întruna: do, do, do, la, la, la; cu toate acestea, era gata-gata să izbucnească în plâns. Până în cele din urmă, pulpiţele grăsuţe i se dezveliră cu totul. Începuse să-i fie frig şi atunci de ce să nu ţipe până ce maică-sa îl va auzi? Dar secera foşnea mai departe neîncetat. Copilul scânci puţin, sugându-şi un deget şi privind în sus. Într-o parte a cerului, norii alcătuiseră o sumedenie de chipuri de oameni întunecaţi şi urâţi la înfăţişare, dar ceva mai încolo se zăreau alţi oameni, roşcaţi şi mai prietenoşi; în înaltul cerului era o adâncitură de un albastru închis, în care privirea copilului se afundă din ce în ce mai mult. În această adâncime prinseseră acum a licări nişte luminiţe mici de tot.

Copilul încercă să stea de vorbă cu aceste luminiţe şi făcea: la, la, ba, ba! Apoi îşi întinse mânuţa grăsană într-o încercare de a prinde vreuna dintre ele, dar nu izbuti să ajungă până acolo. Văzând aşa, încercă să se ridice în capul oaselor, pentru a ajunge mai sus, dar în loc să se înalţe, se afunda tot mai mult în paiele de orz şi se pomeni dintr-odată cu un spic peste obraz. Atunci prinse cu mânuţa spicul şi îl dădu la o parte, strâmbându-şi feţişoara de furie. Ca omul care se lasă copleşit de nenorocirile ce i se întâmplă, şi copilul scoase acum un ţipăt jalnic. Cu toate astea, maică-sa îşi vedea mai departe de treabă, secerând de zor. Se îngrozea la gândul că în curând va isprăvi şi va fi nevoită să-şi îndrepte spinarea încovoiată.

Copilul tăcuse pe neaşteptate. Făcuse ochi mari şi stelele se oglindeau în ei. Îndărătul culmei întunecate dinspre răsărit se ivise ceva care semăna cu un inel de aur, ceva care strălucea puternic. Picioruşele sale uitaseră din nou că le este frig. Se ridicaseră acuma, odată cu braţele, către naltul cerului, de parcă întreg trupuşorul său ar fi voit să-şi ia zborul, să se înalţe colo sus, să zburde. În cele din urmă, inelul de aur se preschimbă într-o faţă omenească ce semăna cu bunicuţa – şi copilaşul începu să zâmbească.

Acum mama aşeza ultimul snop în căpiţă. Se îndreptă binişor, ţinându-se cu o mână de şale, pe cealaltă ducând-o peste ochi. Se clătina pe picioare nesigure. În sfârşit, se apropie cu paşi şovăitori de căpiţa pe care se afla copilul. Luându-l în braţe, se aşează şi-i dădu sânul. Se afunda tot mai mult în spicele moi; snopii alcătuiau un reazem foarte bun pentru spinarea ei obosită. Pruncul sugea acum cu ochii închişi la pieptul cald al mamei şi uitase şi de lună şi de nori.

— Bietul de tine, murmură femeia, silindu-se să zâmbească pruncului, dar ochii ei obosiţi dădeau întruna să se închidă.

Acum luna se înălţase deasupra culmilor dinspre răsărit, albă-argintie; roua sclipea pe lanurile de grâne, mirosea a spice pârguite şi a pământ reavăn. Femeia se simţea însă tare obosită şi singura ei dorinţă ar fi fost să vină cineva şi s-o poarte pe braţe până acasă.

După ce îşi hrănise copilul, simţi mai tare foamea – pe deasupra, o mai durea şi mijlocul, parcă micuţul i-ar fi supt până şi măduva din oase. Îl înfofoli bine în şalul de lână şi, deschizându-şi ochii, se odihni o clipă,

lăsându-şi privirile să alunece asupra priveliştii aceleia liniştite: câmpii mănoase învăluite în vineţiul înserării, luminiţe ce sclipeau prin gospodării, lanuri bogate în jur, culmi întunecate, împădurite – toate acestea îi erau atât de bine cunoscute, atât de dragi; era pentru dânsa ca o adevărată binecuvântare că mirosul mării şi clocotul ei nu răzbeau până la ea.

De şaptesprezece ani, de când se măritase, locuia lângă ţărmul mării, dar copilărise şi crescuse în alta parte, într-o vale străjuită de munţi şi de păduri – şi tânjea şi acum, la fel ca în primul ceas, după locurile acelea, neputându-se de fel deprinde cu marea. Atâta numai că acum nu se mai plângea – şi se străduia să muncească îndoit, spre a-şi goni gândurile negre. Bărbatul ei, Kristaver Myran, era încă şi acum omul cel mai chipeş din sat, dar lipsea de acasă cea mai mare parte a anului, luptându-se pe mare cu valurile, în vreme ce pe dânsa o silea să trăiască acolo, pe coasta golaşă, în bătaia tuturor furtunilor, în nopţile nesfârşite de iarnă, cugetul bietei lemei era plin de teamă şi de furtună, încât uneori era cât pe aci să-şi ia lumea în cap. Dacă pentru dânsul şi pentru cei şase copii ai săi căsuţa aceea cenuşie era un adevărat cămin, soţia sa niciodată nu ajunsese să aibă unul. Şi acum, ca şi în anul dintâi al strămutării sale, dorea la fel de mult să părăsească locurile acelea. Era în stare să muncească cât doi, ba chiar cât trei, dar cugetul nu şi-l putea nicicând linişti.

Vai, marea!… Mugetul furtunilor ei apocaliptice, care se ţineau lanţ cât era iarna de lungă! Valurile înspumate care muşcau din ţărm clocoteau totdeodată şi în cugetul ei. Petrecea nopţi nedormite şi îşi zicea că, de bună seamă, într-o zi îşi va pierde minţile.

Anii aceştia îi păruseră nesfârşit de lungi. Aştepta plină de nerăbdare ziua în care Kristaver îşi va vinde vasul de pescuit şi casa şi se vor muta cu copiii în partea de sus a văii, ca să-şi desţelenească peticul lor de pământ. Oricum, mai rău nu avea cum să le meargă acolo. În fiece iarnă Kristaver pleca spre Lofote, punându-şi viaţa în primejdie – şi dacă se întâmpla un an bun, în care sa prindă peşte mult, apoi urmau şapte ani răi, care înghiţeau toată agoniseala. În felul acesta nu era chip să scape de sărăcie. Iar a încerca să-l desparţi de mare ar fi fost totuna cu a încerca să prefaci un peşte în pasăre. Cât despre copii, gândurile şi dorurile lor urmau aceiaşi cale cu a tatălui. Lars, băiatul cel mare, cu toate că n-avea decât şaisprezece ani, voia să-l însoţească la iarnă pe tatăl său la Lofote, iar Oluf, care împlinea în primăvară paisprezece ani, nu vorbea decât despre acelaşi lucru. Marja se simţea ca o găină care a clocit ouă de raţă şi se străduieşte în zadar să-şi ţină puii pe lângă dânsa, ferindu-i de apă.

Se ridică şi porni spre casă, purtând copilul strâns legat de spate, cu găleata într-o mână şi secera în cealaltă. În faţă se întindeau lanurile nesfârşite, tulpinile orzului secerat îi foşneau de vânt în cale, umbra ei lunguiaţă aluneca alături de dânsa, iar în urmă, în roua scăldată în razele lunii, rămânea ca o dâră întunecată. Basmaua i se lăsase din nou pe ceafă – şi chipul ei palid arăta încă şi mai alb în bătaia razelor de lună. Munca unei zile întregi împlinită, un copil în cârcă şi întoarcerea acasă prin lanurile de grâne – toate acestea dau unei femei o ţinută mândră, în pofida oboselii. Trecând pe lângă clădirile de la Lindegård, băgă de seamă că îndărătul perdelelor albe ale unui lung şir de ferestre era lumină. Se auzea şi muzică, iar dindărătul zidului înalt se răspândea o mireasmă de mere coapte şi de

felurite flori. Dincolo de geamurile acestea trăiau oameni ce se bucurau de mai multă lumină şi tihnă decât aceea la care putea să viseze un pescar.

Apoi trecu pe lângă mlaştina cu turbă, de care se temea întotdeauna pe întuneric şi, în sfârşit, ajunse la fiordul cel larg, care o întâmpină cu umbrele uriaşe ale munţilor ce se ridicau pe malul apusean şi o dâră lată de lumină făcută de bătaia razelor de lună, dâră ce se legăna pe valuri. Acolo jos, pe malul fiordului, licăreau, una lângă alta, luminiţele ce se aprinseseră în căsuţele pescarilor. Mirosul fumului de turbă începuse, ca de obicei, să-i dea greţuri.

Se auzea acum zgomotul valurilor. Şuu… hâş… şuu… hâş! Marea i se înfăţişa întotdeauna ca o nebună cu spume la gură; când se simţea în adevăr obosita, i se părea că nici ea nu-şi va mai putea păstra cumpătul şi va face spume la gură.

Acum o izbise un miros de iarbă de mare putrezită, de nisip umed, de peşte, de bărci date cu catran, de parâme ude întinse la uscat… un aer care întotdeauna îi dădea dureri de cap, făcând-o să tuşească şi să respire greu. Dinspre locul unde se afla casa ei, se vedea licărind o lumină. Îşi trecu mâna peste ochi. Ce greu e când omul care ţi-e drag vrea neapărat să locuiască pe nişte meleaguri pe care ţie îţi vine să le blestemi!

Copilul dormea în cârca mamei, cu toate că la fiecare pas i se legăna căpşorul învelit în glugă. Apropiindu-se de casă. Marja băgă de seamă că cele două vaci şi patru oi rămăseseră încă pe afară. O aştepta deci încă o treabă de făcut – şi din nou îşi trecu mâna peste ochi, de parcă i-ar fi fost teamă că n-o mai ţin picioarele.

Când intră în casă, o întâmpină o căldură molcomă. Pe masă ardea o lumânare de seu. Pe peretele dinspre miazăzi ticăia un ceas cu desene înflorate. Lângă peretele acesta şi lângă cel dinspre apus se aflau câte un pat. Vârtelniţa împreună cu scaunul ei ocupau loc mult în odaie; de pe cele două ferestre priveau în odaie nişte muşcate roşii. De cum păşi pragul, izbucniră glasurile vesele ale celor trei copii care, lăsând joaca, tăbărâră pe ea:

— Mamă, mamă!

Se agăţaseră de fusta ei şi strigau tustrei într-un glas că bunica venise în vizită.

Uşa spre odaia alăturată se deschide şi în prag se iveşte o femeie în vârstă, ciupită de vărsat, cu nasul mare şi obrajii scofâlciţi. Rămâne pe loc şi priveşte prin ochelari. Bătrâna este Kari Myran, bunica dinspre tată a copiilor.

— Ce târziu munceşti… zice ea.

— Da… azi am întârziat cu lucrul.

În spatele bunicii se iveşte altă bătrâna, mai pirpirie, cu trăsături gingaşe şi tuleie pe bărbie; e Lava Rotåsen, mama Marjei, care a venit din munţi ca să-şi vadă copiii.

După ce Marja a aşezat copilul în leagăn, bătrâna îi strânge mâna, spunându-i bună seara.

— Bună seara, mamă, ai făcut cale lungă astăzi.

Cele două bunici aveau obiceiul să stea toată ziulica la gura sobei, bând cafele şi flecărind vrute şi nevrute, văitându-se de reumatisme şi dureri de pântece. Cu toate acestea, se deosebeau la fire ca ziua de noapte.

Soacra aştepta ca totul să-i vină din adâncul mării şi de la bunul Dumnezeu – de aceea şedea adeseori cu mâinile în poală, cu privirile pierduta în depărtări. Ce-o fi văzând ea oare stând aşa: marea, ori pe Dumnezeu? Cealaltă era deprinsă cu truda zilnică a gospodăriei. Crescuse cinci copii în căsuţa ei de la munte şi gândea cam aşa: Dacă adun cireşe sau împletesc mături, le vând băcanului din sat şi fac rost de un ban, dar dacă îmi pun toată nădejdea în vremea bună şi în Dumnezeu şi aştept ca totul să-mi vină de la dânsul, apoi şi buzunarele şi oalele din casă îmi vor rămâne goale.

Marja băgă de seamă că bătrânele nu pregătiseră nimic pentru cină. Pesemne că avuseseră atâtea de vorbit, încât uitaseră de dânsa şi de vite.

— Unde sunt Lars şi Oluf? întrebă ea.

— Sunt plecaţi după turbă, îi răspunse soacră-sa.

— Mă mir că nu s-au întors încă.

Marja îşi trecu din nou mina peste frunte, mai stătu un pic de vorbă cu maică-sa, apoi se duse afară să bage vitele în grajd.

Vântul de miazănoapte sufla acum mai cu putere, iar dinspre ţărm se auzea vuietul neîncetat al mării; parcă valurile ar li pus la cale ceva rău pe întuneric: Şuu… hâş… şuu… hâş!…

II

Mai întâi se ivi roaba – apoi, îndărătul ei, omul care o căra; şchiopăta atât de tare, încât osia scârţiia într-un chip neobişnuit, şchiopătând şi ea. Privit din faţă, omul se înfăţişa cu pieptul lat şi o faţă mică, arsă de soare şi de vânt; părul şi barba le avea dese şi negre, iar pe cap purta o scufie roşie cu un ciucure ce se legăna în dreptul urechii.

Dar băieţii – care dăduseră foc la nişte iarbă de mare, jos, pe nisipul ţărmului – deşi îl vedeau din spate, îl recunoscură la iuţeală după mersul lui şchiopătat. Umbla legănându-se ca o corabie bătută de furtună cumplită şi partea din spate a hainei sale de culoare deschisă ar fi închipuit o ţintă minunată pentru nişte bulgări de nea, dacă ar fi fost iarnă… dar turul pantalonilor – alături de care atârna un cuţit, prins de brâu – alcătuia o ţintă încă şi mai mare şi prielnică. Fundul pantalonilor se strâmbase de tot şi era presărat cu petice, semănând cu priveliştea unor mici parcele de pământ cultivate cu felurite grâne. Nădragii aceştia erau încreţiţi ca o armonica şi atârnau peste urechile cizmelor înalte.

— Hei, Jakob! Hei, Lanaiba, şchiopule!

— Gura, băieţi! se mulţumi el a zice, continuându-şi calea.

Se vedea de cât colo că omul nostru era Jakob; porecla de mai sus o căpătase fiindcă rostea mai întotdeauna vorba „la naiba” când drăcuia, de obicei răsucindu-şi în acelaşi timp piciorul cel şchiop. De altfel, se bucura de admiraţia băieţilor, căci era cârmaciul marelui vas de pescuit „Sjøblomsten”[2] şi trecuse prin atâtea peripeţii, atât pe ape cât şi pe uscat, încât era mare minune că se afla încă în viaţă şi teafăr. Când vreun pescar se tocmea să pornească pe vasul său către Lofote, mama lui îşi făcea cruce, zicând: „Ferească Dumnezeu! Doar n-oi fi având de gând să porneşti pe mare cu Jakob acela!“ Omul acesta era un adevărat lup de mare, vestit pescar, dar şi mare beţivan. În timp ce oamenii cu care pornea împreună pe mare locuiau în căsuţe mici, cenuşii, risipite în jurul golfului şi erau plini de îngrijorare pentru copiii şi nevestele pe care le lăsau acasă, Jakob era un fericit flăcău de şaizeci de ani, căruia vasul îi ţinea loc de nevastă, de casă şi de cămin.

E drept că vreme de peste şase luni pe an „Sjøblomsten” stătea cuminte, la depărtare, tocmai în partea de sus a golfului – dar chiar şi în timpul acesta Jakob tot la bord locuia; iar vara şi toamna, atunci când ceilalţi pescari se trudeau să prindă scrumbii, Jakob se plimba liniştit de la sfârşitul unei campanii de pescuit până la începutul celei următoare. Vremea trece nebănuit de repede când te-ai deprins a dormi la orice ceas din zi ori din noapte. Se întâmpla uneori să se ivească fum pe coşul vasului său şi atunci lumea ştia că Jakob era treaz – iar cine avea poftă de o duşcă de rachiu, n-avea decât să se caţere pe puntea vasului său.

Cu toate că nu mai avea niciun fel de rubedenii pe meleagurile astea, în clipa când pleca în larg îşi flutura totdeauna cu sârg gluga pescărească, făcând semne către uscat, măcar că nu se afla nimeni de la care să-şi ia bun-rămas şi care să-i ureze drum bun. Când, odată cu venirea primăverii, sosea şi ceasul întoarcerii acasă, se întovărăşea cu ceilalţi pescari ca să străbată drumul acesta de câteva sute de mile către miazăzi laolaltă cu

[2] Sjøblomsten – Floarea mărilor.

celelalte vase pescăreşti, cu toate că nu-l aştepta nimeni la întorsul acasă ca să-i ureze bun sosit. La urma urmelor, ce-i păsa lui de treaba asta? Fapt este că atât „Sjøblomsten” cât şi Jakob se simţeau bine aici. Aşa, iată-l acum sosind cu roaba, pe vremea asta frumoasă – şi unde mai pui că nici măcar beat nu era!

Pe întinsul mării însorite bate un vânt cu rafale mici; împrejur, de-a lungul golfului, între cele două limbi de pământ, stau risipite mici magherniţe care slujesc la adăpostirea vaselor de pescuit. La două dintre adăposturile acestea se văd ieşind prorele unor vase de pescuit mânjite cu catran; parcă ar voi să vadă dacă nu a venit cumva ziua să ridice ancorele, să pornească din nou în larg. Doar „Sjøblomsten” stă singură pe mal, neadăpostită; este şi ea fără cămin, la lei ca Jakob, şi-şi desfăşoară trupul pe nisip, cu o dungă albă trasă de-a lungul etravei. Catargele se înalţă amândouă, negre şi mândre. Între magherniţe se zăresc năvoade întinse la uscat – nu încape îndoială că năvodarii ăştia pot face rost de câteva scrumbii dacă au cheful şi răbdarea trebuitoare, dar Jakob îşi vede de drum cu roaba lui, dispreţuind un asemenea pescuit.

Roata roabei a tăcut dintr-odată. Jakob s-a oprit şi priveşte acum în larg. Un vas cu pânze ocoleşte limba de pământ a promontoriului, îndreptându-se către miazăzi. Nu este vorba de unul dintre vasele acelea obişnuite, cu patru locuri sau cu zece, nici de vreo barcă de transport. Ia te uită, la naiba, ăsta-i un adevărat vas de Lofote!

Un specimen de felul acestuia, plutind pe întinsul apelor pe anotimpul acesta, e ca un fulger din senin; e un lucru de-a dreptul de necrezut. Şi cu toate astea, uite-l colea, la naiba, uite-l cum vine şi mai trage după dânsul şi o luntre cu şase vâsle, fără de pânze. Jakob lasă roaba jos şi rămâne încremenit, cu ochii holbaţi. Nici nu bagă de seamă că s-a oprit cineva în spatele său, unul care priveşte ca şi dânsul şi anume Elezeus Hylla – un om spătos, cu barba castanie şi pometii obrajilor ieşiţi. Omul cască o gură atât de mare, încât i se vede şiragul dinţilor albi ca laptele, lucind a mirare.

— Tu pricepi ceva? face omul, înfundându-şi mâinile mai adânc în buzunare. Poartă o bluză din pânză groasă de velă, iar nădragii de dimie îi atârnă peste urechile cizmelor, la fel ca ai lui Jakob.

Acesta întoarce capul, scoate mahorca din gură, o vârâ în buzunarul vestei, scuipă şi zice:

— Nu. Da’ tu?

— Trebuie să fie niscaiva străini.

— Da, dar parcă aş cunoaşte luntrea.

La ferestrele caselor de prin împrejurimi se iviseră o mulţime de capete: câţiva oameni ieşiseră pe afară ca să vadă mai bine.

Pe peticul de ogor din jurul casei familiei Myran se aflau doi băieţi cu părul bălai, purtând şepci; erau ocupaţi cu scosul cartofilor; erau Lars şi fratele său, Oluf. Amândoi se opriseră din lucru şi priveau ţintă, sprijiniţi în cozile furcilor.

— Mă duc până jos, la ţărm, zise Oluf.

— Ba fă bine şi rămâi aici, spuse Lars, care era de şaisprezece ani, pe când celălalt n-avea decât paisprezece – într-adevăr, ce s-ar alege din lumea asta, dacă fraţii mai mici n-ar asculta de cei mai mari?

De altfel, cei doi fraţi nu semănau câtuşi de puţin între ei; Lars avea picioare crăcănate, era adus de spate şi iute la fire, celălalt era mai înalt şi mai vânjos şi moştenise de la maică-sa subţirimea buzei de sus, lucru care-l făcea să stea întruna cu gura întredeschisă.

— Se îndreaptă către adăpostul nostru, zise Oluf, aruncând cât colo furca şi zbughind-o la vale. Nu trecuseră decât câteva clipe şi fratele său o luă şi el la fugă şi, ajungându-l din urmă, îi strigă alergând mai departe:

— E tata! Să ştii că şi-a cumpărat un vas de Lofote.

Şi, de fapt, aşa şi era; omul care venea cu vasul era Kristaver Myran. Trăia o zi mare pentru dânsul. Visul lui de atâţia ani – acum îl vedea cu ochii. Iată-l sosind, cârmaci pe propriul său vas, un vas de Lofote. Era de necrezut şi cu toate acestea adevărat: echea[3], pe care o rotea înainte şi înapoi pe deasupra capului era a sa; coca vasului şi întreg tachelajul[4], ancora şi năvoadele – toate erau ale sale.

Pescarul acesta spătos era încă în puteri. Avea o barbă roşie tăiată scurt, care-i încadra faţa plină de hotărâre; părul, peste care purta o glugă neagră, era creţ şi bălai. Când se ducea duminica la biserică, se întâmpla uneori ca doamnele din lumea aleasă să-l privească prin lornietele lor, spre a-l vedea mai bine. Un pescar însurat şi cu şase copii are însă atât de multe griji şi nevoi încât nu se gândeşte să se dichisească.

Cu cumpărarea vasului de pescuit, lucrurile se urmaseră de altfel într-un chip destul de neobişnuit. Se afla cu luntrea de şase vâsle pe fiord, la pescuitul scrumbiilor, în tovărăşia lui Kaneles Gonion – şi într-una din zile se duseră la o licitaţie, la care auzise că se va vinde un vas de pescuit. N-avea cu ce să-şi cumpere vas. Pe ţărm, o mulţime de lume adunată. Funcţionarul striga în gura mare, dar nu se ivea nimeni care să ofere ceva şi vasul rămase nevândut. Văzând aşa, Kristaver începu să-i dea târcoale – că doar se pricepea la namile de-alde astea. Vasul părea aproape nou şi, precum se vedea, solid construit, cu linii graţioase, un adevărat „plug al mărilor”, menit să înfrunte furtuni şi să-şi croiască drum peste talazuri. Ce putea fi oare la mijloc de nu se găsea niciun muşteriu pentru un asemenea vas?

În cele din urmă, s-a găsit un cetăţean care nu şi-a mai putut ţine gura şi care izbucni dintr-odată, spunând că vasul eşuase trei ani la rând pe lângă coastele insulelor Lofote, iar acum ajunsese să fie socotit un adevărat sicriu plutitor, pe care nimeni nu mai voia să se tocmească. Pe deasupra mai era şi greu de manevrat, fiind apupat[5], atât când mergea către miazănoapte, cât şi la întorsul către miazăzi, încât niciun marinar serios nu şi-ar da banii pe o copaie ca asta.

Auzind vorbele astea, Kristaver îşi luase inima în dinţi şi oferise un preţ de adevărată batjocură. În clipa în care a auzit că i se adjudecase vasul, a simţit că-l ia cu frig – căci se vedea, el, un biet sărăcan, stăpân ai unui vas de pescuit.

— Ţi s-a urât cu viaţa? i se adresă un individ, rânjind, iar ceata de oameni adunată în jurul său nu-l slăbea din ochi, părând stăpânită de acelaşi gând ca omul care vorbise.

---

[3] Echea – manivelă fixată la capătul axului cârmei, servind la manevrarea acesteia.

[4] Tachelaj (greement) – totalitatea parâmelor, a macaralelor și a accesoriilor necesare la întărirea și menținerea catargelor.

[5] Apupat – aplecat spre pupa, datorită încărcăturii sau unui defect de construcție.

Dar pe un adevărat navigator nu-l rabdă inima să nu-i ia peste picior pe acei de prin fiordurile interioare, care fac pe marinarii adevăraţi; iată de ce Kristaver le răspunse că vasul este fără îndoială destul de bun, totul depinde numai de cel ce va sta la cârmă.

Atunci oamenii se apropiară, strângând cercul din jurul său şi îl întrebară ce anume voise să spună cu aste cuvinte.

Dracu l-a pus atunci să le spună pe şleau că vasul este prea bun pentru nişte „crabi de uscat“ ca dânșii:

— Voi sunteţi buni să cultivaţi cartofi, vă pricepeţi să vă scormoniţi ogoarele, însă marinari adevăraţi nu veţi ajunge nicicând. O să vă arăt eu vouă că îl voi face să plutească. Şi mă jur pe Dumnezeul meu şi pe toţi sfinţii săi că o să-l fac să ţină la drum – încheie el.

Ar fi mâncat fără îndoială bătaie, dacă nu şi-ar fi văzut apoi repede de drum.

Şi iată-l acum întorcându-se acasă.

Ani îndelungaţi fusese cârmaci, dar nu fusese stăpân decât pe o parte a vasului pe care lucra – iar cu pescuitul, ce folos că se întâmpla uneori să iasă bine, când agoniseala trebuia împărţită la şase inşi? Copiii creşteau şi lui îi umblau prin cap fel de fel de planuri… dacă ar fi venit odată ziua să-şi poată echipa propriul său vas pe socoteala sa, ar fi îndeajuns un singur an bun ca să ajungă om cu stare.

Acum se îndatorase pentru vas – şi era nevoit să se îndatoreze încă şi mai mult dacă era vorba să-i echipeze pe socoteala sa pe cei şase oameni cu care să pornească împreună la Lofote. Era o afacere plină de riscuri, dar nu mai avea încotro – acum intrase în horă… o făcuse!

— Dă-i drumu’! strigă el lui Kaneles, care se afla în cabina de la proră; contraranda se umflă şi apoi se dezumflă, alunecând în jos; vela principală făcu şi ea la fel. Ancora lunecă uruind peste bord şi vasul se opri masiv, smucind de parâmă.

Pe ţărm se adunase o mulţime de lume. După ce vasul fusese amarat, în timp ce barca se apropia de mal, Lars strigă de departe:

— Al cui e vasul, tată?

Kristaver nu-i răspunse. Puse piciorul pe uscat, păşind cu faţă senină; se plecă spre cei doi copii mai mici, care l-apucaseră de mâini şi-l ţineau strâns, şi le zâmbi, cu toate că era asaltat cu întrebări din toate părţile. Apoi porni încet în sus, ţinând câte un copil de fiecare mână, răspunzând cu glas domol la întrebările ce curgeau din toate părţile – da, vasul era al lui.

Numai Jakob rămăsese pe loc şi nu se arătase câtuşi de puţin curios. Se posomorâse la faţă şi încerca să-şi dea socoteală dacă vasul acesta necunoscut este bun de ceva.

— Acum putem să ne luăm la întrecere – îi spusese Kristaver când trecuse pe lângă dânsul.

Ajungând acasă, Kristaver fu întâmpinat de o femeie speriată, cu un copil în braţe – femeia aceasta era Marja.

— Bine-ai venit acasă! zise ea, încercând să zâmbească – dar faţa ei era palidă şi ochii plini de griji.

Kristaver mergea încet lângă dânsa şi singurul lui gând era să afle dacă toate sunt bune acasă. Pe Marja o preţuia ca pe o femeie fără seamăn,

iar dacă îşi va fi având şi ea gândurile şi părerile ei proprii, nu făcea nimica, avea tot dreptul să le aibă.

În timpul acesta, cei doi băieţi, Lars şi Oluf, porniseră cu luntrea către vasul cel nou.

Kaneles Gomon, care-l însoţise pe Kristaver la pescuitul scrumbiilor, era un om mic de stat şi palid, de vreo treizeci de ani. Dacă n-ar fi avut mustaţa aceea bălaie pe sub nas, lumea l-ar fi luat drept un flăcăiandru. Acum păşea peste ogoare cu lădiţa lui de pescar pe umăr. Cânta; mergea aplecat, legănându-se, şi cânta.

Avea o mică gospodărie sus, prin munţi, în care nu mai rămăseseră decât tatăl său, un bătrân în vârstă de şaptezeci de ani, aproape orb, împreună cu sora mai mică a lui Kaneles, care nu fusese confirmată[6]. Dacă ar fi avut răgazul să-şi cultive pământul lui de acasă, şi-ar fi putut încropi cu timpul o gospodărie mare, dar pentru asta era nevoie de bani – şi de unde să facă rost de bani, dacă nu din mare? De altfel, era certat de ani de zile cu norocul şi drept aceea se trudea, muncind în afara gospodăriei, iar cei de acasă o duceau destul de greu. Cu toate astea, Kaneles cânta. Până şi preotul din sat se distra pe socoteala lui, bănuindu-l că ar fi de vină ori de câte ori se întâmpla ca vreo fată din sat să rămână însărcinată. Cu toate că pastorul făcea mare haz, până la urmă gluma a ajuns costisitoare pentru Kaneles. Cu toate acestea, era întotdeauna vesel şi gata să cânte cele mai frumoase cântece din lume.

Domnea o mare fierbere în seara aceea în casa Myran. Copiii nu vorbeau decât despre tatăl lor şi despre vasul cel nou. Până şi Tosten, care n-avea decât zece ani, se căţărase la bord; hotărâse ca bărcuţa sa – mare cât un sabot de lemn – să poarte de-aci încolo numele de „Kobben”[7], asemenea bărcii celei mari a lui tata. Kristaver îi făgăduise lui Lars că la iarnă îl va lua şi pe dânsul la pescuit – şi acum băiatul se purta încă şi mai autoritar cu Oluf… căci simţea că ajunsese aproape un pescar adevărat.

În căsuţa Myran, nimeni n-a dormit tihnit în noaptea aceea. Numai Marja nu rostise încă niciun cuvânt. Stătea culcată în pat, alături de Kristaver şi, deşi trează, se prefăcea că doarme. Nici Kristaver nu dormea; se gândea la giranţii de care avea nevoie ca să poată împrumuta bani de la bancă şi la toate câte trebuia să se străduiască să le obţină pe datorie – atât de aici, cât şi din oraş. Nu este treabă uşoară să echipezi şase oameni. Dacă pescuitul iese rău, atunci atât el cât şi toţi ai lui se vor duce de râpă.

Apoi gândurile sale se îndreptară spre „Kobben”. Îl muncea gândul că se purtase ca un caraghios în afacerea aceasta. De vreme ce vasul eşuase de atâtea ori cu alţii, putea fi sigur că nu i se va întâmpla şi lui acelaşi lucru? O atare speranţă ar fi fost curată nechibzuinţă. Şi nu era oare primejdios pentru fiul său cel mai vârstnic să-l ia cu sine la un drum atât de plin de riscuri?

Până la urmă, începu totuşi să zâmbească în sinea lui. Navele sunt ca femeile şi caii; au şi ele toanele şi năravurile lor; tot secretul este să fii bărbat şi să le ţii în frâu. De altfel, vasul pe care-l cumpărase nu avea niciun cusur; oricum, nu avea cususruri vizibile.

---

[6] Confirmațiunea este o ceremonie religioasă la catolici și la protestanți, care are loc la vârsta de 14-15 ani și marchează intrarea tânărului în sânul comunității religioase a celor adulți.

[7] Kobben – Meduza.

Îşi zise din nou în sinea sa: Lasă, o să vedeţi că-l voi face să navigheze aşa cum trebuie, pe Dumnezeul meu că am sa-l fac să ţină la drum.

O, de-ar fi ştiut femeia care dormea acolo, culcată lângă dânsul în pat, toate gândurile lui!

Lars se dusese în odaia de sus şi se culcase lângă fratele său. Muncit de gânduri, adormi într-un târziu, pentru ca apoi să se trezească dintr-un vis şi să sară în sus. Oluf sforăia neîntrerupt; nu-l ajuta mintea la mai mult. Lui Lars nu-i venea deloc uşor să ia o hotărâre, căci se simţea atras în multe direcţii. Îi plăcea foarte mult să înveţe şi la şcoală se arătase a fi un elev strălucit. Pastorul şi învăţătorul îl povăţuiseră să se străduiască să-şi facă rost de bani, ca să poată urma mai departe – la şcoala de învăţători. Gândul acesta îl atrăgea, căci dorea să-şi croiască un drum în viaţă; iar maică-sa, când era singură cu el, îl îndemna mereu să urmeze calea aceasta. Pe de altă parte însă, îi era dragă meseria de pescar şi de timonier a tatălui său, şi i-ar fi plăcut să apuce şi el aceeaşi cale. Nu putea uita vorbele pe care soţia pastorului i le spusese odată: „Acuma ştiu cum arăta Olav Trygvason[8]: semăna leit cu tatăl tău“.

Îşi mai aducea aminte şi de cele spuse de învăţător cu privire la vasele pescarilor din Stavaering. Ele erau urmaşele autentice ale vechilor corăbii ale vikingilor, navele acelea care îi purtaseră peste mări şi ţări, către noi pământuri şi noi lupte. Pe vase pornesc până şi în zilele noastre pescarii, plutind cale de sute de mile înspre miazănoapte, în luptă cu marea şi cu furtunile – întocmai ca acum o mie de ani. Lars dorea din toată inima să se facă pescar, asemenea tatălui său.

Adormi din nou şi visa acum, că ia parte la luptele de la Svolder. Tatăl său devenise Olav Trygvason, iar el era Einar Tambarskjelve. Trăgea mai tare ca ceilalţi luptători – şi i se rupsese arcul.

„Ce s-a frânt cu atâta zgomot?“ întreba Olav. „S-a frânt Norvegia în mâinile tale, o, rege!“ răspundea Lars, ridicându-se dintr-odată în capul oaselor – şi iată-l pe prostul de Oluf cum doarme mai departe sforăind!

A doua zi, în timp ce şedeau la masă, Oluf spuse:

— Bine, tată, dar se poate? Vasul nu are flamură. De ce nu-i pui o pânză roşie sus, pe vârful catargului, după obicei?

Tatăl îi răspunse că o să vorbească despre asta cu Karen, croitoreasa.

Marja îşi ridică privirile către dânsul şi chipul ei se luminase în timp ce spunea:

— Lasă, doar atâta lucru pot face şi eu…

— Da, orice e bun pentru asta, îi răspunse el.

Marja avea o bucată de pânză roşie, tocmai cât îi trebuia de o fustă şi chiar în ziua aceea o scoase din ladă şi tăie din ea o bucată ca de un cot, pentru flamură, iar lăţimea bucăţii tăiate era de o jumătate de cot. Apoi, găsind un ghem de lână albastră, se apucă să brodeze un *K* şi un *M* pe pânza cea roşie – şi lucrând astfel, chipul i se luminase de bucurie, căci aceste două slove însemnau Kristaver Myran; totuşi, simţea în acelaşi timp că-i vine să plângă.

Într-o bună zi, la câtăva vreme după aceea, Marja îşi puse straiele de sărbătoare şi, povăţuindu-şi copiii să fie cuminţi pe timpul lipsei ei de acasă, porni la drum, luând cu dânsa şi o funie. Se ducea sus în munte, la un frate

[8] Rege al Norvegiei (pe la anul 1000).

al ei, ca să-şi ia înapoi vaca, ce păşunase toată vara pe acolo. I-o dăduse maică-sa pe când era viţeluşă şi în fiece primăvară o ducea acasă la păşunat, iar toamna venea s-o ia înapoi. Era o plimbare stranie, atât pentru dânsa cât şi pentru vacă. Atunci când pornea de acasă, de la căsuţa lor de lângă ţărm, vaca – ce purta numele de Russland – începea să adulmece aerul în direcţia munţilor şi, recunoscând mireasma zilelor lungi şi luminoase petrecute cu un an în urmă sus la stână, pornea de îndată cu paşi uşori şi repezi. Marja uita atunci şi ea de copii şi de căsuţa lor de lângă ţărmul mării şi păşea din ce în ce mai iute, căci se apropia de singurul loc în care cu adevărat se simţea bine.

Acum auzul ei era plin de clocotul necurmat al mării – dar când ajunse în dreptul conacului de la Lindegård, satul se desfăşură în faţa privirilor ei, cu gospodării şi păduri luminate de soarele acestei zile călduroase de toamnă. Se vedeau păduri verzi de brad şi ici-colo câte un copac cu frunze căzătoare de un roşu sângeriu – răsufla acum mai în voie şi pasul îi era mai uşor.

Apoi începu să urce – şi aerul deveni căldicel şi o linişte adâncă se lăsă peste toate; râul sclipea, iar culmile munţilor se apropiau parcă din ce în ce mai mult, întâmpinând-o cu un: Bine-ai venit acasă! Se opreşte fără să vrea şi se aşază pe un bolovan, ştergându-şi o lacrimă.

În sfârşit, ajunge la căsuţa unde mama sa trăieşte dintr-o mică pensie pe care i-o dă fratele ei în schimbul pământului pe care i-l lăsase în folosinţă. Peste tot, căsuţe mici scăldate în soare, păşuni verzi şi lanuri de grâne galbene. Toată priveliştea aceasta îi apare ca o imagine, ca o întrupare a sufletului pădurii – cu greu şi-ar putea închipui un loc mai binecuvântat pe acest pământ. Se înserase şi se lăsase rouă, luna scălda totul în lumina ei, iar Marja stătea în odăiţă, întinsă pe pat, ascultând freamătul pădurii; aici nu mai aude fierberea şi mugetul mării, îşi împreunează mâinile şi se roagă lui Dumnezeu, căci acolo îl regăseşte pe părintele ei ceresc.

A doua zi porneşte înapoi împreună cu vaca ei mare, roşie, cu capul bălan şi coarne frumoase ale căror vârfuri sunt împodobite cu nişte ţumburuşi de alamă. Vaca îşi întoarce capul şi mugeşte, luându-şi în felul acesta rămas-bun, iar din grajd îi răspund suratele ei. Marja păşeşte cu greu: se depărtează de casă.

O bucată de vreme coboară de-a lungul văii, care îi ţine tovărăşie – şi privirile ei mângâie piscurile înalte şi culmile împădurite. Apoi, dintr-odată, valea se lăţeşte, prefăcându-se într-un fel de câmpie mare, larg deschisă; priveliştea este încă frumoasă. În sfârşit, ajunge la Lindegård; apoi urmează turbăria şi marea.

Ajunsă în locul acesta, Russland îşi înalţă botul, recunoscând aerul din preajma gospodăriei de lângă ţărmul mării unde iernează – şi pe dată începe a păşi mai repede.

Iar Marja e cu gândul la copii – să nu li se fi întâmplat ceva în lipsa ei. Grăbeşte pasul, potrivindu-l după al vacii.

Astfel sosesc acasă. Vaca mugeşte, iar Marja strigă de afară la copii şi-i întreabă dacă totul este în buna regulă pe acasă.

III

Nu este tocmai plăcut să colinzi un ţinut întreg în căutarea unor oameni care să-ţi gireze un împrumut la bancă.

Într-o bună zi, Kristaver începu a da din colţ în colţ, căci îi venise înştiinţare din partea primăriei – şi acolo stătea scris că dacă nu va achita neîntârziat preţul, i se va confisca vasul.

Fu aşadar nevoit să pornească la drum pe o zi friguroasa de noiembrie, cu vânt. Nu s-a oprit la Brandt de la Lindegård, şi nici pe la ceilalţi chiaburi ai satului nu s-a dus; s-a mărginit să stea de vorbă cu ţăranii de rând, căci tot cei săraci sunt mai săritori la nevoie.

Nu dormise nopţi în şir şi se gândise pe rând la toţi prietenii săi, cântărindu-i cu prilejul acesta pe fiecare în parte. Cutare era un om de nimic, căruia nu voia să-i rămână dator cu ceva, un altul era zgârcit, un al treilea era un om cu frica lui Dumnezeu, care va avea desigur grijă să-l dea pe uşă afară cu un potop de cuvinte şi poveţe bisericeşti. În întunericul odăii sale va fi întrezărit poate şi chipul unui om care se ţinea de obicei numai de şotii, râzând întruna, dar de care se apropiase totuşi – un om care la urma urmei era mai drept decât mulţi alţii.

Într-o căsuţă zugrăvită în roşu, lângă care se afla un grajd cenuşiu, sus, lângă geana pădurii de la Lindegård, locuia o soră a sa, măritată cu Elezeus Hylla. De obicei însă, eziţi să te adresezi familiei – unde mai pui că Elezeus mai era şi dintre aceia care se uită să vadă dacă nevasta nu cumva mănâncă prea multă smântână şi bea prea multă cafea când rămâne singură; o bătea adesea, de o umplea de vânătăi. Cu toate acestea, nimeni nu putea sta vreme îndelungată supărat cu dânsul, căci în rândurile prietenilor săi se arăta ca un tovarăş vesel şi era om destoinic, atât pe mare cât şi pe uscat.

Kristaver îl găsi în curte, spărgând lemne. Intrară împreună în casă, iar Berit veni şi ea din bucătărie – şi de data aceasta nu avea niciun fel de urme de vânătăi. Ba mai puse şi de cafea, în timp ce bărbatul stătea şi privea. Pe la ferestre, îndărătul perdelelor albe, erau flori; în odaie mirosea a boabe de ienupăr proaspăt, care fuseseră împrăştiate pe jos.

Kristaver se aşează lângă uşă, aprinzându-şi luleaua; vorbea necontenit, făcând glume şi râzând, cu toate că se frământa neştiind cum să înceapă a-şi spune păsul. Berit stătea nemişcată şi privea ţintă la el; i se părea cam ciudat felul lui de a se purta în ziua aceea. Nevasta avea obrajii supţi şi era aprinsă la faţă; cocul ei mare sclipea pe ceafă ca aurul. Şi când te gândeşti că femeia asta atât de plăcută la vedere fusese nevoită să se mulţumească cu prostănacul de colo – doar din pricină că pe vremea când era fată avusese nenorocul să nască un copil din flori, făcut cu un oarecare.

— O fi adevărat ce spune lumea? întrebă ea în timp ce punea masa.

— Ceea ce spune lumea? Dar ce… Lumea spune ceva anume de mine?

— Da, toţi spun că ai moştenit o groază de bani din America.

— Cine, eu? Din America?

— Da, din America şi cică din banii ăştia ţi-ai cumpărat şi vasul.

Vasăzică aşa! Asta era la mijloc. Elezeus privea ţintă la dânsul. Dinţii săi albi se vedeau scânteind în barba-i castanie, avea pometii obrajilor ieşiţi, iar în ochii săi mari, căprui, se cătea o curiozitate fără de margini. Lui Kristaver toată istoria asta i s-a părut atât de nemăsurat de comică, încât un

spiriduş l-a îndemnat să-i lase în credinţa aceasta. America… moştenire… da, da, câte lucruri ciudate nu se pot întâmpla în viaţa unui om… mai mult n-a vrut să spună deocamdată.

În timp ce-şi sorbeau cafelele, Elezeus se oferi să-l însoţească la Lofote, iar el îi răspunse că tocmai de aceea şi venise să vorbească cu dânsul. Bineînţeles, dorea să-l ia şi pe Elezeus.

Dar acesta din urmă făcu un pas mai departe spunându-i că se gândise să-şi facă rost de năvoade proprii, ca să aibă o parte mai mare din peştele prins, dar pentru treaba asta avea nevoie de cineva care să-i gireze un împrumut. Aşa? Da, Kristaver se arătă de îndată gata să-l ajute şi în privinţa asta.

Apoi se despărţiră – şi ieşind afară, izbucni în hohote de râs: Eşti şi vei rămâne mereu un nebun şi un caraghios; doar nu porniseşi azi-dimineaţă prin sat cu gândul de a-ţi bate joc de oameni! îşi zicea în sinea lui.

Iară Elezeus, rămas singur în casă, începu să se plimbe prin odaie, înfrigurat.

— Ei bine, văzuşi? se adresă el neveste-si. Nu ţi-am spus eu? I-a picat o moştenire. S-ar putea să fie vorba de mii de coroane. O să vezi că-şi cumpără curând şi moşie în toată regula şi o să înceapă să umble cu trăsura cu cai. Ehei! Deseară te duci să-l rogi să ne împrumute nişte bani, să ne luăm şi noi vacă.

— Ba nu, zău că nu mă duc! sări femeia. Asta-i treaba ta s-o faci.

— Vasăzică nu vrei să te duci? Aşa asculţi tu de vorbele mele? Ia bagă de seamă!

În vremea asta, Kristaver umbla prin sat, intrând ba la unul, ba la altul, dar peste tot întâmpina refuzuri.

Până şi un om atât de înstărit ca Andreas Ekra – cârmaciul de pe vasul „Skinnfyken“[9], cu care locuise în aceeaşi cabană ani de-a rândul în Lofote – îl refuzase.

Pasămite, lumea era de părere că trebuia să fie mai modest şi să nu mai facă atâta pe grozavul când n-avea în buzunar nicio lăscaie cu care să poată plăti.

De câte ori ieşea de la cineva ca să pornească mai departe – cu un refuz în buzunar, în loc de bani – simţea că i se înmoaie tot mai rău genunchii. Mergea ţinându-şi cu o mână pălăria, ca să nu i-o zboare vântul, gesticulând furios cu mâna cealaltă. Dar avea toată ziua în faţă şi de buna seamă că era sortit să mai înghită câteva refuzuri.

În timpul acesta se apropie de dânsul un om bărbos, îmbrăcat cu o bluză albă din pânză groasă, şi cu o scufie pe cap. Mâna stângă o ţinea în buzunarul pantalonului şi mergea cu umărul stâng puţin împins înainte. Omul acesta se numea Per Suzansa şi era căpitan pe vasul de pescuit „Morilden“[10]:

— Ai ieşit oleacă să te plimbi pe vânt? spuse el cam pe nas, oprindu-se în loc.

— Da. Întocmai.

Kristaver ieşise puţin să se plimbe. Se opriră o clipă în loc – după obiceiul pescarilor – şi priviră un timp marea, bătută de valurile alb-cenuşii

[9] „Pasărea furtunii”.
[10] „Steaua mării”.

stârnite de vântul de miazănoapte. Per Suzansa era vestit pentru iuţeala cu care născocea la minciuni şi pentru istorioarele sale porcoase, pe care le povestea cu mutra cea mai serioasă din lume. Fireşte că nimeni nu credea o vorbă din palavrele lui. Acum însă trecuse de şaizeci de ani, barba îi încărunţise, i se prăpădise de curând nevasta şi mai avea în casă şi o fată nemăritată, care aştepta să nască un copil din flori.

Astăzi arăta într-adevăr îmbătrânit.

Cu toate acestea, din vorbă în vorbă Kristaver îl întrebă dacă n-ar putea cumva să-i gireze un împrumut.

Şi tocmai Per, care în vremea din urmă avusese atâtea necazuri, tocmai el îi răspunse că va putea, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i îndeplinească rugămintea.

Vorbele lui Per îl făcură pe Kristaver să păşească mai vesel – totuşi mai avea nevoie de încă un girant. În căutarea acestuia, a mai fost luat la goană de multe ori, dar toate i se păreau mai uşor de îndurat.

Către asfinţit, se îndreptă spre două căsuţe alăturate, vopsite în roşu, aflate pe o înălţime, îndărătul mlaştinilor cu turbă.

Se ducea la Henrik Rabben, care era un om ceva mai altfel decât ceilalţi oameni de prin părţile acelea. Nimeni nu-şi dădea bine seama de ce era atât de stimat de toată lumea. Era pescar şi plugar, la fel ca toţi ceilalţi, şi nici mai multă învăţătură de carte decât semenii săi nu avea, şi nici nu era mai pricopsit decât alţii. Dar când se întâmpla să intre într-un loc unde domnea veselia şi gălăgia, se făcea dintr-odată linişte şi toţi se dădeau degrabă la o parte, să-i facă loc să şadă. Era de statură mijlocie, lat în spate, îmbrăcat de obicei în nişte straie de dimie peticite, la fel ca toţi ceilalţi; barba sa castanie şi stufoasă era însă întotdeauna pieptănată cu îngrijire, iar mustaţa galbenă ca untul la fel de îngrijită. Nasul şi ochii îi avea mari; de obicei era scump la vorbă, dar când binevoia a zice câte ceva, o făcea zâmbind – şi cu cât zâmbea mai tare, cu atât mai serioasa i se făcea privirea. Când se aflau în larg la pescuit, se întâmpla uneori să ia polonicul şi, umplându-l cu apă din mare, s-o tragă apoi pe nas. Zicea că este bine pentru sănătate. Îşi îngrijea mai bine ca toţi ceilalţi peticul sau de pământ şi era singurul de prin partea locului care avea o grădină în faţa casei, cu o sumedenie de pomi şi felurite flori.

Kristaver îl găsi pe Henrik în hambar, alegând grâul de neghină.

— Ai picat ca la poruncealã, îi zise el, zâmbind. Se opri din lucru şi îşi şterse mustaţa de pleavă. Ai venit pesemne pentru că ai nevoie de un om la iarnă.

Kristaver îşi aminti acum că Henrik făcuse parte din echipajul vasului de pescuit care în iarnă, într-o noapte, fusese abordat de o navă cu aburi – după care, atât vasul cât şi năvoadele se duseseră la fund. Simţea în sinea lui o adevărată amărăciune gândindu-se că omul acesta atât de destoinic era acum silit să lucreze ca pescar de rând.

Kristaver îl lămuri, spunându-i că tocmai pentru asta venise. Dar putea el să-l mai roage să gireze un împrumut, după toate pagubele pe care le suferise anul trecut?

Kristaver era însă ostenit şi nu se simţea în stare să mai colinde şi pe la alţii în ziua aceea. Când aduse vorba de gir, avea glasul aproape înecat de plâns.

Henrik îşi ciupi mustaţa, rămase o clipă gânditor… şi apoi îi spuse că e gata să gireze pentru dânsul.

Hotărât lucru, gestul acesta nu-l voi lăsa nerăsplătit – îşi zise Kristaver în sinea lui: şi plecă din casa lui Henrik, convins că vasul său era salvat.

IV

Pe muntele Blåheia, înspre miazănoapte, începuse să ningă domol. Zilele se scurgeau cenuşii şi posomorâte; de-a lungul uliţelor ce duceau spre băcănie se zăreau o sumedenie de urme de cizme, cu potcoave de fier la tocuri. Ca nişte păsări călătoare care se adună stoluri-stoluri înainte de a porni în depărtări, aşa veneau pescarii în pâlcuri mici. Aveau cu toţii cam aceeaşi înfăţişare: bluze albe din pânză groasă de corabie, pălărie neagră de pâslă, mare cât o umbrelă, şi nădragi de dimie, care în partea de jos atârnau peste urechile cizmelor. Unii în loc de pălărie purtau nişte scufii roşii cu ciucuri ce se legănau peste ureche. Umpluseră dugheana – aflată pe una dintre laturile cheiului – şi stăteau acolo înţesaţi. Vânzătorul din spatele tejghelei – un cocoşat – se foia întruna la lumina lămpii, tot căutând prin rafturi; desfăcea şi iar împacheta la loc diferite mărfuri, măsura şi cântărea; asudase de atâta râvna. Doar arareori se întâmpla să arunce ceva bani în cutia tejghelei, căci cea mai mare parte a vânzărilor se făcea pe datorie şi trebuiau trecute într-un catastif mare, cu un creion legat de o sfoară. Cei ale căror nume se aflau trecute în catastifele de anul trecut, sau de acum doi ani, se aţineau mai la o parte, în fundul prăvăliei, şi stăteau de vorbă despre vrute şi nevrute. Până la urmă însă, erau nevoiţi să treacă şi ei prin faţa tarabei, înainte de a-şi vedea de drumul lor.

Erau cu toţii nevoiţi să cumpere pe datorie; saci de făină, tutun, turte de secară – dintre cele îndesate în butoiaşe noi-nouţe – sirop în canistre de tablă, cafea în cutii, pielărie şi gaz. Aproape toţi aveau datorii vechi şi aşteptau ca recolta de peşte din viitoarea campanie de pescuit la Lofote să-i scape de ele şi să-i înavuţească. Anul acesta trebuia să le meargă şi lor mai bine ca de obicei.

Cocoşatul dindărătul tejghelei îi măsura pe toţi cu privirea. Dacă nu izbuteau să facă rost de ceva aici, se duceau la concurentul aflat de cealaltă parte a cheiului, iar dacă nu li se dădea nici acolo pe datorie, nu mai călcau prin prăvălie până ce nu aveau cu ce să achite mărfurile luate pe credit.

Dar băcăniile acestea de ţară nu aveau toate mărfurile care erau oamenilor de trebuinţă, încât cei mai mulţi se vedeau nevoiţi să facă un drum pornind de-a lungul fiordului, prin nămeţii de omăt, până la oraş.

În preajma portului se mai aflau şi dughene mici cu fel de fel de articole trebuincioase la pescuit, de la unsori şi parâme până la năvoade, cârlige de pescuit şi hârtie pentru scris.

Aici intrau pescarii – bocănind cu cizmele lor grele, pline de noroi şi de zăpadă – şi odată cu ei intra şi ceaţa lăptoasă de afară pe uşa cu clopoţei care sunau de fiecare dată când se deschidea.

Îndărătul tejghelei – în faţa unei întregi expoziţii de aţă pescărească şi de frânghii care atârnau pe pereţi – se aţinea un vlăjgan lat în spate, îmbrăcat în straie de dimie şi încălţat în cizme grele, plin, atât pe faţă cât şi pe haine, de făină, catran şi sirop. Se numea Utnesen şi fusese şi el pe vremuri pescar.

Kristaver şi Per Suzansa sosiră aici împreună. Prăvălia era plină de lume de prin satele din jur, în căutare de echipament pentru campania de pescuit ce urma să înceapă curând.

— Da, da – se adresă vânzătorul unui individ mărunţel, cu barbă roşcovană – dar să ştii că pentru ultima oară îţi mai dau pe datorie.

Lampa de gaz de pe tejghea fu aprinsă, uşa se deschise din nou cu un clinchet de clopoţel; mulţi stăteau aici cu ceasurile, fără a fi apucat încă să-şi spună păsul,

În cele din urmă, Utnesen binevoi să se uite şi la Per Suzansa, care stătea acolo cu barba lui sură, de ţap, cu o mână în buzunar şi cu un umăr puţin împins înainte.

— Ce doreşti?

— De… aş dori să-ţi cumpăr prăvălia toată, răspunse omul cu glas fonfăit şi pe tonul cel mai grav din lume.

Pe Utnesen îl pufnise râsul, căci Per Suzansa era dator pe mai mulţi ani în urmă. Faptul însă că se găsise printre dânşii cineva care izbutise să-l facă pe omul acesta atotputernic dindărătul tejghelei să-şi lase pentru o clipă la o parte mutra sa negustorească, era ca un fel de îmbărbătare pentru ceilalţi ce stăteau acolo în aşteptare.

Per începu acum sa spună că ar fi cumpărat cu dragă inimă tot ce se află în prăvălie, plătind cu bani gheaţă, dar că, spre ghinionul lui, uitase mărunţişul acasă şi de aceea va fi nevoit să se mulţumească cu mai puţin. Apoi începu să socotească, fără a se ruşina câtuşi de puţin, toate mărfurile care-i făceau trebuinţă.

Nu-ţi vine chiar atât de uşor să refuzi un om care face ca toată lumea din prăvălie să izbucnească în râs.

Clopoţeii de deasupra uşii prinseră din nou a suna şi în prag se ivi legănându-se Jakob, zis Lanaiba, zis Şchiopul. Se îmbătase turtă astă-noapte, fapt în urma căruia fusese închis şi ţinut la popreală în arestul primăriei – iar acum venise să cumpere şi el câte ceva. Pesemne că puţin îi păsa de ruşinea ce o păţise, căci îşi făcea loc înspre tejghea, crucindu-se şi mirându-se de cât venin şi răutate este în stare lumea.

— Ei… ce s-a mai întâmplat? întrebă Utnesen.

— La naiba… neisprăviţii ăştia spun că mărfurile lui Larsen, cel de jos, din port, sunt mult mai bune. I-am ocărât eu în toata legea pentru vorbele astea nesocotite şi drept răsplată mi-au dat o locuinţă gratuita pentru noaptea trecută. Zău că trebuie să-mi dai ceva parâmă şi aţă, că doar ţi-am luat apărarea.

Utnesen scutură din cap. Ştia bine că Jakob minte, dar era totuşi mai bine aşa decât atunci când venea câte unul şi se pleca peste tarabă jurându-se pe toţi sfinţii, când era nevoit să cumpere pe datorie.

Kristaver avea nevoie de multe. Utnesen făcu ochi mari, căci îi ceruse echipament pentru cinci oameni.

— Păi ce, asta e o nimica toată pentru tine, dacă ai fost în stare să-ţi cumperi un cogeamite vas de Lofote! zise Per Suzansa, în auzul lui Utnesen. De bunăseamă că tocmai de aceea rostise aceste cuvinte.

Efectul nu întârzie să se producă. Kristaver apărea în ochii tuturor ca un om care plăteşte cu bani gheaţă.

Apoi se reîntoarseră către casele lor, mergând de-a lungul fiordului, pe ninsoare. Aveau zor mare acum, în preajma Crăciunului.

Era cam înghesuială seara, la Myran. Lars şi Oluf şedeau unul lângă altul, rezemaţi de perete, luându-se la întrecere la dresul năvoadelor. Lângă

peretele opus şedea Kristaver, legând bile de sticla[11] la năvoade. Tosten, în vârstă de zece ani, şi micuţa Jonetta, care nu avea decât şase anişori, şedeau pe duşumea şi erau foarte ocupaţi cu trecerea aţelor prin urechile acelor de cusut. Marja lucra la două ilice groase de lână, care trebuia să fie gata până la plecarea spre Lofote. Trebuiau purtate peste bluza de lână şi cea de bumbac; în partea de jos şi la mâneci aveau nişte brâie roşii şi albastre. Până şi bătrâna, care şedea la gura sobei cu ochelarii pe nas, se apucase să frece cu o scândurică cu crestături mănuşile şi ciorapii de lână noi, după ce fuseseră mai întâi muiaţi în apă calda cu săpun, pentru ca să se strângă bine la loc şi să fie groşi şi călduroşi.

— Ca să nu-ţi fie frig la picioare – îi zicea ea lui Lars, arătându-i o pereche de ciorapi la care lucra.

Lampa scotea fum şi arunca o lumină gălbuie, ştearsă peste mulţimea de mâini ce lucrau de zor.

Apoi sosi şi cizmarul satului. După ce Lars încălţă cizmele cele noi – care erau atât de elastice încât puteau fi îndoite în jos peste genunchi, sau trase până sus de tot în dreptul stinghiilor – îl rugă pe Oluf să se dea puţin la o parte, ca să-i facă loc să se mişte. Tatăl se duse până afară pe sala şi se întoarse cu un sac plin, pe care îl aruncă lui Lars. Acum ieşiră la iveală o bluză cu capişon, nou-nouţă şi o manta galbenă, care mirosea a lucru nou şi de care degetele băiatului nu se mai puteau dezlipi.

— Tii, ia te uita! zise Oluf, holbându-se.

— Ia mai taci! îi răspunse Lars… căci mai erau acolo şi nişte jambiere de piele. După ce se gătise cu toate lucrurile acestea, semăna cu un cavaler medieval complet înarmat şi singurul său necaz a fost că proasta de Jonetta îl tot sâcâia, întrebându-l dacă nu vrea cumva să se întreacă la fugă cu dânsa.

Nopţile următoare au fost senine şi fără de vânt, dar geroase; drumul ce urca coasta către Skaret se prefăcuse într-o panglică şerpuitoare de gheaţă lunecoasă, ce se pierdea în nori.

Pentru tineret, era o minunată vreme de săniuş.

Se întâmpla uneori ca Lars să-şi părăsească năvoadele şi să iasă puţin afară, pe treptele de piatră. De acolo auzea gălăgia şi strigătele celor care se aflau sus, pe culmea dealului. De-a lungul pârtiei vedea scăpărând scântei de fiecare dată când tălpicele săniuţelor treceau peste vreo piatră sau peste vreun petic de nisip. Deşi se socotea acum pescar în toată legea, avea şi el o săniuţă pe care o botezase „Fulgerul”, pentru că zbura mai repede ca celelalte. Pe negândite, se strecură pe după acareturile mărunte din fundul curţii şi urcă în fugă dealul, trăgând săniuţa după dânsul, fără a-l fi prevestit pe Oluf.

Se strângeau cu toţii, fete şi băieţi, la poalele dealului şi urcau apoi din nou împreună coasta. Lars întâlni aci o sumedenie de prieteni de prin vecini. Printre alţii, pe Peter Rønningan, un lungan bâlbâit, căruia pastorul nu voise încă să-i dea confirmaţiunea pentru că era prea prostănac; ceilalţi băieţi îi dăduseră porecla de Peter Galeră. Lui Martin Bruvollen îi ziceau Martin Blăniţă, pe Lars îl porecliseră Ochiosul, iar pe Claus Koya – Cioclul.

Se aflau acolo săniuţe mari şi altele mai mici, iar fetele erau de seama băieţilor – adică nici copile mici, nici fete mari în toată puterea cuvântului.

[11] Greutăți care fac ca năvoadele să se afunde în apa mării.

În timp ce vorbeau între ei, suind grăbiţi coasta dealului, se auzi un strigăt, venind de sus, din întuneric:

— Hei, fereşte! Şi cât ai clipi din ochi trecu în zbor pe lângă ei o săniuţă încărcată; de amândouă părţile târşesc de-a lungul pârtiei o mulţime de picioare; cei ce lunecă la vale ţipă şi chiuie în fel şi chip.

După o jumătate de ceas de urcuş, ajunseseră sus de tot, sub bolta înstelată; în jurul lor se desfăşurau culmile întunecate ale munţilor, iar jos, la poalele lor, către partea de apus, se vedea din loc în loc câte o lumină: erau luminile de poziţie ale vaselor aflate acolo, iar mai departe, către răsărit, luceau alte luminiţe mici: ale satului cu căsuţele lui pescăreşti ce se întindeau până hăt, departe, la Lindegård.

Vreo trei, patru copii se aşezară pe săniuţa cea mare, cu Martin Blăniţă în faţă, drept conducător. Fetele ţipă de bucurie dar şi de teamă; lunecă din ce în ce mai repede la vale, aerul şuieră, biciuindu-le obrajii şi îngheţându-le trupurile… la o cotitură săniuţa trece în zbor pe o singură tălpică; apoi încă o cotitură şi este cât pe-aci să dea în şanţul adânc din marginea drumului… dar nu se întâmplă nimic. Zboară mai departe prin beznă, tot mai iute, povârnişul este din ce în ce mai repede. Aproape de sfârşitul coborâşului, drept în mijlocul pârtiei, li se iveşte în cale o mogâldeaţă întunecată, ceva care nu vrea să se dea la o parte. E o sanie cu un cal.

— Un cal! ţipă cei de pe săniuţă în cor, ca nişte naufragiaţi, dar le este cu neputinţă să oprească; de o parte a drumului se înalţă peretele de stâncă, iar de partea cealaltă sunt bornele de la marginea drumului şi şanţul adânc. Calul se ridică în două picioare, forăind, omul trage de hamuri, drăcuie şi ameninţa, dar săniuţa trece ca un fulger pe marginea drumului, lăsând o dâră de scântei în urma ei şi piere în întuneric.

Dar în clipa când omul vrea să pornească mai departe aude răsunând un nou „Fereşte!“ şi de rândul acesta dă să se repeadă înaintea calului, ca să-l apuce de căpăstru, dar alunecă şi cade drept în nas, tocmai în clipa în care săniuţa cealaltă trece ca fulgerul pe lângă dânsul.

Lars nu obişnuia să ia pe ori şi cine cu dânsul pe sania sa; în seara aceea a luat-o totuşi pe Ellen Koya, deşi nu prea fuseseră prieteni buni în ultima vreme. Căci Ellen îl necăjea întotdeauna, iar lumea îi cicălea pe amândoi, zicând că sunt soţ şi soţie, întrucât se „cununaseră” cu câţiva ani în urmă.

Nunta aceasta avusese loc în magazia gospodăriei lui Koya, într-o duminică de vară, cu prilejul jocurilor copiilor ce se adunau pe acolo. Unuia dintre ei i se năzărise să se joace de-a musafirii, iar altul propusese că Ellen şi Lars să joace rolul de mire şi de mireasă. Atunci au pus o uşă peste un butoi aliat acolo, în chip de altar; Martin Bruvollen îşi pusese un fel de halat pe dânsul, făcând pe pastorul – şi până ce Ellen şi Lars să se dumirească, se pomenesc în faţa altarului, cu ochii în pământ, aşa cum se cade mirelui şi miresei.

Iar mireasa nu era decât de doisprezece ani şi purta o rochie de bumbac cu picăţele albastre. Avea obrajii frumoşi şi trandafirii, la fel de frumoşi ca şi acum; peste părul ei bălai i-au pus o cunună de flori de păpădie, dar nimeni nu putea să-i vadă ochii ei mari şi albaştri, căci îşi ţinea întruna privirile în jos şi stătea cu mâinile împreunate, în timp ce copiii

cântau în cor: „O, Doamne, tu, care-ai făcut pe cel dintâi bărbat şi pe cea dintâi femeie”.

— Şi acum te întreb pe tine, Lars Kristoffersen Myran – se auzi glasul „pastorului” – vrei să iei de soţie pe femeia care se află lângă tine, pe Ellen Olsdatter Koya?

— Da, răspunse Lars. I se părea amuzant jocul. Simţea un fior trecându-i de-a lungul şirii spinării; acum se simţea om în toată firea, se afla acolo în chip de mire.

— Iar acum te întreb pe tine, Elien Olsdatter Koya, vrei să-l iei de soţ pe flăcăul de lângă tine, adică pe Lars Kristoffersen Myran?

— Da, răspunse Ellen, continuând să privească în jos, cu mâinile împreunate.

— Făgăduiţi să rămâneţi credincioşi unul altuia?

— Da, răspunseră într-un glas Lars şi Ellen.

— Atunci daţi-vă mâinile în semn de legământ.

Iar fata întinse mâna ei şi el pe a sa; Martin îşi puse mâinile peste capetele lor şi le dădu binecuvântarea. Apoi serbară nunta în magazie, cu cafea, gustări şi dans, întocmai cum se obişnuieşte între oamenii mari.

Rândul următor se întâlniseră pe drumul către şcoală. Se aflau atunci laolaltă cu mulţi alţi copii – şi lui Lars îi cam fu ruşine să privească în partea unde se afla Ellen. Trebuia să se resemneze şi să îndure glumele celorlalţi, când însă fata se apropiase de dânsul şi-l rugase să-i ducă legătura cu cărţi, i s-a părut că lucrurile au ajuns prea departe şi i-a spus pe şleau că nu mai este bărbatul ei. „Prostănacule!“ izbucnise ea, ridicând nasul şi roşind ca racul. După aceea îi aduse la cunoştinţă că, dacă se va gândi cândva să caute un bărbat, nu va alege în niciun caz un prostănac ca dânsul – după care urmă o ceartă, spre marele haz al celorlalţi de faţă.

— O, bieţii de ei! ziceau ceilalţi, ce departe au ajuns – şi când te gândeşti că n-a trecut decât o zi de când au stat în faţa altarului!

Iar de atunci s-au ocolit când se întâmpla să se întâlnească.

În seara aceea se nimerise să meargă alături, şi distanţa dintre ei şi ceilalţi copii se mărea din ce în ce mai mult.

— Mi se pare că eşti supărat pe mine… începu ea.

— Ba tu de bună seamă eşti supărată, îi răspunse el.

Fata izbucni în râs la auzul acestor vorbe şi atunci începu să râdă şi el – şi din cearta lor n-a mai rămas mare lucru.

— De-acum eşti om în toată firea şi urmează să pleci şi tu în Lofote, îi zise ea râzând.

— Am auzit că ai fost rău bolnavă, zise el. Ce-ai avut? O aprindere de plămâni? Să nu-ţi facă rău plimbarea din seara asta!

Această mică dovadă de grijă din partea lui o făcu să apuce de frânghia săniuţii şi mâinile lor ajunseră foarte aproape una de alta, cu toate că amândoi purtau mănuşi.

— Sunt sigură că le vei scrie din Lofote, la iarnă, tuturor iubitelor tale, zise ea.

Lars însă o încredinţă că nu se gândeşte nici măcar să ia cu el condei şi cerneală.

— Ia te uită! Mare mincinos mai eşti! Sigur, cum o sa scrii unei fete care încă n-a fost confirmată!

— Nu-i voie. E oprit şi pedepsit de lege. Poţi ajunge şi la puşcărie pentru treaba asta.

— Ţine-mi puţin mănuşa să-mi leg jartiera, îi zise ea.

Se aflau acum cu mult înaintea celorlalţi, sus, pe culmea dealului celui mai înalt; Lars luă mănuşa fetei şi o frecă de obrazul ei, ca să i-l încălzească. De jur împrejurul lor nu se aflau decât culmile întunecate, iar deasupra lor, stelele.

Se aşezară pe săniuţă. Lars conducea săniuţa cu picioarele, iar fata şedea pe genunchii lui. Ea se lasă uşor pe spate şi îi dădu voie s-o cuprindă cu braţele în timp ce zburau la vale. Trecând peste un pod, „Fulgerul" execută o săritură prin aer. A durat mult până să ajungă jos, dar până la urmă săniuţa ieşi la drum fără să se facă bucăţele – şi zburară mai departe, speriindu-l rău de tot pe un vizitiu care mâna o sanie cu zurgălăi… Lunecau acum ca vântul înspre şesul învăluit în întuneric, care, în liniştea serii, se întindea presărat cu puncte luminoase.

Înainte de a se despărţi, tineretul mai zăbovi puţin în drum, la poalele dealului. Se jucaseră împreună şi vara şi iarna. Curând aveau să devină oameni mari. Câţiva băieţi plecau anul acesta pentru întâia oară în Lofote şi fetele priveau la ei gândind: Voi plecaţi dar nu este sigur că vă veţi întoarce. Oricum, de-aici încolo s-a isprăvit cu joaca şi cu derdeluşul. Se încheiase un capitol din viaţa lor şi începea altul, mai serios.

Iară Lars, urmându-şi calea către Myran, băgă de seamă că mai ţine încă în mână una dintre mănuşile Ellenei Koya. Îşi scoase propria sa mănuşă, punând-o pe a ei. Ce ciudat să simţi cât de caldă şi de moale este mănuşa aceasta!

Crăciunul sosise cu fulgi de nea şi viforniţă. Îndată după sărbători, vasele de pescuit cele mari şi grele fură scoase din adăposturile lor. Stăteau întinse pe nisipul ţărmului, cu trupurile lor lungi, care încă nu fuseseră prevăzute cu greementuri; iar oamenii tropăiau prin zăpadă şi pe vânt – aveau de furcă cu legatul mărfurilor la bord. Strigau, ori îşi făceau semne cu mâna când aveau să-şi spună ceva unul altuia, ca şi când s-ar fi aliat încă de pe acum undeva, departe în largul apelor.

„Kobben" îşi întindea trupul lung şi greoi lângă adăpostul din josul gospodăriei Myran, în timp ce era încărcat cu cele mai ciudate lucruri: butoiaşe înţesate cu năvoade, butoiaşe cu alimente, altele cu bere de casă, un butoi cu borş pentru preparatul ciorbelor şi pentru băut, o canistră de ulei pentru lampa din cabină, lăzi, tot felul de cutii şi lăzi. Cea mai mare parte a lucrurilor acestora dispărea, înghiţită de magazia din mijlocul vasului, iar în fund de tot aşezaseră trunchiuri de mesteacăn uscat şi turbă. Vasul de pescuit ce stătea acolo părea un animal domestic foarte blând, care îngăduie oamenilor să se caţere pe spinarea lui şi să tacă ce poftesc cu el. Din când în când, oamenii se opreau din lucru şi se cinsteau cu câte un păhărel. În jurul vasului „Skinnfyken" – care se afla la extremitatea golfului în dreptul promontoriului dinspre miazănoapte – domnea aceeaşi însufleţire. Timonierul acestui vas se numea Andreas Ekra. Aceeaşi însufleţire era şi pe „Morilden", pe care lucra Per Suzansa cu oamenii săi; în apropiere era „Sjøblomsten", gata de plecare, deşi Jakob umbla şchiopătând de colo până colo şi era beat din zori şi până-n noapte, strigând întruna: „Hei!… hei!… daţi-i bătaie, flăcăi!… daţi-i zor, băieţi!"

În cea din urmă duminică dinaintea plecării, cea mai mare parte a oamenilor îşi luară nevestele, pornind cu ele la biserică. Până şi Jakob se dusese, şchiopătând; era într-o oarecare măsură treaz şi îşi răsese mustaţa, încât buza de sus se vedea aproape vânătă.

Acolo – în faţa bisericii cafenii de lemn, al cărei clopot dăngănea în ziua aceea mohorâtă de iarnă, chemându-i pe credincioşi – se întâlniră chiaburii satului, care sosiseră în sănii trase de cai bine ţesălaţi şi cu zurgălăi, cu pescarii care veniseră înotând prin nămeţi de zăpadă, însoţiţi de nevestele lor. Nici măcar în casa Domnului bieţii pescari nu însemnau nimic în faţa celorlalţi; de aceea îşi aveau locurile lor mai la o parte, în fundul bisericii, sub galerie. Dar când începură să răsune cântările de psalmi, ca la un semn, toate femeile îşi ridicară ochii de pe psaltirile lor şi îi îndreptară înspre bărbaţii lor, care şedeau de cealaltă parte a intrării. Iară psalmul pe care-l cântau se prefăcuse într-o mică rugăciune, prin care-i cereau lui Dumnezeu ca soţii lor să se poată întoarce cu bine din lunga lor călătorie spre miazănoapte.

Atât bărbaţii cu chelii cât şi cei cu păr pe cap îşi aţintiră privirile asupra pastorului, care începuse să predice; iar cei care erau oameni ai mării simţeau că Dumnezeu se află în furtună pe mare şi că în curând vor pluti în întâmpinarea lui.

În ajun, Elezeus Hylla îi spusese soţiei sale că ar vrea să meargă împreună la biserică, să se împărtăşească amândoi în cea din urmă duminică dinaintea plecării. Elezeus nu era un om rău, dar avea clipe în care îşi pierdea cumpătul – atunci se purta nesocotit cu femeia şi cu copiii săi, iar dacă se întâmpla vreo nenorocire în sat, i se umpleau de îndată ochii de lacrimi.

Nu se ştie din ce pricină, în dimineaţa zilei acesteia l-au apucat din nou furiile împotriva lui Berit şi, fără să-şi dea seama, a îmbrâncit-o de perete şi i-a dat câţiva ghionţi pe unde s-a nimerit. Apoi s-a îmbrăcat şi s-a dus la biserică – după ce i-a spus lui Berit că nu-i dă voie să-l însoţească.

Dar când începu slujba fu cuprins de o căinţă atât de puternică, încât se ridică şi ieşi din biserică. În drum către casă îi răsunară în ureche vorbele pastorului şi anume că va veni ziua când vom sta cu toţii în faţa judecăţii lui Dumnezeu. Şi mergând aşa pe drum, Elezeus se simţea atât de păcătos, încât nu mai ştia ce să se facă.

În seara următoare se adunaseră o mulţime de oameni pe ţărm, căci vasele de pescuit urmau să fie lansate pe apă.

La început a avut loc o mică petrecere în cabina fiecărui vas. Uşile cabinelor acestora erau tocmai atât încât un om să se poată strecura pe ele. În coridorul îngust din faţa hamacurilor cu pături îmblănite, focul ardea cu vâlvătăi în câte o sobiţă ruginită, pe deasupra căreia se afla câte un ceaun cu bere ce scotea aburi. Înăuntru, pe păturile îmblănite şedeau laolaltă femei şi bărbaţi, iar rachiul şi berea fierbinte treceau din mână în mână. Oamenii cântau şi aveau ochii umezi. Kaneles Gomon cânta la armonică, ţinând o fată pe genunchi. Se vedeau lumini şi pe celelalte vase din golf.

Mai apoi se apropiară oameni purtând felinare în mâini. Veneau de pe celelalte vase şi una dintre luminile acestea pâlpâitoare şchiopăta; era felinarul lui Jakob. „Kobben“ era primul vas ce urma să coboare pe apă – şi ceilalţi veniseră să dea o mână de ajutor.

Vântul de miazănoapte sufla cu putere, însoţit de fulgi mari de zăpadă. În jurul vasului, la lumina felinarului, apăruseră feţe bărboase.

Oluf Myran dădu foc unei grămezi mari de iarbă de mare şi resturi de lemnărie pe care le strânsese. Flăcările rugului se înălţară acum cu putere în văzduh, luminând zăpada din jur, ţărmul şi apele cenuşii ale fiordului. Sosi acum o altă ceată de oameni, printre care se afla un bătrân. Purta o barbă mare, albă, avea o scufie roşie cu moţ trasă peste urechi şi în mâini mănuşi albe, groase. Era Per Høvedsmann, care trăia o zi mare – căci era încă bun pentru a cânta cu prilejul coborârii vaselor în mare. Îl ajutară să se caţere pe un bolovan mare. Apoi bătrânul îşi drese glasul, se şterse cu mănuşa sub nas şi strigă:

— Acum, toată lumea la pupă!

Cabina se goli pe dată, oamenii se strânseră la pupă. Stăteau unul lângă altul, cu spatele la vas, şi păreau foarte mici lângă trupul greoi şi cafeniu al acestuia. Atunci Per Høvedsmann prinse a cânta:

— Cu voia lui Dumnezeu… heee… rup!

Oamenii îşi încordau spinările, se opinteau de li se strâmbară feţele. Parii puşi sub chilă începură să se rostogolească, trupul greoi al vasului se urni puţin din loc, apoi se opri. Per Høvedsmann începu din nou a cânta:

— Hai înc-odat'… heee… rup!

Spinările şi picioarele oamenilor se încordară din nou, vasul iar se mişcă, înaintând un pas sau doi. Apoi oamenii se opriră din nou, să mai răsufle.

Lars Myran privea la moşneagul cu barba albă, cocoţat acolo şi luminat de vâlvătăile rugului, gândindu-se că, cu sute şi sute de ani înainte, un bătrân ca el ar fi fost un zeu al mărilor, iar rugul, un rug de sacrificiu şi s-ar fi băut bere în cinstea lui Tor[12] şi a zeiţei Freya[13] înainte de ieşirea în larg a vaselor. Ţărmul era acelaşi, fiordul de asemenea, iar munţii şi vasele arătau şi ele pe vremea aceea la fel ca acum. De bună seamă că şi oamenii vor fi arătat aproape la fel.

— La apă!… Hei… rup! strigă din nou bătrânul cu un glas piţigăiat.

În clipa următoare, corpul greoi al vasului plutea legănându-se pe apă. Kristaver strigă mulţumind pentru ajutorul dat şi turnă câte un rachiu tuturor. Apoi ceata de oameni porni mai departe cu felinarele şi împinseră vasele unul după altul pe apă. Moşneagului începuseră să-i licărească ochii de atâtea păhăruţe şi cânta din ce în ce mai tare:

Heeei… rup!

Înainte de a se întoarce pe la casele lor, pentru a dormi o ultimă noapte în paturile lor cele bune, oamenii se duseră să-şi lege vasele la oarecare depărtare de uscat, să-şi ridice catargele şi pânzele. În cele din urmă, liniştea se lăsă din nou asupra ţărmului, felinarele se depărtară, rugul fu stins – iar cele patru vase de pescuit pluteau legănându-se domol pe valuri, cu câte o flamură în vârful fiecărui catarg. Totul era gata pentru a porni în larg.

[12] Zeul tunetului și al forței, divinitatea cea mai iubită și respectată a scandinavilor.
[13] Zeița feminității și a frumuseții în mitologia scandinavă.

V

Situaţia nu era deloc uşoară pentru Kaneles Gomon; îi era cu neputinţă să se ducă până sus, la gospodăria aceea mică din munte şi să se poată reîntoarce la timp; de aceea porni singur prin sat; luminile erau stinse, toţi dormeau la ceasul acesta târziu. Nu se gândea la nimic; mergea îngânând un cântec; pământul pe care călca era îngheţat, iar stelele pluteau deasupra capului său – şi atunci, de ce să nu cânte? Ar fi putut să urce sus, în odăiţa vreunei fetişcane, însă prefera să se ducă la una dintre acelea la care nu mai fusese nimenea – el denumea operaţiunea aceasta „a da fetelor lecţii de catehism”. Se gândea la tatăl său, care era aproape orb şi la surioara sa, care locuia împreună cu tatăl lui în gospodăria lor de-acasă. Doar bunul Dumnezeu ar fi putut să ştie dacă le va ajunge hrana pe timpul iernii. Cu toate acestea, într-o gospodărie ceva mai răsărită, situată mai la miazănoapte, era o fată care îl credea fiul unor oameni cu stare şi care îşi făurise planuri serioase în legătură cu dânsul. Ei, la câte nu se gândeşte omul în noaptea dinaintea plecării, mergând aşa de unul singur şi cântând; timpul trece mai repede aşa.

În casa Myran, Kristaver şi Marja se culcaseră în patul lor, de lângă peretele dinspre miazăzi; deşteptându-se noaptea, Kristaver – după ce ascultă câteva clipe – zise cu glas domol:

— Plângi, Marja?

— Nu plâng.

— Nu trebuie să ţi le pui pe toate la inimă.

Era cât pe-aci să adoarmă din nou, când Marja îl cuprinse dintr-odată, încolăcindu-şi braţele în jurul gâtului său.

— O să-mi fie atât de greu fără tine.

— Hm! Eşti destoinică, o să te descurci tu, fără doar şi poate.

— Şi mai iei şi copiii cu tine! Acum îl iei pe Lars, data viitoare o să vină şi rândul lui Oluf; o să plece unul după altul. Tu mi-i iei… îi iei de lângă mine!

Ce putea să răspundă Kristaver la astfel de vorbe? În privinţa aceasta nu se înţelegeau, dar încolo, Marja era o femeie vrednică de tot, care robotea din zori şi până în noapte şi singurul lucru care-i trăda starea sufletească era privirea ei speriată. Acum îl cuprinsese de gât şi era iar neliniştită – fără îndoială însă că-i va trece. Marja era într-adevăr o femeie de nădejde.

În zori se auziră din nou paşi răsunând de-a lungul ţărmului. Felinarele oamenilor apărură din nou. Era vremea plecării.

Deşi încă nu era ceasul la care lumea obişnuieşte să se scoale, femeile au coborât şi dânsele la ţărm, înfofolite într-o mulţime de broboade de lână, ca să se apere de frig.

E un ger năprasnic; vântul bate de la răsărit. E un vânt prielnic.

În apa ce se întinde dedesubtul cheiului, fosforescenţa mării scânteiază cu pâlpâiri de flăcări albăstrii. Bărcile pornesc înspre vasele de pescuit; oamenii şi-au luat rămas-bun, li s-a urat de multe ori noroc şi sănătate – dar în ultima clipă timonierul îşi aduce aminte că a uitat un lucru şi barca trebuie să se ducă la ţărm pentru a-l aduce la bord.

Marja se află împreună cu alte femei sus, pe acoperişul barăcii care serveşte pentru adăpostirea vaselor. Tot acolo sus stă şi Berit Hylla, soţia lui Elezeus, căci aici, pe întuneric, nimeni nu poate băga de seamă că are câteva vânătăi pe obraz. Vântul e rece ca gheaţa, aşa că femeile îşi strâng broboadele mai bine în jurul trupurilor, bat din picioare ca să se mai încălzească şi nu se îndură să plece. S-a luminat acum îndeajuns pentru ca Marja să-l poată vedea pe Lars, care, îmbrăcat într-o bluză ceruită, lucrează ceva la proră. Kristaver trece înspre pupă, păşind pe acoperişul cabinei şi fixează cârma la locul ei. Apoi se întoarce, lăsându-se să alunece pe locul cârmaciului şi întoarce capul spre ţărm, către dânsa – dar nu rosteşte nicio vorbă.

— Dă-i drumu'!

Se aude zornăitul unui lanţ care se freacă de un inel de fier – ancora este trasă la bord; apoi se aude un scârţâit al fusului de la cabestan; vela pătrată, grea şi largă, se desfăşoară de-a lungul catargului şi se umflă în bătaia vântului: ea este fixată oblic pe direcţia vasului. „Kobben“ se urneşte din loc şi începe să alunece încet, îndreptându-se spre larg.

— La revedere, Kristaver, la revedere Lars!

— La revedere! se aud strigând şi celelalte femei aflate pe ţărm, care şi-au scos basmalele şi le flutură în chip de drum bun.

Din clipa asta, Kristaver se simte din nou marinar desăvârşit şi mânuie echea deasupra capului, având grijă de tot ce se află pe bordul vasului său. Totuşi, are timp să facă semne cu scufia şi să strige „Rămâneţi cu bine!“. Pe întinsul golfului bate un vânt în rafale. „Kobben” se apleacă pe o parte şi face spume la pupă. Curge ca un râu în urma lui şi flamura roşie fâlfâie sus, în vârful catargului. Marja priveşte la această flamură şi chipul i se luminează. Ea a tăiat fâşia aceasta dintr-o bucată de stofă din care se gândise să-şi facă o fustă şi tot ea a brodat iniţialele lui Kristaver cu fir albastru de lână.

Cei de pe uscat începură să alerge de-a lungul ţărmului, ca şi când ar fi fost de vreun folos să încerce a-i urma în chipul acesta. Acum Marja nu mai vede decât o flamură fluturând la provă; apoi „Kobben“ se făcu nevăzut în negura îngheţată, tocmai în clipa când rândunica se înălţa pe catargul principal.

VI

Iată-i, în sfârşit, ieşiţi în larg.

Ţărmul atât de binecunoscut, cu căsuţele lui mici, se făcu nevăzut; vasele de pescuit îşi croiau cu uşurinţă drum peste apele ce se înspumau la proră, sub bătaia vântului puternic care sufla dinspre uscat. Departe, în adâncul fiordului, se vedeau înălţându-se alte pânze; erau pescari de prin satele învecinate, care ieşiseră şi ei, iar mai aproape se vedeau brăzdând apa mării alte vase pescăreşti ce ieşeau din golfuri, luând largul. Porneau pe vechiul drum spre miazănoapte, pe drumul lung de sute de mile, prin furtuni, geruri şi viforniţe, acelaşi drum pe care îl străbătuseră şi străbunii lor, veacuri de-a rândul.

Elezeus Hylla şi Henrik Rabben se aflau la bordul lui „Kobben”, în cabina timonierului, aflată la pupă, cel dintâi având de lucru cu bocaportul[14], iar al doilea cu scosul apei în cazul ca s-ar porni valuri mari ori furtună. Lângă bompres stă Kaneles Gomon, care la nevoie e destul de iute la mişcări; de altfel, observator mai bun ca dânsul pe întuneric nu se găseşte. Vântul urlă şi şuera… şşş… ce mai suflă!

Al şaselea om se afla în cabina din faţă împreună cu Lars. Omul acesta se numea Arnt Åsan, un tip palid, cu tuleie ruginii pe sub bărbie şi cercei de aur la urechi. Era de fel dintr-o vale din interior, dar se căsătorise cu fata unui gospodar de lângă ţărm şi acum dorea să devină navigator şi sa ia parte la expediţia către Lofote.

— Da, da, îi zicea lumea, dacă pleci cu Kristaver să ştii că ai ce învăţa de la dânsul.

Şi iată-l acum cu totul neajutorat, în impermeabilul său greu, neştiind de ce trebuie să te apuci când te afli pe bordul unei nave.

— Cum se numeşte lucrul ăla de colo? îl întrebă el pe Lars, arătând înspre un cablu care mergea de la un bord al navei până la celălalt, trecând printr-o cavilă, iar apoi se întorcea înapoi la celălalt bord.

— Aceasta este bolina, zise Lars.

— Da’ ăla de colo?

— Acela este cablul de la ambele extremităţi ale vergului, care se unesc jos, în cabina de la pupa. Iar acesta-i braţa, adăuga Lars, şi se simţea foarte mândru ca avea prilejul să-l înveţe pe un om mai în vârstă ca dânsul.

— Da’ acela de colo? Arătă înspre o parâmă împletită în trei, care pleca din partea de mijloc a extremităţii de jos a pânzei şi era fixată de catarg.

— Aceasta este şcota.

Arnt strânse din buze; îşi dădea acum din ce în ce mai bine seama ca trebuie să ia lucrurile în serios şi să le înveţe cu temei.

Ceilalţi stăteau pe punte, cu picioarele crăcănate, marinăreşte; mestecau tutun şi se simţeau minunat. Vasul se legăna sub ei; peste capetele lor se auzea cântecul greementului; negustorii şi băncile nu pot ajunge până aici; oamenii aceştia se află din nou pe mare, acuma sunt din nou oameni liberi. Dar vasul acesta de proporţii masive li se pare prea mare aici, în fiordul cel îngust; desigur că totul se va schimba când ţărmurile vor pieri din vedere şi valurile oceanului îl vor izbi din toate părţile. Odată ajuns în larg, vasul se va regăsi; cu pânzele umflate se va apleca, se va legăna, va

[14] Bocaport – capac de lemn aproape de nivelul punții, care închide intrarea într-o magazie.

pluti peste valuri, sigur pe sine, săltând şi coborând; un talaz mare se va izbi de proră şi stropi înspumaţi vor ajunge până la cabina din faţă; trupul vasului şi tachelajul vor tremura, dar „Kobben” îşi va croi drum mai departe, printre valurile înspumate. Oamenii se vor privi, îşi vor scutura bărbile de apă şi vor râde. Asta-i adevărata navigaţie; trupurile lor vor fi înfiorate de bucurie, de ce nu s-ar uita unul la altul şi de ce n-ar râde?

— Crezi că vom avea furtună? întrebă Arnt Åsan întorcându-se către Kaneles, cu faţa din ce în ce mai palidă.

Kaneles îl privi cu seriozitate şi-i răspunse:

— Da, da, nu prea arată a bine!

— N-ai vrea să-l rogi pe Kristaver să acosteze pe undeva?

Kaneles îi răspunse la fel de serios:

— Ar fi mai bine să-i ceri tu însuţi asta.

Este o zi albăstrie de iarnă, atât pe uscat cât şi pe mare. Către răsărit se înalţă munţii, ca un zid de piatră neregulat şi cenuşiu ce se ridică înspre naltul cerului, întretăiat de prăpăstii şi presărat cu piscuri ascuţite; ici şi colo se văd dâre de omăt, iar pe creste se văd plutind straturi de nori cenuşii. Ţărmul este brăzdat de golfuri şi de fiorduri. Promontoriile se avântă în marea care le spală întruna, stoluri de păsări de apă, negre şi tărcate, se leagănă pe valuri, în ger şi vânt, scoţând strigăte parcă de satisfacţie pentru vremea asta minunată. Înspre apus se zăreşte marea cenuşie, zbătându-se şi aruncând în văzduh stropi albi în dreptul unui colţ de stâncă ce se înalţă deasupra apei. O pereche de pescăruşi alb-albăstrii vin în zbor, trecând peste „Kobben“; scot ţipete ce acoperă şuierul vântului: A…o…a…o… încotro vă îndreptaţi?… Vă însoţim pe drum… către miazănoapte… către miazănoapte!

Cele trei vase plutesc unul în urma celuilalt. Al patrulea, „Skinnfyken“ al lui Andreas Ekra, o luase tiptil înainte în timpul nopţii, potrivit obiceiului său. La câteva lungimi de vas, în direcţia de unde bătea vântul, „Morilden“ călăreşte pe valuri, cu pânzele umflate. Per Suzansa stă la cârmă; vasul se pleacă deodată pe o coastă şi o clipă se pot vedea bluzele galbene şi mutrele bărboase ale oamenilor; apoi vasul este izbit de un talaz şi poziţia i se schimbă, cei de pe bord se fac nevăzuţi, nu se mai văd decât pânzele albe şi trupul cafeniu al navei.

Ceva mai la adăpost, „Sjøblomsten” înaintează spumegând, cu pânze înalte, cafenii. Jakob şchiopul se află la cârmă. Peste parul său negricios poartă o scufie roşie în loc de glugă. Dacă un val îi uda scufia, o stoarce lovind-o de bordaj; are părul atât de des, încât nu simte frigul. Astăzi este foarte binedispus. Are un cămin al său în Lofote, după cum are un altul către miazăzi; se simte însă ca acasă oriunde, când este pe mare.

Vântul se porni mai tare, talazurile sporeau din ce în ce mai mult. Răbufnelile vântului veneau de pe culmile munţilor şi coborau, răsucind navele în fel şi chip, încât ajungeau uneori să rămână canarisite[15], cu pupa înainte.

— Ce se întâmplă acolo, la proră? strigă Kristaver dintr-odată, aplecându-se pe sub vele ca să poată vedea mai bine.

Lars îi răspunse în bătaia vântului:

— Arnt Åsan vrea să debarce.

[15] Canarisit – aplecat într-o parte.

Este cea dintâi călătorie adevărată pe care Kristaver o face pe „Kobben” şi este foarte atent, ca să-şi poată cunoaşte cât mai bine bastimentul. Manevrează echea deasupra capului, în timp ce cu ochiul urmăreşte talazurile… şi simte prin tălpi cum reacţionează corpul navei la vânt domol, la furtună şi la valuri. Simte că e ceva în neregulă. Vasul nu pluteşte cum ar trebui, nu există un echilibru adevărat între tachelaj şi vas. După cum femeile şi caii îşi au toanele lor, tot aşa şi vasele – dar nu face nimic, o să-şi îmblânzească el vasul. „Kobben” ascultă repede de cârmă şi la fiecare rafală, la fiecare talaz, Kristaver află tot mai multe despre vasul său. Morfoleşte între dinţi tutunul şi este din ce în ce mai atent; întâi îşi sileşte vasul să înfrunte dintr-o parte vântul aspru, muşcător, apoi îl întoarce împotriva lui. Trebuie să-i dea el de rost. Pare că şi-ar acorda într-una o vioară.

— Eşti mulţumit de vasul tău? îi strigă Jakob, în timp ce „Sjøblomsten” trece pe lângă dânsul.

— Ehei… încă nu-ţi pot spune.

Celelalte două vase începură acum să i-o ia înainte. Par acuma a sta nemişcate, fiecare la locul ei, călărind peste valuri şi înspumând apele mării în dreptul prorelor, deşi în fapt lunecă din ce în ce mai repede. Acuma l-au întrecut, iar Kristaver se posomorăşte la faţă şi se pleacă înainte de parcă ar voi să-l tragă pe „Kobben” după sine.

— Transmite salutări celor din Lofote! strigă Kaneles către cei de pe celelalte nave.

Dar acum timonierul izbeşte cu piciorul în banchetă, strigând:

— Taci din gură, nătărăule!

Vin valuri mai mari şi vântul bate mai tare; mai au încă o bucată de mare deschisă şi talazurile se revarsă din plin peste bord, aşa că oamenii sunt nevoiţi să scoată apa cu găleţile.

— Ce s-a mai întâmplat la proră? se aude glasul timonierului.

Răspunde Lars, în bătaia vântului.

— Arnt Åsan e bolnav!

„Morilden“ şi „Sjøblomsten” se află la o bună distanţă înainte, dar nu trece mult şi Kristaver le ajunge din urmă; acum însă înţelege că celorlalţi le e milă de el şi nu vor să se depărteze şi să-l lase singur; aceasta îl indispune, îl înfurie. Simte un nod în gât; plânsul îl îneacă; nu se poate închipui ruşine mai mare pentru un cârmaci. Se strecurau acum printre colţuri de stânci; aveau de trecut prin strâmtori cu prăvălioare construite deasupra apei, pe piloni. Numai Dumnezeu putea să ştie unde puteau locui cei care veneau pe meleagurile acestea să cumpere şi să vândă! Apoi ies din nou în mare deschisă, dar în peretele cenuşiu al muntelui se desenează un golf, iar acolo se află nişte gospodării bătute de vânturi şi se vede ieşind fum pe coşuri. Lars se gândeşte că dacă mama sa ar locui acolo ar înnebuni de tot. Biata mama! Numai de-ar ajuta-o cum trebuie Oluf pe timpul iernii!

Acum trec din nou prin strâmtori cu vântul în faţă, încât nu pot înainta drept şi trebuie să navigheze în zigzaguri. Ajunse aci, vasele se apropie, plutind pânză lângă pânză. Trecerea prin locurile acestea primejdioase şi atât de înguste seamănă cu umblatul pe picioroange. În faţă, bolnav cum se afla, Arnt Åsan îşi dădea toată osteneala, dar apuca mereu de odgoane greşite şi nu făcea decât să încurce treaba.

— Treci tu la proră, Henrik! strigă Kristaver. Ăştia doi au nevoie de dădacă!

Aşa că Henrik Rabben se repezi spre proră, trecu plecându-se pe sub velă, făcu încă un salt şi puse mâna în timp ce vasul se canarisise din nou. Elezeus nu era omul care să nu fie în stare să manevreze ruful în cabina de la pupă.

Când ajunseră în locul unde strâmtoarea începea să se lăţească, vântul prinse să bată de la răsărit. Henrik fu nevoit să se reîntoarcă la pupă, iar Lars la bompres, căci Kaneles trebuia să facă de veghe. Începuse să se lase întunericul şi era primejdie de eşuare.

Lars îşi dădea seama că a fi un adevărat pescar de Lofote înseamnă a fi un om şi jumătate, căci pescarul trebuie să aibă – în afară de ochi şi urechi – şi alte simţuri, pe care oamenii de rând nu le au. Se întuneca din ce în ce mai mult; un far dinspre apus clipea aruncând fulger după fulger peste întinsul mării; locurile până unde lumina farului nu putea să ajungă deveneau astfel, datorită contrastului, încă şi mai întunecate. Curând nu se mai văzu decât spuma albă a valurilor ce se zbăteau izbindu-se de colţurile de stâncă ce ieşeau pretutindeni din apa mării: cu toate acestea, îşi urmau drumul lor, înaintând cu siguranţă. Kaneles stătea aplecat peste bord şi făcea semne cu mănuşa albă, iar tatăl lui Lars stătea la cârmă şi îşi silea vasul să înainteze cu toată iuţeala.

Marea fosforescentă scânteia verzuie, cu ape înspumate în jurul prorei; stropii pe care-i făceau valurile când se izbeau de stânci şi de ostroave se preschimbaseră în beznă într-o ploaie de flăcări verzi. Munţii se ridicaseră acum în răsărit ca un zid întunecat, de care talazurile se spărgeau cu larmă; către apus, marea cânta cu un muget greu şi din ce în ce mai depărtat, tot mai depărtat, în noapte. Pluteau tot înainte; mereu către miazănoapte, tot către miazănoapte.

Acum cotiră pe după un cap şi iată că li se arată un golf presărat cu case în care se văd luminiţe ce clipesc, sub peretele stâncos al muntelui; în port se zăresc, galbene, luminile de poziţie ale vaselor care au ancorat peste noapte.

— Jos pânzele! Funda! Aduceţi ibricul cu cafea şi puneţi-l pe masă în cabină!

Nu prea era loc pentru cei şase oameni pe păturile de piele, cu toate că îşi scoseseră îmbrăcămintea impermeabilă; pâinea, untul şi cafeaua fierbinte le prindeau însă bine. Mâncare gătită puteau mânca şi altă dată, când vor avea răgazul de trebuinţă.

— Al naibii bun marinar mai eşti, Arnt! zise Kaneles – şi cu toate că lampa care se legăna sub tavan răspândea o lumină chioară, toată lumea putea să vadă că faţa lui Arnt se roşise toată.

Lars râdea, Elezeus râdea şi el, dar Kristaver se mulţumea să zâmbească în timp ce îşi tăia cu briceagul o felie de pâine şi o ungea cu unt. Situaţia lui Arnt nu era deloc uşoară. Avea o singură dorinţă: să se poată înapoia cu bine acasă.

Atunci Henrik Rabben îşi întoarse faţa sa cu barba cea mare şi frumoasă către dânsul şi îi zise:

— Ia-o binişor, Arnt. Numai prin străduinţă poţi să devii căpitan adevărat.

Era şi aceasta o mângâiere, iar Arnt avea mare nevoie de mângâiere. Pe ţărm se afla o dugheană unde se vindea rachiu şi se auzeau strigătele şi vociferările celor ce băuseră prea mult. Kaneles era gata să debarce, dar Kristaver se împotrivi. După ce isprăviseră de mâncat, Kristaver scoase o sticlă ascunsă în paiele aşternutului şi turnă fiecăruia câte un păhărel; apoi le spuse că e timpul să meargă la culcare.

Pe lângă vasul lor trecu o luntre – şi recunoscură glasul lui Jakob. Era cu neputinţă ca Jakob să nu coboare pe uscat când era rost de o încăierare.

Îşi traseră din picioare cizmele ude, stinseră lampa şi se băgară între blănuri, cu hainele de dimie pe ei. Cei şase oameni stăteau acum întinşi în hamacuri, unul lângă altul – însă Lars, care era cel mai tânăr, fu nevoit să se culce în hamacul cel mai depărtat, care se afla tocmai la proră.

Se culca pentru întâia oară pe un vas în drum spre Lofote – şi fu nevoit să doarmă în această noapte de iarnă intr-un loc în care vântul îngheţat răbufnea din toate părţile. Se întreba în sinea sa dacă se purtase ca un adevărat marinar în ziua care trecuse. Mănuşile sale noi de lână erau într-o stare jalnică, ude leoarcă; le vârî sub dânsul ca să se poată încălzi şi usca până mâine dimineaţă.

N-a trecut multă vreme şi pescarii cei obosiţi zăceau sforăind, luându-se la întrecere cu şuierul necontenit al sarturilor[16] şi cu sunetele grave de orgă ce veneau din larg. Se prea poate sa fi simţit în somn cum li se umflă feţele şi mâinile după lunga înfruntare a gerului şi a mării înspumegate; cu toate acestea adormiseră, legănaţi de valurile ce necontenit izbeau vasul.

Şi poate că simţeau în cugetele şi făpturile lor şi un dor… porniseră la drum, trebuiau să ajungă hăt, departe, în miazănoapte… cale de sute şi sute de mile.

Pe uscat însă era zarvă de pescari beţi, care se băteau cu matrozii de pe marile vase ancorate în port; din când în când, câte o luntre cu oameni ce strigau şi chiuiau îşi croia drum peste ape.

[16] Sarturi – parâme fixe ce întăresc catargele lateral și spre pupa.

VII

Se întâmplă uneori să dormi şi să fii totuşi muncit de gânduri. Un somnambul îşi afla drum chiar pe acolo unde cel treaz nu cutează să înainteze. Cu toate că dormea, Kristaver Myran se afla la cârma lui „Kobben”. Se făcea că vasul fusese supărat toată ziua şi nu voia deloc să asculte de dânsul. Trei ierni la rând eşuase, iar astăzi o începuse rău, nevoind să-i dea ascultare. Tot dormind, Kristaver căuta întruna să descopere unde anume era buba. Mai târziu, în cursul nopţii, se trezi dintr-odată sărind în sus. Dormise cel mai aproape de tambuchi[17]; îşi întinse picioarele din hamac şi se dădu jos. Viforniţa îl izbea drept în faţă; cu toate acestea, se târî până la catarg, dădu velele la o parte, ridică prelata aflată deasupra calei, apoi se opri o clipă, chibzuind. Nu era îndeajuns de treaz ca să-şi dea bine seama de ceea ce face; cu toate acestea, apucă un butoi de sare şi îl urni din loc, trăgându-l cu câţiva paşi mai înapoi. O ladă grea şi un sac de făină avură aceeaşi soartă. Apoi întinse iar prelata deasupra şi se furişă în cabină. Era plin de zăpadă şi vântul îl îngheţase de tot; tremura de frig în păturile îmblănite cu care se învelise; totuşi, aţipi pe dată. De rândul acesta, gândurile nu-l mai munceau în somn. Nava căpătase o asietă mai bună, iar vasul părea că pluteşte mai uşor; Kristaver simţea lucrul acesta şi acum dormea somn adânc şi fără vise.

Henrik Rabben se scula întotdeauna cel dintâi, căci avea obiceiul să se spele pe îndelete, să-şi clătească nările cu un pic de apă de mare şi să-şi pieptene părul şi barba cu multă grijă. Nu pretindea ca ceilalţi să-i urmeze exemplul, dar aşa îi plăcea lui.

Toate vasele ieşiseră din port cu mult înainte de a se lumina de zi şi se îndreptaseră către miazănoapte. Ningea atât de tare, încât nu puteai vedea decât la câteva lungimi de vas în faţă; dar vântul era prielnic şi Kaneles stătea de veghe. Pânzele şi greementul se îngreunaseră din pricina zăpezii apoase, puntea trebuia din când în când măturată; oamenilor li se albiseră părul şi bărbile, iar dacă se întâmpla să se oprească o clipă din lucru, semănau cu nişte oameni de zăpadă. Cu toate acestea, se naviga necurmat, iar colţurile de stânci marine şi micile insule lunecau grăbite pe lângă dânşii.

Nu vor da cu adevărat piept cu valurile decât atunci când vor ieşi din nou în mare deschisă, trecând pe la miazănoapte de Folla. Deocamdată, toţi cei de pe „Kobben” începură dintr-odată să se uite miraţi unul la altul. Nava părea mai binedispusă astăzi. Trecea mai uşor peste valuri, zbura, înainta de parcă ar fi scăpat de o povară. După ce ajunseră din urmă mai întâi pe „Morilden”, apoi şi pe „Sjøblomsten”, trecură lin şi cu siguranţă pe lângă ele. Kaneles juca prin cabină de bucurie, bătând din palme şi cântând.

Căpitanul stătea la cârma lui, iar privirea îi era mai luminoasă decât în ziua trecută; cu toate acestea, mai era încă ceva cu nava, ceva care nu mergea cum trebuie. Îşi dădea seama de lucrul acesta după echilibrul dintre greement şi corpul vasului, un defect pe care trebuia neapărat să-l descopere şi să-l îndrepte.

Navigară zile în şir cu vântul când din proră când din pupă şi când dintr-o parte, încât erau nevoiţi să facă mereu volta şi uneori să se

[17] Tambuchi – capac care acoperă o intrare în interiorul vasului.

adăpostească îndărătul unui cap şi să aştepte. Trecură prin strâmtori şi mare deschisă. În unele zile ningea, pentru ca în zilele următoare să fie senin. Frigul a dăinuit însă tot timpul şi cel dintâi lucru cu care trebuiră să se înveţe Lars şi Arnt a fost să stea ceasuri întregi în cabina îngustă a vasului, tremurând de frig. Te izbeşte zăpada în obraz şi stropii de apă îţi şiroiesc de-a lungul spinării, picioarele îţi înţepenesc de frig, chiar dacă mai joci din ele din timp în timp, dar n-ai încotro – când vântul bate neîntrerupt, nu poţi face altceva decât să stai crăcănat, aşa cum obişnuiesc marinarii, să dârdâi de frig şi să aştepţi să treacă vremea.

Lui Lars i se părea acum că toţi cei de pe vas ajunseseră să semene între ei. Toţi oamenii aceştia stăteau nemişcaţi, vedeau aceleaşi lucruri şi gândeau cu toţii la aceleaşi lucruri: vânt, vreme rea, cer şi mare – şi astfel ajunseseră să semene din ce în ce mai mult între ei, pe zi ce trecea.

Doar timonierul era treaz la echea sa, de dis-de-dimineaţă de când ridicau ancora şi până seara când o aruncau din nou. Iar dacă simţea în timpul zilei nevoia să ia o îmbucătură de mâncare, o lua cu mâna rămasă slobodă şi o băga în gură fără să aibă habar ce anume mănâncă, în timp ce cu cealaltă mână ţinea cu fermitate cârma, iar privirea îi luneca iute ca fulgerul între greementuri şi întinsul mării. Se apleca spre a privi în faţă, pe sub velă, punea cârma pentru a aduce nava uşor sub vânt atunci când velele fluturau, iar obrazul său arăta când se apropie o rafală şi atunci striga, dând ordine, mestecând întruna, fără să aibă cea mai mică idee că mestecă pâine.

Şi vremea trece tot aşa.

Zilele sunt cenuşii, marea e cenuşie, cenuşii sunt stâncile golaşe şi tot cenuşii sunt şi norii care se învălătucesc în jurul piscurilor de munte. Pescăruşii care dau târcol în jurul corăbiilor sunt albi, dar cormoranii care se ridică în stoluri sunt negri; ei se înalţă din umbră şi zboară cu ţipete răguşite peste întinsul mării. Două case vopsite în roşu s-au cuibărit la marginea unei insule, apoi urmează iarăşi, milă după milă, doar mare pustie şi stâncă goală. O limbă de pământ întunecat se întinde parcă holbându-se în negura iernii şi rumegându-şi gândurile posomorâte. În amurg, prin ceaţă se vede licărind un far. Clipeşte de parcă fulgerele sale albe ar căuta pe deasupra năboiului de ape un om care trebuie salvat. Pe uscat, în dreptul unui golf, se vede aprinzându-se o lumină gălbuie; pesemne vreo căsuţă bătută de vânturi. Apoi iarăşi, milă după milă, întuneric. După aceea, din nou o luminiţă…

Dar cei ce plutesc pe ape ştiu că ţărmul acesta este străpuns de fiorduri şi acoperit de păduri ce se ridică pe culmile munţilor, că de-a lungul lui se înşiruie gospodării şi că din fiecare fiord ies acum, unul după altul, vase cu pânză care se îndreaptă cu toatele pe aceeaşi cale către miazănoapte. Ele lasă în urma lor ţărmul cenuşiu cu băncile lor şi cu negustorii lor cei mulţi la număr, de care pescarii vor trebui să se teamă dacă nu vor nimeri locul unde se află bancurile de cod.

Într-o dimineaţă, în timp ce pluteau către miazănoapte de-a lungul Helgeland[18]-ului, Lars făcu ochii mari. Zărise un vas care tocmai ieşea în larg de după un promontoriu; era un vas altfel la înfăţişare decât celelalte pe care le cunoscuse.

— Tii… ia te uită! făcu el către Kaneles.

[18] Provincie în nordul Norvegiei.

— Ce, n-ai mai văzut vase până acum? zise Arnt Åsan, neînţelegând ce lucru neobişnuit văzuse Lars.

— Este un vas din Nordland, zise Kaneles; pare destul de bun, dar nu se poate lua la întrecere cu noi.

Lars continua să se uite ţintă la vasul acela. Era mai mic decât vasele de pescuit de tipul Stavaeringen şi nu avea rândunică, iar timonierul nu mişca echea pe deasupra capului, ci stătea liniştit pe banca sa. Vasul acesta avea linii atât de plăcute şi de gingaşe şi spinteca valurile de parcă ar fi fost în stare să se înalţe în văzduh şi să-şi urmeze drumul în zbor, aidoma păsărilor de mare. Era vasul nordlandezilor, iar pe bordul său se aflau oameni cu glugi de culoare galbenă şi haine impermeabile. Vorbeau o limbă mai puţin aspră, mai cântată.

Se iveau din ce în ce mai multe vase de tipul acesta; peste tot se vedeau pânze şi iar pânze. O goeletă îşi înălţă pânzele pătrate către miazănoapte; ele fâlfâie mai sus decât ale celorlalte vase; un vas de tipul acesta îşi croieşte drum cu trupul său întunecat prin mulţimea celorlalte; mai încolo, un vapor îşi înalţă fumul în văzduh… e un adevărat exod spre miazănoapte, prin ninsoare şi furtună.

Starea timpului îi sileşte să rămână trei zile la Bodø – şi toţi cei de pe „Kobben” coboară pe uscat, în afară de Arnt Åsan. Este atât de dărâmat de cele prin care a trecut, încât simte că are nevoie de odihnă, dacă e vorba sa ajungă iarăşi om zdravăn. Tresare de câte ori aude strigătele marinarilor beţi prin oraş.

Mai spre seară, Elezeus sosi la bord, clătinându-se pe picioare; mirosea a rachiu şi începu sa povestească ceva despre Jakob:

— Hi, hi, hi! De rândul ăsta să ştii că l-a omorât de-a binelea.

— Ce, ai înnebunit, omule?

Şi chiar aşa era. Întâmplarea se petrecuse într-o cârciumă şi, spre norocul lui, Jakob dispăruse înainte de sosirea poliţiei. Jakob ăsta, zis Lanaiba, zis Şchiopul, se luase la harţă cu nişte oameni de prin Bergen.

După aceea Elezeus se duse să se culce.

Ceilalţi se reîntoarseră unul după altul la bord; Kristaver se purtă cam cu asprime cu Kaneles când îi deschise uşa cabinei şi îi dădu brânci, trimiţându-l de-a dreptul cu capul în hamac. Până la urmă sosiră cu toţii, cu excepţia lui Henrik Rabben. În cursul nopţii coborî şi el în port – dar mergea cu greu, căci îl purta în cârcă pe Jakob.

A doua zi dis-de-dimineaţă era încă întuneric beznă când Kristaver îi trezi pe ceilalţi. Cu toate că vremea era tot rea, se hotărâse să pornească, căci i se urâse să mai aştepte.

În timp ce-şi sorbeau cafeaua, Elezeus începu să le povestească întâmplarea cu Jakob, dar Kristaver spuse că Şchiopul fusese ucis în atâtea rânduri, încât nu puteau să rămână aici numai pentru atâta lucru.

Văzând aşa, Henrik Rabben n-a mai spus nimic.

Vapoare mari şi corăbii cu pânze îşi legănau luminile de drum în furtună, în timp ce „Kobben“, cu terţarolele[19] luate, ieşea din port pe întuneric. Cei de pe bord îşi dădeau prea bine seama că era nebunie curată, de vreme ce nici măcar vapoarele nu îndrăzniseră să iasă în larg pe o

[19] Terțarole (trețarole) – parâme fixe pe o velă; servesc la înfășurarea velei pentru a-i micșora suprafața.

furtună ca asta. Totuşi, nimeni nu îndrăznea să-i dea sfaturi lui Kristaver în privinţa felului cum trebuie să navigheze.

Luminile din port se făcură nevăzute în ninsoarea deasă – şi curând „Kobben” luneca peste crestele înspumate ale valurilor uriaşe, care se izbeau de ostroave şi de colţuri de stânci marine, aruncând spume până în înaltul cerului. Oamenii au fost siliţi să-şi lege bine glugile sub bărbie, ca să nu le zboare vântul. Marea cu talazurile ei înfuriate făcea un vuiet apocaliptic. Oamenii vărsau întruna în mare apa ce se aduna sub izbiturile necurmate ale mării ce se năpustea asupra vasului; erau toţi ocupaţi cu treaba aceasta, cu excepţia omului de la cârmă, ale cărui priviri urmau direcţia vântului, a greementului şi a talazurilor, cu faţa necontenit stropită.

Ceva mai târziu în timpul zilei, după ce ninsoarea se mai domolise puţin, intrară cu pânzele albite de nea în portul Grøtøya. Era cel din urmă popas înainte de Lofote; acum nu le mai rămăsese de parcurs decât drumul prin Vestfjord, dar partea aceasta era de fapt cea mai anevoioasă.

De-a lungul ţărmului se afla mulţime de oameni, privind ţintă la această pasăre a furtunilor, care se lupta de una singură să intre în port. Cei de pe bord arătau ca stafiile, cu bărbile albe, albi la păr şi la sprâncene – iar printre toţi aceşti oameni în toată firea, un băiat cu faţa udă leoarcă; să fie oare de lacrimi sau de valuri?

Arnt Åsan ceru acum în auzul tuturor camarazilor săi să i se îngăduie calea întoarsă – să plece acasă cu un vapor.

Nimeni nu-i răspunse, nici măcar Henrik Rabben.

În timp ce se aflau jos, în cabină, încălzindu-se cu o ceaşcă de cafea şi ceva de îmbucat, auziră strigăte şi zgomote ce veneau de la un vas care intra în port. Lars scoase o clipă capul afară şi apoi şi-l retrase din nou.

— Ia te uită, ăsta-i Andreas Ekra!

Atunci tatăl său începu a râde şi scoase o sticlă pentru a le turna câte un pahar.

— Vasăzică, gâlgâi el, de rândul ăsta pungaşul n-a sosit primul aici.

După un răstimp destul de lung, se auziră din nou strigăte de pe alt vas; Elezeus scoase capul pe uşa cabinei şi se trase înapoi la repezeală.

— Ia te uită… să ştiţi că am început să văd stafii, izbucni el.

— Cine-i?

— Jakob… ăl de a murit ieri. Pe legea mea că-l văd apropiindu-se la bordul lui „Sjøblomsten”!

— Eram sigur, zise Kristaver.

— Se lasă uşor ucis Jakob, dar nu ia lucrurile prea în serios.

Prin Bodø se răspândise la iuţeală zvonul că, în pofida furtunii, un pescador ieşise în larg – spre marele necaz al lui Andreas Ekra, care obişnuia întotdeauna să se furişeze înaintea celorlalţi. N-a trecut multă vreme şi a pornit-o şi el – şi atunci Jakob a trebuit să-l urmeze şi dânsul. Iar când cei de pe vapoare aflară că nişte biete vase pescăreşti socotiseră vremea destul de bună pentru a ieşi în larg, de ruşine au trebuit să pornească şi ei la drum.

Era un vechi obicei la cei din Namdøl, să ancoreze la Grøtøya şi să-i aştepte pe stavaeringezi ca sa le tragă un toc de bătaie. Ei însă pretindeau că lucrurile stau altmintrelea – dar asta nu era decât o minciună. Acum se adunaseră aici o mulţime de vase ale celor din Namdøl, care îşi făceau curaj

ca să pornească peste Vestfjord; vasele, la fel ca şi oamenii, erau o amestecătură de toate felurile. Erau acolo vase de tipul „listringer”, „jaegter”, „Nordland”, precum şi de tipul „Åfjord”. Oamenii erau parte blonzi, parte mai bruneţi; majoritatea erau însă mici de stat şi negricioşi. Purtau cizme care le ajungeau numai până la genunchi şi nădragi din pânză de corabie, plini de petice negre pe turul pantalonilor. Era o adevărată adunătură de haine vechi, un amestec de pescari de toate felurile, o gloată pe care un adevărat navigator de Lofote o dispreţuieşte mai mult ca orice pe lume.

De rândul acesta, obişnuitele încăierări începură abia a doua zi – şi anume în prăvălia şi cârciuma negustorului, care erau amândouă înţesate de stavaeringezi. Încă din timpul zilei deveniseră cam gălăgioşi şi începuseră să cânte. Fapt este ca la un moment dat femeia n-a mai vrut să-i servească şi jupânul cel gras ieşi în persoană, cu hainele pline de făină, cu intenţia de a-i da pe uşă afară. Dacă n-ar fi fost un namdølez alături de el, care făcu pe grozavul şi încercă să-i pună la punct, cei din Stavaering şi-ar fi văzut liniştiţi de drum; dar văzând aşa, îl apucară pe piticul acela, voind să-l dea afară; din greşeală însă, îl aruncaseră prin geam. Omul zăcea acum pe zăpadă şi se văita, cu părul şi faţa plină de cioburi, chemându-şi concetăţenii în ajutor. Între timp, celor din Stavaering le venise cheful să mai bea ceva. Îl siliră deci pe cârciumar să iasă afară, iar pe femeie o încuiară într-un dulap, după care îşi făcură de lucru desfundând sticlele şi începând să golească butoaiele, spre mulţumirea tuturor. Şi tocmai când le era lumea mai draga şi nu se gândeau decât la bere şi la bucuriile vieţii, începură să intre buluc, atât pe uşa din faţă cât şi prin cea din dos, cei din Namdøl – şi apoi n-a mai fost vorba de „hai noroc!“ ci de pumni şi de tabachere de alamă galbenă, care zburau în toate părţile. Mese, scaune, sticle şi pahare zburau peste tot, odată cu larma şi bocănitul de cizme grele, odată cu ţipetele, văicărelile şi bufniturile surde ale celor ce cădeau. Trupuri masive ieşeau cu capul înainte prin uşi şi ferestre. Fata din dulap ţipa să-i dea drumul, jupânul stătea îndărătul uşii împreună cu primarul şi voia să intre, dar deocamdată nu era loc pentru dânşii. Cei din Namdøl, datorită staturii lor mici – şi fiind mai mlădioşi – se furişau până aproape de cei din Trondheim şi-i loveau în pântece, adică tocmai în locul unde-i durea mai mult, sau se repezeau la beregăţile lor şi-i muşcau. Aşa se băteau ei. Cei din Stavaering erau mai înceţi la mişcări, dar când îl nimereau pe câte unul, îl doborau pe dată la pământ. Până şi Jakob îşi făcea de lucru şchiopătând, învârtindu-şi tabachera, deşi se aţinea mai mult în dreptul uşii, dând câte un picior în fund fiecărui namdølez care era îmbrâncit pe scară jos.

Până la urmă, lucrurile s-au încheiat aşa cum trebuia… odaia fu măturată de namdølezi, iar cei din Stavaering, rămaşi singuri, se cinstiră cu încă un pahar, plătiră consumaţia şi se îndrumară către vasele lor. Doar Jakob rămăsese pe loc, căci, ca întotdeauna, trebuia să-l cinstească pe primar.

Toată seara şi până noaptea târziu, namdølezii rămaseră jos, în port, behăind ca nişte capre către cei din Stavaering – căci era lucru ştiut că nimic nu-i înfuria mai rău pe aceştia decât asemuirea vaselor lor mari şi frumoase cu o turmă de capre.

Grøtøya este un punct important pe calea de miazănoapte. Până aci urmau întruna ţărmul, dar pornind a doua zi mai departe trebuiau să traverseze o întindere de apă în lăţime de douăsprezece mile… drumul trecea peste Vestfjord.

În timpul nopţii premergătoare pornirii, prin mintea pescarului trec fel de fel de vedenii şi de năluciri, care-l fac să doarmă într-un anume fel, foarte puţin obişnuit. Asupra Vestfjordului circulă tot felul de legende şi de poveşti. Se întâmplă ca, la câteva mile de uscat, să se aştearnă pe negândite o ceaţă deasă peste vase şi totdeodată vântul poate ajunge la tăria linei adevărate vijelii… şi se întâmplă ca vasele să fie târâte tot către apus, până ce în cele din urma, ajungând în vestitul curent de la Moskenaes, încep să se învârtă ca într-o pâlnie, pierind apoi în adâncuri. O mare parte din vorbele care se vântură sunt curate basme: totuşi, în noaptea aceasta vedenii bântuie visele pescarilor. În orice caz, de un lucru sunt cu toţii siguri – şi anume, că multe nave s-au întors cu chila în sus pe întinsul bântuit de furtuni al Vestfjordului şi că mulţi pescari au pierit acolo.

VIII

În această ultimă noapte petrecută la Grøtøya, Elezeus nu a putut să doarmă. Era de felul lui un om glumeţ şi luase şi el parte la zdrobirea celor din Namdøl. Făcea însă parte din acea categorie de oameni care, în asemenea împrejurări, preferă să se tragă la o parte, lăsând pe alţii să plătească oalele sparte. Seara, stătea întins în hamacul său, gândindu-se la cea de pe urmă noapte petrecută acasă înainte de a porni pe mare. Hotărâse să meargă împreună cu Berit să se spovedească; dar în loc de aceasta, o bătuse; la biserică pastorul le spusese că vor sta într-o bună zi în faţa judecăţii lui Dumnezeu. Da, da. Ce-ar fi să-ţi vie rândul chiar mâine, Elezeus? Nu uita că mâine vei traversa Vestfjordul!

Elezeus nu era un laş. Pe mare, se putea lua la întrecere în dibăcie cu cei mai buni; cu toate acestea, acum stătea întins şi ofta. O, Doamne! Iartă-mă pentru păcatele mele, Doamne! O, Doamne!

În seara aceea, Kaneles Gomon coborâse de unul singur pe uscat – şi acum se îndrepta spre o casă mai arătoasă, unde, la catul de sus, se zărea o fereastră luminată.

Poate că era chiar acolo… cu cineva lângă dânsa, cu un copilaş mic de tot.

Faptul se întâmplase cu doi ani înainte; într-un rând, vremea rea îl silise să rămână aici – şi se întâlniseră. Rău făcuse atunci că se dăduse drept feciorul unui om cu stare, zicând că ar putea să o ia la el acasă, într-o gospodărie îmbelşugata, dacă s-ar învoi să se cunune cu dânsul. După aceea fata îi scrisese la un timp că aşteaptă să nască… şi de atunci nu mai răspunsese scrisorilor ei.

Iar acum se învârtea pe întuneric în jurul casei. Începuse să latre un câine, dar Kaneles se ţinea la depărtare. Poate că stătea chiar acolo, îndărătul geamului luminat; era desigur la fel de frumoasă ca atunci când se cunoscuseră întâia oară, iar el umbla acum pe-aici prin beznă, neştiind ce trebuie să facă. Atunci, dintr-odată, făcu stânga împrejur către port; întoarse capul privind încă o dată sus la geamul luminat şi apoi începu să alerge cu paşi mărunţi, ca să se depărteze de toate acestea. După un timp începu să meargă mai încet, legănându-se şi silindu-se să cânte.

A doua zi porniră pe o briză puternică, care bătea dinspre nord-est. Vântul sufla cu putere în pânze şi vasul se legăna pe talazuri. Lars se afla în postul de la proră împreună cu alţi doi oameni din echipaj şi erau ocupaţi cu evacuarea apei; talazurile se izbeau de vas cu atâta furie, încât stropii de apă treceau peste capetele lor. Băiatul îşi ridică o clipă privirile şi constată că uscatul nu se mai zăreşte; cerul era numai ceaţă lăptoasă şi marea îşi mâna de zor munţii ei verzui cu creste înspumate. Parcă se făcuse dintr-odată atât de necuprinsă, iar vasul se făcuse mic de tot. Se prăvăleau în adâncitura dintre două valuri şi întunericul se lăsa în jurul lor; apoi se căţărau din nou ca pe o culme de munte şi lumina revenea pe încetul, tot mai mult; pluteau apoi puţin pe spinarea talazului care îi târa o bucată de drum, dar apoi se prăbuşeau dintr-odată într-o nouă adâncitura – şi de fiecare dată trupul băiatului era străbătut de un fior. Ajunge-vom oare din nou sus, la lumina zilei?

Arnt Åsan îşi pierduse cu totul cumpătul; căzuse în genunchi, cu braţele ridicate:

— Ajută-ne, Doamne, că pierim! urla el.

Dar dintr-odată se auzi o voce tunătoare:

— Puneţi mâna pe el şi aruncaţi-l peste bord!

Şi lui Lars îi era frică, dar se simţea îmbărbătat de faptul că, ridicându-şi capul, îşi putea vedea tatăl. Niciodată până în clipa de acum nu-şi dăduse bine seama de ce fel de om era tatăl său. Părea că vasul ar fi oftat şi s-ar fi văitat din pricină că stăpânul îi silea să se îndrepte înspre un loc pe care nu-l putea suferi; tatăl său stătea acolo în furtună, scrâşnind din dinţi şi jurându-se că de acum încolo, fie ce-o fi, vasul va trebui să-i dea ascultare. Era om însurat şi cu copii – şi mai erau şi băncile şi negustorii; cu toate acestea, acum nu era decât marinar şi plutea prin neguri şi furtună. Din înaltul cerului vine un val uriaş, un val care îi poate arunca drept în braţele morţii, însă Kristaver vede de îndată cum poate să-i facă faţă şi trage de eche, spre a da vasului puterea de a-l înfrunta. Iar acum urcă povârnişul talazului, este purtat o vreme pe spinarea lui şi apoi se prăbuşeşte cu prora în adâncuri… O, Doamne! scăpa-vom oare cu bine? Pe deasupra crestelor valurilor vine o rafală puternică, dar Kristaver simte cât poate îndura vasul astăzi; el îndreaptă nava cu prora în vânt şi strigă:

— Filaţi şcotele!

— Filaţi şcotele! repetă Elezeus, executând manevra, iar pânza se destinde, astfel că vântul nu poate avea decât în parte acţiune asupra ei.

În timp ce zboară astfel peste valuri, Kristaver urmăreşte cu privirea vasele tovarăşilor săi. S-ar putea foarte uşor întâmpla vreo nenorocire în ziua aceasta şi atunci va fi nevoie de ajutor.

Printre stropii înspumaţi ai talazurilor şi viscolul de zăpadă zăreşte vasul „Morilden“, cu pânzele sale înalte, care par nişte aripi de ţânţar pe deasupra întinsului de ape. Ceva mai către apus se zăreşte „Sjøblomsten”, bătut de spuma talazurilor; vasul când se ridică în înaltul cerului, când se prăbuşeşte în valea adâncă dintre valuri. Iată-l, iată-l… se iveşte din nou. Pe întinsul Vestfjordului plutesc în ziua aceasta sute de pânze, dar marea este atât de necuprinsă încât abia se poate zări om cu om.

Când vântul se înteţise încă şi mai mult, Lars a trebuit să se ducă lângă catarg, spre a avea grijă de vele – iar Kaneles a rămas singur la proră pentru a evacua apa adunată, căci Arnt era mai mult mort decât viu şi se agăţase de banchetă şi tremura din tot trupul.

Dintr-odată, vântul căzu şi în mijlocul Vestfjordului vremea se făcu bună. Dar nu trecu mult şi începu să se înnoureze spre sud-vest; vântul se ridică din nou… Acum să te ţii!

Şcotele tură schimbate şi o bucată de vreme înaintară pe o mare cu valuri scurte – căci erau biciuite de vântul care acum îşi schimbase brusc direcţia.

Ceaţa se ridicase şi cerul se limpezi; se făcuse frig de-a binelea.

Oamenii erau uzi leoarcă de valurile care îi stropiseră necontenit – şi năduşiseră vărsând la apă din cală, iar acum erau nevoiţi să stea nemişcaţi pe gerul acesta aspru, cu îmbrăcămintea îngheţată pe ei; năduşeala se prefăcuse în gheaţă pe trupurile lor. Clănţăneau din dinţi, săreau şi alergau

de colo-colo tremurând de frig şi mişcau necontenit din braţe, înnebuniţi de gerul care-i pişcă, pătrunzându-i până în măduva oaselor.

„Kobben” plutea mereu înainte. Timonierul îşi descoperi busola. Începuse a se întuneca. Dintr-odată, faţa i se lumina şi muşcă dintr-o bucată de tutun de mestecat. De departe, dinspre miazăzi şi apus se ridicaseră înspre înaltul cerului văpăile amurgului, colorând în gălbui întinsul apelor. Dar ce se întâmplă oare acolo? Lars privea ţintă; parcă uitase de frig.

Între cer şi mare se zăreau numeroase pături de nori vineţii, iar mai sus alţii alburii; în lumina gălbuie a apusului de soare totul se zărea ca într-o feerie în care predomina albastrul, albul şi auriul.

— Ia priveşte în partea aceea, îi strigă Lars lui Kaneles.

— Da, acolo-s insulele Lofote.

— Ce, nu eşti în toate minţile? Nu vezi că sunt nori?

— Ba, sunt munţi. E peretele de stâncă al insulei, spuse Kaneles, jucând în loc. Dădea întruna din braţe: deseară e rost de rachiu.

Lars continua să privească ţintă. Se apropiau întruna. Acestea erau deci insulele Lofote, despre care auzise vorbindu-se încă de când era de o şchioapă. Un ţinut de lângă marea cea îngheţată din miazănoapte, un ţinut la care toţi băieţii de-a lungul coastelor Norvegiei visau să poată ajunge cândva.

Acolo se întâmplau fapte de mare eroism. Acolo se puteau câştiga averi, acolo te luai la harţă cu moartea. Veacuri în şir avusese loc un exod către meleagurile acelea şi mulţi pieriseră pe întinsul apelor; unii se întorseseră cu bani în pungă, dar cei mai mulţi urmau a-şi duce viaţa în sărăcie, plutind mai departe pe întinsul apelor. Şi cu toate acestea se întorceau acolo an de an, generaţie după generaţie. Acolo îi aştepta aventura cea mare. Voiau neapărat să ajungă acolo. Iată că acum îi venise şi lui rândul. Acum va vedea şi el insulele Lofote!

Departe, în zare, norii se preschimbau acum în munţi de piatră neclintită şi se înălţau, albaştri şi tărcaţi cu alb, cu piscurile îmbrăcate în nea. Semănau cu o oştire de uriaşi de cremene, ce înaintase înspre largul mării, unde se oprise ca să ţină sfat.

Se vedea farul cu lumina lui gălbuie, care licărea lângă mare, sub coasta muntelui, şi se auzea larma depărtată a talazurilor care se luptau cu stâncile de-a lungul ţărmului plin de nelinişti.

Mulţimea de vase ce treceau prin Vestfjord se îndreptă acum către diferitele porturi pescăreşti, unde fiecare urma sa ierneze.

Către seara, „Kobben” îşi croi drum printr-un sund străjuit de faruri cu lumini roşii şi verzui. Acolo, sub stânca priporoasă a muntelui, se afla portul pescăresc unde urma să ancoreze. Apa închisă la culoare se legăna neobosit – pe întinsul ei se vedeau dâre de lumină. Îi izbi un miros pătrunzător de untură, de catran şi de peşte.

„Kobben” acostă acolo – în mod provizoriu, până ce agentul de port avea să-i indice unde să ancoreze. Acum stătea nemişcat, pe apa brăzdată de dungi de lumină, acoperit de un strat de chiciură cenuşie.

Oamenii păşiră pe uscat, cu picioarele amorţite. Veşmintele foşneau pe ei din pricina gheţii care începuse a se face bucăţele când umblau pe uscat. Se îndreptară spre o casă joasă, de culoare gălbuie, aflată printre alte sute

de case cu aceeaşi înfăţişare. Aceasta era locuinţa pe care urmau s-o împartă cu oamenii de pe „Morilden” pe timpul iernii.

Dar Kristaver se duse drept la staţia de telegrafie şi mâzgăli cu mâini umflate de ger telegrama pe care o aşteptau nevastă-sa şi copiii, hăt, departe, într-o căsuţă cenuşie din miazăzi; iar telegrama aceasta suna la fel ca în fiecare an: „Sosiţi cu toţii bine. Totul e în regulă. Kristaver.”

Apoi se îndreptă din şale şi răsuflă adânc. De dimineaţă stătuse neclintit la cârmă, iar o zi ca aceasta, petrecută pe Vestfiord te speteşte.

IX

Ajungând la cabana lor, oamenii găsiră nămeţi mari de zăpada în dreptul uşii. În timp ce se trudeau să-i dea la o parte cu picioarele, Kaneles se dusese până la negustor, care era ca un adevărat stăpân al portului, să ia cheia.

Când izbutiră în cele din urmă să deschidă uşa, un vârtej de zăpadă intră în casă. Prima încăpere era goală; acolo urmau sa depoziteze sacii cu făină, butoaiele, lăzile cu merinde şi năvoadele. Până să treacă în odaia cealaltă şi să aprindă un chibrit, zăpada se aşternuse atât pe duşumea cât şi pe hamacurile înşirate de-a lungul pereţilor. O ferestruică ce dădea înspre strâmtori, era acoperită pe dinafară cu flori de gheaţă şi pe dinăuntru cu fire de păianjen, iar podeaua era murdară şi mirosea a peşte, a piei şi a mucegai. În această odaie trebuiau să ierneze cele două echipaje – în totul, doisprezece oameni. Era tot atât de frig ca într-o magazie din cele ce folosesc la adăpostitul vaselor de pescuit…

— Am impresia că strigoii de pe-aici au cam uitat să deretice în cinstea sosirii noastre, glumi Kaneles.

Deasupra mesei atârna un opaiţ, cu un pic de ulei. Îl aprinseră, apoi găsiră ceva lemne şi aţâţară focul într-o sobiţă ruginita, pe deasupra căreia se afla un ibric negru, care îi aştepta cu un lichid cafeniu rămas de anul trecut. Mai era şi o bucătărioară, pe a cărei vatra acoperita de zăpadă stătea un ceaun negru, cu un pic de supă pe care uitaseră s-o arunce când porniseră spre casă cu un an înainte.

— Haide, Henrik, pune-ţi şorţul, i se adresă Elezeus.

Henrik Rabben era cel care avea în grijă ordinea şi curăţenia din cabană. În timp ce ceilalţi erau ocupaţi cu căratul lăzilor şi al paturilor de pe vas, Henrik aduse apă, clăti ibricul şi ceaunul şi mătură şi duşumeaua şi hamacele de zăpadă. Când ceilalţi intrară ceva mai târziu în odaie, barba şi părul lor începură să picure, căci chiciura de pe ele începuse a se topi la căldură. Apoi îşi scoaseră cu toţii hainele impermeabile şi-şi apropiară cizmele îngheţate bocnă de sobă pentru a le dezgheţa. A trebuit să treacă destulă vreme până ce să ajungă îndeajuns de flexibile spre a le putea trage din picioare. Alături, în bucătărie, focul ardea trosnind sub ceaunul cel mare, umplut cu apă, iar ibricul răspândea miros de cafea prin odaie.

— Avem nevoie de o mâncare caldă în seara asta, zise Henrik din pragul bucătăriei. Ar fi bine să te duci să faci rost de ceva peşte, Elezeus.

— Asta e o nimica toată pentru mine, răspunse el râzând şi cu toate că îşi pusese saboţii, ieşi deîndată afară.

Elezeus era în relaţii bune cu cei din celelalte cabane – şi n-a trecut multă vreme până ce s-a întors cu câţiva cod mari într-o mână, iar în cealaltă cu un polonic plin cu ficat de peşte. Le luase toate cu împrumut de la un pescar ce locuia în port.

— Tiii! ce bune o să fie la gust toate bucatele astea, zise Kristaver, care tocmai intra pe uşă.

Şi n-a trecut mult până ce plosca de rachiu începu să umble din mână în mână; pescarii se priveau între ei, urându-şi bun sosit în Lofote. Până şi unul ca Arnt Åsan fu tratat pe picior de egalitate în seara aceasta. Ce bine le făcea cafeaua caldă! Cum însă înduraseră în larg un frig muşcător, acum,

dând de căldură, simţeau un fel de mâncărime în mâini şi în picioare. Băteau din palme, îşi mişcau întruna degetele şi ţopăiau prin odaie, dar în cele din urmă, nemaiputând răbda, îşi scoaseră ciorapii şi se duseră afară să-şi frece puţin mâinile şi picioarele cu zăpadă.

În clipa când cartofii fierţi, peştii şi ficatul abureau pe talgerul pus pe masă, se auzi deodată bocănind pe afară; erau oamenii de pe „Morilden”, care intrau cu Per Suzansa în frunte.

Intrarea acestora aduse în odaie un aer rece de mare; blănurile, bărbile şi părul noilor sosiţi erau pline de chiciură cenuşie. Se făcuse atât de frig în odaie, de parcă fiecare om ar fi adus iarna cu sine.

— Foarte bine. Precum văd, mâncarea este gata, zise Per Suzansa, scoţându-şi haina.

Kristaver se grăbi să le toarne câte o duşcă de rachiu, urându-le bun sosit în Lofote. Şi n-a trecut vreme multă până ce aduseseră de pe vas tot ce aveau de adus şi îşi scoseseră cizmele – şi iată-i acum şezând pentru întâia oară în anul acesta în jurul mesei… doisprezece oameni, care urmau a locui laolaltă pe tot timpul iernii, alcătuind o adevărată familie.

Se făcea din ce în ce mai cald în odaie, iar mâinile şi feţele oamenilor începuseră a se umfla – şi simţeau usturimea, urmare a gerului şi a negurilor îndurate pe mare. Dar ce-are a face, trăiseră zece zile doar cu carne afumată, cafea şi pâine, iar acum se ospătau cu bucate calde, peşte proaspăt, ficat, cartofi fierţi… astea erau pe gustul lor. Înfulecau într-una şi nu se mai săturau, tot ar mai fi fost loc pentru câte ceva. Iar după ce nu mai rămăseseră în talgere decât oase de peşte şi coji de cartofi, stătură aşa, cu feţele înroşite şi amorţite, cătând unul la altul, ca după o muncă dusă la bun sfârşit. Iar Per Suzansa n-ar mai fi fost el însuşi, dacă nu s-ar fi dus să aducă o sticlă de rachiu, ca să-i cinstească pe toţi.

La întoarcerea de la staţia de telegraf, Kristaver se oprise la băcănie, unde ca de obicei găsise o mulţime de pescari, care veniseră acolo ca să mai afle noutăţi. Nu părea să fie un an prea rău. Erau unii care prinseseră ca la două-trei sute de cod dintr-o singură aruncătură de năvod şi mai găsiseră şi heringi în burţile peştilor.

Acestea erau primele semne că pescuitul va fi bun în anul acesta; oamenii continuară un timp să vorbească de pescuit dar ochilor le venea greu să stea deschişi aici înăuntru, la căldură.

De îndată ce schimbară paiele din hamace, aşternură păturile deasupra. În sfârşit, în noaptea asta puteau să se dezbrace, să-şi scoată nădragii de dimie şi ilicele de pe ei.

Stinseră lampa şi continuară să tăinuiască un timp cu glasuri scăzute, căscând întruna. Soba era fierbinte; hainele ude şi cizmele, atârnate la uscat în jurul ei, răspândeau un miros neplăcut de apă de mare, de năduşeală şi de piele umedă. Hamacele erau umede, iar păturile de blană reci; cu toate acestea adormiră curând cu sentimentul că ajunseseră la ţinta călătoriei lor, şi că într-un anumit înţeles se aflau la ei acasă.

Focul se stinsese şi se făcuse frig în cabană. Noaptea polară este plină de răbufniri de vânt rece; hainele şi cizmele din jurul sobei, care cu o clipă mai înainte picuraseră de apă, începură acum să îngheţe din nou, făcându-se iarăşi ţepene.

Era atât de frig, încât ieşeau aburi pe gurile celor ce dormeau.

Lars o visa pe mama sa. Se făcea că, nu ştia nici el cum, se afla pe mare, într-o roabă care se tot afunda în apă pe încetul, iar maică-sa îi arunca de pe ţărm o parâmă, strigându-i: „Lars… nu vezi că vreau să te trag la ţărm?“

În clipa aceea îl auzi pe tatăl său strigându-l din altă parte. Era într-o barcă mai la larg şi îi arunca o parâmă, pe care Lars o apucă, lăsându-se tras. Dar mama, din ce în ce mai deznădăjduită, striga: „Lars!… Lars!… nu-ţi pasă câtuşi de puţin de mama ta?“

Se trezi în târziul nopţii, îngheţat. Se afla culcat, alături de tatăl său.

Portul sc afla pe câteva insule stâncoase, care se ridicau din apă la picioarele munţilor abrupţi; dat fiind ca nu existau poduri între stâncile acestea, era un neîntrerupt du-te-vino de bărci şi de ambarcaţiuni mici.

Pe aceste stânci sc aflau răspândite câteva sute de mici cabane, acoperite cu turbă; deasupra lor se înălţau biserica, spitalul, căminul pescarilor, precum şi o clădire mare, albă, şi o magazie lungă şi galbenă care aparţineau unui angrosist. Pe întinsul apei se legăna pădurea de catarge ale vapoarelor, corăbiilor cu pânze şi ale ambarcaţiunilor de toate mărimile.

Erau peste treizeci de porturi pescăreşti de felul acestuia de-a lungul peretelui muntos al insulelor Lofote şi în perioada aceasta toate clocoteau de viaţă şi de mişcare. Numărul celor veniţi dinspre miazănoapte îl covârşea pe al pescarilor din miazăzi; cu toţi la un loc ocupau o întindere de coastă de mai bine de două sute de mile.

Celor din Stavaering le-a trebuit o zi sau doua ca să se statornicească. O sumedenie de poveri grele fură cărate de la vas până sus, în odaia rămasă liberă a cabanei. Cabina de pe vas trebuia demontată şi scoasă, iar catargul cel înalt trebuia dat jos, căci nu mai aveau nevoie de toate lucrurile acestea decât abia la întoarcere. Pe timpul cât ţinea pescuitul foloseau un greement mai mic. După ce făcură toate lucrurile acestea, simţiră nevoia de a se mai odihni puţin; acum era momentul să se intereseze de felul cum va fi vremea în viitor, să stea de vorbă cu nordlandezii şi să ciocnească un pahar cu vechi prieteni.

Kristaver coborâse în port şi privea la „Kobben“, care, după ce îşi schimbase greementul, plutea acum pe apele sundului, ancorat alături de o sumedenie de alte vase. Parcă s-ar fi întins şi ele la odihnă, după lunga lor călătorie. Unele aveau parapetele vopsite în verde, altele în alb, iar câteva erau date cu catran. Fiecare vas îşi avea povestea lui, în legătură cu bancurile de peşte, cu drumurile făcute prin furtună şi ceţuri. Unul se întorsese acasă cu bogăţii, altul eşuase şi pe o noapte întunecoasă îşi aruncase echipajul în talazuri. Acum stătea ancorat, arătând la fel de nevinovat ca şi celelalte vase. Vasul din Nordland părea subţirel şi uşor pe lângă cel din Stavaering; îşi arcuia prora, ca şi când şi-ar fi dat capul pe spate înainte de a se avânta în furtună şi talazuri. Cel din Stavaering era mai mare, cu linii mai greoaie, parcă i-ar fi strigat celui din Nordland: „Să te rogi bunului Dumnezeu să fiu prin apropierea ta, dacă ţi s-o întâmpla, vreodată, să dea furtuna peste tine“. Dar Kristaver nu se uita la vasele acestea, ci la „Kobben”. Între vasul acesta şi dânsul se închegase o legătura asemănătoare celeia ce se naşte între cal şi călăreţul său. Parca s-ar fi aşteptat să-l recunoască şi să înceapă a necheza: „Da, iată-ne ajunşi cu bine,

iar tu te-ai purtat frumos pe drum. Dar al dracului să fie cine s-o încrede în tine! Ai rămas un încăpăţânat şi va trebui să ne căznim să te dezbărăm de năravul asta. Ce zici, bătrâne?“

Kristaver se întoarse cu faţa de la vas şi porni cu cizmele sale uşoare, pe care le purta numai pe uscat, printre şirurile de case. Mirosul specific de port pescăresc făcea să-i tremure nările. Mirosul acesta îl întinerea întotdeauna, trezindu-i toate nădejdile. Ce-ar fi să fie un pescuit bogat de tot în anul acesta?

Toate casele erau pline de oameni ai mării, pescari cinstiţi, îmbrăcaţi în straie de dimie, sau marinari, oameni fără de rădăcini, care păreau făuriţi doar din cizme marinăreşti, pânză de corabie şi barba. Pe la unele cabane, de pe acum atârnau peşti pe sfoară. Se deschidea câte-o uşă şi în prag apărea un pescar bărbos, care îşi golea ceaunul; capete de peşti, oase şi măruntaie de peşte zăceau aruncate peste tot, iar sus, în înaltul cerului, pe deasupra acoperişurilor, pluteau pescăruşi cenuşii ori albi, scoţând întruna ţipete. Peste toate acestea răsuna dinspre mare un bubuit adânc.

Kristaver dădea bună ziua şi ura bun găsit cunoscuţilor – dar era grăbit şi trecea mai departe fără a se opri. Făcea parte dintre oamenii aceia după care îţi întorci privirile. Trupul său vânjos, îmbrăcat în haine de dimie, era atât de graţios, iar barba sa roşie tăiată scurt şi părul său bălai şi încârlionţat nu aveau încă fire încărunţite. Se mai întâmpla uneori, seara, să iasă la dans. Cu toate că pe mare era spaima celorlalţi, pe uscat era o adevărată rază de soare… cine mai era în stare să râdă cu atâta poftă la un pahar de rachiu, la o istorioară nostimă?

Dar anul acesta îl luase cu sine şi pe fiul său şi, fiindcă-l cunoştea prea bine, ştia că ochii băiatului vor lua seama la tot ce face tatăl său. De altfel, nu se putuse niciodată dumiri în privinţa lui Lars. I se părea că băiatul se învârteşte mereu în jurul său, măsurându-i şi cântărindu-i toate faptele şi chibzuind dacă preţuia atâta ca bărbat încât să-i poată urma pilda. Da, da, citise desigur mai mult decât dânsul şi era isteţ, dar dacă s-ar fi întâmplat să triumfe intenţia mamei sale de a-i despărţi, făcându-l să renunţe la pescuit, atunci… atunci lucrurile nu vor fi tocmai precum le visase el în clipa în care se hazardase să cumpere vasul.

— Ia te uită… tu eşti?

— Pâna acum, după câte ştiu… sunt chiar eu.

Kristaver nimerise drept în braţele lui Edvin Hansen, un vechi prieten al său din Varanger. Omul rămăsese locului, cu faţa roşie, spânatică şi-l privea râzând. Kristaver îi întinse mâna şi începu şi el să râdă. De treizeci de ani se întâlneau aici, iarnă de iarnă. Pe o noapte cu furtună, Kristaver îl scăpase pe Hansen de la un naufragiu, iar altă dată Hansen îl apărase cu cuţitul, scăpându-l din mâinile unor ruşi beţi, care în timpul unei încăierări erau gata să-l răpună. De atunci erau atât de nedespărţiţi când se întâlneau pe uscat, încât lumea începuse să-i poreclească „îndrăgostiţii”.

— Cum îţi merg treburile?

— Merg foarte bine, răspunse nordlandezul.

— Am aflat că dintr-o clipă în alta va fi aici comandorul.

— Ce tot spui, avem inspecţie?

— Mii de draci, acum va trebui să spui lecţia pe dinafară. Kristaver!

Comandorul era inspectorul – şi dacă există pe lumea asta un Dumnezeu prezent şi în Lofote, apoi nu putea fi decât omul acesta. Nu era lucru de glumă când comandorul descindea într-un port; vasul său purta în vârful catargului pavilionul regal şi toată lumea ştia că luase parte la multe războaie şi purta gloanţe în trupul său. Pe lângă această calitate o mai avea şi pe aceea de prim-adjutant al regelui, încât nu era de mirare că tuna şi fulgera, atât faţă de cei mari cât şi faţă de cei mici... ehei, să vezi cum mai zburau scufiile din cap când se ivea dânsul!

Edvin Hansen îl duse pe Kristaver într-o cârciumă şi rămaseră acolo de vorbă la un pahar. Vorbiră fiecare de casa lui. Nordlandezul auzise atât de multe despre Marja, Tosten şi Oluf, încât întrebă de ei ca şi când i-ar fi cunoscut personal.

Kristaver, la rândul său, se interesă de soţia şi de copiii celuilalt, pe care îi cunoştea la fel de bine, cu toate că locuiau la mare depărtare de dânsul. Chipul roşu al lui Edvin Hansen, cu un nas mic de tot şi obraji bătuţi de vânturi şi de furtuni, avea un zâmbet ca de fată mare.

Da, de când nu se mai văzuseră îi muriseră doi fraţi – unul de boală, celălalt în apele fiordului Varanger.

— Vai, nu se poate! zise Kristaver privind ţintă la prietenul său.

Din păcate, chiar aşa era. Una dintre cele două văduve ramase de pe urma fraţilor săi era coproprietară a uneltelor de pescuit şi a vasului pe care Hansen era căpitan – şi nu ducea nicio lipsă, căci urma să primească o treime din peştele prins. Iar el era foarte bucuros de aceasta.

— Iar cealaltă?

— Cealaltă... cealaltă nu are nimic, nici măcar o căsuţa aruncată pe vreo stâncă; drept aceea, fusese nevoită să se mute împreună cu cei patru plozi ai ei acasă la dânsul, înainte de pornirea la drum.

— Bine, dar ai tu însuţi nevastă şi şase copii şi staţi într-o căsuţă mică.

Da, asta era toată averea lui. Dintre copii, unii erau nevoiţi să se culce sub masa din bucătărie, dar în afară de aceasta totul mergea ca pe roate. Se întâmplă uneori ca fraţii să aibă legături ciudate; este mai greu pentru cel ce a murit să aibă grijă de văduva şi de copiii săi decât pentru cel rămas în viaţă. Asta era situaţia. Trebuiau să facă faţă şi să-şi pună nădejdea în recolta de cod şi în noroc.

— Dar tu?.. Am auzit că de data asta ţi-ai luat cu tine şi feciorul...

În timp ce Kristaver se grăbea să ajungă mai departe, mergând printre şirurile de case, fu oprit de către Per Suzansa.

— Ai aflat? îi zise el. Jakob a făcut prinsoare că deseară o să-l aştepte în stradă pe comandor şi că o să-l cinstească cu un păhăruţ.

— Hei... Asta-i cam anevoie. Aş vrea s-o văd şi eu.

— Treaba asta o să fie pe la şapte seara. Comandorul va fi oaspetele negustorului, iar Jakob îl va pândi afară. Ha, ha, ha! nu, zău... Jakob ăsta... al dracului om mai e!

Kristaver râse din toata inima şi apoi se grăbi să pornească mai departe. Toţi cei pe care îi întâlnea în cale aflaseră vestea aceasta nouă cu privire la Jakob. Până şi bătrânul Moses, ceasornicarul, mergea ţopăind, cu căciula trasă peste părul sau negru şi buclat, cu mâinile înfundate în buzunarele paltonului cafeniu şi spunea:

— Veste nouă... o mare noutate... Jakob! O, Doamne! Aţi auzit?

În prăvălia angrosistului erau o mulţime de pescari, care mestecau tabac, scuipau şi întrebau de noutăţi. De cumpărat nu cumpărau nimic, căci nu câştigaseră încă nicio para. Exista de fapt un război tacit între pescari şi cel ce se afla de cealaltă parte a tejghelei. Vânzătorul cu cizme înalte şi vestă de piele albă stătea, privind pe fereastră, cu metrul de măsurat în mână, căci n-avea nimic de făcut. Patronul însuşi ieşea în răstimpuri din biroul său şi se făcea că se uita prin rafturi; pescarii care umpleau prăvălia nu contau pentru dânsul. Era un bărbat vânjos, cărunt, cu faţa roşie dar zbârcită, cu ochi gălbejiţi pe care îi strângea de câte ori se uita la ceva. Trecuse vremea când pălăriile şi scufiile zburau din cap de îndată ce-şi făcea apariţia. Fusese cândva rege nu numai cu numele ci şi în fapt[20]; pe vremea aceea nu exista pescar care să îndrăznească să vândă peştele altcuiva decât lui. El singur hotăra preţurile şi, fiind proprietarul tuturor cabanelor, le lua chiria pe care o socotea de cuviinţă.

Dar într-o bună zi statul s-a amestecat în treaba asta, iar urmarea a fost că pescarii au pierdut tot respectul pe care i-l purtaseră mai înainte şi au lăsat la o parte politeţea; acum vindeau peştele vaselor de comerţ; totuşi, continuau să-i ceară angrosistului mărfuri pe datorie... Şi iată-i acum, aici, cu priviri scăpărătoare ce păreau a spune: „Cum, îţi închipui că ne mai este teamă de tine, ca mai nainte? Veacuri de-a rândul, noi, pescarii din Lofote, am fost jefuiţi de oameni de teapa ta, dar de-acum încolo puţin ne pasă de tine şi te poftim să-ţi iei tălpăşiţa!“

Fără a le arunca măcar o privire, bătrânul intră din nou în biroul său.

Lars şi Kaneles Gomon ieşiseră împreună la aer; acum se plimbau, păşind peste stâncile lucioase; purtau amândoi şepci albastre şi haine de dimie. Erau aproape de aceeaşi înălţime. Kaneles era cu doisprezece ani mai în vârstă decât Lars şi dacă n-ar fi avut mustaţa aceea bălaie, chipul său ar fi părut la fel de copilăros ca al celuilalt. Dorea să-i arate acum flăcăului lucrurile mai de seamă din port. În timp ce mergeau, Lars încerca să-l maimuţărească pe tovarăşul său mai vârstnic, înaintând cu pasul legănat, cu şapca trasă pe o ureche, căutând să para în stare de orice năzdrăvănii.

— Te-ai hotărât, când ai de gând să faci cinste? îl întrebă Kaneles.

— He, he! Auzi colea, nu ştie ce-nseamnă a face cinste! Dar auzit-ai tu ce-i aia un *skårunge?*

— Nuuu... să fie o pasăre ori vreun soi de peşte?

— *Skårunge* însemnează în primul rând un pescăruş de un an. La fel ca cel de colo. Iar în al doilea înţeles, însemnează un copil, un mucos care vine pentru întâia oară la Lofote.

— Aoleu! atunci sunt un *skårunge.*

— Chiar aşa; iar un *skårunge* trebuie neapărat să facă cinste la toţi tovarăşii săi de cabană.

— Să le fac cinste? Ce cinste să le facă? Să le tragă o mamă de bătaie? Lars încercă sa mestece puţin tutun, dar scuipa în toate părţile – un scuipat cafeniu.

— He, he... – tovarăşul său îl măsura din creştet până în tălpi – nu aşa, ci cinstindu-i cu rachiu, băieţele! Un litru de căciulă, mai puţin nu se poate.

— Asta o să fie cam greu, de unde să fac rost de rachiu aici?

---

[20] Joc de cuvinte. Expresia norvegiană *havnkonge* (angrosist, mare comerciant) provine de la *havn*=port și *konge*=rege, deci „regele portului”.

Kaneles se strâmbă:

— Zi, aşa crezi tu! Vino cu mine într-o seară să te duc pe un cargou şi-ţi fac eu rost de atâtea sticle câte n-ai să poţi duce.

Intrară prin câteva cârciumi şi Lars băgă de seamă că tovarăşul său se avea bine cu toate fetele de pe acolo. Dar tot mergând aşa, îşi dădu curând seama de felul cum îl privea lumea. „Ăsta e un *skårunge*, ziceau oamenii, şi o să facă desigur cinste.” Dar de unde sa facă el rost de bani pentru atâta rachiu?

Arnt Åsan stătea în cabană de unul singur, cu coatele rezemate pe masă şi cu bărbia în palme.

Da, stătea singur. Ceilalţi ieşiseră să se desfete cu aerul plăcut din Lofote; până şi puştiul ăla de Lars, de copil fusese crescut cu tot felul de poveşti şi de snoave despre viaţa pescarilor – de aceea ştia toate rosturile dinainte, atât în privinţa vieţii la bord, cât şi pe uscat.

Cu toate că la el acasă trecea drept un voinic în toată puterea, până acum, la bordul vasului fusese batjocora şi ruşinea tuturor.

De învăţat manevrele şi numele sculelor de pe vas – asta se putea. Dar să ajungă un adevărat marinar? Era de ajuns să deschidă gura, să spună doar o vorbă ca ceilalţi să-şi facă cu ochiul şi să râdă. Şi trebuia să-i rabde o iarnă întreagă!

Ce bine ar fi dacă ar putea să se întoarcă acasă! Se hotărâse să-i scrie Gurinei. Niciodată nu simţise o dorinţă atât de puternică de a o ţine pe genunchi şi de a sta de vorbă cu ea. Dar n-avea ce face, sute de mile o despărţeau de dânsa.

Se auzi scârţâind uşa. Henrik Rabben intră şi închise cu băgare de seamă clanţa; rămase o clipă în prag, privindu-I pe Arnt Åsan, şi zâmbi uşor. Ţinea ochii larg deschişi, privirea lui era gravă; părul şi barba îi erau pieptănate cu îngrijire.

— Ce stai aici şi rumegi de unul singur? făcu el.

— Şi ce-i priveşte pe alţii?

— Aşa-i, dar acum hai cu mine sa dam o raita. Vreau să-ţi arăt portul. Poate găsim pe undeva o ceaşcă de cafea şi un păhărel de băutură. Haide, vino odată!

Arnt se trase de tuleile de barbă ruginie, se sculă şi îl urmă.

Jos, pe chei, erau nişte barăci pentru trageri la semn – şi se adunaseră o mulţime de pescari, înghesuindu-se, care să tragă mai întâi.

— Ce prostie, auzi, să arunci banii în felul acesta… mormăi Arnt.

Pe Henrik îl amuza scena; avea chef să încerce şi el. Dar pare-se că a fost scris să nu-şi poată îndeplini dorinţa asta. Intrară într-o dugheană şi băură câte o cafea. Câţiva marinari se luară dintr-odată la bătaie. Arnt a încercat să se amestece, dându-i afară, dar Henrik îl opri:

— Lasă-i să-şi facă de cap.

Fără îndoială că i-ar fi plăcut să se încaiere şi el, dar pare-se că i-a fost scris ca nici dorinţa asta să nu i se îndeplinească în ziua aceea. Arnt se uita mirat la dânsul. Nu se putea dumiri cu niciun chip în privinţa omului acestuia.

În amurg, comandorul intră în port, la bordul unei şalupe cu pavilionul regal la catarg. Doi dintre slujbaşii portului veniră repede cu o barcă la vas

şi îi dădură onorul de la mare depărtare; tremurau puţin, dar fiind că urmau să se înfăţişeze privirilor acestui om atotputernic.

Comandorul luă loc în barca lor, şi astfel străbătură apele portului. Privirile lui de vultur se plimbau de la un bastiment la altul:

— Ce dracu caută baleniera asta aici? tună el pe neaşteptate.

— N-a fost loc în altă parte, domnule comandor, îndrăzni a zice unul dintre cei doi slujbaşi.

— Colo nu e loc, dincolo nu e loc… vasul stă în calea traficului la intrarea şi ieşirea din port… să faceţi bine să-l mutaţi de-aici, şi cât mai curând.

Vâslaşii mânau barca prin canalele înguste, străjuite de stânci şi comandorul stătea în picioare privind înspre cele două şiruri de vase de pescuit, care erau trase de-a lungul cheiului, vas lângă vas, parcă ar fi fost nişte cai înhămaţi unul lângă altul. Era în regulă. Iar când era ceva în regulă, comandorul nu zicea niciodată nimic.

Noaptea se anunţa senină şi geroasă; luna nouă îşi înălţase secera spre răsărit. Zăpada scârţâia sub picioare; era gloată multă adunată în faţa cabanelor din apropierea casei angrosistului. Oamenii erau plini de încordare şi şuşoteau, chicotind. Comandantul trebuie să sosească din clipă în clipă, ce va face oare atuncea Jakob Lanaiba?

Henrik Rabben şi Arnt Åsan ocupaseră un loc bun. N-a trecut mult şi se auzi scârţâit slab de paşi pe omăt; era Jakob, care sosea legănându-se agale, cu o sticlă ce se vedea ieşindu-i din buzunar. Îşi răsese mustaţa şi buza de sus se vedea albastră-vineţie. Râdea: „Ha, ha!“ Când era pornit pe şotii, făcea întotdeauna „ha, ha“.

— N-ai curajul – rosti cu voce înceată unul dintre cei de faţă.

— Nu, sigur că n-am. Nu îndrăznesc. Sigur că nu îndrăznesc – şi porni mai departe şontocăind, între cele două şiruri întunecate de oameni.

Se făcuse linişte.

— Uite-l că se vede venind! se auzi un glas; şi un fior trecu prin mulţime. Se auzea acum scârţâitul unor paşi apăsaţi şi repezi. Elezeus Hylla se afla peste drum de casa aceea albă şi avusese grija sa se posteze lângă o uşă, ca să se poată strecura dacă lucrurile ar lua o întorsătură primejdioasă.

Iată-l pe comandor. Se vedea venind drept în bătaia lunii» ţeapăn şi voinic. Avea o faţă aspră, fără barbă, ochi severi; chipiul era puţin tras pe o ureche, iar dolmanul albastru, încheiat la două rânduri, avea gulerul de blană. Priveliştea acestei mulţimi de oameni îl făcu să tresară. O bună parte dintre cei adunaţi erau atât de absorbiţi de cele ce urmau să se întâmple, încât uitaseră să-şi descopere capetele. Comandorul îşi încetini mersul, privind cu luare aminte în amândouă părţile. În cele din urmă se opri şi zise cu glas tunător:

— Ce dracu se întâmplă aici?

Atunci se auziră paşi scârţâind uşor pe zăpadă – şi Jakob se desprinse din mulţime, ducându-se drept la comandor, care se oprise în mijlocul celor două rânduri ale mulţimii, încât i se vedea bine umbra pe zăpadă.

— Să-mi fie cu iertare… făcu Jakob scoţându-şi gluga – vorba e că…

— Aha, tu eşti; ai venit pe-aici şi-n iarna asta? Ai venit cumva în faţa mea spre a-mi făgădui că te vei purta ca lumea, ca sa nu mai avem scandaluri?

— N-am venit decât pentru ca să-l întreb pe domnul comandor dacă nu ar vrea sa binevoiască să…

— Oameni buni, dacă aveţi vreun necaz, ştiţi bine unde este biroul meu. Acolo mă puteţi găsi. Iar acum duceţi-vă acasă şi purtaţi-vă cum se cuvine – şi comandorul dădu să pornească mai departe.

Dar Jakob se proţăpi pur şi simplu în calea sa; stătea cu gluga în mână, cât era de mare, într-o poziţie înclinată, zâmbind… era cu neputinţă să-i tragi palme cu mutra pe care o făcea.

— Vreau să spun, atâta vrem: să ştim şi noi dacă ne este îngăduit să-i urăm bun-venit domnului comandor al nostru. Am auzit că domnul comandor se gândeşte să se retragă la pensie; în cazul acesta ar fi o mare durere în Lofote. Asta-i tot. Am venit aici să vă cerem voie să strigăm un „ura“! pentru domnul comandor al nostru… şi dacă aţi binevoi să beţi un pahar cu noi, atuncea… este de la Lysholm…

Şi, până să se dumirească lumea, Jakob trase sticla din buzunar, îi scoase dopul, o şterse la gură cu mâna şi o întinse comandorului uluit.

În clipa aceasta, Elezeus era cât pe-aici s-o şteargă; dar curiozitatea îl ţinu în loc.

Comandorul nu apucase sticla de îndată; mai întâi îşi dresese puţin glasul.

— Ai rămas acelaşi, neschimbat, zise el în cele din urmă şi, apucând pe neaşteptate sticla, o duse la gură – dar înainte de a face lucrul acesta, cuvântă cu glas puternic aşa încât să poată fi auzit de către toţi: Serbaţi prea devreme înmormântarea mea, copii. N-am de gând să mă retrag din slujbă. Am de gând să vă ţin în frâu încă mulţi ani, cu voia Domnului. Noroc!

Ridică sticla la gură şi bău dintr-o răsuflare, de se auzi gâlgâind.

— Ura pentru comandor! strigă Jakob, cât pe-aci să pice jos de entuziasm. Strigăte de „ura“ izbucniră de pretutindeni, iar comandorul dădu sticla înapoi, făcu un semn cu mâna şi porni hotărât mai departe.

— La ce bun toate năzbâtiile astea? zise Arnt Åsan.

Henrik Rabben însă era de părere că Jakob se întrecuse pe sine în abilitate. Ar fi fost mai încântat să fie el însuşi în stare sa născocească un lucru ca acesta.

— Trebuie sa bem ceva, îşi încheie el vorba.

Până la urmă, îl păcăli pe Arnt, ademenindu-l în port, unde prin localuri se dansa. Era câte o fată la fiecare sută de bărbaţi, împrejurare care era de natură să dea multă vioiciune dansului. Dar Arnt n-o avea în minte decât pe Gurina! Iar Henrik urmărea dansul cu o privire care spunea ca ar fi avut mare chef să danseze. Dar parca a fost scris să nu fie aşa în seara aceea!

XI

În sfârşit, sosi şi ziua în care urinau să pornească în larg. Cu mult înainte de a se lumina de zi, flota vaselor de pescuit se afla grămădită în dreptul intrării sundului, în aşteptarea semnalului de pornire, adică a pavilionului care urma să se înalţe la căpitănia portului. Se auzeau ramele care se loveau între ele şi vasele care, înghesuite, se atingeau unul de altul, strânse din toate părţile. Vorbe de ocară şi blesteme umpleau văzduhul; fiecare voia să pornească cel dintâi. Dar iată… iată în sfârşit înălţându-se pavilionul! Dacă mai înainte fusese înghesuială, acum era învălmăşeală; ramele se rupeau, se auzeau strigăte şi ţipete, ici şi colo câte o cange ridicată în văzduh, gata să izbească: „Cară-te de aici!“… „Ia mai ţine-ţi fleanca!“

Bătea o briză puternică dinspre miazăzi pe întinsul Vestfjordului când flotila porni în larg, velă lângă velă, legănându-se peste talazurile mari şi grele. Privirile lui Lars fură atrase de ceva care se vedea departe în mare, înspre sud-vest. Se înălţa acolo, departe în larg, un munte, care se ridica din ape către naltul cerului, precum o pasăre uriaşă. Băiatul făcea ochi mari… Era de necrezut, şi cu toate acestea vedea aievea ca o geană de cer gălbuie între munte şi mare.

— Ce Dumnezeu mai este şi asta? strigă el arătând cu degetul.

— Asta-i insula Vaerøy, îi răspunse Kaneles. Şi fiindcă văd că te miri că insula asta se plimbă prin văzduh, am să te lămuresc eu: e vorba numai de o reflectare a unei imagini în aer.

— O reflectare a unei imagini în aer, repetă Arnt Åsan, fără a-şi schimba poziţia, cu ochi holbaţi şi morfolind întruna la tutun.

— Da, aşa zicem noi: reflectarea unei imagini în aer.

Marea era împestriţată de vele albe şi cafenii. Toate se îndreptau spre aceleaşi bancuri de peşte, spre care se îndreptaseră veacuri şi veacuri de-a rândul străbunii lor – locuri care se întindeau pe multe mile, de-a lungul peretelui muntos al Lofotelor, atrăgând flotile întregi de vase de pescuit în larg, de prin fiecare port pescăresc, tocmai până la curentul de la Moskenaes, departe către apus.

Atât înspre, coasta muntoasă a Lofotelor, cât şi înspre miazănoapte se aflau balize, aşa încât puteau să-şi dea bine seama de clipa în care năvoadele trebuiau aruncate în apă; iar când, după ce făcuseră manevrele necesare cu pânzele, ajunseră la locul indicat, ceaţa subţire şi rece se ridicase şi Vestfjordul îşi desfăşura privirilor lor întinderea sa necuprinsă. Hăt, departe, către răsărit, se zărea uscatul, ca o dâră albă, legănata între cer şi mare. Kaneles Gomon privi o clipa spre această dâră. Zărea portul Grøtøya… şi în satul acela se afla desigur o fată, cu copil mic, în aşteptarea unei scrisori.

Înspre apus se înălţa peretele muntos al insulelor Lofote, cu crestele albite, ca nişte troiene uriaşe de zăpadă ce încercuiau departe marea. Talazurile se spărgeau cu zgomot de ostroavele şi colţurile de şuncă ce ieşeau din mare; stoluri de păsări le dădeau târcoale, ţipând.

— Jos velele! se auzi glasul timonierului – şi velele fură trase jos. Vâslele fură împinse în apa mării; erau vâsle grele, care cereau braţe de bărbaţi zdraveni pentru a fi ridicate şi a se putea mişca prin apă.

— Trageţi!

Butoiaşul cu semn indicator pe partea de sus, fu aruncat peste bord, trăgând cablul cel lung după sine. Se legăna săltând şi afundându-se în apă; se depărta din ce în ce mai mult în urma vasului; cablul uruia, depărtându-se pe bordul vasului, pe măsură ce acesta înainta. Acum butoiaşul ajunsese atât de departe, încât abia se mai putea vedea; în sfârşit, cablul se depănase de tot şi plasele pline de pietre, greutăţi şi bile de sticlă începură să se desfăşoare. Henrik Rabben şi Elezeus Hylla stăteau lângă vălătucul peste care se depanau năvoadele, având grijă ca ochiurile acestora să nu rămână agăţate de vas. La prora, Lars şi Arnt trăgeau de rame. Kaneles Gomon se trudea să nu se agaţe plasele. Năvoadele năvăleau întruna peste bord, pluteau o clipă pe apă, apoi se cufundau, făcându-se nevăzute în adâncuri, iar valurile deasupra lor reveneau la culoarea cenuşie de dinainte.

Ce moment important e acela când arunci pentru întâia oară năvoadele! Pescuitul începe. Căpitanul priveşte la năvoadele care urmează să se afunde în adâncuri, pentru a scoate de acolo câştigul. Poate că în clipa aceea el vede în imaginaţia sa coasta nesfârşită şi mohorâtă de la miazăzi. În toate căsuţele acelea mohorâte locuiesc femei şi copii, care aşteaptă toată iarna ca tata să se întoarcă cu sumedenie de bani lucitori. Oare nu este Edvin Hansen din Varanger omul acela care se zăreşte pe vasul elegant de acolo ce se leagănă pe ape? Da, da, el este, omul care singur trebuie să poarte de grijă la trei familii, pentru care vasul său trebuie să facă rost de hrană… iar ceilalţi trei sau patru oameni de pe bordul vasului au desigur şi ei fiecare familia lui de hrănit.

Un astfel de vas nordlandez, oricât ar fi de mic, naviga pentru multe căminuri. „Unii copii sunt nevoiţi să doarmă sub masa de bucătărie, dar încolo treaba merge ca pe roate…” Ha, ha, ha! destoinic om, Edvin!

Iata apărând din nou unul dintre acei pescari, hoţi blestemaţi, care îşi aruncă plasele sale peste cele ale lui „Kobben “. Bineînţeles, este vorba de un nordlandez. După ce Kristaver îşi trage plasele şi face manevra de întoarcere, se îndreaptă direct către hoţomanul acela,

— Hei, ăla de colo! Ce, mă, vrei să-mi strici năvoadele? strigă el. Ce, n-ai loc de mine pe tot întinsul mării?

Timonierul vasului nordlandez nu binevoi nici măcar a-şi ridica privirile şi se mulţumi să răspundă, cu glasul tărăgănat:

— Cred că avem voie să ne întindem năvoadele pe marea asta a lui Dumnezeu. N-am auzit pe nimeni spunând că toată marea ar fi numai a celor din Stavaering.

— Ar fi mai bine să-şi bagi minţile în cap! mormăi Kristaver. Apoi, făcând volta sub vânt, se îndreptă spre uscat.

În ziua următoare începu să ningă; flota de vase de pescuit se îndrepta către larg în aceeaşi zarva.

Era o zi prea mare pentru cei din Stavaering, care urmau să tragă năvoadele pentru prima dată în anul acela.

Nu era cu putinţă să vezi din larg balizele aflate de-a lungul ţărmului. Din cauza asta, ceasuri în şir sutele de vase de pescuit orbecăiau de colo până colo, căutând în zadar butoiaşele marcate.

Vedeau apărând pânze la câteva lungimi de vas în preajma lor; unele alunecau spre stânga, altele spre dreapta, iar oamenii de la bord erau albi

de tot din cap până-n picioare; apoi piereau în ninsoare deasă – şi noi vele lunecau în apropierea lor. Auzeau strigătele pe care le schimbau echipajele vaselor pe care nu le puteau zări: „Ai prins ceva?“ „Nu, dar tu ai prins?“ „Nici eu.“ Simţeau că se aflau deasupra bancurilor de peşte… dar… nu s-or fi rătăcit oare acum către apus, înspre Stamsund, sau către răsărit, înspre Kabelvåg? Vasele se legănau pe valuri de culoarea plumbului, biciuite de ninsoarea care venea din cerul ce sc lăsase parcă jos de tot. Unii se opreau sau dădeau velele jos pentru a chibzui o clipă, alţii rămâneau pe loc la voia întâmplării şi erau cât pe-aci să se ciocnească cu vasul vreunui tovarăş de-al lor, gata să-l trimită la fund. Îşi căutau calea ca orbii. Vremea nu voia deloc să se mai lumineze – şi trecu o jumătate de zi navigând încoace şi încolo pe marea mohorâtă.

În cele din urmă, s-a întâmplat ca unul dintre nordlandezi să-şi găsească baliza – şi atunci ceilalţi îşi aduseră aminte de poziţia pe care o avuseseră în ziua trecută faţă de a acestuia, dibuindu-le şi pe ale lor. „Lanaiba cel şchiop” avusese şi astăzi noroc, căci dăduse peste semnul său înaintea celorlalţi şi – ţinând seama de faptul că vasul „Kobben“ se aflase la vest-sud-vest de dânsul în ziua dinainte – i-a fost uşor să-şi găsească locul.

— Jos pânzele, ramele în apă, trageţi butoiaşul pe bord!

Era o clipă de mare însemnătate pentru Lars. Trebuia acum să ia şi el parte la manevra năvoadelor. Recolta ar putea să fie bună sau rea… asta însemna bunăstare sau mizerie… totul depindea de ceea ce vor găsi în năvoadele care urmau să fie trase pe puntea vasului. Da, acum începem să le tragem.

Lars se aplecase asupra vâslei sale spre a manevra vasul, urmărind în acelaşi timp parâma, care alerga vâjâind, strângându-se pe tambur[21]; alerga atât de repede încât împroşca apa în toate părţile. Se face din ce în ce mai greu; acum e nevoie de mai mulţi oameni la tras; năvoadele încep să se ridice din adâncurile apei.

Tatăl său dăduse drumul cârmei şi stătea cu cangea în mână, gata să tragă pe punte peştii care ar fi ieşit din năvod. Ceilalţi trăgeau întruna; pe chipurile lor nu se cunoştea nimic care să trădeze bucuria de a trage la bord câştigul din ziua aceea… păreau preocupaţi numai de tragerea unui lucru greu la bord.

— Vira… vira cu putere… haida!

O masă cenuşie trece pe deasupra… este cel dintâi năvod. Apa se scurge din el, mănuşile lătăreţe ale oamenilor sunt aproape la fel de unde ca năvodul; spinările se încovoaie, picioarele se încordează, chipurile oamenilor se strâmbă, povara este grea…

— Vira… vira mereu… haida!

Şirul năvoadelor are o lungime de câteva sute de coţi; se ridică pieziş din apă şi este al dracului de greu; vrea neapărat să se întoarcă din apă, trăgându-i după sine pe Elezeus şi pe Henrik Rabben, dar oamenii se înverşunează şi trag mereu, cumpănindu-l; bobina începe iar să se învârtească, împroşcându-i cu apă. Primul năvod e însă gol. S-a plimbat până la mari adâncimi; odată ajuns acolo, a privit în jurul său… şi acum le spune că n-a văzut nimic.

[21] Tambur – instalație pe care se înfășoară o parâmă.

Cei şase oameni înţeleg de îndată cum stau lucrurile; celelalte năvoade le vor aduce tot atâta; apoi ce-or mai fi cătând ei pe marea asta bântuită de furtuni, de ce-or mai fi degerat şi suferit atât?

Oamenii trag întruna şi în cele din urmă se revarsă peste bord ceva viu… cei dintâi cod. Peştelui cenuşiu, cu burta de culoarea deschisă, gură lătăreaţă şi ochi fără de expresie, îi este fără îndoială totuna de i se va da ceva să mănânce sau dacă va fi el însuşi mâncat. Henrik Rabben îl scoate din năvod şi îl ridică o clipă, apucându-l de fălci. E un morun nu prea mare, dar cel dintâi din anul acesta.

Ceasuri la rând au tras la năvoade. Curgea năduşeala de pe ei. La răstimpuri mari, mai apăreau şi ceva peşti. Să tot fi fost ca la o sută, când ultimul năvod fusese tras la bord.

Ninsoarea se domolise; şi când aruncară din nou năvoadele, frigul se înteţise. Vântul bătea acum la uscat, încât au fost nevoiţi să se apropie la o milă de ţărm pentru a ajunge din nou deasupra bancului. Era din ce în ce mai frig; cei ce cu câteva clipe mai nainte năduşiseră trăgând la năvoade, au fost acum nevoiţi să stea nemişcaţi, cu hainele ude care le îngheţau pe trupuri.

O parte dintre vasele de pescuit stăteau pe loc şi se legănau fără vele; pe bordul lor se aflau câte patru oameni, unul în spatele celuilalt, trăgând parâma din adâncurile apei.

— Nu-i bine aşa, zise Kaneles. Ei pescuiesc cu undiţa şi cu nada; un pescar adevărat n-ar face niciodată o porcărie ca asta.

Nici lui Per Suzansa şi oamenilor săi nu le mersese mai bine; cu toate astea, când cei doisprezece oameni se aflară din nou adunaţi în cabana lor, la lumina gălbuie a lămpii, le mergea gura din plin. Cei doi căpitani nu erau câtuşi de puţin amărâţi de faptul că nu le mersese bine de la început.

— Astăzi trebuie să avem peşte proaspăt, zise Per Suzansa trăgându-şi cizmele lungi din picioare. Măi, Kristaver, dacă n-ai prins îndeajuns, pot să-ţi împrumut eu vreo sută de cod. Cred că o să fie îndeajuns pentru masa de seară, dacă punem la socoteală şi ficaţii.

Kristaver începu să râdă şi spuse că, dat fiind că cei doisprezece oameni făcuseră o călătorie aproape ca până în America, trebuiau să recunoască şi ei că recolta era foarte bună, dacă cele două vase la un loc prinseseră într-o singură zi îndeajuns peşte pentru masa de seară.

Elezeus Hylla lipăia prin odaie cu saboţii; spunea ca s-a întâmplat întocmai cum prevăzuse: devenea un om bogat. Avea de gând să-şi cumpere la primăvară, la întorsul acasă, o moşie în toată legea şi o blană cât toate zilele. Apoi întrebă dacă se află cineva doritor să cumpere năvoadele pe care le achiziţionase cu bani împrumutaţi.

— Năvoade noi-nouţe cu plută şi parâme şi bile de sticlă. Poftiţi, faceţi-vă ofertele, oameni buni! I se vedeau lucind dinţii albi în barba cafenie, ochii săi mari se rotiră de jur împrejur cu un surâs răutăcios.

— Ţi le cumpăr eu, făcu Kaneles.

— Minunat, pune banii pe masă! Afară de asta, primeşti porţia întreagă deseară, la cină, iar eu mă voi mulţumi cu o jumătate de porţie. Dar mai întâi pune banii pe masă!

Însă Kaneles n-avea de unde să scoată banii, aşa că nici târgul nu s-a încheiat.

— Iată aici un *skårunge*!… zise Per Suzansa, privind către Lars. Zău, musai să faci rost de ceva rachiu, măi omule, ca să ne mai încălzim puţin.

Lars se făcuse mic de tot şi încerca să ia lucrurile în glumă. N-ar fi fost niciodată în stare să-i ceară tatălui său bani pentru rachiu, când vedea că merge atât de prost cu pescuitul.

Făceau întruna eforturi pentru a-şi menţine moralul ridicat, dar pe măsură ce se apropia seara, parcă le atârnau din ce în ce mai pleoştite bărbile, Fără îndoială că la noapte vor visa datoriile pe care le-au făcut, începuse rău anul acesta; ce vor face dacă situaţia nu se îmbunătăţeşte?

Henrik Rabben le spuse că în ultimul an de recoltă bogată pescuitul mersese prost de-a lungul întregii coaste a Lofotelor, atât în ianuarie cât şi într-o parte a lui februarie. Dar bancurile de cod se trăseseră atunci deodată mai spre larg – şi în două săptămâni au cărat atâta peşte la ţărm, încât nu mai ţinea nimeni minte belşug atât de mare.

— Trebuie să avem răbdare, încheie Henrik, mângâindu-şi barba blondă şi privind de la unul la altul.

A doua zi s-au trezit cu o vreme care-i silea să rămână pe uscat. Furtuna a bântuit toată ziua. Vasele se smulgeau din ancore pe tot întinsul sundului; apoi se izbeau de stânci. Pădurea de catarge se legăna pârâind, iar olanele de pe case erau luate de vânt şi aruncate la depărtări.

Iar sus, în văzduhul fumuriu, pescăruşii albi se luptau cu aripi îngreunate şi înţepenite de frig; ţipetele lor răsunau ca o prevestire rea venită de-a dreptul din împărăţia cerurilor.

Portul acesta pescăresc devenise o adevărată închisoare în care se aflau închişi mai multe sute de oameni. În prăvălia negustorului se strânseseră o mulţime de marinari cu glugi pe cap şi îmbrăcaţi cu bluze de pânză groasă. În răstimpuri, câte un pâlc de oameni se căţărau pe o stâncă; stăteau acolo cu mantăile fâlfâind în vânt, ţinându-şi glugile cu mâna, pentru ca să nu le zboare. Apa sărată şi bucăţi de iarbă de mare smulse de vânt le biciuiau feţele şi le înţepau obrajii, le usturau ochii.

În cabane nu aveau de ce să se apuce. Năvoadele şi parâmele nu aveau încă nevoie a fi drese; dar, de bună seamă, pe cele care le aruncaseră cu o zi înainte nu aveau să le mai vadă niciodată, după o furtună ca aceea. Nu începuse bine treaba… nu, zău, nu începuse bine!

Printre cele câteva mii de bărbaţi care se adunaseră la un loc pe cele patru-cinci stânci de pe aceste insule se aflau cel mult două duzini de femei. Câţiva pescari locuiau acolo în mod permanent, împreună cu nevestele şi cu fetele lor. Apoi mai erau slujnicele negustorului, ale medicului şi ale pastorului şi pe deasupra câteva fete din Nordland, care însoţiseră unele echipaje, ca să le gătească. Se mai aflau de asemenea şi câteva doamne dintre cele cu pălărie şi cu ţinuta aleasă; una dintre acestea era guvernantă în familia doctorului, alta era telegrafistă şi purta lornietă.

Când treceau slujnicele sau fetele pescarilor, se auzea un potop de strigăte sălbatice din partea bărbaţilor pe care-i întâlneau în cale. Dar când se întâmpla să treacă doamnele alese, se făcea o linişte deplină; doar ochii holbaţi ai oamenilor le urmăreau. De-ar fi fost ei măcar vânzători sau funcţionari ai portului… dar pentru nişte bieţi pescari de rând, era lucru zadarnic să încerce a se amesteca printre oamenii de vaza.

Flotilele de pescari sunt întotdeauna urmate de un stol de păsări de pradă – şi păsările acestea sosiseră şi de rândul acela. Aceştia erau ceasornicari, negustori ambulanţi, saltimbanci care dădeau reprezentaţii în port, misionari care ţineau predici în căminul pentru pescari, un flaşnetar cu o maimuţă îmbrăcată într-o rochie roşie şi rebegită de frig. Mai erau şi agenţi ai „celei mai bune şi mai ieftine companii americane de navigaţie”, voiajori comerciali care vindeau unelte agricole şi un om gras, purtând doi desagi, unul în faţă şi altul în spate, ambii înţesaţi cu haine de gata. La ce bun toate astea, când pescarii încă nu câştigaseră nimic? De oarecare atenţie se bucura numai agentul pentru emigraţie şi asta tocmai pentru că pescuitul părea să dea greş în anul acesta.

Iat-o. Se ivise pe furtună, legănându-se în luptă cu urgia, un balot uriaş de fuste şi de şaluri şi un capişon mare în jurul unei feţe roşii ca para focului. Apariţia aceasta era fără îndoială în stare să facă în aşa fel ca toate uşile să-i fie larg deschise, căci era prezicătoarea Barbara. Era binevenită peste tot şi omenită cu cafele şi rachiu. Dacă se întâmpla ca cineva să aibă vreun deget degerat, îi punea pahare ca să-i tragă răul din sânge, iar dacă îi degerase nasul îi punea lipitori. Se pricepea să ghicească, atât în cafea cât şi în cărţi. La dânsa îşi găsiseră refugiul majoritatea păsărilor de pradă şi în căsuţa ei, aflată la marginea stâncilor, era un du-te-vino necurmat, până noaptea târziu, atât pe furtună cât şi pe vreme bună.

— Hei, iat-o pe Barbara! Intră, îţi facem cinste! Trebuie să ne dai în cărţi, să ne spui dacă prindem ceva anul ăsta!

Vreme de mai multe zile, furtuna îi silise pe pescari să rămână pe uscat. Iar când cursa locală intră în port, după ce se luptase cu talazurile de-a lungul peretelui muntos al Lofotelor, se aflară veşti privitoare la nave ce pluteau în derivă pe mare, răsturnate cu fundul în sus.

XII

Ţi se urăşte tot dormind în timpul zilei, chiar dacă nu ai nimic de făcut. Ai isprăvit de vorbit cu oamenii cu care stai înghesuit în cabană, căci nu mai ai ce să le spui – fiecare îl cunoaşte atât de bine pe celălalt, încât orice i-ar spune cunoaşte dinainte răspunsul ce-l va primi. Iar dacă te simţi totuşi nevoit să mai deschizi gura, o faci pentru a spune acelaşi lucru pe care l-ai mai spus şi ieri. Oamenii îşi arată unul altuia ceasurile şi tabacherele de alamă, se uită la calendar, îşi aprind câte o pipă şi se trântesc de-a latul hamacului. Apoi vorbesc de starea timpului: „Nu s-a schimbat vremea…” ce alta s-ar putea spune despre asta?

În sfârşit, se face ceasul patru – a sosit timpul să iei o gustare. Nu-i vorba de o masă în comun, nu, fiecare mănâncă din lada lui. Această clipă a gustării din provizii proprii este ceva cu totul aparte. Nu este numai vorba de a scoate pâinea din ladă, de a o unge cu unt şi de a o mânca, nu, este cu totul altceva, e ca şi când te-ai duce până la ai tăi într-o scurta vizită… hăt, departe, în miazăzi.

Căci o mamă sau o nevastă ţi-a îndesat în ladă toate merindele acestea, iar când o deschizi parcă te întâmpină atmosfera de casă. Te simţi aproape ruşinat că mai sunt şi alţii de faţă; drept aceea, te întorci pe cât se poate cu spatele la ceilalţi, îţi apleci capul şi te străduieşti să fii de unul singur.

Per Suzansa are o cutie mare de lemn cu unt galben; untul se topeşte şi se văd picături mici, care se revarsă peste sarea de alături. Cutia aceasta i-a umplut-o de multe ori nevastă-sa cu prilejul călătoriilor din trecut, dar acum femeia zace la cimitir; de rândul acesta fiică-sa i-a îndesat untul în cutie cu o lingură, încât s-a făcut tare ca piatra. Aşteaptă să nască la iarnă, dar tatăl copilului a şters-o şi desigur că în timp ce pregătea lada a vărsat multe lacrimi amare. Lângă cutia cu unt se află o bucată de brânză, pe care soţia sa, Bergitte, apucase s-o facă înainte de a cădea bolnavă la pat – şi acum Suzansa taie cu cuţitul o felie de brânză şi o pune pe pâine – şi i se pare că nu este cu totul despărţit de Bergitte. Omul acesta înalt, cu barba aspră şi căruntă rosteşte acum câteva cuvinte în legătură cu starea timpului, pentru ca să nu-şi închipuie cumva vreunul că e copleşit de gânduri negre.

Brânza a pus-o pe o felie de pâine moale de casă; e o adevărată mâncare de zile mari, dacă mai torni şi un pic de sirop deasupra. În lada sa mai sunt pungi de zahăr cafeniu şi zahăr alb de pus în cafea, precum şi carne sărată, cârnaţi, tobă şi altele de felul acestora. În altă lădiţă se află sticluţe cu medicamente: picăturile lui Hoffmann pentru răceală, balsam de Riga pentru dureri de stomac, spirt camforat pentru răni. Mai are o sticluţă cu terebentină pentru junghiuri, iar alături o psaltire pe care fiică-sa i-a pus-o pentru că maică-sa aşa ar fi făcut dacă trăia. Fiecare lucruşor îşi are mirosul său anume, care se amestecă cu mirosul celorlalte, iar toate la un loc alcătuiesc atmosfera unui cămin, o atmosferă plină de dragoste, pe care o respiri stând aici, departe. Dar ceilalţi – n-au oare şi ei proviziile lor? Oamenii se reculeg şi dintr-odată fiecare se află singur. Nu rostesc nicio vorbă; sunt departe de Lofote şi de furtună, sunt acasă la ai lor şi se simt bine.

Iată-l pe Elezeus Hylla cum şade şi mestecă pe tăcute; se apleacă din când în când asupra lăzii şi se simte laolaltă cu Berit şi cu copiii săi. Nici vorbă nu poate fi acum să-şi mai bată nevasta; sunt cei mai buni prieteni ce se pot închipui. Dar micuţa Olea! Are numai patru anişori şi a aşternut o cârpă de la păpuşile sale în lada lui tăticu. În cârpa aceasta a făcut două găuri mici şi i-a spus să nu uite s-o pună la piept, dacă-l vor apuca junghiurile. Elezeus ia cârpa aceasta cu mâinile sale umflate, ca din greşeală, luând aminte ca nimeni să nu bage de seamă, că pentru dânsul nu-i o cârpă ca toate cârpele, ci o adevărată icoană a copilului său. Abia se îndură să taie o felie de cârnat sau de salam; doar nu strică să mai rămână ceva de dus înapoi la cei de-acasă, la primăvară.

Pe afară bate vântul; curentul răzbeşte prin pereţii subţiri, dar cei dinăuntru nu simt nimic, căci sunt ei înşişi ca scoşi din marea îngheţată şi la fel de căliţi ca iarba de mare uscată. Stau aici şi taie cu briceagul untul pregătit de soţiile lor şi pâinea luată pe datorie; nu trebuie să mănânce mai mult decât strictul necesar pentru astâmpărarea foamei, ţinând seama de felul cum se arată pescuitul în anul ăsta. Kristaver şi fiul său îşi apropie capetele pe deasupra lăzii lor; părul bălai şi tăiat scurt al băiatului aproape atinge părul ondulat al bătrânului. În fundul lăzii, amândoi regăsesc aceeaşi femeie – şi se întreabă cum o duce-o acuma.

Se întâmpla uneori ca vreunul sa tragă cu ochiul la vecinul său. Într-o anumită măsură, pe om poţi să-l judeci şi după mâncarea din ladă. Oare sărăcia l-o fi făcând pe Arnt Åsan să mănânce doar pâine unsă cu untură, ori vrea să economisească, să pună ceva de-o parte? Henrik Rabben îşi drege glasul şi zâmbeşte cu toată faţa; are şi de ce, căci nevastă-sa e atât de mândră, încât i s-a dus vestea în întreg ţinutul… iar acum… în clipa asta se află alături de ea. Nu încape nicio îndoială că toate cele pe care le-a îndesat în ladă sunt foarte gustoase; când ai o astfel de soţie, neasemuită, nu mai e atât de rău să fii om sărac.

Olaus Trøen, care face parte din echipajul lui Per Suzansa îşi etalează pe capacul lăzii sale fel de fel de bunătăţi; de bună seamă că o face numai din spirit de lăudăroşenie, căci nu se atinge de nimic, mulţumindu-se să mestece pâine unsă cu sirop. Cine ştie, te pomeneşti că are de gând să se întoarcă acasă cu toate bunătăţile astea ca să le vândă la piaţă?

Altul caută să se facă mic lângă lada sa; acesta nu-i altul decât Kaneles Gomon. Acolo, departe, în gospodărioara sa din creierii munţilor, el n-are nici mamă, nici nevastă care să-i poarte de grijă; n-are pe lumea asta decât pe tatăl său, care este aproape orb şi o surioară care încă n-a fost confirmată. Biata de ea, n-a avut prea mult de lucru cu pregătitul lăzii fratelui ei. Tocmai de Crăciun rămăseseră fără lapte, aşa că n-a avut din ce face unt, nici brânză. Dacă pescuitul va fi prost în anul ăsta, apoi nicio îndoială că până la sfârşitul anului mizeria va domni în mica lui gospodărie.

Lars înţelesese cum stau lucrurile în casa lui Kaneles, dar îi era ruşine să-l poftească să guste ceva din lada lor. Pasămite înţelesese şi tatăl său, căci tăie o bucată mare de unt din porţia lor apoi tăie în două una dintre bucăţile de brânză pe care le avea şi îi şopti lui Lars:

— Du-te de le pune în lada lui Kaneles după ce o ieşi pe-afară.

Henrik Rabben isprăvise de mâncat; trânti capacul şi încuie lada cu cheia. Apoi se sculă, ridicându-şi braţele drept în sus şi răsuflă adânc, trăgând de şapte ori aer în piept şi dându-l afară pe nas.

— Face bine la sănătate? îl întrebă Elezeus.

— Da, face bine la plămâni, răspunse Henrik.

— Lars, te duci cu barca să aduci un butoi de apă după ce isprăveşti de mâncat? strigă Per Suzansa.

— N-ar strica, făcu Henrik Rabben… apa aia din vale e o adevărată porcărie. Te-mbolnăveşti bând din ea.

Nu era rândul lui Lars să aibă grijă de mâncare în ziua aceea, dar pe un *skårunge* îl poate oricine lua la rost. Era la o vârstă când îţi place să fii socotit printre oamenii în toată firea, cu toate că ceilalţi continuă să te trateze ca pe un copil. „Pune mâna de fă cutare lucru, măi Lars!“ „Du-te şi adu cutare!“ Ăsta era refrenul obişnuit, din zori şi până în noapte. Un *skårunge* n-are încotro, trebuie să se împace cu situaţia. Aproape că nu-i mai venea să intre în cabană. Îl aştepta întotdeauna o treabă de făcut.

Acum era nevoit să-şi încalţe din nou cizmele şi să-şi pună haina, să pornească din nou la drum. Vijelia l-a izbit drept în faţă; a fost nevoit să-şi lege gluga sub bărbie… o larmă ca aceea din ziua de apoi venea vuind dinspre mare şi dinspre vasele şi bărcile care se zbăteau, trăgând de lanţuri şi de parâme. Sări într-o lotcă şi începu să-şi croiască din greu drum peste noianul de ape înspumate şi biciuite de furtună, ca să ajungă la ţărm, să-şi umple butoiul cu apă. Trecea pe lângă vase care abia se mai zăreau în viforniţa cu ninsoare şi în spuma valurilor; lanţurile ancorelor se afundau adânc în apă, pentru ca în clipa următoare să se înalţe din nou atât de neaşteptat, încât lotca sa ar fi fost dată peste cap dacă s-ar fi întâmplat să treacă pe aproape tocmai într-o clipă din acestea. Chiar şi aici, în strâmtoare, trebuia să lupte cu talazurile, căci un singur val era de ajuns ca să izbească barca de un vas şi să o facă ţăndări. În cele din urmă ajunse totuşi cu bine la ţărm, sub peretele de stâncă al muntelui; departe, în zare, marca abia se ghicea, ca o dihanie sinistră care spumegă cu talazuri albe ce se reped în văzduh sub cerul vânăt.

Sus de tot, în înaltul bolţii, se vedeau venind în zbor din larg o pereche de vulturi, care ţipau ascuţit. Furtuna continuă şi în zilele care urmară, fără să se potolească.

Până ce, într-o bună zi, se treziră cu vreme liniştită.

Ieşind în larg, îşi regăsiră năvoadele departe de locul unde le aruncaseră. Cele mai multe se rupseseră şi erau încâlcite cu ale altor pescari. Bine mai începuse sezonul acesta!

Dar tocmai acum se iviră şi bancurile de cod.

XIII

Au apărut pe neaşteptate.

Era un timp tocmai aşa cum trebuia să fie când se ivesc bancurile de peşti.

Vestfjordul îşi umflase apele, încreţite de o briză uşoară; pe o întindere de mai multe mile în dreptul bancurilor de peşti, se vedeau mişunând, ca nişte puncte negre, vasele de pescuit, pe deasupra cărora se roteau, ca nişte nori albi, stoluri întregi de pescăruşi. Cufundări şi cormorani dădeau târcoale vaselor, scoţând ţipete. Marea era plină de o nelinişte lăuntrică – şi cu toate astea, niciun val nu-i încreţea faţa.

Pescarii cu undiţa prind cod cu fiecare nadă aruncată şi trag peste bord peşti grei, care se zbat. Şirurile lungi de năvoade sunt grele ca plumbul şi oamenii trag din răsputeri, încărcate cu peşti, ele trec neîntrerupt peste copastie. Din când în când, mai scapă câte un peşte în apă, unde pluteşte cu burta în sus; ades, pescarul e gata să cadă şi el cu capul în apă, când încearcă să-l tragă înapoi cu cangea. Astăzi vor rămâne până seara târziu pe mare, căci năvoadele trebuie deşertate de tot peştele, ca să poată fi aruncate din nou… „Vira băieţi!… Haida!“

Lui Lars şi lui Arnt le-a venit greu să execute manevrele de trebuinţă, căci vasul se afunda tot mai mult sub greaua-i povară. Atât cala din faţă cât şi cea dindărătul vasului erau pline; peste tot era plin de peşte cu toate că mai erau încă multe plase de tras… „Vira, băieţi!… Haida!“

Dar ce importanţă mai avea acum că trecuse o zi întreagă fără să fi băgat o bucăţică de pâine în gură? Erau cu toţii în plină aventură şi nimeni nu băgă de seamă că începuse să se întunece.

Oamenii asudaseră, lucru cu care erau obişnuiţi, dar ceea ce se întâmpla acum era ceva cu totul nou pentru ei; se uitau unul la altul râzând şi trăgeau mai departe, opintindu-se din răsputeri. În cele din urmă, Elezeus Hylla nu se mai putu stăpâni şi se porni să cânte cocoşeşte. Acest cântat al cocoşului se dovedi a fi molipsitor. Un cetăţean din Ibbestad, care se afla pe unul dintre vasele de pescuit sosite de la Pilke, îi răspunse cu un „cucurigu” încă şi mai izbutit. Nimeni n-avea timp să-şi ridice privirile, dar ceva mai încolo se auzi cântând un al treilea cocoş – şi numai Dumnezeu putea să ştie până la câte mile se mai întinse acest cântec al cocoşului.

Pe alocurea se isca o gâlceavă între echipajele unor vase ale căror plase se încurcaseră.

După ce mânuise o zi întreagă ramele cele grele, Lars se pomeni cu băşici la mâini, dar nu băgă de seamă decât abia după ce întinseseră din nou năvoadele şi se apropiau vâslind de uscat. Aveau de străbătut cale de peste o milă împotriva curentului, cu vasul încărcat până la refuz – încât trebuiau să tragă din greu. Lars simţi curând că băşicile se întinseseră pe toată suprafaţa palmelor sale, dar n-avea încotro, trebuia să vâslească la cot cu ceilalţi. Tot peştele trebuia curăţat înainte de luarea cinei şi de culcare. Într-o împrejurare ca aceasta, nimeni nu se gândea la oboseală. Acum prinseră peşte din belşug – şi doar pentru peşte veniseră aici, în Lofote. Lars simţea cum îi crapă băşicile din palme, cum i se jupoaie pielea şi mănuşile i se lipesc de carnea vie. Dar mai era mult până la ţărm şi trebuia să vâslească din răsputeri. Vasul se făcea parcă tot mai greu şi oamenii se

încordau la maximum, căci se făcuse târziu şi mai aveau încă atâtea de făcut. Peste întinsul întunecat al Vestfjordului, îndărătul vasului, dâra de lumină pe care o făcea luna oglindindu-se în apă se înălţa şi se cufunda odată cu mişcarea apei.

Se auzeau de pretutindeni lovituri de vâsle şi scârţâituri venind de la vasele aflate pe apă. Departe, undeva în umbră, un pescar din Nordland prinsese a îngâna un cântec... iar Kaneles Gomon, cârmind din ramă, îi ţinu isonul cu toată oboseala pe care o resimţea. În faţă le stătea peretele muntos al Lofotelor, cu vârfurile de nea poleite de argintul razelor de lună; jos, de-a lungul ţărmului, clipeau luminile farurilor şi cele din port. Lars simţea că mănuşile i se umpluseră de ceva umed; rănile din palme începuseră a sângera, dar mai era încă mult până la uscat şi vâsleau împotriva curentului. Luminile verzui şi roşii care clipeau în port parcă le făceau semne; un vapor cu un şirag de gemuleţe rotunde luminate, trecu pe lângă dânşii. Lars dădu pentru o clipă drumul vâslelor; îşi simţea mâinile ca şi când le-ar fi ţinut pe un fier înroşit la foc, dar strigătul tatălui său îl făcu să le apuce din nou. Nu-i chiar atât de plăcut să vâsleşti când mănuşile ţi se freacă de carne vie – dar în clipa aceea nu putea să aibă decât un singur gând: să ajungă la mal şi sa se apuce de pregătit peştele.

În interiorul sundului era o larmă asurzitoare în jurul vaselor care luau peştele la bord.

Cei câţiva pescari care isprăviseră şi debarcaseră se vede că trăseseră şi o duşcă sau două de rachiu, căci de pretutindeni se auzeau răsunând cântece şi răgete.

Cei din Stavaering obişnuiau întotdeauna să cureţe peștele înainte de a-l vinde. Scoteau măruntaiele şi tăiau capetele, iar icrele le sărau şi le puneau în butoaie spre a le vinde mai înspre primăvară, când preţul e mai bun. Ficaţii însa îi luau cu ei acasă, căci câştigau mai mult dacă îi topeau, prefăcându-i în untură de peşte.

Erau aşadar nevoiţi să rămână afară în preajma stâncilor până noaptea târziu, spintecând şi curăţind cam vreo mie doua sute până la o mie cinci sute de cod la lumina unui felinar, înainte de a se putea gândi la mâncare şi odihnă.

Vremea era bună, însă rece. Oamenii scrijeleau şi retezau capetele peştilor şi le spintecau pântecele cu cuţitul; operaţia trebuia executată fără mănuşi, iar sângele şi mâzga se aşterneau peste degetele şi încheieturile mâinilor, prefăcându-se în gheaţă. Arnt Åsan trebuia dădăcit cum să lucreze, dar mergea cam greu cu învăţatul şi era gata-gata să plângă din pricina arsurilor pe care le simţea în degete. Acum s-a aşternut liniştea peste întinsul mării şi cu timpul se lasă aceiaşi linişte şi peste golf. E noapte târzie, dar cei de la Stavaering continuă să cureţe peşte. Oricât ar ţine, trebuie să termine cu lucrul... în orice caz, înainte de a porni din nou în larg.

Dacă mâinile lui Lars se zdreliseră din pricina vâslitului, apoi acum apa sărată de mare îl ustura atât de tare încât îi venea să sară în sus şi să urle. Dar trecuse vremea când îi era îngăduit să plângă ca un copil, căci acum era pescar de Lofote.

Nu-i câtuşi de puţin plăcut să stai întruna aplecat, când eşti atât de obosit; cu toate astea, cuţitele zoresc întruna... ficaţii sunt aruncaţi într-un

butoi, iar icrele într-altul; celelalte măruntaie sunt zvârlite în mare. Oamenii apucă peştele la iuţeală, apoi îl aruncă iarăşi. Luna îşi oglindeşte faţa în apa mării; în noapte se aud paşii unui drumeţ singuratic; se aude un scârţâit pe omătul îngheţat; portul e adormit, dar oamenii aceştia rămân pe loc şi, pe tăcute, curăţă mai departe peştii.

Abia în zori se aude glasul lui Kristaver:

— Lars, intră în cabană şi pune de cafea!

Băiatul se scoală ameţit şi frânt de oboseală şi porneşte spre cabană: mâinile îi sunt umflate şi sângerează. Ce să facă, n-are încotro, se află în Lofote şi acum au dat de belşug de peşte.

În sfârşit, s-a aprins lampa deasupra capetelor celor doisprezece oameni aşezaţi în jurul mesei pe care stă ibricul din care ies aburi fierbinţi; fiecare cu câte o coajă de pâine pe care întinde la repezeală un pic de unt. Sunt amorţiţi de frig, plini de sudoare şi de apa sărată a mării; cu toate acestea, le poţi citi în ochi bucuria belşugului de peşte ce li se arată şi nesaţul, dar de bună seamă că şi oboseala.

Când în cele din urmă isprăviră de mâncat, Lars se târî până la hamacul său, se trânti şi adormi pe dată cu cizmele în picioare.

I s-a părut că nu trecuseră decât câteva clipe, când mâinile tatălui său îl zgâlţâiră:

— Scoală, pornim din nou în larg!

Lars deschide ochii, holbându-se în jur. Nici măcar atâta lucru nu-i este îngăduit, să mai doarmă şi el, barem câteva clipe?

— Haide, scoală! zice taică-su. Nu vezi că ceilalţi sunt pe punte? O să avem tot timpul să dormim după ce-or pleca din nou peştii de pe-aci. Uite, a mai rămas un pic de cafea.

Băiatul îşi goleşte ceaşca, înghite un dumicat de pâine şi porneşte grăbit pe urma tatălui său, pentru a începe o noua zi de trudă la rame.

Abia mai târziu a aflat că dormise totuşi câteva ceasuri mai mult decât ceilalţi care, în vremea asta, pe bordul unui vapor care cumpărase peştele, uşuraseră „Kobben“-ul de povara a o mie patru sute de cod.

Acum urmară câteva zile în care întregul Lofote fu zguduit de fierbinţeli. Vremea prielnică se menţinea. Vasele intrau şi ieşeau din port duduind, unele încărcate, altele pentru a cumpăra peşte. Vase care distilau ficatul pentru prepararea unturii de peşte ancorau şi cumpărau materia primă; în fiecare seară, flota de pescuit se reîntorcea de la bancurile de peşte, umplută până la refuz de cod. Vasele cu linii rotunjite ale nordlandezilor evocau imaginea unei femei însărcinate… nu voiau să recunoască faptul, căci pluteau pe apă la fel de zvelte ca de obicei, dar un ochi ager putea de îndată să-şi dea seama de cum stau lucrurile. Peşte şi iar peşte… peşte, peşte… aici era recoltă, nu glumă.

Abia noaptea târziu, se lăsă liniştea pe cuprinsul mării.

Vestfjordul se întinde liniştit, niciun val nu încreţeşte luciul apei, care pare a se umfla sub bătaia razelor de lună. Departe, pe stâncile cele mai avântate, s-au aciuiat nişte păsări de culoare neagră; e un stol de cormorani. Din locul acela nu se mai vede decât marea întunecată şi reflexul razelor argintii de lună, iar în zare, sub peretele de stâncă al Lofotelor, pe o întindere de câteva mile, luminiţele din port şi acelea ale farurilor înşirate de-a lungul coastei. Scufia albă de nea a piscurilor se întâlneşte cu zarea

albăstruie a cerului. E noapte polară, cu stele şi cu dârele lungi şi lăptoase ale aurorei boreale.

Apoi începe a se lumina de zi şi cormoranii îşi iau zborul cu strigăte deasupra apelor mării: cufundarul le răspunde de departe. Pescăruşii pornesc mult mai târziu cu strigăte: A... o... a... o! Frumoasă vreme mai avem astăzi... frumoasă vreme astăzi! A... o... a... o! Încep a se auzi glasuri de păsări printre stânci; cufundării cu pieptul alb şi raţele sar în cârduri în apă şi se lasă legănate de talazuri. Bună dimineaţa! Bună dimineaţa! În sfârşit, s-a luminat îndeajuns, pavilionul se înalţă în port şi curând şirul de vase de pescuit se avântă pe marea alb-cenuşie.

Bancurile de peşte au ajuns acum până aproape de ţărm. Femei şi copii vâslesc la câţiva metri de stâncile de pe mal, prinzând cod. Barbara, prezicătoarea, se află într-o lotcă, în partea de miazănoapte a sundului; stă înfofolită în broboada ei de lână, pescuind moruni cu undiţa. Moses, ceasornicarul, şade alături de dânsa, în paltonul său cafeniu. Capul său e mare, cu păr negru ondulat şi nasul coroiat. Prinde şi el peşti mari, care apoi se zbat în barcă. Ce să facem cu acest cod? Am putea să-l mâncăm, dar am putea la fel de bine să-l vindem. De ce să nu facem o afacere? Dat fiind că toata lumea se află la bancurile de peşte, nu mai are cui vinde ceasuri pe uscat. Aşa că Moses s-a făcut şi el pescar. Pescuieşte la parte cu Barbara. Ceva mai încolo se leagănă pe apă o altă barcă, în care se află un misionar şi o târfă pe care misionarul vrea s-o salveze din ghearele păcatului. Şi ei pescuiesc împreună. Prind un cod după altul. Pastorul şi doctorul au ieşit la pescuit, iar negustorul ambulant şi-a făcut rost de o bărcuţă cât o coajă de nucă, precum şi de o undiţă şi de un cârlig de prins peşte. Ai putea prinde acuma peşte chiar şi aruncând o simplă aţă fără cârlig.

Trec zilele ca vântul şi, în sfârşit, soseşte şi duminica.

XIV

Cei din cabană dorm duşi. E sâmbătă şi mâine e zi de odihnă. Şase hamace sunt în odaie, trei câte trei, unul peste altul – şi în fiecare hamac dorm câte doi. În sfârşit, cei doisprezece oameni pot să doarmă iară a fi nevoiţi să se scoale după numai câteva ceasuri de somn.

Cu capetele uşor date pe spate, ca să poată răsufla în voie, respiră adânc, iar răsuflarea lor se vede aburind. Pe ici, pe colo se vede câte o pătură îmblănită ridicându-se deasupra unui genunchi sau câte un picior ce iese din hamac. Sforăie şi se mişcă în somn; dorm… fac un zgomot asemănător talazurilor ce se izbesc de colţurile de stâncă.

Istoviţi până în măduva oaselor, oamenii aceştia ai mării, oameni asudaţi şi căliţi, lunecau tot mai mult în adâncurile neştirii; somnul lor era moale ca lâna; se afundau tot mai adânc şi nu venea nimeni să-i zgâlţâie, căci n-aveau de ce să se scoale; dormeau întruna.

La început, unii dintre ei vor fi fost prea obosiţi şi prea stăpâniţi de vedenii pentru ca să poată rămâne cu totul nemişcaţi; prin faţa pleoapelor închise la treceau fel de fel de imagini… vâsleau cu atâta putere, încât li se rupea carnea de pe degete şi ieşeau la iveală oasele; vedeau cod ridicându-se cu duiumul din apa mării şi întunecând cerurile, ca un sodom de păsări. Da, codul zbura! Ia te uită… e de argint, ba nu-i argint, ci curat aur! Asta-i bogăţie curată. Haideţi, oameni buni, spuneţi-ne cât vă suntem datori, căci de rândul ăsta plătim toată datoria. Toate minunăţiile din lume strălucesc în faţa ochilor lor; cumpără totul. Poftim, plătim bani gheaţă. Toate le trimit acasă, în căminurile lor mici, înşirate de-a lungul ţărmului. Dacă mai doriţi ceva, copii, n-aveţi decât să ne spuneţi, căci pescuitul este cum nu s-a mai pomenit din moşi-strămoşi. Acum îşi cumpără proprietăţi, grădini cu alei şi cai pentru trăsuri de oraş, aidoma acelora de la Lindegård… de-acum s-a isprăvit cu sărăcia.

Dar vedeniile încep să piară cu încetul; oamenii s-au odihnit îndeajuns şi nu se mai simt obosiţi. Acum se leagănă, ca într-o ceaţă plăcută şi molcomă. E o privelişte de linişte, un rai al tihnei. Lumina zorilor începuse a se revărsa prin ferestrele cabanei şi ci tot mai dormeau; se luminase de-a binelea şi ei încă mai dormeau; sosi şi ceasul prânzului, dar nu se trezise încă niciunul; se întorceau doar pe partea cealaltă şi dormeau mai departe.

Doctorul, care era un om plin de zel, hotărât să-i înveţe pe pescari ce înseamnă curăţenia, plecase să dea o raită prin cabane, ca să le spună câteva cuvinte pline de seriozitate. Pe drum se întâlnise cu un misionar. Se opriră şi între ei avu loc următorul dialog:

— Domnule doctor, aţi venit cu gândul să intraţi aici?

— Da, întocmai.

— Atunci e mai bine să mergem împreună. Oamenii aceştia au desigur nevoie şi de mine, şi de dumneavoastră.

Doctorul intră, urmat de misionar. Se opriră amândoi în prag, înmărmuriţi de priveliştea ce li se înfăţişa: pe podea zăceau vraişte cizmele şi blănuri aruncate la întâmplare, iar pe masă o mulţime de ceşti pe jumătate golite şi resturi de mâncare. În jurul sobei, care era rece ca gheaţa, atârnau haine ude şi veste de lână; mirosul de untură de peşte, de piele, de lână umeda şi duhoarea grea a oamenilor îi făcură pe cei doi domni

să-şi reţină răsuflarea. Se traseră binişor înapoi… desigur, din respect faţă de odihna oamenilor… şi ieşiră închizând încet uşa în urma lor.

În port începuse să se lase întunericul – şi cu toate astea, oamenii tot mai dormeau. Gemuleţele cabanei se făcură mai întâi cenuşii, apoi se întunecară de tot, dar ei tot mai dormeau. În cele din urmă, Per Suzansa se ridică în capul oaselor, se frecă la ochi şi, scoţând un chibrit, îl frecă de perete. Ceasul era şapte. Era devreme ca să se scoale – doar era duminică. Omul îşi trase pătura peste cap şi aţipi din nou. Dar mai apoi se auzi cineva bătând afară şi Elezeus ieşi din cabană. Când se întoarse, bătu cu pumnul în perete, zicând:

— Ia sculaţi… am dormit neîntrerupt o zi şi o noapte întreaga. E duminică seara. Aţi auzit? Sculaţi! Mă duc sa fac calea.

Aprinse lampa, făcu puţină ordine în cabană şi puse de calea… ceilalţi aţipiseră din nou. Elezeus se simţea binedispus, era plin de chef acum, când dăduse atâta noroc peste dânşii. Nu i-a trebuit prea multă vreme ca să-i vină un gând năstruşnic. Se hotărî să-i trateze din provizia sa de pâine de secară, atât de gustoasă. Hotărâse să o ungă cu unt, să mai toarne şi sirop, s-o taie frumos bucăţele şi s-o pună pe tavă, ca să-i servească apoi pe domnii de faţă cu această bunătate şi cu cafea la pat… şi toate astea acum, la opt seara.

Se spălă, se dichisi cu băgare de seamă, îşi pieptănă părul şi barba şi, găsind o cămaşă cu picăţele albastre, care putea foarte bine sluji drept şorţ, şi-o încinse de mijloc. Iar când totul fu gata şi ieşeau aburi din cele douăsprezece ceşti cu cafea, intona un psalm dintre cele care se cântă la Crăciun şi urmă a cânta astfel până ce se treziră cu toţii şi pricepură că, fără îndoială, sosise Crăciunul, de vreme ce erau astfel serviţi la pat.

Abia acum se dumiriră că nu era dimineaţă… ci seară – şi se uitară unul la altul: începuseră să-şi dea seama că le este o foame de lup. Nu mâncaseră mâncare caldă vreme de o săptămână încheiată. Răbdaseră zile în şir, aşa încât mai pofteau şi altceva; nu se puteau mulţumi cu cafele şi cu tartine.

Mølje![22]… făcu unul.

Mølje!… strigară şi ceilalţi într-un glas.

Asta era o adevărată mâncare pentru nişte bărbaţi în toată firea; nu mai mâncaseră *mølje* de multă vreme… şi bineînţeles că trebuiau să mănânce *mølje.*

— Henrik, ştiu că te pricepi să faci *mølje.* Pune-te pe treabă, zise Per Suzansa.

În timp ce Henrik Rabben gătea la vâlvătaia focului, Lars a trebuit să-şi caute tocul şi cerneala şi să se apuce de scris scrisori pentru ceilalţi tovarăşi ai săi. Majoritatea oamenilor erau la o vârstă la care nu se mai încumetau să apuce condeiul; anii îndelungaţi pe care îi petrecuseră pe mare, la pescuit, le amorţiseră şi le înţepeniseră degetele. „Acum să vedem dacă ştii carte”, îl îndemnau ei pe băiat. Sosise vremea ca nevestele şi copiii să primească veşti şi poate chiar şi câte o bancnota – „da sa nu scrii pe plic că sunt bani înăuntru, ca să nu iasă vorbe prin sat“.

Lars şedea la lumina gălbuie a lămpii, încercând să-şi ţină ochii deschişi, în timp ce aşternea pe hârtie ceea ce oamenii voiau să le

[22] Gustare populară norvegiană. Felul de preparare va rezulta din text.

povestească celor rămaşi acasă. Degetele i se înţepeniseră şi îl dureau rău de tot, dar Kaneles Gomon îl învăţase să şi le ungă cu vaselină şi talc.

— Ce să scriu din partea ta, Elezeus?

— O… spune-le că ne străduim pe cât putem ca toate să iasă cu bine.

Deşi toţi din cabană ştiau bine ce voia să comunice, omul se plecă la urechea lui Lars, spunându-i cu glas foarte scăzut:

— În privinţa pescuitului, poţi să le scrii că nu ne putem plânge. Dar sfătuieşte-o să nu mai spună şi la alţii.

Şi pescarii veneau pe rând, ţinând într-o mână câte un plic mototolit, iar în cealaltă o coală de hârtie liniată în albastru, cumpărate pe două øre[23] de la dugheana din localitate, într-una dintre zilele când rămăseseră pe uscat. „Uite colea… scrie ceva şi pentru mine.“ Toţi îi cereau să scrie că nu se puteau plânge în privinţa peştelui, dar lucrul acesta îl adăugau pe şoptite, la urechea băiatului.

Era un fel de sfială la aceşti oameni ai mării, când se aplecau asupra lăzii lor pentru a căuta câte o bancnotă – operaţie care se petrecea sub ochii celorlalţi – şi încă mai greu le venea să scoată banii la lumină şi să-i spună băiatului că sunt pentru soţie. Era ca şi când ar fi arătat în public un inel de logodnă, iar târgui trebuie făcut pe tăcutelea. Când omul ajungea lângă masa la care scria Lars, căuta să-şi lăţească spatele cât mai mult şi îi strecura băiatului bancnota pe cât putea mai tainic, zicând: „Cred că ar fi mai bine s-o bagi numaidecât în plic“.

Kristaver ieşi din odaie lipăind cu saboţii şi intră în bucătărie, trăgând uşa după sine.

Acolo se află singur cu Henrik Rabben.

— Da, mă bucur că-mi dă cineva o mână de ajutor, zise Henrik, în timp ce-şi vedea mai departe de treabă cu lemnele, cu focul şi cu fiertura din ceaun.

Kristaver îl privi cu luare aminte:

— Am ceva să-ţi spun între patru ochi.

— Aşa!… E cumva ceva rău? Henrik îşi făcea de lucru; îşi pieptăna părul şi barba, şi apoi se duse chiar până afară, ca să tragă o înghiţitură de apă sărată pe nas.

— Tu ai fost girantul meu; mulţumită ţie, sunt stăpân pe vasul meu.

— Ei şi?… Asta-i firesc. Un marinar ca tine trebuie să aibă vasul lui.

Kristaver urmă însă, spunând că acum trebuie să accepte şi el un serviciu din partea sa drept răsplată.

— Cine, eu? Ei bine, dacă vrei să mă-nveţi să ajung un marinar la fel de priceput ca tine, atunci…

— Înţelege, omule, că n-are rost să lucrezi ca un pescar de rând.

— Zi aşa?

Adevărat, Henrik n-avea plase proprii şi nici parte la vas… aşa că era fără îndoială un pescar de rând, la fel ca ceilalţi. Era destul de limpede.

Kristaver îi spuse că poate lua plase de la dânsul, încât să aibă parte întreagă la pescuit:

— Şi trebuie să primeşti! încheie el.

Nu erau lucruri de lepădat. Stăpânul vasului voia să-i dubleze câştigul.

---

[23] Monedă divizionară.

Henrik îşi îndreptă mai întâi privirea către Kristaver, apoi privi spre ceaun. Îi înflorise un zâmbet pe buze, dar ochii continuau să rămână întunecaţi.

— Vrei să-mi plăteşti pentru că ţi-am făcut un serviciu, zise el în cele din urmă.

— Da, ţi-ai pierdut plasele astă-primăvară şi acum ai putea avea altele. Te rog să fii atât de bun să primeşti, auzi?

— Hm… dar tu ai riscat pentru noi toţi, atât în ceea ce priveşte plasele, cât şi în privinţa vasului, iar cel ce riscă merită să câştige. Noi, săracii, cei din neamul lui Rabben, nu putem pretinde să mâncăm mai mult decât ne este foamea şi nici nu vrem să luăm banii care ţi se cuvin ţie. Hai, vino înăuntru, să mănânci.

Kristaver rămăsese nehotărât. Henrik n-avea decât să întindă mâna şi primea plase şi câştig îndoit – şi cu toate acestea nu voia să primească.

— *Mølje!* Faceţi loc la masă, daţi-vă la o parte măi oameni, a sosit gustărica!

Henrik sosi cu mai multe farfurii pline cu dumicaţi de lipie, apoi aduse ceaunul aburind, plin de ficat şi umplu cu vârf toate talgerele aflate pe masă. Untura lucea peste lipie; apoi presărară deasupra brânză rasă şi sirop, care se prelingea alcătuind nişte râuleţe aurii şerpuitoare deasupra pâinii. Toate acestea fură apoi amestecate cu o lingură până ce au ajuns ca un fel de aluat… o, cum să nu fie gustos!

Cei doisprezece oameni aşezaţi în jurul mesei se ospătau cu poftă. Parcă n-ar mai fi ţinut de mult lingură în mână, aşa înfulecau de repede. Parcă de când se ţineau minte n-ar fi trăit decât cu cafea şi pâine goală. Era mai mult decât o simplă mâncare. O adevărată masa sărbătorească.

Talgerele se goleau cu o repeziciune de necrezut. Puteau fi pe pace, căci Henrik Rabben mai avea încă rezerve de ficat… farfuriile se umplură din nou la iuţeală; lingurile începură din nou să zboare.

Asta-i bună!… Iar s-au golit talgerele! Abia acum cu adevărat li se deschisese pofta.

Unii îşi dădeau drumul la curea, mutând catarama cu două, trei găuri mai încolo. Nu e în orice zi o astfel de sărbătoare.

Feţele, bărbile şi degetele oamenilor luceau de grăsime, de sirop şi de brânză.

Lars a fost nevoit să aducă încă un ceaun plin cu ficat, care fusese pus la păstrat la rece, în zăpadă. Ţinea câtva timp până să fiarbă, aşa că numai bine aveau vreme să fumeze câte o pipă şi să dea pe gât, pe îndelete, câte un păhăruţ de rachiu.

Dintr-odată se auziră paşi bocănind pe afară în dreptul uşii, şi Jakob îşi făcu apariţia şchiopătând şi răsucindu-şi piciorul său mai lung în timp ce se întorcea pentru a închide uşa.

— Bună seara, oameni buni. La naiba, dacă n-am mirosit… că aveţi ceva bun pe masă!

— Ia loc! făcură într-un glas oamenii înşiraţi de-a lungul peretelui cu pipele în gură.

Îşi făceau pe ascuns cu ochiul. Căci nu se întâmpla niciodată să dea greş… de câte ori era *mølje* pe masa cuiva, Jakob adulmeca şi se înfiinţa neîntârziat, chiar dacă acasă s-ar fi ghiftuit pe săturate cu *mølje.*

— Şezi la masă… zise Per Suzansa şi se înţelege că Jakob nu s-a lăsat mult rugat.

De altfel, venea cu veşti noi:

— Aflaţi, fraţilor, că s-a pus un bir nou pe capul nostru, începu el, apucând o lingura pe care apoi o şterse de mâneca hainei. I se aduse pe dată o farfurie plină cu *mølje.*

— Nu, zău, ce fel de bir au mai născocit?

— Da, de-acum încolo fiecare vas de pescuit trebuie să dea câte cincizeci de peşti spitalului, ca materie primă pentru medicamente. Ca de obicei, toate belelele cad pe capul nostru, al pescarilor.

— Hm! făcură ceilalţi; erau cu toţii de acord în privinţa asta.

Jakob se deosebea foarte mult la înfăţişare de ceilalţi pescari în mijlocul cărora şedea. Părul şi barba sa aspră contrastau cu înfăţişarea oamenilor acestora blonzi, cu ochii albaştri. Ceilalţi purtau haine de dimie ţesute în casă din lâna oilor lor… dar cine să-i ţeasă lui Jakob? Era nevoit să se ducă la negustor spre a-şi face rost de cele de trebuinţă ca să-şi ascundă goliciunea trupului; acum era îmbrăcat cu un tricou islandez de lână, peste care purta o vestă de piele îmblănită, iar pe deasupra o bluză groasă de culoare albastră.

Pentru cine pescuia el? Pentru nimeni; se simţea ca la el acasă şi printre cei din Lofote, ca şi printre cei ce veneau aici ca apoi să se întoarcă pe la casele lor; se simţea bine pe ţărmurile depărtate dinspre miazăzi, dar mai bine ca oriunde în cabina vasului său „Sjøblomsten”. Dacă până acum nu murise într-o încăierare sau nu se stricase încă de băutură şi nici nu pierise în expediţiile sale temerare de pe mări, explicaţia putea fi numai una: el era Jakob în persoană. Iată-l acum aici, şezând blând ca un miel, ospătându-se cu *mølje* şi bând rachiu; era nemuritorul „Jakob şchiopul” zis „Lanaiba”, cel cu un picior mai scurt, o pasăre a furtunilor pripăşită pe uscat.

Printre altele, Jakob povesti că în curând va sosi pe meleagurile acestea un mare orator. Pastorul de aici era furios pe omul acela, care cică ar fi fost dibaci la tâlcuirea cuvântului lui Dumnezeu. Iar în timp ce rostise vorbele „cuvântul lui Dumnezeu” îşi plecase totodată şi capul într-o parte şi-şi ridicase ochii către lumina lămpii, dând aproape impresia că ar gusta ceva foarte dulce.

După ce îşi goli talgerul, se sculă şi ieşi afară. Mirosise pesemne vreo altă cabană unde era rost de *mølje…* şi de îndată ce se află afară, în întuneric, îşi îndrumă paşii prin zăpadă drept către o luminiţă ce se vedea licărind sus, pe culmea unei stânci.

Gluga pe care o purta pe cap şi umerii săi laţi erau puţin aplecate pe dreapta şi cânta vechiul său cântec preferat: „O, tu, sfântă fecioară… o… o!“

Cabana pe care o adulmecase era sălaşul lui Andreas Ekra, căpitanul vasului „Skinnfyken” – iar cei aflaţi acolo se desfătau tot cu *mølje* şi cu rachiu. Oamenii începuseră însa să caşte şi doreau să meargă la culcare, căci a doua zi urmau să se scoale în zori pentru a începe o nouă săptămână de trudă.

După ce a stat acolo un timp, Jakob ieşi din nou afară în beznă. Acum începuseră să cânte într-însul o mulţime de „păhăruţe”; era vesel şi ghiftuit

cu *mølje;* cu toate acestea, se îndreptă spre luminile din port, aducându-şi vag aminte de locul unde se afla barca sa. Şi în timp ce trecea, mergând pe două cărări, de-a lungul cabanelor cufundate în întuneric, bineînţeles că nu se putea să nu cânte: „O tu, sfântă fecioară… oo!… o!“… Hei, iată-l că a căzut în zăpadă, dar nu face nimica, se mai odihneşte şi el puţin, cu ochii ia stelele de pe cer. Apoi se ridică binişor. Luminile lămpilor din cabane şi focurile de pe vase se stinseseră; nu era nimeni acolo, să vadă că Jakob era alb pe o parte şi negru pe partea cealaltă. Hei, ia te uită, un băiat se strecoară pe drum în tovărăşia unei fete. Hi, hi! Dar ce-şi închipuie el, că n-a fost şi Jakob cândva tânăr?

În sfârşit, ajunse la barcă şi izbuti s-o dezlege; se urcă în ea şi afundă ramele în apă. Iată-l acum plutind pe golful argintat de spuza stelelor ce se oglindeau în apa lui. Portul pare a merge de-a-ndăratelea, depărtându-se de dânsul. Da, da, n-are decât să se ducă unde o pofti.

Vapoare şi vase de pescuit în port, vuietul talazurilor venind din larg, întuneric beznă şi pace deasupra uscatului şi peste ape. „O, tu, sfântă fecioară… oo!… o!“

XV

Acolo, departe la miazăzi, de-a lungul ţărmurilor plumburii, venise iarna cu zăpezile şi viforniţele ei; locuiau acolo femei şi copii care se zbăteau în luptă cu greutăţi de tot felul… dar gândurile lor erau numai la cei ce se purtau pe ape, hat, departe în miazănoapte.

Sus, în creierii munţilor, într-o gospodărioară sărăcăcioasă umbla de colo-colo un bătrân cu barbă albă – tatăl lui Kaneles Gomon – intrând şi ieşind pe dibuitelea din căsuţa sa; pe zi ce trecea, omul îmbătrânea tot mai mult. Nu-i oare ciudat? Avusese cândva o vedere atât de bună, încât deosebea fiecare oaie din turma lui aflată la mare depărtare, sus, pe povârnişurile munţilor; pe vremea aceea fusese în stare să urmărească cu privirea corăbii şi vapoare până departe, în larg, recunoscându-le pe fiecare în parte. Ba vedea chiar şi bărcile aflate la ţărmul opus al fiordului şi fumul ce se ridica pe coşurile căsuţelor vopsite în roşu sau în cenuşiu.

Acum de-abia îşi mai zărea degetele de la mâini. Aşa-i viaţa! Câştigase mult bănet făcând la mături şi saboţi de lemn; acum însă s-ar tăia la degete de-ar încerca să mai lucreze, fiindcă-i tremurau mâinile – şi unde mai pui la socoteală că nu era în stare să umble prin zăpada asta mare în căutarea materialelor de trebuinţă. Fata de lângă dânsul vedea de oi, de perechea de vaci şi de micul poney de rasă norvegiană; dar bătrânul nu se lăsa până nu se ducea orbecăind la grajd, ca să pipăie blana dobitoacelor, pentru ca să-şi dea seama dacă sunt bine îngrijite. În restul timpului şedea mai mult pe scăunelul său la gura sobei, trăgând dintr-o lulea mică făcută din fier; vedea de foc, ca să-i mai treacă de urât. Aici, sus, vântul sufla necontenit; cu vremea, vijelia ajunse pentru dânsul o fiinţă vie, cu care mai poţi schimba o vorbă. Cu fata zadarnic încerca să intre în vorbă; îşi vedea de treaba ei, dar măcar o dată pe săptămână trebuia să zboare la vale pe schiuri, cale de o jumătate de milă, până la vecinii cei mai apropiaţi, pentru a sporovăi cu alţi tineri de seama ei. Aşadar, vântul era mult mai statornic; se aţinea întotdeauna pe lângă casă. Iar acum moşneagul şedea în odaie, sfătuindu-se cu vântul în privinţa lui Kaneles. Căzuseră amândoi de acord că este un băiat fără pereche, care – deşi nu pregetă în faţa unui păhăruţ de rachiu, sau la o încăierare – face totuşi cât doi; mai era şi bun la inimă, dacă ştiai cum să-l iei. În privinţa asta erau înţeleşi. Acum bătea iarna la uşă, dar când s-o întoarce Kaneles cu banii în buzunar, s-or descurca toate, atât cu băcanul cât şi cu banca, Cât despre primarul satului, nu încăpea îndoială că şi lui, Kaneles era în stare să-i astupe gura.

Unchiaşul cu părul şi barba lungi şi albe şedea neclintit lângă sobă; faţa i se înroşise de văpaia focului; se înţelesese cu vântul şi într-o alta privinţă; Kaneles trebuia să se însoare cât mai curând, căci se simţea în casă nevoie de o femeie în toată firea; cât despre dânsul, nu mai era bun decât ca să legene copii de ţâţă. „Să-i legeni, da! făcu vântul. Hui, hui!” „Să-i legeni, da!“ repetă moşneagul adresându-se focului; apoi îşi şterse ochii înroşiţi şi înlăcrămaţi, clătinându-şi capul său albit de ani. „Nani, nani, puiul mamei!“ Dacă va fi băiat, o să-l boteze Ola, după numele său. „Da, băiat!“ zicea vântul. „Ola!“ făcu din nou vântul. „Nani, nani, puiul mamei!“

Vântul acesta cu care şedea la sfat bătrânul era vântul de miazănoapte şi de apus. Venea dinspre mare, se sălta peste piscul Blåheia, apoi prindea

să şuiere şi să urle de-a lungul văilor între munţi. Pe o astfel de vreme, fiordul şi satul dispăreau, zile în şir în viforniţa de zăpadă.

Năluci albe se înălţau până în slava cerului, pornind apoi în iureş nebunesc prin beznă.

De-abia se mai zăreau jos, de-a lungul ţărmului, luminiţele căsuţelor care se zgârceau, încercând parcă să se ascundă în troiene de frica unei astfel de urgii.

În seara asta, Oluf Myran, un băiat de paisprezece ani, sosise pe schiuri la casa bătrânului; venise cu vântul în faţă, cu traista în spinare şi căciula trasă peste ochi. Se dusese până la băcanul satului unde era şi poşta, de unde se întoarse încărcat cu scrisori care trebuiau de îndată împărţite.

Scrisori din Lofote! Mare eveniment când o astfel de scrisoare pică pe neaşteptate într-o colibă sărăcăcioasă. „Doamne!“ izbucneşte femeia care primeşte scrisoarea. „De necrezut!“ De atâta amar de vreme a trăit cu dorul, în aşteptarea unei scrisori şi acum iat-o în sfârşit sosită. Nu-i vine să creadă.

Anne-Martha, nevasta lui Andreas Ekra, se dusese după turbă, seara târziu, pe un vânt puternic; drumul era plin de nămeţi de zăpada, în care se afunda cu sanie cu tot. Se trudea şi se opintea din răsputeri, înotând în troiene până la brâu, iar cel care şi-ar fi închipuit că femeia asta ar fi atât de modernă încât să poarte pantaloni de pânză sub fustă s-ar fi înşelat amarnic. Uneori botul saniei se afunda în zăpadă, încât trebuia săltată şi ridicată; alteori partea dinapoi se lăsa şi se înţepenea, aducând cu un animal viu care ar fi stat în loc, privind-o. Ninsoarea spulberată de vânt îi biciuia faţa cu putere, încât femeia se simţea în stare să ia numele Domnului în deşert şi să rostească blesteme. Nu era decât o biata femeie şi se albise toată de zăpada şi acum iată că iar i s-a răsturnat sania încărcată; turba zăcea grămadă în zăpadă. Ehei! Când îşi dădea drumul „bătrânul Erik[24], apoi să te ţii! Dar trebuia să ajungă acasă… A drăcuit din nou şi a pornit mai departe, luptând cu urgia, de parcă ar fi dat piept cu o sulă de diavoli împieliţaţi.

Când sania trecu în sfârşit pe lângă hambarul de lângă casă, în vatra din bucătărie ardea focul şi se vedea lumină în odaie. Un băiat pe schiuri trecu în clipa aceea pe lângă dânsa.

— Fereşte!

— Tu eşti, Oluf? Nu cumva te duci să împărţi scrisorile de la cei din Lofote?

— Ba chiar aşa.

— N-o fi cumva şi vreuna şi pentru mine?

— Nu. Aproape toţi ceilalţi au însă scrisori.

— Şi bani?

— Da… sunt câteva pecetluite şi a trebuit să semnez de primire.

Băiatul porni mai departe prin vijelie.

Vai, ce om ciudat mai era şi Andreas! Nu se va schimba niciodată. Trecea toată iarna fără să-i scrie şi nu-i trimitea niciodată barem un gologan, nici măcar când se întâmpla ca să iasă atât de bine cu pescuitul, încât să aibă buzunarele doldora de bani. Ar fi trebuit să nu se mai

[24] Personificare a iernii aspre, cu viforniţe.

îngrijoreze de soarta lui, iar când s-o întoarce acasă la primăvară, să-i aştearnă patul afară, în grajd; să stea acolo şi pe ea s-o lase singură în casa cu copiii. Ptiu! La dracu!

Bătrâna maică-sa şedea la gura sobei şi fuma dintr-o lulea de argilă. Se văita întruna că noru-sa nu e în stare să facă nicio treabă ca lumea, şi că pretinde să fie îngrijită şi cocoloşită ca un prunc. Anne-Martha aduse turba în casă, se scutură de zăpadă şi, după ce îmbucă ceva, culcă copiii şi se aşeză apucându-se să ţeasă pentru doamna pastor. Ce să-i faci; trebuie să ai un ban în casă, dacă omul tău te lasă în plata Domnului! Şi iată că femeia aceasta înaltă şi bălaie, şezând sub lumina lămpii, în faţa roţii războiului de ţesut care sfârâia, se porni să cânte un cântec de dragoste, cu toate că baba de lângă vatră începuse să se strâmbe şi-şi astupase urechile.

Băiatul cu schiurile adastă lângă o căsuţă vopsită roşu. Berit Hylla înota prin nămeţii din curte cu două găleţi de apă pe care se dusese să le aducă pentru seară.

— O scrisoare din Lofote! Măiculiţă, Doamne! Intră în casă, Oluf.

Era de neînţeles de ce femeia aceasta înaltă şi frumoasă se învoise a-l lua pe Elezeus Hylla de bărbat. Să lăsăm deoparte faptul că avusese nenorocul să facă un copil din flori cu un flăcău, care apoi o ştersese în America… dar chiar şi după această întâmplare, Brandt, stăpânul Lindegård-ului în persoană, spusese că arată ca o adevărată prinţesă şi că părul ei este aidoma unei binecuvântate zile pline de soare. Şi cu toate acestea, îl luase de bărbat pe Elezeus! Dar după ce se mutase aici, parcă n-ar mai fi avut răgaz, măcar o clipă, să stea locului; alerga prin casă şi pe afară ziua şi noaptea; pasămite încerca în chipul acesta să pună stavilă gândurilor ce o năpădeau întruna; dar poate şi din pricină că Elezeus nu-i dăduse voie să-l aducă pe copilul ei dintâi în casă. „Nu vreau să-l văd în casa mea pe copilul ăsta născut din curvie!“ Aşa obişnuia să spună. Pe copiliţa aceasta, cei de la „ocrotirile sociale” o duseseră la o moşie, unde fusese nevoită să slugărească din greu, ca fată în casă, măcar că nu era decât de treisprezece ani. Tare greu îi mai venea… să nu o poată vedea niciodată… aici, la ea în casă… şi să nu o poată cerceta nici acolo unde se afla. Femeia aceasta cumsecade începuse să se sfrijească la faţă, să slăbească. Dar părul îi rămăsese la fel de frumos, Când şi-l despletea, se putea ascunde toată în el, ca în binecuvântarea unei zile însorite.

Acum îi sosise şi ei scrisoare din Lofote. În timp ce şedea rebegită de frig la lumina lămpii, citind rândurile acelea puţine la număr, i se iviseră lacrimi în ochi. În plic se aflau şi zece coroane – şi ştia că erau alţii care se bucurau când primeau doar pe jumătate. N-avea oare dreptate când spunea mereu că Elezeus era totuşi un om fără pereche?

Oluf Myran luneca mai departe pe schiurile sale, trecând de la o casă la alta, prin vifor şi beznă, împărţind scrisorile. Şi în casa Myran fu mare bucurie, căci şi cei de-acolo primiseră o scrisoare frumoasă, cu multe peceţi pe plic şi bani.

Apucând scrisoarea, Marja rămase locului, învârtind-o între degete. Apropiind-o de lumina lămpii văzu că este scrisă de însuşi Kristaver, cu mâna lui. În jurul ei se grămădiseră capete cu păr bălai şi castaniu; cu toţii priveau ţintă la scrisoare.

Desfăcu plicul şi din el căzură mai multe bancnote, pe care se grăbi să le vâre din nou în plic. Omul ei îi scria că pescuitul era neobişnuit de bun, încât s-ar putea ca în curând lucrurile să meargă altfel la ei acasă, la Myran.

Uşa de la cămară se deschisese şi bătrânul se ivi în prag cu ochelarii pe nasul său lung.

— O scrisoare din Lofote? Adevărat?

Lava Rotåsen, mama Marjei, rămăsese acolo din pricina zăpezii; ar fi trebuit să plece acasă încă de câteva zile, dar cu vremea şi cu drumurile astea…

— Ţi-a trimis şi bani? întrebă bătrâna, care se ivise şi ea în pragul uşii dinspre cămară.

— Da… mi-a trimis, răspunse Marja.

Chipurile celor doi bătrâni se apropiară curioase, dar Marja vârâse scrisoarea şi banii în sân.

— Cum îi merge? întrebă bătrâna mamă a lui Kristaver.

— Foarte bine. Mai mult n-a vrut să le împărtăşească celor doi bătrâni, căci tainele ce erau între dânsa şi Kristaver nu îi priveau pe ceilalţi.

— Şi Lars? întrebă Lava.

— Se descurcă şi el, ca toată lumea.

— Oamenii spun că pescuitul merge cum nu se poate mai bine; să fie adevărat? întrebarea venea din partea bătrânului.

— Aşa şi aşa… răspunse Marja, urcându-se pe scaunul ei înalt, de lângă războiul de ţesut, şi apucându-se să ţească.

Bătrânii nu trebuiau să afle prea multe.

După ce mâncă ceva, Oluf trebui să înfrunte din nou viforniţa, căci îi mai rămăsese încă o scrisoare şi scrisorile de felul acestora nu pot fi lăsate de azi pe mâine.

Era pentru Siri Skaret, care rămăsese singură cu o droaie de copii şi nu prea avea nici de-ale gurii, nici lemne.

Fiind întruna plini de păduchi, pe soţul ei, pe Severin, nu voise nimeni să-l ia cu sine în Lofote. Plecase în iarna aceasta pe un vapor; în fiecare an închiria un vas de pescuit de la un cetăţean din Nordland. E drept că nu se întorcea cu mare lucru, dar mai bine aşa decât cu nimic.

În căsuţa aceasta mohorâtă de sub coasta muntelui, sărăcia domnea întruna – vara şi iarna. Gospodăria era atât de părăginită, încât vacile stăteau în apă până la glezne, iar copiii umblau prin casă cu căciulile înfundate peste urechi şi cu mănuşile în mâini; iarna viforul răzbea prin toţi pereţii.

Aşa arăta casa până la care Oluf îşi croia cu greu drum. Deschizând uşa, băiatul dădu peste o blană de oaie, atârnată acolo ca să mai oprească frigul de afară. Îndărătul ei se afla o încăpere cu trei paturi, pe care copiii tremurau de frig; femeia trasă la faţă şedea pe un scaun şi scărmăna nişte lână la lumina vâlvătăilor focului din sobă. Se înfofolise într-un şal mare de lână spălăcită şi era vânătă de frig la faţă. Cu toate că nu avea mai mult de treizeci de ani, era palidă, zbârcită şi atât de trecută şi de istovită, încât abia avea putere să-şi ridice pleoapele ca să privească la cel ce venise de afară.

— O scrisoare din Lofote! Când a deschis plicul, a căzut pe jos o hârtie de cinci coroane. Dumnezeule, dar asta-i o adevărată avere!

— Ia şi tu loc, sa-ţi dau un pic de lapte prins, zise femeia, căci nu se putea să nu-i dea ceva celui ce venise cu o scrisoare atât de blagoslovită.

Oluf nu putea să mai zăbovească; rămăsese singurul bărbat în casa Myran şi trebuia neapărat să se întoarcă acasă. Avea multe de făcut acum, când toţi ceilalţi bărbaţi ai casei erau plecaţi. De curând se întâmplase ca una dintre fete să-şi piardă minţile – şi băiatul a trebuit s-o vegheze o zi şi o noapte întreagă, iar apoi a dus-o împreună cu maică-sa la casa de nebuni. Iar când bătrâna din Trøen a căzut bolnavă de aprindere de plămâni, Oluf s-a dus să împrumute un cal de la Lindegård şi a zburat ca vântul după doctor. Lumea zice că la nevoie trebuie să apelezi la bărbaţii care au rămas acasă.

Oluf îşi croia anevoie drum prin viforniţă. Zăpada şi apa sărată a mării, nisipul şi algele luate de vârtej îl izbeau, biciuindu-i faţa. Ajuns acasă, încercă să deschidă uşa, dar vântul i-o smuci din mână şi o trânti de perete de se zgudui toată casa; vijelia dădu buzna înăuntru, lampa se stinse, iar copiii începură să ţipe.

Te cuprinde urâtul când ai de înfruntat o noapte atât de vrăjmaşă. Dacă e destul de rău aici, în fiordul acesta… atunci cât de greu trebuie să le fie acelora care s-ar putea ca pe o astfel de vreme să se afle în largul mării… în Lofote!

Marja aprinsese din nou lampa şi culcase la loc copiii în paturile lor. Apoi se aşează din nou la războiul de ţesut. Casa se cutremura toată sub răbufnelile vijeliei. I se părea mai uşor să facă faţă ameninţărilor vântului, care era gata să ia casa pe sus şi s-o arunce cât colo în bezna nopţii, dacă lucra. Să-i fie oare frică? Nu, dar ar fi avut totuşi chef să îngâne un cântec sau să ţipe, doar pentru a acoperi aceste urlete jalnice care soseau din întunericul de afară, din locul unde vremea cea rea se prefăcuse într-un fel de puteri întunecate, care scoteau urlete.

Lucra întruna, degetele i se mişcau de zor. Nu era o ţesătură oarecare. Nu era dimie, şi nici pânză obişnuită; lucra la un covor cu desene. Meşteşugul acesta îl învăţase de la soţia unui brigadier silvic de la ea din sat, pe vremea când era fata nemăritată. Femeia aceea venise acum aici cu un model şi îi explicase figurile, pe care de altfel le cunoştea de pe vremea când urma la şcoală. Modelul înfăţişa saga lui Sigurd Favnesbane, iar acum lucra la scena în care Sigurd trece călare pe calul Grane printr-o mare de flăcări, peste muntele din ţara francilor. Acest Sigurd urma curând să ajungă în preajma Brynhildei celei adormite.

Însăilând această scenă de legendă – plina de dramatism şi atât de depărtată în timp – în covorul pe care-l ţesea, i se părea că şi-ar trece în revistă în noaptea aceasta furtunoasă propria ei viaţă. Era osândită să-şi ducă zilele aici, lângă marea pe care o blestema… Ar fi fost aproape ca o uşurare pentru dânsa clacă s-ar fi întâmplat să înnebunească într-o bună zi, dar ar fi vrut să-l aibă şi pe Kristaver alături de dânsa în acea nebunie a ei. Pe o astfel de noapte cu furtună se simţea în stare să se arunce în mare, dar ar fi trebuit să-l târască şi pe Kristaver cu dânsa. Pe o astfel de noapte se simţea uneori ca o vrăjitoare, aproape aidoma lui Sigurd Favnesbane după ce băuse din sângele zmeului. Îi venea să facă rău, să ucidă… dar trebuia să-l aibă şi pe Kristaver alături.

Se apropiase miezul nopţii, furtuna sporea întruna, cu toate acestea rămânea lângă războiul ei, făurind o legendă. Bătrânele se culcaseră în odăiţa de alături, copiii gemeau în somn, casa se cutremura din temelii, iar valurile mării înspumate ameninţau să spargă geamurile.

Pe negândite, bunica se iveşte în prag în cămaşă de noapte şi fără de ochelari:

— Doamne, Isuse! Tu nu auzi urgia de afară? Ce s-or face cei plecaţi la Lofote! O, Doamne, Isuse, Doamne!

Bătrânica intră şi începu să se plimbe prin odaie de colo până colo, cu mâinile împreunate. Capişonul ei negru i se lăsase pe ceafă; de sub el ieşeau şuviţe de păr alb.

— În noaptea asta se va întâmpla o nenorocire, Marja, în noaptea asta mulţi vor adormi pentru a nu se mai trezi nicicând. Dumnezeu să-i ocrotească pe cei aflaţi pe mări! Dumnezeu să se îndure de fiece păcătos care în noaptea asta se va înfăţişa judecătorului său î în noaptea asta, Marja, oriunde ne-am afla suntem în primejdie. O, Doamne, Isuse, Doamne, Isuse!

Îşi împreunase din nou mâinile şi-şi reluase umbletul, păşind din ce în ce mai grăbit de colo până colo. Ochii bătrânei erau cât se poate de treji şi plini de vedenii; trăia naufragiul, se afla călare pe chila unui vas răsturnat, era laolaltă cu cei înecaţi şi se alia ea însăşi în faţa judecătorului celui veşnic… paşii bătrânei nu mai călcau podeaua, ci pribegeau prin toate grozăviile pe care le vedea; mâinile i se încleştaseră:

— Doamne, Isuse! Doamne, Isuse!

Dar cunoştea prea bine din anii trecuţi furtunile acestea şi pe o astfel de noapte uita că este bătrâna şi că suferă de podagră. Toate nenorocirile cele mari şi groaznice pe care le vedea o făcea să se simtă tânără şi voinică. Parcă însuşi Dumnezeu ar fi pogorât pe pământ, ca să-şi arate puterea şi măreţia; ar fi fost aproape în stare să deschidă uşa şi să iasă afară, să-şi ia zborul şi să caute la dânsul ocrotire în această furtună apocaliptică:

— Doamne, Isuse! În noaptea asta, Marja, în noaptea asta…

Se auzi sirena unui vapor, stăruind între răbufnirile furtunii. Poate că eşuase, dar ce putere aveau nişte biete femei şi nişte copii, să-i salveze pe o vreme ca asta?

Marja ţesea întruna, dar chipul ei pălise şi i se asprise.

Soacra ei începuse acum să cânte psalmul pentru cei aflaţi pe mare. Glasul ei răsuna sinistru în zvoana de afară. Marja îşi întoarse privirile, uitându-se la bătrâna numai în cămaşă, care se tot plimba cu ochii holbaţi şi cânta în aiurelile ei. Părea însăşi întruparea furtunii din noaptea aceasta. Iată furtuna! Parcă toţi înecaţii ar fi căpătat glas… era glasul lor!

În cele din urmă se culcă, dar nu se încumetă a stinge lampa.

— O, Doamne! oftă Marja, trăgându-şi plapuma peste cap.

Dar parcă în noaptea aceea Dumnezeu se prefăcuse în puterea cea rea şi atotstăpânitoare a furtunii şi a nenorocirilor. Să se roage lui?….Nu; strânse din buze şi rămase încremenită şi îndărătnică. Să se roage lui?… Nu, niciodată, niciodată, în veci de veci!

Acolo sus, în munţi, în valea ei de baştină era un cu tot alt Dumnezeu. Acolo el făcea ca pământul să rodească, grâul să se pârguiască prefăcându-se în pâine. Acolo Dumnezeu însemna nopţi liniştite cu raze de lumină,

cântec de păsări în pădure, şopot de izvoare, nopţi luminoase, căldură. Aici, în preajma mării, trebuia să fie un alt Dumnezeu – şi puteai să înnebuneşti făcând cunoştinţa cu Dumnezeul acesta.

O, o!… ce bine-ar fi dacă ar putea într-o bună zi să-şi ia copiii şi să se strămute la ea acasă, în valea aceea! Atunci s-ar preface într-o fiinţă bună. Dar trebuia neapărat s-o urmeze şi Kristaver.

Se auzi pe neaşteptate un zgomot pe afară, dinspre magherniţă – iar apoi se auzi scârţâind clanţa… să fi fost oare vântul? Să fi venit într-adevăr cineva pe o vreme ca asta?

Era vecina, Olina Trøen.

— Nu te teme, zise femeia. Am venit să-ţi spun că fiica lui Per Suzansa se zbate în chinurile facerii.

— O, Doamne! făcu Marja, ridicându-se în pat.

— Scoală-te, trebuie să vii cu mine până acolo. Nu putem sta cu mâinile în sân şi s-o lăsăm să moară aşa. Iar Oluf să se scoale şi el şi să se ducă după moaşă.

După câteva clipe, cele două femei şi băiatul dădură piept cu vijelia; la lumina unui felinar care încerca să lupte cu bezna adâncă, începură să-şi croiască drum prin nămeţi, de-a lungul unor case.

XVI

Era limpede că Lars trebuia să facă cinste.

Era o datină care se ştia de când oamenii începuseră să pescuiască în Lofote – şi anume că un tânăr care vine pentru întâia dată aici, adică un *skårunge,* trebuie să-i cinstească pe cei ce locuiesc laolaltă cu dânsul în aceeaşi cabană şi tot astfel pe toţi cei ce se întâmplă pe acolo în seara aceea.

Într-o bună dimineaţă, în timp ce flotila de vase de pescuit aştepta semnalul de pornire în larg, se isca o tulburare în jurul vasului „Kobben". Oamenii arătau către vârful catargului, de care atârna, legat de gât şi cu aripile desfăcute, un pescăruş.

— Ce naiba o mai fi şi asta? întrebă Lars.

— Asta însemnează ca avem la bord un *skårunge* care încă n-a făcut cinste, răspunse Kaneles.

— Dă sărăcia aia jos! se auzi glasul căpitanului. Lars fusese ţintuit acuma de-a binelea la stâlpul infamiei, căci trebui să se caţere sus, pentru a da pasărea jos.

— E ăla, cel de colo, sus! se auzi din toate părţile.

Dar nu era vina lui; taică-su era de vină. Nici măcar atâta lucru nu înţelesese – că trebuie să vină din proprie iniţiativă şi să-i dea banii de care avea nevoie ca să-şi poată cinsti camarazii.

Un răstimp n-a mai pomenit nimeni despre aceasta. După o bucată de vreme însă, într-o dimineaţă, Lars îşi încălţase cizmele pe întuneric, fără să bage de seamă cum arată; apoi, în timp ce se aflau cu toţi adunaţi pe vas în aşteptarea pornirii în larg, se iscă din nou zarvă în jurul lui „Kobben". Din toate părţile se înălţau mâini care arătau spre dânsul şi se vedeau mutre bărboase, râzând în hohote.

— Ia te uită la ăla, cât e de fălos!

— De tine e vorba, îi spuse Kaneles lui Lars.

Abia acum băiatul descoperi ca cizmele lui fuseseră unse cu păcură şi tăvălite prin fulgi de pescăruş şi că era garnisit cu pene până sus peste pulpe, arătând ca o pasăre mare şi ciudată.

Pe Lars era să-l podidească plânsul; privea cu furie la tatăl său. Oare toată iarna avea să fie batjocura şi calul lor de bătaie?

Dar când se întoarseră seara la uscat, tatăl său îl trase de-o parte şi-i dădu ceva bani.

— Cred că trebuie să pui capăt sâcâielilor, zise. Apoi adăugă, întorcând capul în altă parte, ca şi când ar fi fost întru totul fără de vină: Dar să fii cu băgare de seamă, Lars. Gândeşte-te la maică-ta!

În seara aceea, Kaneles şi Lars plecară împreună cu barca, pe o noapte cu lună plină. Apa era atât de limpede, încât pe fundul ei se zăreau capetele de moruni care fuseseră aruncate şi care păreau ca privesc în sus cu ochii lor morţi şi încremeniţi. Se vedeau licărind acolo, pe fundul apei, oase de peşte şi scoici. Vapoare și corăbii cu pânze îşi oglindeau siluetele lor întunecate, precum şi luminile lor de poziţie şi pânzele în apă. Munţii se ridicau din ape, înveşmântaţi în straie de nea neprihănită, iar deasupra lor se întindea un cer limpede, de un verde care bătea în siniliu, cu ghemotoace de nori de culoarea lânii albe. În noaptea aceasta fosforescenţa apei era mai

vie ca oricând; apa licărea verzui în dâra lăsată în urma bărcii şi în iarba de mare de pe lângă stânci şi făcea ca ramele să scânteieze cu pâlpâiri alb-argintii de fiecare dată când se ridicau deasupra apei. Când apa stropea pântecele vreunui vas, se ivea acolo o pată luminoasă alcătuită din mici steluţe vii. De pe bordul unei nave cu trei catarge se auzea cântec de acordeon, iar de dincolo de luminile gălbui ale portului venea melodia monotonă a valurilor ce se spărgeau de ţărm.

— Să încercăm la goeleta domnului pastor, zise Kaneles.

Pe bordul multor vase se vindea în taină rachiu, dar chiar ieri ancorase o goeletă căreia i se dusese vestea în Lofote, pentru că avea drept cârmaci un pastor. Omul acesta vindea băuturi tari tuturor celor doritori a cumpăra, iar drept plată prefera peşte în locul banilor.

— Să ne ducem acolo, zise Kaneles.

Dar în timp ce îşi croia drum vâslind prin mulţimea de ambarcaţiuni, privirile sale erau îndreptate asupra unui vas de cabotaj; se opri din vâslit.

— Ei, drăcia dracului! izbucni el. Acum să te ţii!

— Dar ce s-a mai întâmplat?

— Îmi pare că au sosit băieţii lui Langmo; se vede treaba că Ola umblă să-l găsească pe cetăţeanul din Ranvaer, care i-a borşit ochiul anul trecut.

Fiii lui Langmo erau trei bătăuşi din acelaşi sat cu cei doi aflaţi în barcă. Navigau pe propriul lor vas, iar cei de aici, din miazănoapte, le ziceau „namilele din Stavaering”. Doi dintre aceştia aveau câte un ochi vătămat, împrejurare care nu-i făcea câtuşi de puţin mai blajini când se luau la bătaie.

— Pe Dumnezeul meu, aici o să se întâmple ceva, adause Kaneles, începând din nou să vâslească.

— Iata că am ajuns la goeleta domnului pastor.

Traseră lângă un vas de culoare închisă. Pe bord, un paznic cu glugă se plimba de colo până colo, fluierând.

— Ce poftiţi, oameni buni? întrebă el, aplecându-se peste copastie[25].

— Vrem să cumpărăm sirop, glăsui cu nevinovăţie Kaneles, săltându-se peste bord.

Urmă o târguială pe şoptite între cei doi oameni de pe punte. Oare acesta să fie pastorul? se întreba Lars.

Băiatul avea un simţământ ciudat, dat fiind că urma să se pună pe băutură. „Gândeşte-te la maică-ta“, aşa îl povăţuise tatăl său. Dar i se mai ivise acum încă o imagine în minte, o fată scundă, bălaie, cu obrăjori trandafirii, o fată cu care se cununase cândva din glumă, într-un hambar.

De ce acum, în timp ce aştepta aici, în barcă, îi răsărea atât de limpede chipul ei în minte, de ce taman acum? Niciodată nu se sinchisise prea mult de fata asta şi totuşi acum, când avea presimţirea că se află în faţa unei primejdii, parcă ar fi simţit nevoia să se gândească la ceva curat şi frumos, la ceva care să-l izbăvească. O chema Ellen Koya. Se pricepea bine să-l cicălească, însă în seara cea de pe urmă – când se aşezase pe genunchii lui, în sania poreclită „fulgerul” – parcă fusese într-adevăr mica lui iubită.

Dar dacă o fi venit chiar în seara aceea ca să se împace cu el, înainte de a porni în lunga lui călătorie către Lofote?

---

[25] Copastie – parapetul unui vas.

— Câţi bani ai, băiete? îl întrebă Kaneles pe Lars, aplecându-se printre cele două şarturi ale catargului.

— Cincisprezece coroane! Băiatul tresări pe banchetă şi se trezi dintr-odată la realitate.

— Vă dau douăzeci de litri; dacă doriţi, din cel franţuzesc, zise paznicul.

În clipa aceea se deschise uşa cabinei şi un bătrân ce purta blană şi căciulă ieşi pe punte. Ochelarii omului şi barba sa căruntă se zăreau bine în lumina lunii.

— Ce este? făcu el cu glas răguşit, prefăcându-se a nu-l fi văzut decât pe paznic. Bine, bine, dar prefer peşte, adăugă el mai târziu. Să nu uiţi asta: prefer peşte. Bună seara! încheie el şi se îndreptă spre partea cealaltă a vasului, apoi se lăsă oftând într-o barcă.

Ăsta trebuie să fie pastorul, îşi zise Lars.

Bineînţeles că-i venea mai bine la socoteală să primească peşte în loc de bani, căci cea mai mare parte dintre cei ce veneau să cumpere rachiu nu erau prea tari la aritmetică. Aşa, de pildă, Jakob era în stare să dea un vas plin cu peşte pe un butoiaş de rachiu din cel franţuzesc, fără să-i treacă prin minte că plătea încincit.

Dar scris era ca necazul să-i pândească taman în clipa în care damigeana cu cei douăzeci de litri de rachiu se legăna în văzduh, pentru a fi coborâtă în barcă. Se agăţase pesemne de unul dintre furcheţii care ţin vâslele fixate. Bang! Şi damigeana cade, izbindu-se de fundul bărcii… apoi urmează un plescăit şi lichidul cel limpede se revărsă în barcă. „Măiculiţă, Doamne!“ strigă Lars îngrozit, iar Kaneles, sărind iute ca fulgerul în barcă: „Tii, drăcia dracului!“

— Nu face nimica, zise omul de pe punte. Vă pot împrumuta o pâlnie şi o damigeană goală.

În timp ce Lars vâslea spre ţărm, Kaneles, în genunchi, aduna băutura scumpă, turnând-o în damigeana de împrumut, iar din când în când mai sorbea câte o înghiţitură din polonic, ca să vadă dacă nu luase cumva gust de catran ori de apă de mare.

— Să faci bine să-ţi ţii gura! îi spuse el lui Lars. Nu s-a întâmplat nicio pagubă. Ba are chiar un gust mai bun.

XVII

În sfârşit, se porni cheful.

În seara aceea fiecare om îşi vedea de lucrul său la lumina lămpii şi nimeni nu grăia nicio vorbă. Stăteau cu spatele unul la altul, cu capetele plecate asupra plaselor pe care le cârpeau. Numai Elezeus Hylla stătea întins într-unul dintre hamacele de sus, văitându-se de un junghi în spate. „Au… au!“ Se văita întruna, ridicându-şi picioarele cu pătură cu tot până în tavan. „Au… au!“ Arnt Åsan lustruia de zor nişte saboţi de casă, pe care îi făcuse pentru nevastă-sa; se făceau din ce în ce mai frumoşi şi era tare mândru de ei. Henrik Rabben şedea la masă şi citea dintr-o carte despre felul cum trebuie să-şi facă grădini oamenii mai nevoiaşi; îşi mângâia întruna barba. Mormăia şi făcea: „Hm, hm!“ dând din cap, semn că încuviinţa tot ce scria în carte; cu toate acestea, faţa sa luase o înfăţişare gânditoare. Peştele se împuţinase clin nou, aşa că seara sfârşeau treaba mai devreme. Dar despre ce puteau sta de vorba? Se cunoşteau prea bine între ei şi ştiau dinainte toate câte şi le-ar fi putut spune.

Deodată se deschide uşa dinspre bucătărie şi Lars îşi face intrarea cu sticle şi pahare, urmat de un ibric mare plin cu cafea fierbinte, aburindă; în urma lui păşeşte Kaneles. Puseră de îndată masa, iar Lars îi dete ocol umplând paharele. Oamenii se treziră din toropeala lor. Îşi scoaseră tutunul de mestecat din gură şi îşi plecară capetele cam ruşinaţi.

Îi spuseră zâmbind că „asta-i prea de tot“. Dădură paharele pe gât cu strâmbătură: Lars se simţi cuprins de o spaimă grozavă, ca nu cumva să-i audă zicând ceva despre gustul băuturii, dar nimeni n-a zis nimic – totul mersese bine!

— Să ştii că ăsta-i rachiu franţuzesc… îşi dete unul părerea. Lui Lars parcă i se luase o piatră de pe inimă.

Pentru întâia oară Kristaver avea să bea un păhărel oferit de propriul său fiu, aşa încât îl lăsă să stea o vreme cu paharul întins înainte de a-l băga în seamă. În schimb, Arnt Åsan n-a vrut să bea nimic. Făcu semn, scuturând din cap şi urmă cu lustruitul saboţilor. Lui Lars i se părea că seamănă cu o oaie. Zadarnic îşi lăsase el un smoc de barbă sub bărbie şi îşi pusese cercei de aur la urechi… tot semăna cu o oaie.

Tocmai în clipa aceasta, Kaneles rosti acele cuvinte de care Arnt se temuse atât de mult de câtva timp încoace că le va rosti.

— Şi tu eşti un *skårunge,* Arnt. Pe legea mea că şi tu ar trebui să ne faci cinste!

Arnt îşi roti privirea de jur împrejur, de parcă ar fi căutat pe undeva vreun ajutor.

— Nu sunt un *skårunge,* zise el în cele din urmă. Sunt trecut de treizeci de ani.

— Ba, pe legea mea, eşti un *skårunge,* se auzi un glas, care venea de la hamacul de sus. Elezeus se ridicase şi privea supărat în jos, iar când i se întinse un pahar îl goli dintr-o înghiţitură, răsuflă adânc şi, ducându-şi mâna la piept, spuse: Asta-i curată doctorie… aa!

Se şi simţea mai bine.

Acum oamenii începuseră să devină mai vorbăreţi, căci paharul pe care-l băuseră le dezlegase limbile.

Cu toate că lui Henrik Rabben nu-i prea plăcea să bea rachiu, nu era el omul care să facă opinie separată:

— Toarnă întâi la ăilalţi. Eu unul prefer un punci de cafea.

— Punci! strigă Elezeus de sus, din hamac, privind în jos.

— Vrei să zici un doctor[26]?

— Doctor… ori moaşă, cum vrei să-i spui! răspunse Henrik, zâmbind.

— Bine, fă-ne atunci şi nouă ăstorlalţi câte o moaşă!

— Da, da, numaidecât.

Asta era floare la ureche pentru Henrik. Se şi repezise la ibric; după aceea scoase ceştile şi zahărul, turnă din sticlă, mestecând cu lingura, apoi gustă şi turnă la toţi. Apărea din ce în ce mai mult ca un adevărat apostol al băuturilor bune.

— Luaţi de gustaţi, îndemna el. Noroc, fraţilor! Nici măcar Arnt Åsan nu putu rezista ispitei; ciocnind, duse şi el ceaşca la gură.

— Aşa te vreau, făcu Kaneles… Bine faci că te antrenezi… curând îţi vine şi ţie rândul.

Îşi lăsaseră lucrul şi se aşezaseră la masă. Peste atmosfera mohorâtă de toate zilele, peste truda lor… se aşternu ca o rază de lumină, o atmosferă sărbătorească. Îşi aprinseră lulelele.

La început se cicăliră puţin unul pe altul, iar Kaneles îl mai înţepă o dată pe Arnt Åsan:

— E adevărat că nevastă-ta se bărbiereşte în fiecare duminică cu pămătuful şi cu briciul?

Arnt tăcu ochi mari. Auzi… să se bărbierească Gurina!

— Păi sigur, că în zilele lucrătoare are tuleie de barbă pe faţă, numai duminica nu.

Kaneles se săltă pe masă şi rămase acolo cu picioarele atârnânde.

Aproape toţi rămaseră serioşi, cu privirile aţintite asupra lui Arnt, care în cele din urmă izbucni.

— Dar mamele tuturor plozilor tăi… se bărbieresc şi ele? Ori nu cumva te sileşte primarul să le razi tu pe ele?

Cu vorbele acestea izbutise să-i astupe gura o clipă, căci din păcate era adevărat. Pastorul avea răul obicei de a-l trece pe Kaneles drept tată de fiecare dată când se întâmpla să se nască un copil din flori.

Henrik Rabben ciocni din nou şi schimbă vorba:

— Ia ascultaţi colea… şi începu să le vorbească despre grădinile oamenilor nevoiaşi.

Povestea aceasta îi făcu pe toţi să privească spre dânsul şi să asculte cu luare aminte. Gândul unor grădini – acum, când se aflau aici, în frig şi nămeţi, pe stânca aceasta golaşă din mare – le amintea ca prin farmec icoana unor pajişti verzi, primăvăratice şi însorite. Henrik le spunea ce rău fac cei ce nu-şi lucrează pe lângă casă câte un petic de grădină, cu pomi şi cu arbuşti, căci greu îţi vine şi nu te poţi simţi mulţumit acolo unde nu este şi frumos.

— Dar aveţi răbdare şi o să vedeţi voi la primăvară, când ne-om întoarce pe la casele noastre. Avea de gând să-i călăuzească pe cât se va pricepe de bine. Noroc!

---

[26] Rachiu fiert, amestecat cu cafea.

Kristaver strânse din ochi şi privi spre omul acela, pe care nu-l putuse niciodată înţelege bine. Fără să vrea, ajunsese acum să-i fie mai puţin drag, după refuzul de a primi parte întreagă la câştig – şi asta numai din pricină că nu hotărâseră aşa din capul locului. Kristaver nu se împăca cu gândul că este mai presus decât un membru al propriului său echipaj.

Se deschise uşa şi pătrunse în odaie un oaspete rar: Andreas Ekra. Căpitanul de pe „Skinnfyken” era scund, dar bine legat; pe cap purta o bonetă roşie şi avea un barbişon ascuţit.

— Bună seara la toată lumea, salută el.

Nu apucase bine să se aşeze şi Lars se şi apropiase de dânsul, ca să-i toarne un pahar de rachiu; apoi a trebuit să bea şi un punci de cafea. Omul acesta era foarte aspru când se afla pe mare, însă pe uscat se plimba cu un zâmbet sfios, ca şi când ceilalţi ar fi fost cu mult mai presus de dânsul… dar numai un pic de răbdare şi aveau să vadă ei, când or fi pe bord, pe vas! Acum scoase din buzunar un ziar mototolit şi îi ceru lui Lars să citească tare. Ziarul era „Morgengryet”[27] şi-i ocăra bine pe toţi cei ce se numeau „oameni din lumea bună”.

Lars se apropie de lumina lămpii şi începu să citească. Ceilalţi ascultau în tăcere. Toţi oamenii de seamă: feţe bisericeşti, notari, primari, ofiţeri – în faţa cărora erau nevoiţi să se descopere când se aflau pe uscat – erau înfieraţi fără cruţare, în fiecare zi, în paginile lui „Morgengryet” – iată de ce toţi pescarii de pretutindeni se strângeau laolaltă spre a citi ziarul acesta, care trecea din mână în mână.

După ce Lars isprăvi de citit, Henrik Rabben zise:

— Toate bune, dar ziarul uită un lucru.

Oamenii îl priviră miraţi. Nu scria oare destul de bine acolo?

Henrik începu să râdă şi, mângâindu-şi barba, adăugă:

— Ziarul uită că oamenii nevoiaşi şi fericirea… nu duc casă bună. Căci cu nici un chip nu mă veţi putea convinge că veţi ajunge să preţuiţi mai mult dacă aţi izbuti să puneţi mâna pe banii acestor oameni suspuşi. Da, da! Noroc, oameni buni!

Dintre locatarii cabanei, numai Per Suzansa nu era de faţă. Iată-l acum venind pe drum în bătaia razelor de lună. Ieşise dintr-o casă care se afla sus, pe o stâncă din marginea insulei, o casă cu un singur geam luminat – era spitalul. Acolo îi îngrijea medicul pe toţi pescarii cărora le intrase un cârlig în palmă, ori pe cei pe care îi durea pântecele sau cărora le degeraseră degetele de la mâini şi de la picioare. Îi îngrijea pe toţi, orice ar fi avut; cu toate acestea, boala de care suferea bătrânul care tocmai ieşise de acolo şi care se numea Per Suzansa nu era chiar atât de uşoară.

Per mergea, mergea întruna. Sub paşii săi, zăpada întărită de ger scârţâia, iar în urechile sale răsuna neîncetat un cuvânt: lepră!

Doctorul urmărise vreme îndelungată buba aceea pe care o avea îndărătul urechii şi care nu voia deloc să se vindece. Dar acum nu mai avea nicio îndoială.

— Ai degerat cam multişor pe mare, îi spusese el. Trebuie să te întorci acasă şi să te internezi în spital, dragul meu.

Să plece de lângă tovarăşii săi… când ştia prea bine că nu se află niciunul printre ei care să fie în stare să preia comanda lui „Morilden”! Per

[27] „Zori de zi”, un ziar de orientare progresistă.

se rugase atât de mult, încât medicul îi dădu voie să rămână până la sfârşitul campaniei de pescuit, dacă îi făgăduia să urmeze prescripţiile pe care i le dăduse; iar în cazul acesta, boala va rămâne o taină între ei doi.

Acum Per se oprise în bătaia razelor de lună şi privea marea cum se leagănă, atât de molcomă parcă nu s-ar afla nimeni pe lumea aceasta care să îndure suferinţe.

„E ultima ta iarnă, Per. S-a isprăvit cu tine. Nu vei mai veni niciodată în Lofote. Acuma ştii ce te aşteaptă! Vei putrezi de viu. Vei ajunge să arăţi în aşa fel, încât lumea se va speria de tine. Propriii tăi copii se vor feri de tine… aşa ți-a fost ursit să-ţi sfârşeşti zilele!“

Bătrânul cârmaci îşi lăsase capul în piept şi mai adastă o vreme cu privirea aţintită asupra mării, care se întindea ca o oglindă în bătaia razelor de lună.

În vremea aceasta, înăuntru, în cabană domnea veselie deplină, căci sosise în sfârşit şi Jakob. Băutura curgea gârlă, se spuneau tot felul de glume şi de snoave; oamenii râdeau de se cutremurau pereţii. Kaneles şedea tot pe masă, bălăbănindu-şi picioarele; tocmai povestea ceva despre curentul de la Moskenaes.

— Curentul acesta, zicea el, nu-l poate înţelege mintea unui om. Marea începe să clocotească şi se învârtejeşte de capul ei, fără să-i pese de vânt şi de vreme rea. Aşa este curentul Moskenaes! Cască un vârtej cât toate zilele, de înghite corăbii şi vapoare într-o clipită. La fund cu ele! Face vârtejuri în apă şi aceste vârtejuri clocotesc şi fierb, iar dacă un vas nimereşte în viitoarea asta, începe să salte, rotindu-se întruna cu nasu-n jos şi după aceea… adio! Nu mai departe de astă-primăvară, am trecut prin locurile acelea. Navigam pe un vas pescăresc, care urma să încarce ceva de pe o insuliţă… şi ce să vezi? Un vas, o namilă de vapor englezesc, cu prora în jos, prins într-o vâltoare de-astea şi rotindu-se întruna cu elicea în văzduh. Se învârtea de zor de se auzea şuierând. Vaporul semăna mai degrabă cu un purcel care râmă în pământ şi dă din codiţă… grof… grof… gâş… gâş…! Şi dintr-odată, vaporul – ia-l de unde nu-i! Doar elicea s-a mai zărit câteva clipe: se tot învârtea, parcă făcea semne, luându-şi bun rămas de la prieteni şi cunoscuţi. Nici urmă n-a mai rămas din toată matahala aia; a pierit cu toţi oamenii la bord. Iar asta n-a fost decât un fleac, ceva ca o bucăţică de cârnat pentru Moskenaes – îşi încheie Kaneles povestirea.

— Şi zici că ai văzut tu cu ochii tăi?

— Da, sigur că am văzut! Cum te văd şi cum mă vezi” Kaneles îşi muta pipa în colţul celalalt al gurii.

Jakob râse, dădu din cap şi privi în sus la lampă.

— Să ştii că ai haz, Kaneles, făcu el. Zău, pentru snoava asta meriţi un premiu.

Uşa se deschise şi Per Suzansa intră încet; era greu să-i poţi desluşi bine faţa în fumul gros de tutun. Strigară cu toţii într-un glas că era timpul să vină.

— Stăm la o moaşă de cafea! Noroc!

Acum însă începuse Jakob să povestească despre o întâmplare din provincia Finnmark. Tunetul… este un fenomen foarte ciudat. Se aflau pe mare şi pescuiau fletani, iar în apropiere se tot învârtea o balenă uriaşă, întocmai ca Brandt de la Lindegård, când iese dimineaţa să se plimbe cu

ţigara sa de foi. Ai fi zis că vrea să ne întrebe ce părere avem despre starea timpului. Vremea? Era o furtună cu tunete şi fulgere. Dintr-odată, se aude un tunet cumplit. Balena plutea învârtindu-se cu burta în sus şi nu mai zicea nici pâs. Parcă i-ar fi dat Dumnezeu una în cap pentru vina de a-i fi luat numele în deşert. Cei de pe puntea vasului traseră năvoadele la bord, se îndreptară cu barca până lângă balenă şi se urcară pe pântecele ei rămânând acolo câtva timp ca pe o insulă; îşi făcură cafele, băură câte un pahar de rachiu şi-şi aprinseră lulelele.

— Şi ai fost şi tu cu ei, Jakob? întrebă Henrik Rabben, privindu-l gânditor.

— Da, sigur că am fost şi eu, la ce mai întrebi?

— Bine, dar numai fulgerul poate ucide, se băgă în vorbă Lars, în timp ce mai destupa o sticlă.

Cuvintele sale fură însă acoperite de un hohot de râs batjocoritor. Se poate? Nici măcar atâta nu ştia? Voia el oare să-i înveţe pe aceşti oameni în toată firea, că nu tunetul ci fulgerul ucide? Vai, vai!

Per Suzansa rămăsese cu ceaşca în mână; moţăia din cap şi era cenuşiu la faţă, iar în spatele urechii purta un pansament. Omul acesta – care fusese cel mai mare mincinos din grupul lor, el, care de atâtea ori îi făcuse să râdă cu hohote de se zguduiau pereţii – ajunsese acum sa se simtă atât de bătrân! Cu toate acestea, după ce goli primul păhărel, mai ceru încă unul, şi după ce îl goli şi pe acesta se îndreptă din şale, zicând:

— Parcă spuneai ceva despre tunet, Jakob… şi era de ajuns glasul său atât de bine cunoscut şi tărăgănat pentru ca toată lumea să-şi întoarcă privirile înspre dânsul, ascultând cu luare aminte. Da atunci când a rupt coarnele vacii mele…

— Cum?… se auziră mai multe glasuri. Tunetul a rupt coarnele vacii lui Per?!

Da, chiar aşa. Faptul se întâmplase la păşune; se dusese după vite şi era o vreme cumplită; vaca stătea pe loc în furtună, cu coarnele ei mari poleite cu alamă – şi tocmai în clipa în care Per întinde o mână ca să apuce vaca de funie se aude un bubuit asurzitor şi amândouă coarnele zboară cât colo peste baltă; poleiala din vârful coarnelor se vede scânteind, iar vaca şi Per rămân locului, uitându-se unul la altul; atunci vaca îşi întoarce capul ca şi când s-ar fi întrebat ce dracu s-o fi ales din coarnele ei.

Oamenii se bătură cu palmele peste pulpe, hohotind de râs… Per îi întrecea pe toţi!

Dar Per se simţea ca lăutarul care cântă pentru cea din urmă oară din scripca lui.

Cineva începuse să povestească o istorie, iar Per se aşează într-un ungher, de unul singur, bucuros că nu-l mai bagă nimeni în seamă.

Lars se învârtea prin odaie, umplând paharele, ca nimeni să nu poată spune că face economie şi că se zgârceşte. Zadarnic îi tot făcea cu ochiul taică-su; în seara asta, Lars era cel ce hotăra. Venea într-una lume şi toţi noii sosiţi trebuiau cinstiţi. În încăperea aceea, atât de strâmtă, se ocupaseră toate locurile. Acum oamenii stăteau în picioare, îndesaţi ca sardelele în butoi, şi beau întruna la rachiu. Nu se mai putea înţelege om cu om, căci vorbeau câte cinci-şase o dată.

În cele din urmă, Kaneles îngână un cântec. „O, hei… şi… ho, fetelor din Danemarca!“ Întrucât nimeni nu-l cunoştea, fiecare începu să cânte cântecul pe care îl ştia el – şi acum să te ţii! Lumea începuse să se îmbulzească pe afară, încercând să pătrundă în cabană.

Cel mai tare se auzea glasul lui Jakob, cântând „Tu, sfântă fecioară, o… o!”

Pe negândite, Kaneles se dădu jos de pe masă şi strigă:

— Hei, Lars, acum să mergem în oraş. Vreau să te învăţ să dai fetelor lecţii de catehism!

— Da, să mergem! răspunse strigând Lars. Era aprins la faţă şi trimisese tatălui său o privire care parcă voia să spună: „Acuma fac ce poftesc”.

Apoi dădură năvală afară, pe uşa de la bucătărie.

Cabana se goli cu încetul, iar oamenii se făcură nevăzuţi, printre pereţii de stâncă. Ultimul care se îndreptă spre bucătărie şi apoi spre luminile din port a fost Jakob.

În sfârşit, Lars făcuse cinste.

XVIII

Să dea fetelor lecţii de catehism! Lars mergea grăbit alături de Kaneles, căutând să-şi dea o înfăţişare cât mai bărbătească. Se legăna în mers, aidoma tovarăşului său mai vârstnic, şi-şi ţinea mâinile în buzunare. Căciula şi-o trăsese pe o ureche. Se simţea încă la fel ca atunci când a trebuit pentru întâia oară să sară peste bord şi să înoate… simţea că se avântă într-o aventură primejdioasă; i se părea că o vede din nou pe micuţa Koya şi o aude spunând:

— Ai grijă. Bagă de seamă ce faci. Gândeşte-te la mine!

— Încotro ne ducem?

— O, nu-ţi bate capul cu asta. Lasă pe mine! îi răspundea Kaneles.

Cea mai mare parte a caselor şi a cabanelor se aflau cufundate în întuneric; doar la o căsuţă albă se vedea lumină şi se auzeau cântări de psalmi. Lars se opri fără să vrea.

— E o slujbă bisericească.

— Da’ de unde, răspunse Kaneles, sunt laestadieni; prin părţile astea, sectanţii ăştia au mulţi adepţi.

Aerul proaspăt le făcea bine capetelor lor înfierbântate. Aici nu mai era nici fum de tutun, nici miros de cafea ori de rachiu. Aici nu aflau decât noaptea îngheţată, marea, cerul şi luna. Din când în când, se oprea ca să-şi umple piepturile de aerul proaspăt. Acum Kaneles preluă comanda; erau anumite locuinţe unde se simţea ca acasă în bucătărie şi pe scările ce duceau sus, la odăile slujnicelor.

— Haide, băiete!

Pentru Lars era ceva nou, un lucru captivant şi aproape primejdios. Era ceva cu totul neobişnuit pentru un băiat de şaisprezece ani să ia parte la o aventură ca asta. Numai de n-ar fi stăruit pe undeva, în cugetul său, fata aceea care îi şoptea mereu: „Ai grijă, Lars… gândeşte-te la mine!”

Imitându-l pe tovarăşul său, se strecură de-a lungul peretelui întunecat al casei, până la uşa bucătăriei dirigintelui oficiului telegrafic. Cu multă băgare de seamă, Kaneles apucă de lacăt, ferindu-se să facă zgomot; nu făcea pentru întâia oara lucrul acesta, era obişnuit să umble cu lacătele de la uşi. Tresăriră însă amândoi deodată; se deschisese o fereastră şi se auzise un glas bărbătesc:

— Ce dracu căutaţi aici în toiul nopţii?

Într-o clipă, cei doi se făcură nevăzuţi după colţul casei.

După vreun ceas, se întorceau agale. N-avuseseră nicăieri noroc; chiar şi acolo unde izbutiseră a pătrunde, găsiseră cuibul gol. Trebuie să fi fost pe undeva vreo petrecere, de vreme ce toate fetele erau lipsă.

Şi chiar aşa şi era, căci deodată auziră un acordeon cântând într-o magazie şi, deschizând uşa, văzură încăperea plină ele lume; dans, veselie, şi vreo patru-cinci sute de marinari la zece-douăsprezece fete.

Acordeonistul se aşezase sus, sub tavan, pe o bârnă. Magazia mirosea a peşte, a catran şi a untura. Chipurile oamenilor erau aprinse de băutură şi de joc. Kaneles scoase un „Ohoo!“ – era cât pe-aci să sară în sus ca o minge de cauciuc.

Un domn încărunţit, fără barbă, îmbrăcat cu un palton gros cu guler de focă, cu mănuşi şi baston stătea lângă uşă. Era dirigintele poştei, un holtei

bătrân şi grav, care nu zâmbea niciodată, cu toate că putea fi întâlnit întotdeauna acolo unde era tineret şi viaţă.

Acordeonistul cânta un cântec după altul; fetele erau în mare încurcătură, căci în seara asta nu rămânea niciuna dintre ele nedansată. De îndată ce un dansator îi clădea drumul, se repezea un altul, care o şi apuca, trăgând-o după sine, chiar dacă fata era cât pe-aci să leşine de istovire – iar alte sute de ochi o pândeau cu nesaţ, aşteptând să le vină şi lor rândul.

— Dacă vrei să-ţi implânte cineva un cuţit între coaste, n-ai decât să te ţii de vreuna dintre fustele astea, zise Kaneles. Dar nu sfârşise bine vorba şi se şi agăţase de o fustă – şi tocmai sub nasul unui matelot; se strâmba la individ pentru a-l întărita încă şi mai mult; după aceea se avântă în vălmăşag cu prada sa. Extraordinar! Ce bine ştia să danseze şi sa umble cu muierile!

— Iată-i pe găliganii lui Langmo, şopti unul. Se iscase oarecare tulburare în dreptul uşii şi toate capetele priviră într-acolo.

Trei voinici laţi în spate, cu cizme şi pieptare albastre şi cu glugi pe cap intrară tropăind în încăpere. Doi dintre aceştia erau blonzi, cu bărbi roşcovane; al treilea avea o barbă blondă şi cercei în urechi. Doi erau chiori. Morfoleau tutun de mestecat; aveau o înfăţişare veselă şi păreau că aşteaptă un prilej pentru ca să provoace mulţimea cu strigăte ca: Ia căraţi-vă cu toţii, acum am sosit noi!

— Ăştia sunt namilele din Stavaering! zise un nordlandez, trăgându-se instinctiv înspre perete.

— Acuma nu mă mai încumet să plec de lângă tine, măi băiete, zise Kaneles, care dăduse drumul fetei şi venise lângă Lars… căci să ştii că acum e rost de scandal. I-ai văzut?

— Da, îi ştiu de-acasă.

— Au venit să-l caute pe acela din Ranvaer. Numai de-ar fi o altă ieşire, ca s-o poată şterge de-aici.

Cei trei fraţi se opriseră în prag, cu mâinile în buzunare, mestecând la tutun şi scuipând. Veniseră oare să danseze, sau cu gândul să scoată cuţitele?

Pe ici, pe colo se vedea câte o sticlă trecând din mână în mână. Acordeonistul cânta de zor melodiile cele mai frumoase pe care le ştia. Fetele erau aprinse la faţă şi obosite de atâta dans. Fiecare flăcău care izbutea să pună mâna pe o fată o târa la dans ca şi când ar fi fost urmărit de o fiară prin pădure, căci simţea că în sfârşit are cu sine un trup mlădios în jurul căruia să-şi petreacă braţul, şi respiraţia unei fete în obrazul lui, deprins numai cu viforniţa, un glas blajin şi mireasma părului ei în locul mirosului de untură de peşte; omul gândea astfel în sinea lui: „Încearcă numai să te apropii de mine ca să mi-o iei… căci am cuţitul la mine“.

— Să vezi că l-au găsit pe cel din Ranvaer, zise Kaneles, care nu mai îndrăznea să se depărteze de lângă băiat.

Lars îşi aţinti privirile asupra lui Henrik Langmo, cel care pierduse un ochi cu un an înainte, într-o încăierare. Ţi se părea, când îl priveai, că rana aceea roşiatică de sub pleoapă se străduieşte să vadă… parcă ar fi căutat prin sală pe cineva cu care avea o mică răfuială. Şi iată că ochiul cel vătămat se opri într-o anumită direcţie, în timp ce cel zdravăn fulgera, cu toate că chipul omului zâmbea.

Cei trei fraţi îşi înfundaseră mâinile şi mai adânc în buzunare, în timp ce făceau semne unui tânăr cu parul roşcat, care se lipise de peretele dimpotrivă al sălii, încercând să se ascundă. Unul dintre cei trei îşi aprinse luleaua. Henrik făcu un pas înainte. Mestecă repede tutunul, oprindu-se o clipă, apoi mai făcu vreo câţiva paşi, înaintând încet. Fără îndoială ca ceilalţi doi rămaseră la uşă spre a-l împiedica pe cetăţeanul din Ranvaer să se strecoare afară.

Lumea se dădea în laturi şi privea cu luare aminte... când unul dintre cei trei voia să înainteze, i se făcea de îndată loc.

Dar se părea că nu voiau decât să danseze. Cel ce înaintase ochise în vălmăşag o fată care-i plăcuse şi, când trecu pe lângă dânsa, îl apucă pe cavalerul ei de umăr.

— Fata e a mea, zise el cu glas prietenos.

— Nu, zău, ce dracu tot îndrugi? se înfurie celălalt, trăgându-i un pumn. Henrik nu ripostase la lovitură. Dar asta n-avea nicio importanţă... căci acum dansa. Lumea rămăsese cu gura căscată. Auzi, namila încasează un pumn şi nu spune nimic! Dar Henrik făcea din ce în ce mai mult loc în jurul său. Împingea perechile ce dansau la o parte; cizmele sale erau foarte grele şi el însuşi era voinic şi masiv. Unii dansatori se dădeau în lături, ocărându-l. Îi trebuia însă din ce în ce mai mult loc. Îşi sălta partenera, o brunetă, o târa după sine roată prin sală, măturând lumea din calea sa. Unii cădeau; oamenii începuseră să drăcuie şi ameninţau strângând din pumni.

— Ia daţi-l afară pe golanul asta... se auzi din mai multe părţi deodată. Podeaua începuse să se golească de dansatori, căci lui Henrik îi trebuia din ce în ce mai mult loc. Pe fată, care era aproape leşinată, o susţinea de subţiori. Măturase cu totul podeaua, îi gonise pe toţi la pereţi şi continua să danseze; fata parca zbura, când sus, când jos. Henrik începuse acum să se distreze de-a binelea. Până ce în cele din urmă, un nordlandez sări, punându-i o piedică. Henrik veni de-a rostogolul, târând-o pe fată după sine. În clipa când fu la pământ, o întreagă ceată se aruncă asupra lui, dar el se ridică de îndată şi se descotorosi de toţi, iar fata fugi, în timp ce braţele lui vânjoase şi tatuate începeau să vâjâie prin aer. Femeile ţipau, dând buzna spre ieşire. Cei doi fraţi ai săi, care până acum stătuseră liniştiţi, nu se mai putură stăpâni; scuipară în palme şi întrebară ce înseamnă porcăria asta. În clipa următoare se aflau în mijlocul învălmăşelii.

Kaneles nu era omul care să asiste la o încăierare în toată regula fără a interveni, dar de rândul acesta îl avea pe fiul căpitanului lângă dânsul şi trebuia să-i poarte de grijă. Lars se simţea şi el cuprins de mânie şi strângea din pumni, drăcuind şi strigând, gata să se bage în încăierare, încât Kaneles fu nevoit să se poarte ca un părinte. Îl săltă pe Lars pe un butoi gol, se urcă şi el alături şi rămase acolo, ţinându-l pe băiat de gulerul vestei.

— Stai liniştit! Domoleşte-te, tâmpitule! Ia te uită colea... merge strună! Ia te uită la Gerhardt Langmo cum l-a culcat la pământ, cu o singură lovitură, pe unul din Bodø. Tiii... îl văzuşi pe Henrik?... Al naibii să fiu dacă nu i-a fărâmat falca cetăţeanului ăluia din Tromsø. Aşa se apucă de beregată... întocmai cum apucă Peter Langmo acuma... hei, ia te uită cum îi podideşte sângele pe nas tipului... hei! merge strună! Pe ei, băieţi!

Kaneles fremăta de entuziasm; să fi fost singur, ar fi sărit fără doar şi poate în mijlocul învălmăşelii.

Dar acum cei trei nu mai luptau singuri împotriva tuturor celorlalţi. Un nordlandez întrebă strigând ce dracu caută cei din miazăzi aici, în Lofote. Nu este oare vremea ca toată şleahta asta a lor să-şi ia tălpăşiţa? Cuvintele acestea parcă ar fi turnat gaz peste foc. Pe dată, cei din miazăzi intrară în acţiune. Se îngroşase gluma.

Exista o veche socoteală între cei din sud şi cei din nord – şi acum gâlceava aceasta izbucni pe faţă. Lars şi Kaneles se dădură de îndată jos de pe butoiul lor şi se făcură nevăzuţi în mijlocul unei furtuni de pumni, de braţe şi de chipuri încruntate. Se rătăciră unul de altul şi nu se mai revăzură decât a doua zi.

Pe afară, noaptea rămăsese la fel de liniştită, scăldată de razele de lună, dar lumea de prin împrejurimi începuse să se trezească din pricina zarvei; se aprindeau lumini prin case şi oameni pe jumătate îmbrăcaţi scoteau capetele pe la ferestre. O femeie cu părul vâlvoi fugea, ţipând:

— Ajutor, ajutor… îi omoară nordlandezii!

Focul se aprinsese din nou. Cei ce o auziseră strigând astfel erau chiar din miazăzi; se îmbrăcară, trăgându-şi cizmele la iuţeală. Dădură buzna afară, cu capetele descoperite. Un croitor fugea îngrozit. Omul striga:

— Ajutor, ajutor… săriţi că-i omoară pe nordlandezi!

Nordlandezii auziră la rândul lor vorbele astea. Se aprinseră lămpile prin mai multe cabane; oamenii îşi puneau în fugă ceva pe ei… apoi porneau valvârtej, în capetele goale, pe uliţă. Dădură tocmai peste o ceată de flăcăi din miazăzi.

— Cine-s ăştia?

— Sunt idioţii ăia de nordlandezi!

— Om fi noi nordlandezi, dar nu suntem idioţi!

Înjurăturile curgeau gârlă din ambele părţi. Se auzea larmă jos, în port; se vedeau oameni încăierându-se, încleştându-se câte doi de beregăţi. Cei din miazăzi săriră în ajutor. Nordlandezii săriră pe ei şi cât ai clipi bătaia se întinse. Din toate părţile soseau tot mai mulţi pescari şi marinari.

O mulţime de bărci începuseră să treacă de partea cealaltă a sundului. Oamenii ce locuiau acolo dormeau încă în cabanele luminate de razele de lună, cu geamurile întunecate. Dar fură deşteptaţi de strigătele de afară şi se iviră îngroziţi la geamurile care acum se luminaseră.

— Ce s-a întâmplat?

— Săriţi… îi omoară pe nordlandezi!

Focul se întindea în paie. Era o râcă veche ce mocnea în adâncurile cugetelor, o moştenire din moşi-strămoşi.

De pretutindeni, oamenii dădură buzna pe afară. Bărcile lunecau pe apă, înţesate de bărbaţi care îşi încheiau la repezeală hainele. Se îndreptau cu toţii către locul unde învălmăşeala era mai mare. Acum cei din Namdøl şi cei din Stavaering luptau alături şi se simţeau ca fraţii, căci erau şi unii şi alţii de prin părţile de miazăzi; cei din miazănoapte, cu graiul mai cântat, veniseră de dincolo de Helgeland.

Pe la toate casele se deschideau ferestrele. Oameni paşnici dădeau buzna din case, parcă treziţi de un cutremur. În cabana lui Kristaver Myran, o mare parte dintre oameni se îmbrăcaseră şi dădeau să iasă, clar ambele

uşi fuseseră încuiate – una de Kristaver, iar cealaltă de Per Suzansa; cei doi conducători de echipaje nu voiau ca oamenii lor să se amestece în încăierare. Kristaver îi spuse lui Henrik Rabben:

— Du-te de-i caută pe Kaneles şi pe Lars şi dacă nu te-or urma de bunăvoie atunci dă-le câte una să cadă în nesimţire şi ia-i în cârcă… am toată încrederea, ştiu că eşti în stare să duci la bun sfârşit o treabă ca asta.

Fireşte că Henrik era în stare să îndeplinească o misiune ca asta. Ba era în stare şi de mai mult. Ieşind afară în noaptea rece, scăldată de razele de lună, trase adânc de mai multe ori aer în piept. A! ce bine îi făcea! Porni apoi agale, coborând de-a lungul uliţei strâmte. Pe nămeţii de zăpadă se tăvăleau o mulţime de oameni… măiculiţă, Doamne! Tare-ar mai fi dorit să se vâre şi el un pic, să tragă şi el câţiva pumni în lege! Dorea sa facă tot ce poate trece prin mintea unui om trăsnit: băutură, fete, furtişaguri, încăierări… orice! Parcă ar fi adulmecat cu nasul său cel lung şi ar fi simţit vibrând în el toate faptele urâte pe care oamenii le pot gândi; era de acelaşi neam cu oamenii aceştia care se tăvăleau, era făcut din acelaşi aluat… ba încă dintr-unul încă şi mai rău. Numai că, de câte ori se ivise prilejul, soarta voise să nu făptuiască nimic din toate acestea.

Iată acum o ceată de oameni apropiindu-se de el. E nevoit să se dea la o parte. Sunt nordlandezi; o oaste întreagă pusă pe fugă; pe urma lor vine o altă ceată, condusă de un om care şchioapătă… de necrezut… e Jakob, zis Lanaiba! Şchiopul! Învârte deasupra capului o sticlă goală şi urlă neîncetat către oastea sa:

— Pe ei, fraţilor! Puneţi mâna, pe ei! La naiba cu nordlandezii!

Îşi urmară goana printre şirurile de case, până în piaţa bisericii. Ninsese un strat gros care sclipea în bătaia razelor de lună. Ceata se înfunda în zăpadă până la brâu. Urmăritorii, care voiau să se arunce asupra celor fugăriţi, se afundau şi ei… se născu o învălmăşeală de braţe, de picioare şi de zăpadă vânturată. În cele din urmă, cele două tabere se încăierară, în timp ce Jakob, căpetenia urmăritorilor, stătea neputincios, înfundat până la subţiori în omăt. Dar continua să-şi învârtească întruna sticla, strigând:

— Puneţi mâna pe ei! Pe ei, flăcăi! La naiba!

Deodată se vede ivindu-se în fugă un om, urmărit de cineva care nu este altul decât Lars. E fioros şi ţine un cuţit în mână.

Cât ai clipi, Henrik îi pune mâna în piept – şi fiindcă băiatul, în furia sa dezlănţuită, ridică cuţitul, primeşte o lovitură data de o mână mai grea ca a tatălui său, de o mână mai puternică decât oricare alta cu care avusese a face până atunci. După câteva clipe, Henrik intră în cabană cu băiatul în cârcă şi-l trânteşte lui taică-su.

— Na-ţi-l! se mulţumeşte el a spune. Primul lucru pe care Lars îl simte după aceea sunt mâinile tatălui său, mult mai blânde, care-l ajută să se întindă în hamac. Henrik trebuie să plece din nou în căutarea lui Kaneles. Cine ştie, poate că era amestecat într-o încăierare serioasă, Dar nu trecu mult şi se întoarse cu o nouă povară vie în spinare. Kaneles îşi agita mâna rămasă liberă, blestemând şi drăcuind. Henrik îl trânti pe duşumea, iar Kristaver îl urcă în hamac. Apoi Henrik a trebuit să iasă din nou. Aerul era proaspăt. Îl trăgea adânc în piept; toată zarva asta i se părea o adevărată nuntă. Din umbra caselor ieşiră la iveală târându-se câţiva inşi speriaţi şi

bine înfofoliţi. Oamenii se opriseră locului şi-şi holbau ochii îngroziţi; erau un misionar, un agent comercial, un ceasornicar şi un precupeţ... toate păsările de pradă ale pescarilor, care acum se ţineau mai la distanţă.

Începuse în sfârşit a se lumina de ziuă. Fusese o noapte agitată.

Omul din Ranvaer îşi pierduse un ochi şi fusese dus la spital.

Dar când poliţia începu să-i caute pe cei trei flăcăi din Langmo, ei se aflau de mult pe bordul vasului lor şi pluteau încet spre larg, cu pânzele mari, albe, desfăşurate.

Uitaseră sa lase vorbă încotro se duc. Veniseră în Lofote să vândă sare şi să cumpere peşte. Pesemne că acum se îndreptau către un fiord bogat în heringi pentru ca să cumpere de acolo nadă de prins peşte, urmând apoi să revină în Lofote şi s-o vândă pescarilor cu undiţa. Însă nu era deloc sigur că se vor întoarce aici.

— Sus pavilionul! se auzi glasul lui Henrik Langmo, cârmaciul cu barba blonda. Pavilionul se înălţă, în timp ce vasul greoi începu să se legene pe valurile cenuşii.

Cei trei fraţi se priviră între ei şi se porniră pe râs. Erau slobozi! Avuseseră o misiune de îndeplinit şi o aduseseră la îndeplinire; acum se îndreptau către larg şi erau slobozi.

XIX

Nimic pe lume nu se poate asemui cu bucuria primirii unei scrisori. În fiece duminică, oamenii se adunau în faţa poştei şi se tot învârteau pe acolo. În faţa ghişeului era înghesuială. Toţi aşteptau veşti de prin locuri depărtate, din ţinuturile de lângă Oceanul Îngheţat, din Finnmark, de pe insule şi de prin fiorduri, sau de prin alte locuri aflate la sute şi sute de mile către miazăzi. Pretutindeni erau cămine în care mame, neveste ori fiice scriau scrisori care trebuiau să ajungă în Lofote. Când peticul de hârtie albă ajungea la destinaţie, în mâinile mari şi umflate ale oamenilor, avea o înfăţişare jalnică. Cel mai bine era să te retragi într-un colţişor, încercând acolo să desluşeşti cuprinsul scrisorii…

Lars se ducea în fiecare duminică la poştă, dar scrisorile erau mereu pentru alţii, iar pentru dânsul nimic. De la cine o fi aşteptând el scrisoare? De la nimeni şi de la toţi. Câte nu se întâmplă în lume – şi toate veştile nu vin oare cu poşta? Te pomeneşti c-o fi murit vreun american bogat, care se va dovedi a fi unchiul lui Lars… şi te alegi cu un milion! Sau un principe indian care are nevoie de un secretar şi a prins de veste că se află pe aici un cetăţean care parcă s-ar fi născut anume pentru treaba asta… iată o scrisoare numai bună pentru Lars. Dacă va veni într-o zi aventura cea mare, apoi atunci e lucru sigur că va sosi cu poşta.

— Lars Kristofersen Myran! se auzi un glas strigând îndărătul ghişeului, iar Lars răspunse într-un suflet:

— Prezent!

O scrisoare pentru dânsul! Scrisul e foarte mărunt şi greu de desluşit. Se roşise ca racul, căci toată lumea se holbase la el. Era mai bine să se depărteze, încât se furişă până în spatele dealului din partea dinspre miazănoapte de biserica.

Nimic pe lume nu se poate asemui cu bucuria primirii unei scrisori.

Era oare de mirare că soarele ieşise din nou la iveală tocmai în ziua aceasta, după atâtea zile întunecate? O văpaie arămie se aşternuse peste munţi şi pe oglinda mării. Lars afla în cele din urmă un colţişor unde putea să fie singur. Sus, în slava cerului, deasupra creştetului său, plutea pe loc un pescăruş; în faţa băiatului se întindea doar marea, frământată de valuri:

„Prietene drag,

Se cuvine acum să apuc condeiul şi să-l las să-ţi povestească aceste rânduri. Înainte de orice, ţin să-ţi dau ştirea îmbucurătoare că mă aflu bine, sănătoasă, ceea ce îţi doresc şi ţie. De pe aici nu am a-ţi împărtăşi prea multe noutăţi, fără numai că bunicuţei i-a copt rău de tot un deget în iarna ce a trecut şi că Stub-Lara s-a prăpădit, dându-şi sufletul în mâinile Domnului la vârsta de nouăzeci de ani. La şcoală se vorbeşte mult de Susanna Rønningan, care încă de pe acum a început să se ducă la petrecerile cu dans, cu toate că încă nu a fost confirmată, iar pe mine mă cicălesc întruna cu privire la unul de al cărui nume nici nu vreau să-ţi pomenesc. Nădăjduiesc însă că clevetitorii vor obosi curând. În noaptea asta mă aflu afară, în grajd şi scriu pe capacul butoiului de apă, căci Kranslin a fătat ieri, dar încă n-a scos casa viţelului, aşa că trebuie să stea cineva în grajd ca s-o vegheze. Pârtia de sus, de la Skaret, este adeseori

bună, dar nu mă duc niciodată pentru că Lisbet Bruvollen a scornit o mulţime de vorbe în legătură cu seara aia când ne-am dat cu sania. De altfel, am aflat că ai scris încă de mult altora şi de fapt nici nu mă aşteptam la altceva. Dragă Lars, trebuie să ai grijă de tine şi să fii cu băgare de seamă, căci aud povestindu-se atâtea despre furtuni şi nenorociri întâmplate pe mare şi despre beţii şi încăierări pe uscat. Acum împletesc nişte jartiere, pe care le voi face dar de Crăciun, căci până atunci voi primi confirmaţiunea, aşa că am să le pot da cui poftesc, dar nu vreau să-ţi spun cui anume am hotărât încă de pe acum să le dăruiesc.

Şi acum rămâi cu bine, trebuie să închei scrisoarea aceasta atât de prost scrisă, căci mâna mi-este obosită, iar pana proastă, încât nicio slovă nu iese cum trebuie. Cu salutări, din toată inima,

Ellen Olsdatter Koya.

Să arunci în foc scrisoarea aceasta.
Aştept răspuns."

Lars şedea de unul singur pe povârniş, îmbrăcat cu o scurtă şi cu bluză de pânză albă. Cea dintâi scrisoare pe care o primea de la o fată – nu era puţin lucru! Îşi îndreptă privirea înspre largul plumburiu al mării, uitând să se mai scoale vreme îndelungată.

Şi când te gândeşti că plecase cu Kaneles după nişte femei, care de bunăseamă că erau la cheremul a trei sau patru mii de bărbaţi, şi că băuse până se ameţise şi se jucase cu cuţitul; şi purta pe faţă urmele luptei la care luase parte, iar acum îi era hărăzită o scrisoare ca asta. Era uşor de înţeles pentru o biată minte de om?!

Pricepuse în orice caz un lucru – şi anume, că de aici înainte trebuia să se depărteze de felul acesta de viaţă, plin de păcate, şi să devină alt om. Se ponegrea singur, făcându-se de beţiv şi de curvar – şi până la urmă chiar de sperjur şi ucigaş. Cu toate acestea, îşi întrevedea mântuirea, căci exista o tânără în cugetul său şi icoana fetei acesteia îi apărea din ce în ce mai limpede în minte. O idealiza atât de mult, pentru ca în sufletul său să domnească o atmosferă cât mai solemnă şi eroică, în noaptea următoare, în vreme ce ceilalţi dormeau, se sculă pe furiş şi cusu scrisoarea pe partea dinăuntru a vestei, pentru ca să-l urmeze pururea, ca o putere aflată în slujba binelui. Începea acum o nouă perioadă, o perioadă stranie a vieţii sale. Parcă nişte acorduri de orgă îi străbăteau sufletul… De câte ori se ivea un gând bun şi curat în cugetul său, gândul acesta zbura către dânsa. Dacă-l apuca pentru o clipă dorul de maică-sa şi de ceilalţi lăsaţi acasă, gândul acesta era ca o lumină ce se revărsa şi asupra Ellenei Koya. Se purta cu multă băgare de seamă, căci pretutindeni i se părea că întâmpină o atmosferă solemnă de liturghie. Într-o zi, descoperi că Per Suzansa umblă cu ciorapi rupţi şi nu se lăsă până ce nu-i trase din picioare… oferindu-se să-i cârpească. Era lucrul cel mai greu ce şi-l putea închipui, dar îl făcea, vrând să-şi dovedească lui însuşi că a devenit alt om – şi în timp ce cârpea ciorapii lui Per, se gândea că într-un anumit fel o făcea de dragul ei.

Într-o seară s-a dus cu barca până la căminul pescarilor, unde pastorul dădea cu împrumut cărţi de citit. Era limpede că trebuia să se apuce serios de citit. Ar fi putut desigur să se mulţumească cu îndeletnicirea de pescar, precum făcuse şi tatăl său, dar fără îndoială că pentru Ellen Koya nu era o

meserie îndeajuns de bună. Simţea în el un imbold încă nehotărât… întrezărea o lumină încă slabă… la care trebuia să ajungă. Exista o lume de gânduri mai înalte, cu privelişti mai frumoase şi oameni mai înţelepţi decât aceea în mijlocul căreia se afla el – şi de bună seamă că lumea asta o putea afla în cărţi.

În biblioteca căminului pescarilor era mare îmbulzeală; oameni cu chipurile asprite de furtuni întindeau mâinile după cărţi, aşteptând cu nerăbdare să le vină rândul. Ce nevoie aveau de cărţi, aceşti lupi de mare? Voiau ei oare să iasă din cercul preocupărilor în legătură cu pescuitul şi să uite de grijile băneşti, spre a-şi procura o beţie mai luminoasă ca cea pe care ţi-o dă rachiul?

— Ce pofteşti, fătul meu? îl întrebă pastorul pe Lars, văzându-l apropiindu-se.

— O carte.

— Precum vezi, avem multe cărţi aici. Vrei o carte de poveşti sau una duhovnicească, o carte de istorie, sau poate doreşti nişte descrieri de călătorii?

— V-aş ruga, domnule pastor, să alegeţi dumneavoastră o carte potrivită pentru mine, răspunse Lars.

— Numai pe Shakespeare să nu i-l daţi, domnule pastor, căci nădăjduiesc că mi-a venit în sfârşit şi mie rândul să-l pot lua, zise un tânăr ce vorbea în graiul nordlandez.

— Cred că ar fi bine să începi cu povestirile lui Bjørnson din viaţa ţăranilor – zise pastorul în timp ce-l privea zâmbind prin ochelari – după ce o vei citi, mai stăm noi de vorbă.

Până să iasă afară, Lars avu vremea să-l audă pe preot adresându-se celor din jurul sau:

— Dragi prieteni, nu uitaţi să le spuneţi tovarăşilor voştri ca toate cărţile se împrumută gratuit. Veniţi cu ei încoace! Cartea cea bună este mai de folos ca rachiul. Aşa să le spuneţi şi mai adăugaţi şi că este totodată o ocupaţie mult mai plăcută.

Zilele următoare pescarii rămaseră la uscat, iar Lars folosi răgazul stând toată ziua cu nasul în cartea de povestiri pe care o împrumutase. O carte de felul acesta pare destul de nelalocul ei într-o cabană. Se văd pe ea umbrele a numeroase degete – dar nu-i nimic! Are marginile făcute ferfeniţă, iar legătura este ruptă, dar nici asta nu-i nimic! E ca o pasăre călătoare care s-a rătăcit prin ţinuturile îngheţate de miazănoapte; iar pescarilor le pare rău de dânsa… da, da, dar vezi acum de carte şi umblă cu băgare de seamă cu dânsa, căci prin cabană nu-i chiar atât de curat cum ar trebui să fie!

Kristaver şedea rezemat de perete şi avea de furcă cu dresul plaselor… băiatul ar fi putut să-i dea o mână de ajutor, dar ia uite cum stă cu nasul în carte, pierdut, hăt, departe, prin alte ţări şi împărăţii. Kristaver nu-i spuse nimic; lucra înainte, plin de zor.

— Citeşte cu glas tare, măi, băiete! se auzi glasul lui Per Suzansa dindărătul năvodului său.

Lars nu se lăsă rugat de două ori; bucuros era să-i atragă şi pe ceilalţi, împărtăşindu-le şi lor din minunăţiile aflate într-o asemenea carte. Începuse cu povestirea „Un flăcău vesel“, dar se căi curând, căci povestea băiatului

sărac care voia să înveţe ca să poată fi demn de fata pe care o iubea, i se potrivea atât de bine şi lui! I se părea că strigă într-o adunare de oameni, destăinuind tot ceea ce se căznise până acum să tăinuiască. Se roşi ca para focului. Citea în aşa fel ca şi cum i-ar fi părut că împărtăşeşte şi altora ceea ce scrie acolo.

Liniştea se aşternuse în încăpere. Cei ce cârpeau la năvoade lucrau acum mai încet, iar cei ce-şi puneau petice la încălţăminte îşi ridicaseră capetele, uitând să şi le aplece din nou asupra lucrului lor.

Vântul şi marea se auzeau vuind pe afară.

Iată lucruri pe care le înţelegeau, căci povestea pe care le-o citea era parcă ruptă chiar din viaţa lor şi pusă într-o carte. Era aproape ca şi cum ar fi primit o scrisoare de-acasă. Atâta doar că nu le trecuse niciodată prin minte că o gospodărie poate fi atât de frumoasă, chiar dacă este mică. Nu ştiuseră până atunci că un om de rând se poate bucura de atâta soare în viaţa sa. Cartea aceasta le înălţa simţământul demnităţii, fără să-i facă să urască pe alţii.

Oamenii îl ascultau cu emoţie. Din când în când, se auzea câte un „Hm!“ Asta însemna: Aţi mai auzit oare aşa ceva? Alteori, se loveau cu palmele peste pulpe şi râdeau. Elezeus Hylla nu se mai putu ţine şi izbucni: „Ei, drăcie!“ Henrik Rabben stătea cu ochii închişi şi-şi mângâia barba, dând din cap. Cu ochii minţii vedea limpede toată scena desfăşurându-se în faţa sa. Bineînţeles, Arnt Åsan trebuia să aibă, potrivit năravului său, o inspiraţie nefericită – drept aceea, zise cu un glas cam nesigur însă:

— Bine, dar asta-i adevărată cârteala împotriva Domnului!

Toţi cei de faţă săriră ca arşi şi, întorcându-se înspre dânsul, păreau gata să-l lovească. Kaneles şuieră:

— Arnt, dacă nu-ţi ţii gura, zău de nu te arunc afară, în viscol!

— Sst!… Hai, citeşte mai departe! făcu Per Suzansa.

Şi iată cum acestor oameni – aflaţi pe nişte stânci golaşe, avântate în inima mării, în furtună, beznă şi ger – mulţumită cărţii li se desfăşurau pe dinaintea ochilor privelişti cu zile însorite, poieni şi păduri, femei mândre, gospodării bogate, cirezi întregi de vaci sunând din tălăngi. Era o adevărată odihnă pentru pescarii aceştia, care nu vedeau decât mare şi munte. Pe toţi îi cuprinsese dorul de casă.

Când ajunse însă la pasajul în care Øyvind Plassen şi Marit Heidegårdene stăteau în faţa altarului la cununie şi bătrânul învăţător cânta cu glasul dogit, Elezeus Hylla fu nevoit să-şi şteargă pe furiş o lacrimă cu mâneca, măcar că părea furios. „A naibii carte, care face ca nişte bărbaţi în toată firea să se poarte ca muierile!“

Pe când le era lumea mai dragă, se pomeniră dintr-odată cu Andreas Ekra, care adusese un număr nou din „Morgengryet”. Era un nou articol, grozav, şi dorea ca Lars să-l citească tuturor. De rândul acesta însă, oamenii nu-l mai poftiră să ia loc. Parcă i-ar fi surprins în timpul unei acţiuni, a cărei taină trebuia să rămână numai între ei. Ei bine, n-avea decât să plece!

— Poţi să iei şi ziarul cu tine! îi zise Kaneles. Andreas făcu o mutră mirată, băgă ziarul în buzunar şi plecă.

Oamenii rămăseseră nemişcaţi; se priveau între ei cam încurcaţi. În cele din urmă, Henrik Rabben rupse tăcerea, spunând:

— Da, se întâmpla aici lucruri destul de ciudate… cartea asta pare să ne facă mai buni… iar ziarul acela ne face mai răi decât suntem. Fapt este că de cele mai multe ori omul se poartă la fel cu cei cu care se însoţeşte.

Din ziua aceea se făceau lecturi de câte ori se ivea prilejul. Până şi Jakob intra în cabană şontocăind şi se aşeza într-un colţ, unde rămânea apoi cu fruntea aplecată, ascultând nemişcat.

Într-o bună zi, pe când se pregătea să cureţe un cod uriaş, care urma să fie gătit pentru masa de prânz, Lars simţi deodată că un obiect ciudat şi tare se afla în burta peştelui. Îl despică şi, când colo, ce să vezi? Ştergând lucrul acela tut-i veni să-şi creadă ochilor… era un deget de om pe care se alia un inel de aur.

Vremea rea îi silea întruna pe pescari să rămână la uscat, astfel încât atunci când Lars intră de-a fuga să le arate ceea ce găsise, se aflau cu toţi strânşi în cabană.

Degetul trecu din mână în mână; când însă unul dintre cei de faţă a vrut să încerce să scoată inelul din deget, ca să vadă dacă era scris vreun nume pe el. Per Suzansa interveni, zicând:

— Nu, să nu faci treaba asta, deşteptule! Dacă inelul se află încă pe deget însemnează că acolo îi este lui sortit să rămână.

Asupra cabanei se lăsase o atmosferă sinistră. Oamenii se uitau unul la altul fără a scoate un cuvânt. Parcă ar fi primit vizita cuiva, căruia nu voiau să-i spună pe nume.

Per Suzansa luă degetul şi se duse să-l predea pastorului.

La o vreme, Kaneles rosti următoarele:

— Să ştiţi că asta înseamnă ceva, oameni buni!

— Cum anume? făcu Arnt Åsan.

— O să vedeţi; o mai fi rămas desigur şi altceva în locul unde s-a găsit degetul, urmă Kaneles.

A doua zi putură în sfârşit să iasă din nou în larg. Kristaver avusese în timpul nopţii un atac de reumatism, cu dureri în şira spinării, şi doar cu mare greutate izbutise să-şi tragă hainele pe el. Nu era câtuşi de puţin de mirare, dat fiind ca stătuse atâtea zile în frig şi vânt după ce năduşise vâslind… iar după aceea se culcase într-o cabană prin care vântul sufla din toate părţile. Vrând să-şi îndrepte spinarea după ce-şi încălţase cizmele, l-a trecut un junghi care făcu să scoată un strigăt şi să-şi ducă mâna la spate. Rămăsese cocârjat, nu mai putea să se îndrepte; se sprijini de marginea mesei, cu o mutră schimonosită, de parcă l-ar fi înjunghiat cineva cu cuţitul.

— O să trebuiască să te culci la loc, îi zise Henrik Rabben. Vom încerca să ne descurcăm fără tine.

Oamenii porniră. Dar când să iasă în larg, îl zăriră pe Kristaver că iese din cabană. Era încă şi mai cocoşat.

— Staţi puţin! se auzea strigând. Şi ce să vezi? Se lăsase jos pe zăpadă şi venea de-a buşilea înspre vas.

— Dar bine, tată, se poate să faci una ca asta? ţipă Lars. Nu poţi să stai şi tu culcat o zi!

— Staţi, că vin cu voi!

Iar când căpitanul spune o vorbă, e mai bine să-i dai ascultare

Se căţăra sus pe punte, strâmbându-se întruna, căci fiecare mişcare pe care o făcea îi pricinuia dureri crâncene. Cu toate acestea, când ceilalţi

începură să tragă la rame, a vrut şi el să pună mâna. I se făcu pe voie, cu toate că se văita la fiecare mişcare. Când ajunseră afară, în dreptul bancurilor, unde urmau a trage năvoadele la bord, îl puse pe Henrik Rabben să stea cu cangea pe locul timonierului, vrând el însuşi să tragă la rând cu ceilalţi. Oamenii se uitau unul la altul… să i se fi urcat reumatismul la cap?

Începură a trage. Era o trudă anevoioasă, chiar şi pentru un om zdravăn; cât despre unul cu un asemenea junghi la spate, era nebunie curată. De fiecare dată când se opintea să tragă şi îşi răsucea umerii sub povara năvoadelor grele, îl năpădeau năduşelile, atât de mari dureri avea. Nu era cine ştie ce peşte în năvoade; în schimb, se încurcaseră cu ale altora, încât le-a trebuit destul de multă vreme ca să le tragă pe toate la bord. Au tras ceasuri în şir şi în tot răstimpul acesta tăcerea a domnit pe vas, căci nu-i venea nimănui uşor văzându-l pe căpitan cum îndură dureri atât de cumplite.

Înspre asfinţit, începuse să i se mai lumineze faţa:

— Aşa! Întocmai cum socotisem. Singurul leac la aşa dureri este să munceşti până te trec toate năduşelile.

Acum spinarea i se făcuse mai mlădioasă, durerile erau mai uşor de îndurat. Singurul lucru pe care-l avea de făcut era să-i dea înainte, din răsputeri.

Şirul plumburiu al năvoadelor se învălătucea pe tambur; cod era puţin. Vremea era senină şi rece. În dreptul bancurilor de peşte era puzderie de vase de pescuit. Lars stătea la rame şi privea înspre punctul de unde se vedeau năvoadele ridicându-se întruna din adâncuri. Iată că dintr-odată se zăresc nişte bulboane mari. „O fi vreun peşte mare…“ îi trecu băiatului prin minte. Vreun delfin obişnuit sau poate un delfin arctic. Henrik Rabben băgase şi dânsul de seamă şi stătea pregătit, cu cangea în mână.

După câte va clipe, năvodul luase o formă lunguiaţă şi se ridica deasupra apei, apropiindu-se de navă. Privirile tuturor erau aţintite într-acolo; Henrik uitase de cange. Nu era un lucru viu mogâldeaţa din năvod, care acum zăcea pe puntea vasului. Oamenii se opriră din tras, schimbând priviri îngrozite. Lucrul acela nedefinit, care zăcea acolo înfăşurat în năvod era cu cizme.

— Mi se pare că încep să văd strigoi, exclamă Kristaver ştergându-şi năduşeala de pe frunte.

— Doamne, Dumnezeule! izbucni Henrik. Kaneles dădu fuga în cabina din faţă, ca să vadă mai bine.

Nu era însă cu putinţă să se oprească trasul năvoadelor aşa, nitam-nisam, în plină mare. Trebuiau să aştepte cu cercetarea mai îndeaproape a mogâldeţei cu cizme – până ce toate năvoadele vor fi trase pe punte.

Şirul cenuşiu al năvoadelor porni din nou să se ridice din adâncuri; din când în când, se mai aflau într-însele şi câte un peşte, care se zbătea în dreptul copastiei. Oamenii trăgeau întruna, ca şi mai înainte, şi nu păreau preocupaţi decât de munca lor. Masa năvoadelor se îngrămădea, crescând pe deasupra mogâldeţei de pe punte. Zăceau acolo laolaltă peşti cu ochi de mort şi necunoscutul încălţat cu cizme. Trebuiau să aştepte până or avea timp să scoată şi una şi alta din năvoade.

În rândurile oamenilor de pe celelalte vase apropiate se strecurase parcă un fel de bănuială… ce s-o fi întâmplat pe „Kobben”? Toţi trudeau la

trasul năvoadelor şi nu spuneau nicio vorbă – şi cu toate astea… trebuia să se fi întâmplat ceva. Ceilalţi începuseră să-şi îndrepte privirile într-acolo. Se auzeau câte unii cântând pe vasele aflate mai la depărtare, se auzeau vorbe şi râsete. Cu toate astea, numărul vaselor care se adunaseră în jurul lui „Kobben” sporea întruna şi cu toţii priveau ţintă într-acolo. În aceeaşi direcţie se îndreptau şi păsările de mare; un nor de pescăruşi se rotea deasupra vasului, scoţând ţipete. Ce să fie la mijloc?

Părea acum că toate năvoadele fuseseră trase pe punte şi că oamenii se pregăteau a se ocupa de peştele prins. Până şi oamenii care trăgeau la rame dădură fuga la pupă, ca să vadă mai bine.

Pescarii se luptau cu grămada aceea informă. Nu se puteau apropia cu toţii. Necunoscutul se afla între Kristaver şi Kaneles. Începură să iasă la iveală degete care erau atât de prinse în ochiurile năvodului, încât a fost nevoie să fie tăiate. Începuseră să întrezărească un bărbat în haine gălbui, cu cizme înalte. Toată lumea privea într-acolo; în cele din urmă, Kristaver zise, mormăind:

— Are barbă neagră.

Iar Kaneles adăugă cu mirare:

— Bine, dar nu-i lipseşte niciun deget.

— Ce s-a întâmplat la voi? se auzi un glas de pe un vas nordlandez.

Soarele, care se ivise în timpul zilei, acum se făcuse nevăzut în asfinţit; straturi de nori roşii se întindeau deasupra orizontului în spre sud-vest – şi pe cerul cărămiziu şi cenuşiu începuseră să se aprindă stele mari, gălbui. Marea era liniştită, doar când şi când un val domol – apoi iar linişte. La ţărm, sub peretele muntos şi albit de zăpezi, se aprinseră farurile şi luminile din port.

În această lumină a asfinţitului, un fior trecu de la un vas la altul! „A fost pescuit un mort! Un vas din Stavaering a prins un mort în năvoadele sale!“ Cântecele se curmaseră. Râsetele încetaseră. Toate strigătele şi interpelările de la un vas la altul încetaseră şi ele. Cei ce până mai atunci se certaseră pentru năvoadele încâlcite încheiaseră pace. O linişte de mormânt se pogorâse peste mare. Oameni şi vase se cufundaseră în linişte. Doar stolul păsărilor albe sporea întruna deasupra vasului pe care se afla un pescar mort; din când în când, pe aripile ce fâlfâiau sus, în văzduhul roşiatic al asfinţitului, se aşternea câte o dâră aurie.

Niciun vas nu se apropia. Cineva strigase: „Îl cunoaşte careva?” Dar Kristaver nu răspunse nimic – îşi făcea doar de lucru mai departe.

Pe întuneric, flotila de vase de pescuit se apropia de uscat. Sutele de vase păreau a închipui un alai de mort; nimeni nu rostea o vorbă. Catargele cele înalte şi etravele arcuite se oglindeau în fosforescenţa mării, iar în urma vaselor rămânea o dâră de lumină. Era atâta linişte, de parcă fiecare vas ar fi dus câte un mort.

Leşul fu aşezat pe două butoaie goale, într-un siloz. Abia a doua zi s-a lămurit că era vorba de un pescar din Gimsøy, care pierise cu un an înainte, într-un naufragiu.

XX

Codul se făcuse nevăzut.

Se împuţinase treptat în ultima vreme, dar acum atât năvodarii cât şi undiţarii se întorceau cu mâinile goale la uscat.

Pescuitul acela mănos nu fusese decât o amăgire; marea era din nou pustie. Ce să facă bieţii pescari?

Li se urâse să tot iasă în larg pentru a trage la năvoade goale; se plimbau fără rost, cu mâinile în buzunare, uitându-se unul la altul; nu mai înţelegeau nimic. Să fie oare mai bine prin alte locuri? Să schimbe locul? Nu venea însă nimeni cu veşti că ar fi mai bine mai către răsărit sau către apus.

Oamenii începuseră acum să înţeleagă că zilele acelea bogate în peşte li se urcaseră la cap şi că cheltuiseră şi făcuseră cumpărături fără să se prea gândească la bani. Negustorii aceştia ambulanţi erau pesemne în legătură cu însuşi Necuratul. Nu-l convinsese oare ceasornicarul acela cu părul ondulat pe Kaneles Gomon să cumpere un ceas de buzunar marca „Anker” cu marginile de aur şi cu lanţul lat, făcut din vreo şapte sau opt fire de argint împletite? Ce bine-ar fi prins banii aceştia acasă, în gospodăria lui, unde poate că abia aveau cu ce să-şi astâmpere foamea! Dar cine se gândea că tot belşugul ăsta o să dispară precum s-ar stinge o lumânare?

Per Suzansa cumpărase pentru fiică-sa cea mare o rochie verde – şi acum era prea târziu ca să-i mai pară rău. Cu toate acestea, îşi zicea că, deşi e om bătrân, tot nu se mai învaţă odată minte! Până şi Arnt Åsan cumpărase o carte nouă de rugăciuni; scoase acum cartea asta scumpă din ladă, desfăcând-o din hârtia fină în care era împachetată, gata să-l apuce plânsul de necaz. Se dusese la misionarul care i-o vârâse pe gât şi-l rugase frumos s-o primească înapoi, dar ghinionul lui a fost că scrisese pe carte numele Gurinei şi omul acesta blând scutură din cap şi refuză cu un zâmbet. Arnt încercă să-l convingă că Dumnezeu, în atotputernicia sa, ar putea să facă o minune ştergând numele de pe carte dacă un om atât de sfânt ca misionarul l-ar ruga aceasta. Zadarnic însă. Arnt nu mai putea să doarmă noaptea. De când pusese pentru întâia dată piciorul pe puntea vasului de pescuit, toate îi merseseră anapoda; tot ce făcea şi spunea – fie când se afla la bord, fie în cabană – era greşit. Era întruna sâcâit de zeflemele şi de râsete batjocoritoare. Umbla de colo-colo, ca omul care nu-şi poate găsi locul, se străduia întruna ca faţa sa palidă să pară autoritară, ceea ce nu făcea decât să stârnească noi zâmbete. Să nu mai fi fost oare nimic de capul lui, când era lucru ştiut că acasă era un dulgher dintre cei mai iscusiţi? Doar un singur reazem de neclintit îi mai rămăsese – şi anume, gândul la Gurina şi la micul său ogor pe care era hotărât să-l lucreze în aşa fel încât să poată creşte trei vaci – dacă s-o întoarce din Lofote cu ceva bani. Bani! Da, da! De unde bani, dacă-i cheltuia fără rost pe-aici?! Dumnezeu să-l înţeleagă… iată că acuma îl ajunsese pedeapsa.

Şi cu toate acestea, situaţia lui Elezeus Hylla era mult mai rea decât cea a lui Arnt Åsan, căci avea năvoade proprii şi lua parte întreagă la câştig. Avusese prilejul să vadă un belşug de peşte atât de mare, încât uneori nici nu-i venise să-şi creadă ochilor; şi cu toate acestea, acum… parcă i-ar fi smuls cineva căciula din cap. Asta-i bogăţie? Începuse să-i arunce priviri înfuriate lui Kristaver. Poate că tot mai bine ar fi fost să rămână pescar simplu, cu o jumătate de parte, lăsându-i pe ceilalţi să înfrunte toate riscurile. Dar deşteptul acela se pusese chezaş pentru dânsul; cu ce scop făcuse oare aceasta, voise oare, numai din pură răutate, să-l încurce în

datorii şi în răspunderi? Se înfuria din ce în ce mai mult tot chibzuind la problema aceasta; umbla încoace şi încolo prin odaie făcând zgomot şi bombănind, fără însă a pomeni vreun nume… ceilalţi n-aveau decât să interpreteze cum or pofti purtarea sa. He, he! Se aşează, întinzându-şi picioarele; pomeţii obrajilor erau ieşiţi în afară şi i se vedeau, sclipind, dinţii albi. Ochii săi căprui fulgerau de mânie. He! O să vedeţi voi ce an rău va fi! O să sărăcim cu toţii, iar primul care va cădea voi fi eu. Nimeni nu-şi dă seama cât de sărac sunt şi cât de greu o duc. Nimeni nu-şi dă seama ce sărăcie este în gospodăria noastră. Şi cu toate astea, s-au găsit oameni care să mă atragă în datorii şi răspunderi noi. Uf! Este unul care ar trebui să se… nu, nu vreau să mai zic nimic. Nu vreau să spun mai mult! În timpul ăsta, arunca priviri supărate înspre timonier, care făcuse ochii mici şi făcea haz în sinea lui.

Henrik Rabben cioplea la o coadă de topor, privind către Kristaver.

— Ciudat cât de greu le vine unora să-şi ia o răspundere, zise el.

— He! izbucni Elezeus – dar se opri brusc; îl privea cu nişte ochi de parcă ar fi vrut să-l mănânce de viu şi mai multe nu.

— Ai spus ceva? Vezi-ţi mai bine de barba ta, deşteptule! He! Ia te uită cum se vârâ în vorbă!

Tocmai în clipa aceea intra un pescar din Namdøl, care îşi pierduse toate năvoadele. Omul îi întrebă pe Kristaver, pe Per Suzansa şi pe Henrik Rabben dacă nu vor cumva să gireze pentru dânsul la negustorul din localitate, ca să poată face rost de unelte noi pe datorie. Elezeus îl privea cu gura căscată. Cei trei schimbară o privire între ei. Nu erau timpuri potrivite ca să-ţi asumi o nouă răspundere. Omul din Namdøl era însă o bună cunoştinţă a lor.

— Oricum ar fi, e rău, zise Per în cele din urmă.

— Oricum, tot n-o să ieşim mai bine cu pescuitul, chiar dacă îl refuzăm, îşi dădu părerea Henrik, văzându-şi mai departe de coada lui de topor.

Văzând aşa, acceptă şi Kristaver să-l ajute. Dar se putea întâmpla ca pescarul din Namdøl să-şi piardă din nou năvoadele şi atunci… atunci cei trei giranţi n-ar mai fi putut în ruptul capului să plece până ce nu ar fi căpătat un ajutor bănesc din partea negustorului de aici.

Prin toate cabanele, oamenii erau posomorâţi. Situaţia cea mai rea o aveau cei necăsătoriţi care se repeziseră să cumpere broşe scumpe, fulare şi inele pe care aveau de gând să le împartă în stânga şi în dreapta la întorsul acasă. Căile Domnului sunt greu de pătruns, el nu se lasă batjocorit!

În prăvălia din port erau o mulţime de oameni îmbrăcaţi cu bluze groase de pescar. Nu cumpărau nimic şi nu scoteau nicio vorbă; veniseră aci doar din vechiul obicei, rămas de pe timpul când negustorul era stăpânul lor absolut. Pe vremea aceea, negustorul avea un fel de obligaţie să-i ajute când erau la ananghie. Acum intra uneori în prăvălie şi se făcea că nu-i vede, căci pescarii ajunseseră oamenii liberi şi puteau să vândă peştele cui pofteau. Ce mai voiau de la dânsul acum?

Unii mâzgăleau scrisori către cei de acasă, dar nimeni nu voia să mărturisească adevărul – şi anume că stăteau prost cu pescuitul. Cât despre a trimite bani acasă… nici vorbă nu putea fi. Cei de-acasă trebuiau să se

descurce cum vor putea, deocamdată. Pescarii se mulţumeau să le trimită salutări.

Un vapor din Tromsø, încărcat cu fletani, intră în port; nada proaspătă – o bunătate pentru cod. Ce rost are nada, când în mare nu se află nici urmă de peşte? Vaporul se îndreaptă din nou în larg, spre apus. Drum bun!… dar nu vei găsi niciun port în care să găseşti cumpărători,

Dinspre apus, vin întruna vase, căci toata iarna pescuitul a fost slab prin părţile acelea. Au vâslit de zor ca să apuce şi ei din timp un loc bun şi de îndată ce sosesc la destinaţie află că au vâslit de pomană. Pune-ţi din nou gluga pe cap, odihneşte-te un pic şi fă apoi calea întoarsă căci, oricum, aici nu-i nimic de făcut!

Cu toate acestea, pentru Jakob vremea părea să fie foarte prielnică. Umbla şchiopătând şi cumpăra întruna la năvoade şi la vase de pescuit. Dar de unde bani? Urma să plătească mai târziu. N-aveau decât să-i oprească vasele şi uneltele drept amanet. Începuse să cumpere şi pescari, tocmindu-i să lucreze pentru dânsul pe tot restul iernii.

Erau mulţi şefi de echipaj care, crezând orbeşte în norocul lui Jakob, se învoiseră, vânzându-se lui… căci mai rău ca acuma tot nu putea să le meargă.

Doi oameni se plimbau împreună de-a lungul coastei. Unul era scurt şi gros, cu barbă mare, roşcovană şi ochi albaştri sclipitori – era Kristaver. Celălalt avea o faţă roşie, spânatică, cu un nas mititel şi zâmbetul unei femei frumoase. Era prietenul său apropiat, Edvin Hansen din Varanger. Mergeau împreună, râzând şi îndrugând la verzi şi uscate. Se duceau la cafenea să bea ceva. Se gândeau poate şi să glumească un pic cu ospătăreasa, fără să-i vadă careva. Edvin Hansen îşi lăsase nevasta şi o droaie de copii într-o căsuţă aflată hăt, departe, către miazănoapte; mai avea în grijă şi două cumnate cu copii, rămase văduve de pe urma fraţilor săi. Se bizuiau deci pe dânsul şi pe vasul său de pescuit. Ce, parcă se îndreaptă lucrurile dacă te apuci să jeleşti şi să te vaiţi? Desigur că nu! Cei doi se plimbau, făcând glume; se simţeau tineri, ca de douăzeci de ani. Se schimbase din păcate ospătăreasa, iar cea nouă se nimerise a fi bătrâna şi urâtă. Schimbară între ei o privire care voia să spună: „Prea e acră!“ Apoi li se aduseră cafelele şi, potrivit obiceiului lor, începură să vorbească despre ultimele noutăţi de acasă.

— Bănuiesc că la tine situaţia este neschimbată… adică parte din copii trebuie să doarmă sub masa din bucătărie, dar că încolo toate îţi merg strună, aşa-i?

— Mda… iar la tine nu mă îndoiesc că a fătat purceaua!

Soseşte şi duminica – şi câţiva pescari îşi aduseră aminte că se află pe-aici şi o biserică în care se va sluji.

Ciudat lucru, ce plină de lume e biserica astăzi!

Iată-i pe pescari cum sosesc în grupuri, pe pârtiile croite prin zăpadă. Astăzi nu mai poartă glugi şi bluze de pânză tare, ci un fel de haine lungi de dimie şi pălării mari, cu marginile late. Dangăt de clopote se revarsă peste stânci şi peste întinsul mării. Oamenii păşesc pragul bisericii cu cizme ceruite şi pline de zăpadă. Obişnuiţi de acasă să ocupe locurile cele mai modeste, se grămădesc şi acum pe banca din fund. Neîncăpând însă cu toţii, unul dintre ei cutează să se aşeze pe banca dinainte şi tot aşa, unul câte

unul, se întind de la o bancă la alta. Venindu-i rândul, pe Per Suzansa îl apucă ameţelile la gândul că va fi nevoit să se aşeze tocmai în faţa, în banca a doua, lângă dirigintele poştei şi şeful oficiului telegrafic. Spre norocul lui, Kristaver şi fiul său se aşezaseră chiar în banca din spate, ceea ce îl făcea să simtă un sprijin pe aproape. Tot acolo se aşezase şi Jakob. Era singurul care nu purta straie potrivite pentru biserică, ci bluza sa obişnuită de pânză aspră şi o vestă islandeză. În schimb, îşi răsese mustaţa – şi buza de sus era vânătă de tot.

Acum nu mai era niciun fel de zâzanie între pescarii de prin părţile de miazănoapte şi cei din miazăzi, între năvodari şi undiţari. Şedeau cu toţii cot la cot.

Biserica răsuna de psalmi. O mâna aspră se apropie şi apucă de un colţ al psaltirii lui Kristaver. Mâna aceasta era a lui Jakob, care voia să urmărească şi el slovele de pe carte. Degetul cel mare se vede că muncise mult, căci părea strivit, iar unghia era lipsă. Jakob avea însă glas frumos; prinse cu încetul tonul şi, ridicându-şi ochii căprui de pe psaltire, începu a cânta.

Biserica răsuna din plin. Printre credincioşi se aflau mulţi tineri care la ei acasă cântau în coruri. Glasurile de tenor se înălţau spre bolta arcuită şi înaltă, başii urmau întunecaţi, iar glasurile intermediare completau corul; se auzeau şi voci tremurânde, care parcă şchiopătau. Cântecul acesta aducea a mare, a muget de valuri, a vânt şi vreme rea. Toată lumea cânta.

Un pastor tânăr stătea îngenuncheat în faţa altarului. Cunoştea el felul acesta de a cânta al oamenilor! Se simţea de prisos, căci ceea ce ar fi vrut el să dăruiască acestor oameni ai mării, găsiseră ei singuri în psalmi. Prin cântul lor, se ridicau la credinţă, îşi deschideau inimile. Psalmul era ruga lor. Nu prea cunoşteau înţelesul psalmilor pe care-i cântau; ceea ce glasurile lor ridica în slăvi erau însăşi gândurile lor cele mai tăinuite pe care şi le îndreptau către Atotputernicul. Îndărătul acestui clocot, aidoma cu cel al mării, simţeai sufletele lor, mâinile lor împreunate. Cei ce în zilele de rând înjurau, se băteau şi nu se gândeau decât la pescuit şi la bani se aruncau în această clipă la picioarele celui veşnic, prefăcându-se ei înşişi într-un psalm care clocotea, înălţându-se tot mai sus, din ce în ce mai sus. Pastor? Predică?… De prisos!

Un glas de tenor se auzea dominându-le pe celelalte. Era Kaneles Gomon. Cânta cu viers atât de înalt şi de frumos, că mulţi îşi întorceau capetele să vadă cine o fi. Ci dacă glasul lui precumpănea în felul acesta, pesemne că era din pricină că se gândea la soru-sa şi la bătrânul său părinte aproape orb. Doar o singură scrisoare trimisese acasă, iar banii îi irosise pe nimicuri. E mai bine să cânţi, Kaneles… cântă, cântă, căci îţi mai lipseşte mult ca să ajungi aşa cum ar trebui să fii!

În cele din urmă, pastorul a trebuit să se urce în amvon; iată-l acum, stând acolo şi aşteptând ca ecoul celui din urmă verset al psalmului să se stingă. Omul acesta bălai, cu ochelari, să tot aibă vreo patruzeci de ani. El ştie prea bine că de îndată ce va începe să predice, oamenii îşi vor astupa urechile şi vor cădea în toropeală. Îi vor auzi vorbele ca un zgomot surd. Nu se vor deştepta decât atunci când vor putea cânta din nou, căci doar în psalmi pot afla ceea ce au ei nevoie şi numai astfel pot să dea ceea ce sunt în stare să clea. Şi dacă-i aşa, apoi la ce-o mai fi stând el în faţa lor?

XXI

Păsările de mare se îndreptau în stoluri către răsărit. Kristaver se afla din nou în larg, în dreptul bancurilor, şi privea la păsările ce călătoreau spre răsărit.

Simţea în sinea lui aceeaşi chemare. Stând aşa, cu ochii închişi, parcă-l încerca un îndemn nedesluşit să pornească şi el spre răsărit. Nu spusese nimănui nimic, dar ştia că trebuie să facă ceva.

Ningea domol, fără pic de vânt. Pe acoperişurile caselor se înălţaseră munţi de nea albă. Vasele din port ajunseseră de nerecunoscut. Ningea necontenit, ziua şi noaptea.

Într-o seară, Kristaver ieşi afară, luându-l cu sine pe Per Suzansa. Îi şopti câteva vorbe, apoi îşi adună oamenii jos, lângă vas. După aceea începură sa care pe punte unele mărunţişuri aliate în cabană. Echipajul lui „Kobben” urma să se culce mai devreme în seara aceea.

Ningea fără contenire. Marea se înălţa şi se cobora cu talazuri grele; cu toate acestea, era atâta linişte de părea că stau munţii să asculte. După ce luminile caselor se stinseseră, când portul dormea, începu să ningă încă şi mai des, lin şi tăcut. Zăpada astupase toate drumurile, îngrămădind nămeţii pe acoperişuri şi pe lângă case; treptele de la intrări păreau nişte perne informe. Corăbiile şi vapoarele stăteau atât de nemişcate, încât zăpada le sporea vârfurile catargelor, etravele, catargele de la pupă şi furcheţii. Flaşa farului din port cădea peste trupurile vaselor, peste toate greementurile lor brodate în alb. Ce subţiri şi întinerite păreau acum goeletele şi voluminoasele vase de cabotaj din Nordland, cu beteala lor albă, care se întindea peste greementul lor; păreau zvelte şi gingaşe ca nişte mirese. Pretutindeni, în lumina felinarelor de la bord, se dezvăluia o gingăşie feciorelnică. Aceste vase, deprinse să înfrunte mările, care duhneau a grăsime de balenă, a peşte şi a catran, stăteau liniştite, părând a se afunda din ce în ce mai mult într-o lume de basm. Vârfurile catargelor aduceau cu vârfurile unor turle de biserică – parcă n-ar fi aşteptat decât un clopot de argint care să sune pentru târnosirea întregii flote.

Din când în când, se auzea un zgomot surd, un plescăit venind din interiorul portului; era zăpada de pe acoperişuri, care luneca şi cădea în apă. Neaua albă şi marea cea vânătă şi sărată se întâlneau acolo jos: zăpada rămânea o clipă locului, plutind la fel de imaculată, apoi se făcea tot mai vânătă pe măsură ce se afunda, înghiţită de apa marii.

Curând după miezul nopţii se auzi un zgomot slab, ca o părere, între stânci. Erau nişte oameni care veneau pe întuneric, păşind unul în urma altuia – Kristaver şi ai săi. Călcau fără zgomot, purtând câte o cizmă în fiecare mână şi câte un sac cu rufărie de pat subsuori. Prin nămeţii de zăpadă înotau doar în ciorapi, ca niciun suflet de om să nu-i poată auzi. Nimeni nu rostea o vorbă. Lăzile cu merinde fuseseră mai dinainte aduse pe bord. Acum se zoreau să ajungă şi ei acolo. Coborâră în barcă şi se îndreptară spre vas vâslind cu mâinile, căci vâsla se întâmpla să mai scârţâie. Acolo, în faţa lor, se afla „Kobben”, înflorit tot în alb ca o grădină a raiului. Oamenii se strecurară cu mare băgare de seamă la bord şi nu avură timp nici să-şi încalţe cizmele. Lucrul de căpetenie era să poată pleca… nevăzuţi, neauziţi de nimeni. Căci una e s-o ştergi dintr-un loc de unul

singur şi alta e să porneşti cu câteva sute de vase pe urmele tale. Per Suzansa era singurul care ştia ceva în privinţa aceasta.

Când ridicară ancora, vasul începu să-şi scuture podoabele. Neaua albă se cernea întruna peste cele şase glugi ale oamenilor din echipaj. Vasul era plin de zăpadă, pe care mai târziu aveau s-o arunce peste bord. Înfipseră binişor lopeţile în apă, după ce mai întâi îşi aşternuseră mănuşile de lână la furcheţi, ca să poată vâsli fără zgomot. Vasul începu să lunece; Trecea pe lângă vapoare cu lumini galbene la catarge, mulţumită cărora văzură că o parte din dantela de zăpadă mai împodobea încă greementul lui „Kobben”. Pe măsură ce se depărtau, începeau să vâslească mai cu putere. Apoi s-au oprit ca să-şi încalţe cizmele. Ciorapii le erau uzi, dar ce să-i faci, asta-i soarta pescarului! După aceea curăţară zăpada de pe punte cu ajutorul lopeţilor şi în sfârşit avură răgazul să arunce o privire primprejur. Pluteau spre răsărit. Vânt nu aveau, iar marea şi curentul le erau potrivnice. Dar trebuiau să se îndrepte către răsărit… deci, trebuiau să vâslească.

Şi vâsliră.

Trei perechi de vâsle loveau apa neîncetat; şase oameni – câte doi, cot la cot – se aplecau înainte şi apoi pe spate, iar înainte şi iar se lăsau pe spate. Glugile oamenilor descriau o mişcare arcuită, două câte două. Li se făcuse atât de cald, încât au trebuit să-şi scoată glugile. Vasul e greu… trageţi băieţi, vâslele-s lungi şi grele, curentul e potrivnic… trageţi băieţi! Nu se poate să dai înapoi, când ai de mers înainte. Până şi căpitanul trebuia să vâslească. Din când în când, îşi întoarce capul şi priveşte înainte, ca să afle direcţia după lumina farurilor… Spre răsărit! Ceasurile trec, e încă noapte şi întuneric. A trecut vremea când Lars îşi jupuia palmele până la sânge. Acuma sunt bătătorite, sunt ca de piatră. Dar pe măsură ce trece vremea, simte că încep să-i vâjâie urechile şi să-l înţepe la tâmple. În cizme, picioarele îi sunt ude leoarcă; nici asta nu-i tocmai bine. Când or putea oare să mai răsufle un pic? Nimeni nu ştie. Căpitanul vrea să înaintăm înspre răsărit. S-ar putea ca mâine, tot pe la ceasul ăsta, oamenii să fie încă la vâsle. Aşa-i voia căpitanului. El hotărăşte.

Nimeni nu scotea o vorbă. Nimeni nu se gândea la ceva. Nu erau decât braţe care trudeau, picioare care se încordau, spinări care se încovoiau şi iar se îndreptau. Cu toţii alcătuiau o singură realitate: oameni care trag la vâsle.

Vâsleau.

Vasul, silit să înfrunte curentul, trece pe lângă promontorii, golfuri, colţuri de stâncă în jurul cărora talazurile se sparg cu spumă albă. Ninsoarea a stat, dar cerul rămâne întunecat de nori grei, străbătut în răstimpuri de licăriri verzui şi galbene. Licăririle acestea se oglindesc pe întinsul apelor. Apoi, dintr-odată, se iscă o mişcare; o boare de vânt trece prin tăriile văzduhului, norii încep să se clintească, prefăcându-se în oameni şi în dobitoace. Parcă ar închipui nişte oameni pe o corabie. Femei pornesc la drum cu capetele îmbrobodite, copii călăresc pe spinarea unor peşti, toate acestea zugrăvite în văpăi galbene-verzui. Toate vedeniile acestea se repetă, oglindite pe întinsul apelor. Acolo, sus, se făureşte la repezeală o lume vrăjmaşă, o lume plină de duhuri rele, iar aici, jos, nu se află decât un singur vas, pe care pluteşte o mână de pescari, asupra cărora toate mutrele acestea galbene şi cenuşii îşi aţintesc privirile. Aceleaşi chipuri apar în

năboiul apelor şi împresoară vasul; atât pe cer cât şi pe mare e un sobor de dihănii întunecate, încotro s-or fi îndreptând oamenii aceştia? Nici măcar Kristaver nu ştie. Nu face decât să asculte de un glas tainic… care-i şopteşte întruna: către soare-răsare! Parcă un arc de compas i-ar arăta întruna: către soare-răsare! A mai urmat el semnul acesta şi altă dată, şi nu s-a căit. În afară de aceasta, nu vede decât dihania de pe cer şi pe cea de pe mare şi simte ca şi când l-ar pune cineva pe fugă. De cine să fugă? În dâra ce rămâne pe întinsul apelor în urma pupei parcă ar licări o teamă cu mii de feţe: teama de sărăcie. Nu pentru întâia oară conduce el un vas de pescuit cu atâta râvnă, făcându-i pe oameni să vâslească din răsputeri spre a scăpa de ea. În faţă le stă o nădejde… o izbăvire, de undeva. Totul este să nu se lase şi să vâslească într-una de zor.

Şi oamenii vâslesc din răsputeri.

Luminile farurilor ce străjuiesc peretele de munte, alb de nea, al insulelor Lofote încep să pălească, marea devine lăptoasă; basmul de pe cer se stinge şi el, afundându-se în apele mării. Într-un gol apare Kabelvåg, cu sumedenia lui de lumini. Se vede muntele Store-Molla, înălţându-se din mare ca o catedrală, către înaltul cerului. Se luminează, se crapă de ziuă, în faţă şi către răsărit se zăresc munţi, brăzdaţi de fiorduri adânci şi de golfuri. Apoi nu mai rămâne decât Vestfjordul, galben-cenuşiu sub cerul de aceeaşi culoare, iar hăt, departe, în zare, o dungă neîntreruptă: uscatul.

Şi acum? încotro se vor îndrepta?

Pe neaşteptate, Kristaver se urca sus pe banchetă şi priveşte roată jurîmprejur. Apoi face semn cu mâna şi toate vâslele se opresc tocmai în clipa în care urmau să fie din nou cufundate în apă. Nu se mai aude decât clipocitul apei izbindu-se de etravă.

La început, Kristaver zăreşte o flotilă de vase ce iese din porturile Kabelvåg şi Svolvaer. Parcă o veste neaşteptată ar fi trezit din somn vasele; par ca nişte pompieri care se îndreaptă grăbiţi să stingă vreun foc; apoi Kristaver vede apărând şi alte vase, care se îndreaptă în aceeaşi direcţie, trecând prin faţa vaselor de pescuit… unde s-or fi ducând oare?

— Ce-o fi însemnând asta? întrebă Henrik Rabben, urcându-se şi el pe banchetă.

Dar acum privirile lui Kristaver luaseră altă direcţie. Departe, în zarea mării, se vedea ivindu-se, ca un nor tărcat, un stol de păsări. Pesemne că se afla prin dreptul bancurilor de peşte; se auzea dinspre partea aceea sforăit de balenă şi se vedeau ţâşnituri de apă. Ştiut este că pe locurile către care se îndreaptă balena se află heringi, iar unde sunt heringi este şi cod. Deci, asta-i calea cea buna: spre răsărit. De bună seamă că acolo se aflau bancurile de peşte, de vreme ce pescarii porniseră în larg.

Când sunt urmărite de balene, bancurile de peşti nu pot face calea întoarsă şi sunt nevoite să intre în fiorduri.

Toţi oamenii de pe Kobben” se urcaseră acum pe banchetă şi priveau.

— Ce să fie? Ia te uită? Ce-o mai fi şi asta?

Kristaver nu rostea o vorba.

— La rame! le ordonă el în cele din urmă, repezindu-se şi el la vâsle.

Şi vâsliră din nou. Vasul înainta. Vâslele se mişcau ca într-o joacă. Se opintiseră din greu o noapte întreagă, şi ar fi avut acum nevoie de odihnă şi

de ceva de-ale gurii, dar ceea ce vedeau aici era mai presus de toate aşteptările lor; trebuiau să se înfrupte şi ei. Trebuiau deci să vâslească.

Mai târziu, în timpul zilei, în mare, îndărătul lor, se iviră o mulţime de catarge; o sumedenie de vase veneau valvârtej. Fusese oare descoperită fuga lor? Să-i fi simţit oare cineva când plecaseră pe furiş, sau îl văzuseră doar pe Per Suzansa când pornise pe urmele celorlalţi? Încotro? Poate că îi urmărise la început doar un singur vas… iar altele observaseră aceasta… Ce să fie la mijloc? Şi atunci pornesc tot mai mulţi în larg; se nasc zvonuri în privinţa năstrapurilor de peşte şi se dă alarma. Apoi o întreagă flotă ridică ancora şi iată-i sosind cu toţii.

Se zăreşte fum în văzduh… sosiseră şi vapoare. Sunt prevăzute cu unelte moderne, scot cu traulerele bogăţii neînchipuite din adâncurile mării. Încă nu se apucă serios de lucru; deocamdată vin doar să vadă. Pesemne că au primit o telegramă. Au şi ocheane. Ferice de cel ce o va ajunge cel dintâi. Cel dintâi? Vapoarele acestea întrec vasele pescăreşti ce se află în urmă; se apropie. Nu trece mult şi îl depăşesc şi pe „Kobben”. Vapoarele de felul acesta îl închipuie pe moşier, călare pe calul său. Pescarul de pe vasul de pescuit îl înfăţişează pe robul care trebuie să se înhame la propria sa căruţă; trebuie să vâslească, să vâslească şi iar să vâslească mereu; să trudească până i-o da sângele pe gură – şi cu toate astea, tot prea târziu soseşte. Boierul stă într-o cabină garnisită cu sofale şi se ghiftuie cu mâncăruri alese, şi cu toate astea soseşte cel dintâi.

Vapoarele i-au depăşit de mult, lăsând în urma lor vălătuci de fum pe bolta cerului. Un simţământ de neputinţă îi cuprinde pe cei ce vâslesc. Dar nu se lasă. S-a făcut amiază şi ei tot mai vâslesc. Acum mişuna o puzderie de vase pescăreşti prin toate părţile. Au sosit de prin porturile apropiate; au întârziat, dar nu se lasă. Se iau la întrecere. Deşi au vâslit cale depărtată, nici cei de pe „Kobben“ nu vor să se lase mai prejos. Nimeni nu se vaită că-l dor mâinile, dar Arnt Åsan scuipă sânge. Începe să geamă, dar nimeni nu ia seama la el.

Sub muntele înalt, în locul unde se deschide gura fiordului, se lăsase întunericul. Era acolo o pădure de catarge; se auzea zvon de glasuri. Ce să fie? Un gând trecu prin mintea lui Kristaver: dacă bancul de peşti urmăriţi de balene a căutat să se refugieze în fiordul acesta, atunci nu va mai putea să iasă, căci la numai câteva mile depărtare fiordul se înfundă într-o văgăună de munte. Zvonul de glasuri se auzea din ce în ce mai tare. Kristaver îşi întoarse faţa şi privi înainte. Cum? Ce să însemneze asta? Un şir de vapoare se aşezaseră ca o salbă de-a curmezişul gurii fiordului. Închideau intrarea în fiord. Vaselor de pescuit le era acum cu neputinţă să pătrundă în fiord. Pe măsură ce „Kobben“ se apropia, zvonul creştea până ajunse o furtună de strigăte şi vorbe de ocară din piepturile a sute şi sute de pescari. Sirenele vapoarelor urlau. Strigătele veneau chiar şi de la vasele mai depărtate, pe care oamenii încă mai vâsleau de zor ca să poată ajunge la timp.

— Ce s-a întâmplat? strigă Kaneles către oamenii de pe vasul din faţă.

— Spun că este peşte sodom în fiord, dar vapoarele ne ţin afară. Boierii vor ca totul să fie numai pentru dânşii. Au aruncat traulele şi nu vor să ne lase şi pe noi, cei de rând, să intrăm.

— Ei, drăcia dracului!

Kaneles se urcă de îndată pe banchetă. Îşi dădu capul pe spate şi apucă echea. Îşi aruncase gluga pe undeva în timpul nopţii, şi acuma stătea în capul gol, cu părul său bălai şi buclat în bătaia vântului. Lars se uita la taică-su – din nou îi venea în minte chipul lui Olav Trygvason. Aceasta o să fie bătălia de lângă Svolder!

— Trageţi la rame! răsună porunca lui Kristaver.

Erau acum în mijlocul unui noian de vase, dar mai erau câteva aruncături de praştie până la locul unde era zarva cea mare, adică până la vapoare. Gura fiordului nu măsura mai mult de o optime de milă. De amândouă părţile se ridicau coastele priporoase ale munţilor. Stoluri de păsări roiau pe deasupra fiordului; necontenit se înălţau şi se lăsau în jos, cu ţipete sălbatice; ceea ce îi întărâta pe pescari. Acolo se afla belşugul, iar ei erau daţi deoparte. Boierii cei mari voiau să-şi împartă totul între ei.

Acum se puteau auzi balenele sforăind în fiord; se întoarseră din cale şi voiau să răzbească în larg, dar nu puteau din pricina zidului alcătuit de vapoarele ce le aţineau calea. Le apucă groaza… făcură calea întoarsă şi înaintară iarăşi în susul fiordului, cu sforăituri puternice. Priveliştea aceasta îi mânia şi-i aţâţa încă şi mai mult pe pescari. Căci acolo pe unde înoată balena se află şi belşugul.

Un urlet se înălţă din mii de piepturi; pe sutele de vase pescăreşti, pumnii strânşi ameninţau, chipuri schimonosite de ură blestemau şi drăcuiau.

— Daţi-ne drumul să intrăm în fiord, căci ai dracului să fim de nu vă omorâm!

Dar pe vapoare nu se vedea nici ţipenie de om. Namilele de fier stăteau acolo neclintite, ca un zid. Ba nu, acum se ivise cineva pe puntea de comandă a vaporului celui mai apropiat de „Kobben”: un domn cu blană şi cu căciulă pe cap, cu faţa roşcovană se plimba tacticos, fumând dintr-o pipă lungă. Mecanicul, îmbrăcat cu un impermeabil, apăru şi el lângă domnul cu blană şi strigă:

— O să trebuiască să cam aşteptaţi până om goli traulerele. Cine soseşte mai degrabă la moară macină întâiul. Mai bine-ar fi să vă întoarceţi la bancurile voastre… căci ceea ce se află aici e al nostru.

Cuvintele acestea stârniră un val de hohote de râs dispreţuitor.

— E al vostru? Da’ fiordul, tot al vostru e? Da’ peştele? Tot al vostru? Ha, ha, ha!

Atunci s-a auzit un glas binecunoscut, care venea de pe un vas aflat în coada convoiului:

— Pe ei, flăcăi! La naiba! Pe ei, băieţi!

Era glasul lui Jakob, al cărui vas, ajungându-i din urmă pe ceilalţi, naviga acuma alături de al lui Per Suzansa. Strigătul său de luptă fu repetat de un cor alcătuit din glasuri furioase:

— Pe ei, flăcăi! Zvârliţi-i în mare! Pe ei, băieţi!

— Pe ei! repetă Kristaver, sărind pe puntea vasului ce se afla în faţă, cu vâsla în mână. Şi pentru că acolo unde stă tatăl trebuie să stea şi fiul, Lars se şi repezise lângă taică-su, cu o cange în mână. Kaneles, Elezeus Hylla şi Henrik Rabben îi urmau, înarmaţi cu vâsle, cu polonice şi cu cângi pe care le roteau prin aer. Arnt Åsan a fost însă de părere că trebuie să rămână cineva să păzească vasul – şi se aşează la iuţeală pe locul timonierului,

apucând de eche, ca şi când i-ar fi încredinţat cineva pe loc toată puterea şi autoritatea pe „Kobben”. Se auzea bocănitul înfundat al cizmelor trecând de pe un vas pe altul... cu toate că armele pescarilor nu erau prea primejdioase, alcătuiau totuşi o adevărată pădure de vâsle care înainta neîntrerupt, apropiindu-se de vapoare,

— Puneţi mâna pe ei! Prindeţi-i! În mare cu ei!

Atunci sirena unuia dintre vapoare se porni dintr-odată să sune de parcă ar fi cerut ajutor. Pesemne că cea mai mare parte a oamenilor din echipajele vapoarelor se afla în partea interioară a fiordului, la traule. Pescarii începuseră să se caţere pe bordul vaporului; vai şi amar de cei pe care ar fi izbutit să pună mâna! Dar şi cei de pe vapor – se gândiseră la toate. Un mecanic de pe vaporul alăturat îndreptă un furtun cu apă clocotită spre feţele celor ce atacau. Apa îi opărea. Îi orbea. Urlete şi vaiete şi blesteme cumplite umpleau văzduhul. Oamenii dădură înapoi şi săriră pe vasele lor. Puntea vaporului fu măturată de atacanţi. Ofensiva fusese respinsă. Pescuitul cu traulele, extragerea întregii bogăţii de peşte aflătoare în fiord putea să continue.

Soseau întruna tot alte vase pescăreşti, înţesate de oameni care trăseseră la rame ca nişte apucaţi, ca să poată ajunge la timp. Furia era molipsitoare § lupta, urletele, vaietele celor opăriţi îi aţâţară la culme. Noii sosiţi începuseră să treacă de la un vas la altul.

— Pe ei, fraţilor! Zvârliţi-i în mare!

De rândul acesta toate vapoarele au fost atacate o dată; cei ce sosiseră pe urmă înaintau ca un val, depăşindu-i pe cei din faţă. Pe ici, pe colo se vedea sclipind câte o muche de topor. Dar boierii erau pregătiţi de apărare; aveau furtunurile gata pregătite şi rezerve mari de apă clocotită, pe care o împroşcau drept în feţele oamenilor. Pescarii fura încă o dată luaţi la goană! Câţiva căzuseră în apă şi au trebuit sa fie scoşi... se auziră din nou urlete, vaiete şi strigăte de ajutor.

Dar Kaneles Gomon nu degeaba făcuse armata, de unde se liberase cu gradul de caporal; acum prelua personal comanda.

— Atenţiune!... Baioneta la armă! scoase un cuţit din teaca sa şi îl legase strâns de capătul unei vâsle. O mulţime de pescari îi urmară pilda. Kaneles porunci: Atacaţi cu baionetele! Ucideţi-i pe porcii ăştia! Înainteee... marş!

Cei mai dezlănţuiţi erau cei care fuseseră opăriţi; cei ce mai puteau încă vedea dădură buzna cu cuţitele scoase; erau fioroşi, înnebuniţi de durere şi de furie. Au fost însă din nou primiţi cu furtunul. Răsunau munţii de urletele lor. Stolurile de pescăruşi se apropiaseră şi pluteau acum deasupra vaselor, scoţând ţipete, ca şi când ar li fost în aşteptarea unei prăzi asupra căreia să se repeadă.

Sus, pe comandă, domnul cu blană se plimba la fel ca înainte; era atât de sigur de izbândă, încât continua să-şi fumeze pipa şi părea cu totul liniştit. Timonierul, care se afla lângă dânsul, dădea acum ordine mecanicului cu furtunul.

— Uite acolo! zicea el, arătând cu degetul. Trage-ie o stropeală. Aşa, bine! Las’ că-i învăţăm noi minte!

Mecanicul, un tip slăbănog, îşi suflecase mânecile de i se vedeau braţele tatuate. Se pregătea tocmai să îndrepte jetul de apă spre Jakob,

când, pe neaşteptate, cineva se apropie din spate. Era Kaneles. Înotase sub vapor şi se căţărase pe partea cealaltă a punţii.

— Bagă de seamă! strigă timonierul. Dar până să-şi poată întoarce privirile, mecanicul căzuse grămadă pe punte, izbit de o tabacheră de aramă ţinută strâns în pumn; Kaneles îi trase un picior în spate, trimiţându-l în fundul calei; apucând apoi furtunul, îl îndreptă spre cei doi de pe comandă. Omul cu blană şi-a acoperit faţa cu mâinile, dându-se îndărăt cu un ţipăt jalnic. Timonierul drăcuia şi urla. Se ghemuise; dar apoi, împleticindu-se, căzu grămadă şi rămase întins. Atunci pescarii dădură năvală pe punte. Dar Kaneles îndreptă furtunul spre timonierul de pe vaporul de alături. Conducea oastea ce urma să cucerească o cetate, era general. Timonierul primi o ţâşnitură de apă fiartă drept în ochi. Scoase un urlet, iar furtunul ce-l ţinea în mână căzu pe punte.

În clipa următoare, pescarii dădură năvală pe puntea vaporului – şi cât ai clipi din ochi toate vapoarele ajunseră în mâinile lor.

Alte două vase sosiră acum în ajutor, venind de la traulerele din interior, dar era prea târziu. Domnul cel cu blană se ridicase în picioare; cu toate că îşi acoperea faţa cu mâna, făcea semn cu cealaltă că vrea să vorbească:

— Ascultaţi, oameni buni… vi se va îngădui să intraţi în fiord, dar trebuie să făgăduiţi că nu vă veţi încurca în traulerele noastre.

Parcă s-ar fi adresat unui uragan. Câţiva flăcăi mânioşi au pus mâna pe el şi l-au zvârlit peste bord; timonierul, care blestema şi drăcuia întruna, a avut parte de aceeaşi soartă, cu toate că s-a zbătut cât a putut. Norocul lor a fost că traulerele se aflau pe aproape, încât i-au putut culege din apă. Pe toate vapoarele lucrurile s-au urmat în acelaşi fel; pescarii opăriţi, aproape orbiţi, erau de neînduplecat; îi aruncau pe timonieri, pe armatori, pe mecanici peste bord şi după aceea… după aceea dădeau năvală jos, în cabină, spărgând oglinzi, lămpi, sticle, tot ce le cădea în mână. Răzbunare, răzbunare! Dar gândul de răzbunare n-a durat decât o clipă, căci şi-au adus aminte de ceea ce-i adusese acolo: peştele, peştele dinăuntrul fiordului, belşugul de peşte!

Lanţul vapoarelor s-a rupt la iuţeală, iar flota de pescari a dat năvală, răspândindu-se prin fiord şi înaintând tot mai sus. Acolo dădură peste traulerele înconjurate de vapoare sub presiune. Trebuiau neapărat să pună mâna pe traulerele acestea. Iată sistemul de îmbogăţire al boierilor: goleau marea din două aruncături de traulere, încât pentru pescarii de rând nu mai rămânea nimic… „Pe ele, luaţi-le!“ în traulere era o cantitate atât de mare de peşte încât apa fiordului părea ca biciuită de o ploaie cu băşici. Pe tot cuprinsul fiordului, aceeaşi privelişte; pretutindeni se vedeau aripioare de peşte; fierbea fiordul, înotau în peşte, îşi croiau drum printr-o adevărată lume de basm. Toţi ochii erau injectaţi, ieşiţi din orbite. Oamenii ridicară vâslele, gata să lovească. Vapoarele au fost cucerite, oamenii din echipaje bătuţi măr, apoi pescarii tăbărâră pe traulere, tăindu-le sau rupându-le în bucăţi. Peştii n-aveau decât să scape. Uite colea un trauler. Vasele de pescuit se reped într-acolo. Bătălia continuă.

Dar iată că o balenă se întoarce înapoi. Înaintează spre gura fiordului, sforăind şi împroşcând apă în văzduh; gemea de groază şi cu atâta putere, încât se cutremurau pereţii de stâncă ai munţilor; nu găsise ieşire în partea

cealaltă a fiordului şi se simţea prinsă. Panică, panică! Cu toate că fugăreşte din urmă bancurile de heringi, nu le mai acordă nicio atenţie, şi se zoreşte, îngrozită, să scape din prinsoare, să iasă în larg!

Face valuri ca un vapor uriaş. Iată încă una. Asupra vaselor pescăreşti se lasă dintr-odată o tăcere adâncă; oamenii încep să se tragă înspre ţărm ca să nu se afle în calea balenelor. Iată o a treia balenă. Este urmărită de duşmanul ei de moarte – un soi de delfin arctic. Vânătorii aceştia zglobii fac salturi înalte; trupurile lor mlădioase şi albăstrii cad înapoi în apa cu un plescăit, împroşcând stropi numeroşi; se reped şi muşcă din muntele acela de carne, care sforăie; apoi fac din nou tumbe în apă. Bună vânătoare! Nu-i nicio mirare că balena şi-a pierdut cu totul cumpătul. Bezmetică, îşi croieşte drum printre vasele de pescuit care n-au avut încă timpul să se dea la o parte şi care se leagănă bătute de valuri; de pe punţi se aud strigăte de groază. Un delfin sare din apă şi e cât pe-aci să cadă peste barca unui pescar cu undiţa, în timp ce colosul întunecat sforăie, trecând atât de aproape încât omul din barca ar putea să-i sară în spinare. Balena a depăşit vasele de pescuit şi în faţa ei se înalţă vapoarele… oare nu va putea să iasă nici pe aici? Balena dă să se întoarcă, dar delfinii se reped din urmă. Parcă însăşi moartea i-ar fi îngheţat inima; face un salt fără rost şi se avântă în sus. Trupul ei uriaş părăseşte apa şi pluteşte o clipă în aer, dar, greu cum este, se vede nevoit să se întoarcă; iar înapoi, în apă, o aşteaptă urmăritorii ei cu dinţii ascuţiţi ca pumnalele. Câteva clipe, balena se învârteşte prin apă, năucită. Fiordul e numai spumă şi împroşcături de apă. Delfinii sfâşie din trupul ei bucată cu bucată. Sângele ţâşneşte, iar valurile cenuşii se înroşesc. Atunci balena se îndreaptă pe neaşteptate către adâncuri. I se vede coada într-o ultima zvâcnire ieşind din apa ce fierbe cu spume. Un vapor se cutremură puternic. Balena a trecut sub chila vaporului, atingându-se de ea şi ieşind apoi în larg

XXII

De bună seamă că nu s-a mai auzit nicicând de un belşug de peşte ca acela de acum, din interiorul fiordului.

Vasele de pescuit se repezeau în toate direcţiile în care se zăreau heringi sau cod mişunând prin apă. Pescarii aruncau năvoadele ori undiţele unde le venea la socoteală. Era atâta înghesuială, încât trebuiră să se îndrepte din ce în ce mai sus de-a lungul fiordului. Era peşte sodom şi oamenii parcă înnebuniseră! Vuia fiordul de ţipetele pasărilor văzduhului şi de strigătele oamenilor aliaţi pe întinsul apei. Cum aruncai năvodul puteai să şi-l tragi plin de peşte. Vasele fură încărcate până peste copastie, dar unde să-l depoziteze? Sosiseră câţiva cumpărători, care au fost de îndată înconjuraţi de mulţimea pescarilor; se băteau care să răzbească mai întâi, căci interesul era să-şi golească vasele cât mai repede, ca să arunce iar năvoadele. Unele vapoare renunţaseră la pescuitul cu traulerele şi începuseră a cumpăra peşte, căci acum, când nimeni nu avea vreme de tocmeală, puteau să cumpere la preţ scăzut şi pescarii luau cât li se dădea, numai să-şi poată goli vasele ia iuţeală.

Se pescuise de-a valma, fără control, în afara legii şi a normelor de drept. Important era să răzbeşti ţinându-l pe vecin la depărtare, să tai sau să rupi năvoadele celorlalţi, dacă-ţi stau în cale, şi să-ţi umpli cât mai repede vasul cu belşugul de peşte, începuse să se întunece, dar nu se gândea nimeni să tragă la ţărm. Se întunecă de-a binelea, dar peştii se lasă la fel de bine prinşi şi pe întuneric; aruncau năvoadele şi le trăgeau pe dată înapoi, umplându-şi vasul până la marginea copastiei. Noroc de cei ce se întâmplau să fie prin apropierea vreun vas cumpărător. Aceştia îşi goleau vasul la repezeală, pe când ceilalţi se îndreptau ca săgeata către ţărm, descărcând deocamdată peştele pe uscat. Îşi făceau socoteala că până la urmă o veni vreun cumpărător. Pe la miezul nopţii, animaţia ajunse la culme. Atâta vreme fiordul vegetase pustiu, cu munţii săi îmbrăcaţi în straie de zăpadă, cu malurile îngheţate şi lipsite de viaţă! Acum însă clocotea de viaţă. Soseau întruna alţi pescari, care vâsliseră din răsputeri ca să răzbată până aci. Întindeau năvoade, aruncau undiţe, iar dacă se întâmpla ca alţii să-şi le fi aruncat în acelaşi loc, cu atât mai rău pentru aceia; n-aveau decât să-i ocărască şi să-i blesteme! Aruncau cu undiţa peste năvoade, doar trebuie să trăiască şi undiţarii! Chiar şi acum, pe întuneric, se vedea cum fierbe fiordul de peşti… ce bogăţie, ce belşug!

E noapte fără lună. Un cer senin, spuzit de stele. Pe ici, pe colo, câte un felinar. E un pescar cu undiţa, care pune nadă în cârlig. Ferice de cei ce au acum momeală; nu toţi au şi, în orice caz, n-au destulă. Nimeni nu voia să renunţe la locul pe care-l ocupase odată; trimiteau câte o barcă să caute nadă; între timp, puteau să arunce undiţele cu cârligele goale şi să pescuiască… în năvoadele pline de cod. Merge uşor acum, când nu se mai zăreşte decât la câţiva paşi şi nu este câtuşi de puţin necinstit să furi de la altul, când toţi fac la fel. Dar sunt şi ochi ce pândesc de pe bordul vaselor: – Mi-ai tăiat năvoadele, porcule! – Lasă gura… ce cauţi peste undiţa mea? – Hoţule! – Tâlharule! – Ia-o din loc, că de nu, te omor!

A fost o noapte de pomină, pe care pescarii n-au uitat-o niciodată. Domnea din ce în ce mai multă însufleţire. Se lumina de zi şi abia acum

începuseră să aibă serios de lucru. Păsările, care se odihniseră pe timpul nopţii, se înălţară din nou în văzduh, strângându-se în stoluri mari şi rotindu-se cu ţipete. Soseau întruna vase noi de prin porturile cele mai depărtate.

— Aruncaţi năvoadele şi undiţele! – Lasă gălăgia! Acum nu mai există lege! – Unde-i serviciul de control? – Aici nu există niciun serviciu de control! Aici nu-i port pescăresc!

Nimeni nu-şi închipuise că bancurile de peşti se vor îngrămădi aici! Vapoare, vase cu pânze şi bărci pluteau de-a lungul întregului perete muntos al Lofotelor, ieşind de prin fioruri şi trecând prin dreptul promontorilor şi străbătând golful. Toţi apucau aceeaşi cale, calea spre lumea de basm care se afla acolo, între munţii priporoşi, de unde era belşugul acela nemaiîntâlnit. Vasele cumpărătoare ajunseseră să alcătuiască o adevărată pădure de catarge. În cele din urmă, apăru şi un vas care vindea nadă – şi fu de îndată luat cu asalt. Codul era ghiftuit de heringi, pur şi simplu scuipa heringi când ajungea pe bordul vaselor; năvodarii preferau însă să arunce momeala în mare decât să încapă pe mâinile undiţarilor. Soseau întruna vapoare încărcate cu mărfuri, cu unelte de pescuit, cu îmbrăcăminte, merinde şi rachiu. Dar cine mai avea timp să cumpere?

Numărul vaselor ce se grămădeau în fiord sporea necontenit şi din ce în ce mai mulţi îşi pierdeau în parte sau chiar de tot năvoadele pe care le aruncaseră – acestea, fie că se rupeau sub povara altor năvoade aruncate peste ele, fie că se găsea câte un vecin care să le fure. Erau unii care îşi pierduseră toate sculele încă din noaptea dintâi. Înghesuiala era atât de mare, încât vasele abia aveau loc să se mişte. Dispăreau odgoanelor, tot mai multe năvoade se duceau la fund. Oamenii nu mai aveau cu ce pescui. Sosiseră vapoare cu parâme şi năvoade gata făcute, dar cereau preţuri de pomină. Şi dacă s-ar fi aflat totuşi unii care să le cumpere, se putea întâmpla să le piardă în aceeaşi zi. Furtuna mocnea şi era gata-gata să izbucnească. Cei ce mai aveau încă năvoade strigau: „Blestemaţii ăştia de pescari cu undiţa!“ La rândul lor, undiţarii urlau: „Ale dracului vase cu năvoade!“ Lucrurile nu mai puteau continua. Cea mai mare parte a undiţarilor erau de prin părţile de miazănoapte şi, la drept vorbind, se aflau la ei acasă, în apele lor. Ceilalţi erau de la miazăzi! Cine-i poftise aici?

Iar se lăsase seara, iar se întunecase... dar nu-i ardea nimănui de mâncare. Nimeni nu se gândea la odihnă, nimeni nu se îndrepta către ţărm. Furia oamenilor sporea întruna. Căci una este să fii istovit, nedormit şi nemâncat şi alta este să fii luat prin surprindere şi jăcmănit de vecinul tău. Puteau să se împace cu apucăturile astea?

Curentul apei pricinuia şi el o seamă de pagube. Când venea refluxul, apele fiordului se scurgeau către mare ca un fluviu uriaş, târând cu ele totul, încâlcind năvoadele şi undiţele. Iar când venea fluxul, apele năvăleau în fiord, învolburate, cu vuiet şi viitori primejdioase; vasele se izbeau între ele şi ramele erau zvârlite în apă. Iar oamenii dădeau vina unii pe alţii... năvodarii pe undiţari şi undiţarii pe năvodari... „Să ne împăcăm cu situaţia? Cum am putea îngădui ca alţii sa ne ia totul?“

Răzmeriţa s-a iscat de la nişte pescari din Åfjord, care, după ce îşi pierduseră toate năvoadele, au tăbărât pe undiţarii ce se aflau în apropierea

lor. Amândouă taberele strigau din răsputeri, chemându-şi tovarăşii în ajutor. Erau istoviţi de oboseală şi de foame şi de tot belşugul acesta pe care nu aveau unde să-l mai ducă – şi încăierarea se porni. Se iscă o larmă îngrozitoare, alcătuită din bocnetul cizmelor ce treceau de pe un vas pe altul, din urlete şi pocnete şi lovituri cu vâslele, cu cângile şi cu polonicurile. Răsunau munţii de zarva bătăliei, care se întinsese prin toată valea lungă şi îngustă a fiordului.

Nimeni nu mai ştia pe al cui vas se afla; singurul gând al oamenilor era răzbunarea. Sosise în cele din urmă clipa sa fie puşi la punct blestemaţii de pescari cu undiţa, spuneau năvodarii, iar undiţarii ziceau că a sosit clipa să le vină de hac blestemaţilor de năvodari, care veniseră numai ca să-i împiedice pe oamenii cinstiţi să pescuiască în propriile lor ape.

Se ivise soarele strălucitor peste zăpada cea albă aşternută peste munţi şi ţărmuri şi de-a lungul fiordului cenuşiu, unde domnea o zarvă apocaliptică făcută din urletele şi larma miilor de pescari care se încăieraseră.

Aşa a ţinut până ce se auzi deodată o bubuitură de tun; ecoul ei răsună prelung între pereţii munţilor. Ce mai era şi asta? O bubuitură… s-a tras cu tunul? Ecoul dăinuia încă. Ce să fie?

Parcă li s-ar fi smuls pe loc din mâini armele tuturor celor care luptau. Stăteau acolo, zgâindu-se unii la alţii… cine să fi fost acela care trăsese cu tunul?

Dar iată că se iveşte un vaporaş, ce-şi face loc prin mulţimea vaselor de pescuit. Vasăzică asta era! Oamenii cunosc bine vaporaşul acesta. E al Inspectoratului pescăriilor. Flamura flutură în vârful catargului din faţă, iar comandorul în persoană stă pe puntea de comanda, alături de timonier. Staţi puţin, băieţi, iată-l aici pe comandor în persoană, ce mai ziceţi acum?

Cât ai clipi din ochi, se făcuse linişte. Zgomotul este molipsitor. Aşişderea şi liniştea. Se lăsase acum o linişte deplină peste întregul fiord.

Câţiva pescari, de teamă, încercară să se strecoare până la vasele lor. Unii sângerau din pricina loviturilor de cuţit pe care le primiseră, iar alţii leşinaseră sub lovituri. Dar nu voiau să-l amestece pe comandor în treaba asta.

Sirena şi clopotul vaporaşului sunau întruna. Era cu totul de prisos, căci liniştea se aşternuse de mult peste fiord.

Pentru pescari, comandorul era de-a dreptul un sol al lui Dumnezeu pogorât în Lofote cu flamura în mână. Poruncile şi hotărârile lui erau lege.

Iată-l stând pe puntea de comandă, alături de timonier, cu faţa roşie şi spânatică sub chipiu, liniştit şi sever. Toţi cei ce sunt îndeajuns de aproape pentru a-l vedea înţeleg că peste câteva clipe va striga câteva vorbe şi că din chiar clipa aceea legea şi dreptatea vor domni din nou peste întinsul fiordului.

Iată-l acum ducând portavocea la gură; glasul său răsună ca un tunet peste capetele pescarilor; parcă ar veni drept din cer:

— Jumătatea dinspre mare a fiordului este pentru năvodari… iar jumătatea dinlăuntru pentru undiţari. Cei ce vor depăşi linia de demarcaţie ce se va trasa vor fi pedepsiţi. Şi acum vă poftesc pe toţi să păstraţi ordinea şi liniştea!

Elicea vaporaşului se învârti de câteva ori repede, izbind cu putere apa, apoi îşi croi drum prin noianul de vase pescăreşti; vaporaşul se opri din nou în alt loc, sună din clopot, după care se auzi din nou prin portavoce acelaşi ordin. Şi astfel, comandorul înaintă cu încetul prin fiord, restabilind ordinea.

Începuse să se întunece. Din însăşi clipa în care legea fusese reînscăunată pe cuprinsul fiordului, parcă miile de pescari redeveniseră din fiare oameni.

Frigurile şi nebunia care bântuiseră o zi şi o noapte întreagă se domoliră repede. Abia acum îşi dădură cu toţii seama că trecuseră câteva zile de când nu mâncaseră şi nu dormiseră ca oamenii. Lăsară acum năvoade şi undiţe în plata Domnului şi traseră cu toţii la uscat.

Pe uscat! Da, pe uscat, dar ţărmul era pustiu. Erau câteva case, la o depărtare de o mila spre interiorul fiordului, dar casele acelea nu puteau să găzduiască mai mult de două-trei sute de oameni – şi asta, folosind şi acareturile de primprejurul lor – iar aici se aflau mai multe mii de oameni care aveau nevoie de un adăpost.

Prin apropiere nu era nicio colibă în care să te poţi adăposti, nici măcar vreun şopron pentru bărci. Dar, oricum, trebuiau să tragă la mal. Acum, în timpul campaniei de pescuit, niciunul dintre vasele pescăreşti nu avea cabină. Câţiva izbutiseră să se urce pe cargourile aflătoare în fiord şi li se îngădui să se culce acolo; celor mai mulţi însă nu le rămânea decât să se mulţumească cu malul pustiu.

Vasele pline sau pe jumătate încărcate se îndreptară încet, pe întuneric, spre ţărm. Oamenii vâsleau anevoie, fiindcă erau obosiţi. Nimeni nu mai avea puterea să se ducă până la vasele cumpărătoare, spre a le oferi peştele prins. Trebuiau înainte de orice să mănânce o mâncare caldă şi după aceea să doarmă... să doarmă!

XXIII

„Kobben” găsise un golf mic, pe malul de răsărit al fiordului. Ancora căzu la fund – din pricina curentului puternic, vasul a trebuit să fie ancorat atât la pupă, cât şi la proră – dar în cele din urmă oamenii putură să vină cu barca la ţărm. Călcau pe pământ cu picioare înţepenite şi amorţite; fierul de la călcâiele cizmelor scăpăra scântei, izbindu-se de pietre pe întuneric.

— Aoleu! gemu Arnt Åsan, lăsându-se pe un bolovan, mă simt obosit, nu glumă.

— De s-ar afla măcar o cotineaţă de câine pe-aici! oftă Kaneles Gomon, făcând mişcări şi izbindu-se cu braţele de piept, să se mai încălzească.

— Încearcă să faci rost de apă, Lars, zise Kristaver, întinzând băiatului o găleată. Şi apoi, către ceilalţi: Cel mai bine ar fi să aducem velele pe uscat şi să ne facem cort pentru la noapte. Kaneles, du-te tu cu barca până la vas.

— Bine, dar nu-i nicio surcică pe-aici, făcu Henrik Rabben, rotindu-şi privirea primprejur.

Avea dreptate. Oamenii aceştia istoviţi de oboseală aveau nevoie de o mâncare caldă, dar acolo nu puteau găsi măcar o crenguţă ca să aprindă un foc.

Lars sosi în sfârşit înotând până la genunchi în zăpadă; umpluse găleata cu apă, la un pârâu… dar cu ce să facă focul?

— N-avem încotro, o să luăm ceva din lemnăria vasului nostru, zise căpitanul, strigând către Kaneles să rupă o stinghie din postul de la proră şi s-o aducă la ţărm.

Stinghia fu făcută ţăndări şi în timp ce focul ardea sub ceaun – la câţiva paşi de valurile fiordului care se revărsau necontenit peste uscat – oamenii bătătoriră zăpada, alcătuind un pătrat şi înfipseră la cele patru colţuri patru rame, de care legară vela. Până la urmă, a ieşit un fel de cort, care putea să ţină pentru o noapte, dacă vremea rămânea bună.

Înăuntrul cortului au întins o prelată peste zăpada bătucită. Apoi au adus blănile şi cei cinci oameni se trântiră pe ele şi rămaseră aşa întinşi, sprijiniţi într-un cot, căci aşteptau să le vină cafeaua pe care Lars se dusese să le-o pregătească. Răsuflau adânc şi din greu. Se lăsaseră pe spate, căci trebuiau să doarmă, să moară chiar la nevoie, numai să se poată odihni, să nu mai fie nevoiţi să-şi mişte mădularele.

Dar iată că soseşte ibricul aburind. Se aduc în cort o ladă pentru merinde şi un felinar aprins. Oamenii se uită unul la altul şi rămân îngroziţi. Privirile lor sunt fixe, ca la nebuni. Unde-s cănile? Dar cine mai are puterea să mai caute prin ladă? Au îndemână o cutie de tablă, în care pot să-şi toarne cafeaua – şi cutia asta trece din mână în mână. Beau din nou cafea. Beau în sfârşit ceva cald. Cafeaua are gust bun, îi mai înviorează, încălzindu-i pe dinăuntru, prin toate mădularele şi încheieturile.

Mâinile lor umflate nu mai sunt în stare să întindă untul pe pâine şi nici să taie pâinea felii; muşcă din codrul de pâine, mestecă de câteva ori şi înghit cu lăcomie, pe nemestecate. Gustoasă pâine! În sfârşit, mănâncă şi ei.

Începuseră să simtă frigul. Le ieşeau aburi albicioşi pe nas şi pe gura – şi nu trecu multă vreme şi cizmele şi cojoacele ude de pe ei începură să îngheţe.

Se întinseră apoi pe jos, cu glugile peste urechi şi mănuşile groase trase până sus, dincolo de încheieturile mâinilor – câte doi sub o blană… apoi adormiră. Afară, pe zăpadă, câţiva cărbuni nestinşi, care rămăseseră de la focul ce se trecuse, scoteau fum.

Dormeau. Pe malurile fiordului cenuşiu, de amândouă părţile, se zăreau ca nişte steluţe roşiatice focurile pe care le aprinseseră celelalte echipaje pentru a-şi fierbe cafeaua. Unii îşi făcuseră bordeie de zăpada, cei mai mulţi însă folosiseră velele drept cort… pentru toată lumea lucrul de căpetenie era să se poată culca undeva şi să doarmă.

Încetul cu încetul s-au stins şi luminile de pe vapoare; oamenii care izbutiseră să se culce acolo zăceau înţesaţi prin cabine şi cale, dormind.

Pe cer se iviseră în noapte dungile albe ale aurorei boreale. Valurile clipoceau, izbindu-se de vase, de stânci şi de ţărmul cenuşiu. Iar oamenii dormeau. După ninsoare, se lăsase iar ger. Dar prin geroasa noapte polară trecea o oaste de imagini calde de vis. Oamenii adormiţi visau că se întorc acasă. Erau întâmpinaţi de neveste şi de copii, de părinţi şi de fraţi. Se întorceau acasă cu bani în buzunar. Îşi spoiau casele, îşi vedeau de ogoarele lor, plecau cu mic cu mare la oraş şi cumpărau toate pe care ai lor le arătau cu degetul. Cât despre bănci şi negustori… poftiţi… faceţi chitanţe!

Dăduse în sfârşit norocul peste ei! În sfârşit! Pescarul pleacă drum depărtat ca să-l poată întâlni şi de cele mai adeseori se întoarce acasă dezamăgit, dar de rândul ăsta… în sfârşit! Acum ne chivernisim, ne cumpărăm o moşie în lege; de-acum înainte ne-om duce la biserică în trăsură cu cai albi. S-a isprăvit cu truda noastră pe mare!

În timpul nopţii, schimbându-se direcţia curentului, vântul începu să se înteţească. Nu trebuia cine ştie ce furtună ca vela să se desprindă de pe rame şi să fie zburată pe stânci. N-a trecut prea multă vreme şi cei şase oameni dormeau sub cerul liber.

Iar vântul sufla mai departe pe cuprinsul fiordului şi se distra cu toate velele acestea care ar fi trebuit să ţină loc de case; curând, miile de pescari uzi leoarcă dormeau sub cerul înstelat al nopţii îngheţate.

Se mişcau în somn neliniştiţi. Visau poate ceva despre gheţurile Nordului. În vis, se îmbrăcau tot mai gros dar, lucru ciudat, oricât s-ar fi înfofolit cu toată lâna aflătoare pe lume, tot nu izbuteau să se încălzească. Parte din ei se visau că se află la oraş şi cumpără blănuri groase, de felul celora pe care le purtau pastorul şi doctorul la ei acasă; dar, să vezi drăcie, nu erau blănuri adevărate, căci degeaba le puneau pe ei, degerau din ce în ce mai rău.

Au fost unii care au dormit până ce au intrat de-a dreptul în rai, încât n-a mai fost chip să fie treziţi a doua zi de dimineaţă. Dară pe Kristaver Myran frigul îl trezise. S-a ridicat repede în capul oaselor şi a băgat de seama că părul şi barba îi erau îngheţate tun. Cizmele – pe care şi le trăsese de cu seară până sus de tot, peste pulpe – erau atât de ţepene, că nu se mai putea îndoi din genunchi. Coapsele şi pulpele omului se înţepeniseră de parcă ar fi fost de fier. A fost nevoit să taie cizmele cu cuţitul în dreptul genunchilor, ca să se poată ridica în picioare. Strânse pânza la loc în jurul ramelor şi aprinse felinarul. Oamenii zăceau în jurul lui cu ochii închişi. Faţa lui Elezeus Hylla căpătase o culoare roşie ciudată şi omul vorbea în somn.

Kristaver îl înveli mai bine cu blană pe Lars. Rămase o clipă nemişcat, privind la băiatul care avea mâinile adânc vârâte în mănuşile sale mari, de lână. Avea un chip copilăros. Gemea în somn, de parcă ar fi stat cu capul în poala mamei sale.

Kristaver începu să se plimbe în sus şi în jos de-a lungul ţărmului ca să se mai încălzească. Ce bine-ar fi dacă ar mai avea un braţ de lemne, să aprindă iar focul. Se gândea c-o să fie din nou nevoit să se ducă la vas, să mai jertfească încă o stinghie pentru a le face din nou cafea tovarăşilor săi, să nu îngheţe de tot.

Per Suzansa poposise ceva mai încolo, cu echipajul său; şi aici vela fusese luată de vânt, dar se lăsase apoi asupra oamenilor, care dormeau parcă sub un giulgiu uriaş.

Nu-i oare căpitanul, omul acela care stă pe un bolovan, jos la ţărm şi priveşte peste întinsul apelor?

— Tu eşti, Per?

Trecu o vreme până să răspundă bătrânul. Şedea neclintit, aidoma unui bolovan cenuşiu. În sfârşit, întoarse capul:

— În noaptea asta, Kristaver, aproape că m-am bucurat ca în curând se va sfârşi cu mine.

— Da, e groaznica situaţia noastră.

Kristaver nu avea chef ele vorbă. Făcu o întoarcere pe loc şi începu să umble, călcând peste bolovani şi zăpada, mergând de-a lungul ţărmului; îşi mişca întruna braţele şi-şi freca urechile şi nasul cu mâinile înmănuşate. Dar când se întoarse iar, bătrânul şedea pe acelaşi bolovan. Avea să stea acolo până va muri îngheţat?

— Măi, omule, ar trebui să te mai mişti puţin.

Per Suzansa întoarse capul şi Kristaver băgă de seamă că atât parul, cât şi bărbia şi hainele de pe el erau numai chiciură.

— Aş, fleacuri… nu se întâmplă nimica.

— Nu fi prost! Haida, scoală. Ai să înţepeneşti de tot, stând aşa.

— Oricum, nu mai am mult.

— Stai puţin, mă duc să mai aduc o scândură şi pe urmă ne facem o cafea.

Kristaver împinse barca pe apă şi se duse vâslind până la „Kobben”.

Per Suzansa a rămas nemişcat. Doctorul îi spusese că dacă ajunsese să aibă lepră, lucrul se datora faptului că suferise prea multe răutăţi pe mare. Şi, într-adevăr, erau aproape cincizeci de ani de când îşi căuta hrana pe întinsul mării – şi cu toate acestea nu se pricopsise. Dar anul acesta era cel de pe urmă. De aici încolo, gata! Ori se prăpădeşte chiar în noaptea asta, ori peste un an… totuna îi era…

După un ceas, oamenii au trebuit să se scoale şi să pornească iar pe apă. Peştele, peştele! O să vină ea odată şi ziua aceea în care vor avea timp să mănânce şi să doarmă după pofta inimii.

În timpul zilei sosise un vapor care vindea scânduri pentru făcut bărci şi lemne de foc.

Cu acest prilej, Arnt Åsan arătă ce poate. Pescarii sunt de obicei foarte puţin îndemânatici la mânuirea toporului şi a ferăstrăului, dar Arnt crescuse, ca să spunem aşa, chiar lângă masa dulgherului. Acum era la largul lui şi preluă el conducerea; călca apăsat prin zăpadă şi era dulgher.

Drept este că ferăstrăul şi toporul care se aflau la bord nu făceau nici doi bani, dar mâna care lucrează contează mult. Spărgea lemnul, tăia cu ferăstrăul şi bătea cu ciocanul, mestecând întruna la tutun; se făcuse autoritar, ba îl ruga chiar şi pe căpitan să-i dea cutare lucru, să ţină în cutare loc. Ochii săi, altădată atât de sfioşi, îl priveau acum pe om drept în faţă. Îşi regăsise mândria de sine, ba îşi mai îngăduia să facă şi glume.

— Să n-aveţi nicio grijă, are să iasă o casă în toata legea. Trebuie să avem şi salon, şi sufragerie; chiar şi baie şi sală de dans, ca bogătanii. Aveţi numai un pic de răbdare şi o să vedeţi.

Şi toată treaba asta o făcea la lumina felinarelor şi după o zi de muncă istovitoare. Cum era să fie obosit tocmai acum, când putea în sfârşit să se apuce de o treabă la care se pricepea? Ferăstrăul zbârnâia, toporul trebuia folosit şi drept ciocan; căpriorii se înălţau, scândurile se îmbucau prefăcându-se în pereţi şi în acoperiş… n-aveţi nicio grijă, are să iasă o casă în toata legea!

Era mai mare decât o cabină de vas. Aproape că puteau sta în picioare – şi n-a durat mult până s-au ivit laviţe de-a lungul pereţilor. Scânduri fură aşezate pe zăpada bătucită şi – odată îmbinate cu ajutorul unor traverse – alcătuiră un fel de duşumea. Dar masă? Alte scânduri îmbinate tot cu traverse şi două butoaie puse dedesubt în loc de picioare.

— V-am făcut aproape un adevărat sanatoriu, zicea Arnt. Îi dădea întruna zor, ciocănind, tăind cu ferăstrăul şi îmbunătăţindu-şi întruna construcţia.

Lucrul de căpetenie era că-şi vedea tovarăşii privindu-l cu alţi ochi. Acum era egalul lor. Când deschidea gura să spună ceva, nu se mai puneau pe râs – nici Lars, nici Kaneles.

În timpul zilei, cât fusese la pescuit pe fiord, Elezeus Hylla fusese ciudat de aprins la faţă şi vorbise mai mult ca într-o aiureală. Seara, când se întinseseră să se odihnească în cabană, ceru ceva tare de băut; tremura rău de frig şi-l ţinea un junghi într-o parte.

Aveau la ei o doctorie care nu-i lipseşte niciunui căpitan pe vasul său, şi anume o sticlă de rachiu cu camfor şi boabe de piper. Kristaver scoase pe dată sticla aceasta din lada sa de merinde şi turnă o jumătate de ceaşcă printre dinţii lui Elezeus. Omul se înecă, tuşi, apoi trase pătura de blană peste cap cu glugă cu tot şi se întoarse cu faţa la perete.

După aceea stinseră felinarul şi se culcară. Era mai tare pe duşumea decât pe zăpadă. A fost frig şi în noaptea asta, dar cabana nu putea în niciun caz să fie luată de vânt. Adormiră cu toţii şi nu se mai trezi nimeni să vadă de cel bolnav.

XXIV

A fost o noapte grea pentru Elezeus Hylla.

Respira anevoie şi zadarnic se tot zvârcolea şi se răsucea, dând din mâini; şi se temea atât de mult că se va sufoca, încât îl trecuseră toate năduşelile, măcar că i se prinsese chiciura pe barbă. Începuse să-i fie sete, dar nu mai era nimic de băut, căci nu mai rămăsese niciun strop în ibricul de cafea. Atunci încercă să vorbească tovarăşilor săi, dar nimeni nu-l auzea. Oamenii dormeau; fiecare îşi vedea de necazurile sale. Sforăiau, vorbeau în somn, se foiau întruna, căci frigul pe care îl simţeau în spate îi făceau să se mişte mereu, într-o încercare de a se sălta de pe duşumea. Dar de fiecare dată erau nevoiţi să se lase la loc. De trezit nu voiau să se trezească; de-ar fi avut măcar o picătură de apă!

Parcă tovarăşii l-ar fi lăsat în părăsire. Se înstrăinaseră de dânsul! Parcă l-ar fi aruncat peste bord, fiindcă era bolnav. Ajunseseră ca nişte duşmani ai săi. Înţelegea acum că aşa fuseseră dintotdeauna, numai că nu-i cunoscuse bine.

Era osândit să zacă aici, singur cuc, singur cu noaptea geroasă şi cu boala. Începuse să i se strecoare în suflet o temere că i se apropie sfârşitul. I se părea că-i sunase ceasul de care atâta se temea… urma acum să se înfăţişeze în faţa tronului celui atotputernic.

Vedenii începură a se perinda prin faţa ochilor săi. Peşti, sumedenie de peşti şi bărci care săltau pe faţa apei ca nişte gângănii. Se făcea că se întorsese acasă… da, ajunsese acasă. Fireşte, era acasă, odaia era curată şi frumos rânduită; patul în care era culcat, moale şi cald. Ce bună gospodină era Berit! „Bietul de tine… ai îngheţat de tot!“ îi zicea ea, grăbindu-se să-i dea lapte cald şi rachiu amestecat cu camfor. „Nu te-o fi apucat cumva vreun junghi la piept?“ Acum îl oblojea cu esenţă de terebentină. „Tăceţi! făcea ea către copii, nu vedeţi că tata e bolnav?“

Aşa-i când te ai li în mijlocul celor dragi.

Dar vai, se vede ca totuşi nu era acasă. Zăcea la sute de mile de casă şi-i era ursit să se prăpădească aici, ca o vită… fără doctor, fără preot. Pe Berit şi pe copii n-o să mai apuce să-i vadă, niciodată. Tiii!… ce bine-ar fi dacă ar putea să răsufle în voie! Un strop de apă! Ah!…

Şi dintr-odată zăreşte ca o lumină în dreptul uşii. Intră cineva. Capul îi vâjâie întruna şi vede lumini jucând în faţa ochilor, da, oricum, sigur că a intrat cineva. Se aude o şubă pârâind; e îngheţată bocnă. Acum îl recunoaşte pe omul ce se apropie de el; este Jo Jonsa, cel care a rămas în adâncurile apelor aproape de Stamsund, anul trecut. E un mort, care a venit la el în vizită.

Şi iată că începe să-i vorbească:

— Uuu, ce frig şi urât e acolo, în larg, mă, Elezeus! Ţi se sleieşte glasul după ce ai zăcut atâta vreme în adâncurile mării. Ci iată că acum e rândul tău. Acum o să vii cu mine.

— O, geme Elezeus şi se zvârcoleşte, se apără, dând din mâinile cu mănuşi groase. Dar arătarea din faţa sa urmează a sta acolo şi îl priveşte şi cuvântează din nou:

— Ascultă, Elezeus… acum urmează să te înfăţişezi la judeţul celui atotputernic.

— A!

— A sosit clipa în care se va vedea dacă te-ai purtat cum se cuvine cu nevastă-ta.

— Nu, nu m-am purtat bine, iartă-mă, Doamne!

Elezeus nu mai poate îndura canonul acesta. Vrea să-i strige pe tovarăşii săi, dar oamenii dorm duşi; îşi văd fiecare de necazurile lor. Sunt nişte străini, cărora puţin le pasă de dânsul.

— Cum crezi că ai s-o scoţi la capăt acum, când urmează să te înfăţişezi la tronul de judecată al lui Dumnezeu, mă, Elezeus?

— Oare să nu fie… nu mai poate fi niciun fel de îndurare?…

— În cea din urmă duminică, înainte de a porni de-acasă, hotărâseşi să te duci să te grijeşti, dar în loc de asta, ai bătut-o pe Berit.

— Da, aşa-i.

— Iar de-acum n-ai s-o mai vezi nicicând.

— O!

— N-ai jurat niciodată strâmb la vreo judecată?

— Nu, n-am jurat… strâmb.

— Nici de rândul acela, acu zece ani?

— De! dar a trecut cam multă vreme de-atunci.

— Nu ţi-ai nedreptăţit şi nu ţi-ai înşelat niciodată aproapele?

— De!

— Şi nu l-ai pizmuit pe vecinul tău, văzând că-i merge bine?

— De!

— N-ai pricinuit vreodată rău prietenilor tăi?

— De! Cine eşti tu, Jo, eşti moartea? Venit-ai într-adevăr cu gândul să mă iei?

Jo clatină mereu din cap.

— Cheamă pastorul, Elezeus! Cată să te poţi griji, înainte de a porni la drumul cel fără întoarcere.

— E lung drumul până la locuinţa domnului pastor!

— E drum încă şi mai lung până la mântuire!

Elezeus priveşte în jur descumpănit, căutând de undeva ajutor. Toată lumea doarme.

Dimineaţa, înainte de a pleca la pescuit, Kristaver s-a aplecat asupra bolnavului, întrebându-l cum se mai simte. Elezeus gâfâia din greu şi nu răspundea nimica. Kristaver îi puse mâna pe frunte. Ardea. L-a întrebat dacă doreşte cafea, dar omul întoarse capul de partea cealaltă, închizând ochii. Atunci Kristaver întinse propria sa blană peste bolnav, ieşind pe urma celorlalţi.

Toată ziua aceea a fost posac. Era departe până la medic, încât i-ar fi trebuit câteva zile ca să-l aducă – şi nici nu era sigur dacă va voi să vină… iar după aceea ar fi trebuit să-l conducă înapoi. Ar fi putut să-i facă un pat în cabina de la pupă şi să-l ducă la spitalul din Kabelvåg, dar asta ar fi însemnat să piardă mai multe zile; tocmai acum, cu belşugul ăsta de peşte – nu era puţin lucru!

Auzea un glas lăuntric, care-i şoptea întruna: La ce-i foloseşte omului să câştige lumea întreagă? Da, adevărat! Şi hotărî în sinea lui că dacă Elezeus nu se va simţi mai bine până a doua zi dimineaţa, va porni cu el la Kabelvåg.

Pescarii păreau mai liniştiţi în ziua aceea. Pilotina comandorului rămăsese tot acolo; mai multe vase de inspecţie îşi aruncaseră ancorele în cuprinsul fiordului. Domnia legii se înscăunase din nou pe întinsul apelor, lucru care dădea tuturor un simţământ de linişte şi de pace.

Pentru ziua aceea, comandorul hotărâse să încerce a salva o parte din mulţimea năvoadelor pe care pescarii le pierduseră în adâncul apelor.

A stat în persoană pe puntea de comandă în timp ce ancora era fundarisită. Lanţul era lung şi uruia; în cele din urmă, ancora se prinse de fund. Pilotina izbi de câteva ori apa cu elicea, înaintând puţin, astfel încât să poată râcâi fundul, ca să se poată prinde cablurile şi năvoadele aflate la fund. Jur împrejur erau puzderie de vase de pescuit; mii de pescari urmăreau cu încordare rezultatul acestei încercări. Dacă acest „mare comandor” izbutea să salveze măcar o parte dintre uneltele pe care le pierduseră, atunci devenea încă şi mai mare decât şi-l închipuiseră până atunci.

Mecanismul pentru ridicarea ancorei fu pus în mişcare. Povara părea a fi foarte grea, roata scârţâia. A fost nevoie să se dea mai multă presiune, ca să nu se oprească. Vaporul începu să facă manevra de întoarcere. Deoarece vinciul se afla la proră, pilotina se înclină în acea parte. Vinciul scârţâia şi gemea întruna. Maşina ofta. Pilotina răsufla din greu. Vinciul se învârtea tot mai încet, iar prora se apleca tot mai mult… da, era într-adevăr o povară grea! Ancora se ridicase, dar deodată se ivi ceva nou, o nouă dificultate, căci mecanismul se oprise de tot. Pilotina rămăsese pe jumătate întoarsă, cu prora lăsată mult către suprafaţa apei. „Daţi mai multă presiune!“ Comandorul stătea liniştit, cu faţa impasibilă. Echipajul alerga în toate părţile, strigând. Vinciul începu din nou să se învârtească. Toată lumea simţea că o povară foarte grea e pe cale să apară din adâncuri… parcă tot fiordul s-ar fi umflat, crescând în jurul lor. Bulboane se ridicau la faţa apei, parcă ar fi fost vorba de vreo balenă, gata-gata să iasă la lumina zilei. Dar vinciul ameninţă încă o dată să se oprească. Trage, trage într-una, dar peste câteva clipe nu mai poate. Bun… „Mai daţi presiune!“ În sfârşit, începe iarăşi să lucreze, încet, încordat la culme, gata din clipă în clipă să se oprească sau să se rupă. Iar se văd ieşind bulboane. Nivelul apei începe să se ridice acum în preajma vaselor mai apropiate… Ce să fie lucrul acela care se ridică? Pare a fi ceva viu.

Iată… se vede inelul ancorei. Jos, în apă, se zăresc şi braţele ei, care poartă ceva cât un munte întreg, ceva viu. Sunt aici tot felul de năvoade cu peşte în ele. Sus, tot mai sus! Acum a ieşit la iveală un morman uriaş de năvoade şi de undiţe încâlcite, care se întind până departe, în adâncul apei. Şi peşti, peşti vii şi morţi, o bogăţie neasemuită, un potop de peşte. Sute şi sute de cod, printre care se văd sclipind heringi.

Dar ce să fie trupul acela verzui, care se tot zbate? E un delfin care s-a încurcat în năvoade. Se aruncă în toate părţile, încercând să scape din închisoare. Vinciul se învârteşte foarte încet, abia se mişcă. Toată lumea priveşte cu ochii holbaţi, parcă minunându-se că marea însăşi începuse să restituie câte ceva din tainele ascunse în adâncurile ei.

Dar acum lanţul se rupe dintr-odată. Vaporul se ridică, parcă cu un suspin de uşurare, iar mormanul de năvoade, cu peşti cu tot, se cufundă cu

un plescăit în mare, pierind în adâncuri. N-a mai rămas decât o sumedenie de bulboane şi de vâltori pe oglinda apei.

Comandorul rămâne liniştit, cu faţa încă şi mai nepătrunsă. Duce portavocea la gură şi glasul lui prinde a răsuna peste vasele aflate în jur:

— Nu vă pierdeţi curajul. Vom încerca din nou, cu un lanţ mai gros şi o pilotină mai puternică.

Pescarii au mai rămas încă mult timp nemişcaţi, privind ţintă, ca şi când nu le-ar fi venit să creadă că fuseseră într-adevăr martorii întâmplării acesteia.

Era de-altminterea limpede că trebuia să se întâmple aşa – şi-apoi, la urma urmei, un comandor nu este nici el decât un om.

XXV

După ce descărcase peştele pe un vas cumpărător, Kristaver îl întrebă pe căpitan dacă n-ar vrea, în schimbul unei bune sume de bani, să ducă un bolnav până la spitalul din Kabelvåg.

Căpitanul acesta nu avea însă drum către miazănoapte, ci spre miazăzi, la Ålesund. De altfel, cum îşi închipuia el că s-ar putea găsi cineva care să-şi piardă timpul închiriindu-şi vasul pentru transportul unui bolnav? Nu, nici vorbă nu putea fi. Atunci Kristaver trase pe lângă mai multe vase, dintre cele care cumpărau peşte, dar pretutindeni nu întâmpină decât zeflemele. Un bolnav? Erau gata cu toţii să se îmbolnăvească, aşa cum trudeau, ziua şi noaptea; fiecăruia îi ajungeau necazurile proprii, pe vremuri ca astea.

— Vedeţi singuri de bolnavii dumneavoastră, domnule!

Seara, în timp ce şedeau în cabană şi mâncau, se lăsase un ger fără pic de vânt. Făcuseră în sfârşit rost de lemne şi fierseseră un ceaun de peşte. De-a lungul ţărmului se aprinseseră o mulţime de focuri; acum toată lumea îşi gătea mâncare calda.

În gâtul unei sticle ardea un muc de lumânare; cu toate că oamenii se săturară până la urmă, nimănui nu-i venea să spună o vorbă. Îşi dădeau seama că Elezeus avea aprindere de plămâni şi acum îi era atât de rău, încât se gândeau cu teamă la noaptea ce va urma. Era semenul lor în privinţa sărăciei de-acasă – iar aici le era tovarăş.

După cină, Lars strânse fără zgomot străchinile de pe masă. Oamenii rămăseseră aşezaţi pe laviţe şi pe lăzi. Kristaver le spusese că dacă Elezeus nu se va simţi mai bine până a doua zi de dimineaţă, vor trebui să-i pregătească un pat pe vas şi să-l pornească spre Kabelvåg.

Ceilalţi nu răspunseră nimic. Se săturaseră cu peştele şi li se închideau într-una ochii; ar fi vrut să se întindă şi sa doarmă, dar la câţiva paşi zăcea tovarăşul lor, învelit în pături îmblănite, aiurind. Aceasta îi râcâia întruna, ţinându-i treji, cu ochii larg deschişi. Elezeus începuse acum să-şi certe soţia, iar apoi să râdă şi să glumească tot cu dânsa. Aci era plin de răutate, aci neînchipuit de prietenos.

Cizmele îi ieşeau de sub pătura îmblănită. Pesemne că-i erau îngheţate tun; poate că avea picioarele ude, dar ar fi fost o prea mare tulburare să scoţi cizmele acestea, atât de grele pentru un om cuprins de fierbinţeli.

Mica uşă a barăcii se deschise brusc şi o ceaţă lăptoasă pătrunse în încăpere odată cu Per Suzansa. Omul purta veşminte ceruite, glugă şi mănuşi mari. În jurul gâtului şi al cefei se vedea pansamentul pe care i-l pusese doctorul; iar deasupra, un fular mare, de lână roşie. Venea de afară – din noaptea friguroasă de iarnă, cu stele şi aurora boreala lucitoare – iar aici, în încăperea aceasta strâmtă, îl întâmpină o linişte de biserică, aşa că se opri locului, fără a spune o vorbă.

În cele din urmă, spuse cu glas şoptit:

— Cum îi mai merge?

Kristaver îşi îndreptă privirile către Suzansa şi scutură din cap. Şi ceilalţi cinci purtau glugi şi mănuşi, căci chiar aici, înăuntru, era atât de frig încât le ieşeau aburi pe gură şi pe nas. Oamenii tăceau. N-aveau ce să mai spună.

Per făcu câţiva paşi, apropiindu-se de bolnav şi se aplecă spre el. Băgă de seamă că mănuşile sale erau legate cu aţă pescărească de încheieturile mâinilor. Şireturile glugii erau legate sub bărbie. Elezeus zăcea îmbrăcat, de parcă ar fi fost gata să se scoale dintr-o clipă în alta, ca să plece cu ceilalţi în larg.

Zăcea cu gura deschisă şi şirul dinţilor albi se vedeau licărind în obrazul bărbos.

Bătrânul căpitan a început atunci să-i vorbească în şoapt; îi vorbea ca unui prunc pe care vrei să-l adormi:

— Te simţi rău în seara asta, Elezeus?

Bolnavul îşi încreţi fruntea, deschise ochii şi cuvântă, cu glas aproape de neauzit:

— Trebuie să mă grijesc!

Ceilalţi se apropiaseră şi ei. Per Suzansa scoase un „Hm!“ iar apoi, după ce se gândi puţin, adăugă cu blândeţe că e departe până la preot.

— Dar… e un drum încă şi mai lung până la… mântuire, se auzi glasul lui Elezeus.

Per Suzansa se plecă mai mult, îşi scoase mănuşile din mână şi atinse fruntea celui bolnav:

— Ţi-e chiar atât de rău, Elezeus?

— Eu… eu mă prăpădesc în noaptea asta.

— Hm!

Per se lăsase pe vine. Privea necontenit la tovarăşul său şi parcă pe încetul se schimbase la faţă. Parcă s-ar fi oglindit pe chipul său tot ceea ce se petrecea în cugetul bolnavului. Lars îşi îndreptă privirea spre bătrânul timonier. Să fie oare acesta glumeţul Per Suzansa? Căci îl vedea aici, ca un adevărat tată; ochii săi înroşiţi erau plini de îngrijorare; pe întregul său chip, atât de răvăşit, se aşternuse parcă o expresie de resemnare, ca aceea din timpul cântării unui psalm.

Nimeni nu scotea o vorbă. Toţi ochii priveau ţintă la Per Suzansa.

În cele din urmă, Kristaver cuvântă:

— Poate că e în zadar sa-l mai ducem până la doctor…

— Hm! făcu Per şi îşi ridică privirile către ceilalţi; toţi se uitau drept înainte, privind în gol; nu aveau ce să răspundă.

Liniştea se lăsase din nou în cabană. După un timp, bolnavul repetă:

— Trebuie… trebuie să mă grijesc…

Oamenii se mişcară din nou puţin, însă de rândul acesta n-au mai cutezat să se uite unul la altul.

Atunci Per Suzansa îşi ridică ochii din pământ şi se uita la Kristaver. Cei doi căpitani dădeau impresia că se află în faţa unui naufragiu din care nu mai vedeau nicio scăpare, căci le era cu neputinţă să poată aduce un pastor înainte de a fi prea târziu. Se uitau unul la altul, nu mai aveau nevoie să-şi facă semne cu capul.

Nu se auzea decât răsuflarea grea a oamenilor. Luminarea ardea, făcându-se tot mai mică.

În cele din urmă, Kristaver spuse:

— Ce-i de făcut?…

Toate privirile păreau a căuta o ieşire.

După un timp, Arnt Åsan spuse şovăind:

— Dacă am avea o carte de rugăciuni…

Oamenii se întrebau ce-o fi vrând să spună. Kristaver îşi trecu mănuşa peste frunte şi, după multă codeală, se încumetă a zice:

— Pe câte mi-aduc eu aminte de pe vremea când umblam la şcoală, s-ar putea ca… hm!

— Da, făcu Lars – căci dintre toţi, el fusese confirmat mai de curând – stă scris în catehism că în împrejurări cu totul osebite orice creştin poate să…

Nu îndrăznise să spună mai mult, părându-i-se aproape de negândit ca un om de rând să se poată încumeta să dea sfântă împărtăşanie.

Bolnavul începuse din nou să murmure. Deschisese ochii şi arunca acum o privire rătăcită în jurul său; voia să se scoale, voia să meargă la biserică, să-şi ia şi nevasta cu dânsul:

— Hai, Berit, vino odată!

Per izbuti să-l culce la loc şi-l acoperi din nou cu pătura.

— Stai liniştit, Elezeus! Îi vorbea ca unui copil mic.

— Trebuie să mă duc la biserică. Trebuie să mă spovedesc şi să mă împărtăşesc, altfel… altfel sunt pierdut.

Tăcură o vreme cu toţii, ascultând răsuflarea scurtă, mâniată a bolnavului. Acum începuse să plângă domol.

— O, o… iată-l acuma că vine… şi e prea târziu. Nu se mai află mântuire pentru mine. O, de-aş putea să mă spovedesc şi să mă grijesc. Dar de-acum e prea târziu. O… spuneţi… e prea târziu?

Ce puteau să facă? Nu vedeau nicio ieşire. Înţelegeau că Elezeus se prăpădeşte. În cele din urmă, Arnt Åsan zise:

— Nu-l putem lăsa aşa!

Dintr-odată, Per îşi ridică capul şi se uită la Henrik Rabben.

Toate feţele oamenilor se îndreptară spre acesta.

Nimeni nu îndrăznea să vorbească pe faţă, dar Rabben simţise că îl aleseseră pe dânsul. Privirile oamenilor păreau a spune: Dacă e cineva demn de aceasta, apoi să ştii că tu eşti acela.

Henrik îşi aplecase fruntea, neîndrăznind să-şi ridice privirile spre ceilalţi. Îi cereau deci să ia povara… răspunderea aceasta pe umerii săi.

Simţea că ochii tuturor rămân în continuare aţintiţi asupra sa. Privirile acestea păreau a spune: „Te alegem pe tine. Singurul dintre noi demn de lucrul acesta eşti tu.“

Henrik? Nu era el oare întru totul asemenea celorlalţi? Carte mai multă ca dânşii nu învăţase şi nici vreun om sfânt nu era ci, acolo, un biet gospodar şi pescar sărac, la fel cu ceilalţi. Îşi făcea întotdeauna timp pentru a se spăla şi a-şi pieptăna părul şi barba, cu toate că ceilalţi socoteau că aceasta n-are niciun rost, şi mai avea şi o grădină în jurul casei. Nu era bătăuş şi nu bea chiar atât de mult, dar asta era lucru întâmplător, căci pofta de băutură nu-i lipsea. Când se întâmpla să fie cineva cu care lumea se purta rău, uneori intervenea, luând apărarea celui năpăstuit, dar aceasta n-o făcea atât de des pe cât ar fi trebuit. De ce să-l aleagă tocmai pe el acuma?

Ar fi vrut să se ridice şi să le spună că nu era omul potrivit, că mai bine să-l aleagă pe căpitan, ori pe Per Suzansa, care era cel mai în vârstă dintre

toţi. Liniştea era însă atât de mare, încât nu se putu hotărî să o rupă. Toţi ochii, toate feţele păreau a spune: „Pe tine te alegem”.

Bolnavul începu să se vaite din nou, murmurând cuvinte neînţelese, care răsunau ca un avertisment. De bună seamă că nu mai era vreme de pierdut. Trebuia să ia o hotărâre.

Henrik Rabben se ridică în picioare. Înfruntă privirile celorlalţi, dar nu putu să scoată nicio vorbă. După aceea, se îndreptă înspre uşa cabanei.

— Pleci? îl întrebă Kristaver.

— Mă întorc îndată, răspunse Henrik.

S-a oprit jos, lângă ţărmul fiordului, şi a stat o bucată de vreme aşa, cu faţa în bătaia vântului îngheţat. Valurile ajungeau până la picioarele sale. Fiordul era presărat de luminile vaselor, iar pe deasupra munţilor înveşmântaţi în alb tremura spuza stelelor. De departe, dinspre apus se auzea marea mugind.

Henrik ar fi vrut să umble puţin încoace şi încolo de-a lungul ţărmului, spre a se reculege şi a-şi lămuri ceea ce are de făcut, dar nu era loc prea mult. Ceva mai încolo se înălţa cabana celor de pe „Morilden”, iar de partea cealaltă a cabanei stâncile se lăsau drept în apă.

Atunci auzi un sunet aparte, venind dinspre malul celalalt, de-a lungul căruia se zăreau luminile cabanelor. Era zvon de psalmi.

Ştia despre ce este vorba, erau cei din Laestad, care-şi făceau rugăciunile înainte de culcare.

Henrik Rabben se opri din mers ca să asculte. Apoi îşi înălţă privirea către cerul limpede şi îngheţat, pe care se zugrăviseră dungile vii şi luminoase ale aurorii boreale. Îşi trecu mâna prin barbă şi şopti: „Iartă-mă, Doamne, dacă voi săvârşi acum o faptă nesocotită.”

În clipa în care era gata să intre din nou în cabană, s-a oprit însă în faţa uşii şi s-a îndreptat spre colţul celălalt al cabanei. Ajuns acolo, îşi împreună mâinile înmănuşate pe cât putu de bine, îngenunchind pe zăpadă.

Când, după câteva clipe, cei din cabană îl văzură intrând, băgară de seamă că avea o expresie stranie, liniştită. Se îndreptase din şale şi se uita când la unul, când la altul.

— Dacă mă alegeţi pe mine, cuvântă el, îmi voi face datoria cu ajutorul lui Dumnezeu. Să nu uităm că înşişi apostolii n-au fost nici ei decât nişte pescari de rând, ca noi.

Cei doi căpitani schimbară o privire, aprobând din cap. Toţi tăceau, acordul tuturor plutea în aer.

Lars lupta din greu să nu-l biruie plânsul. Aici avea să se întâmple un lucru mare. Împrejurarea aceasta îi aducea aminte de aceea când doctorul îşi scoase instrumentele şi se pregătea s-o opereze pe bunică-sa, clar… nu, clipa de faţă era încă şi mai solemnă.

Henrik Rabben continua să stea nemişcat. Îşi trecea mâna peste frunte, privirea sa luneca de la unul la altul.

— Mai e ceva. Dacă un om de rând e nevoit să îndeplinească o astfel de taină sfântă, atunci trebuie neapărat să aibă cugetul curat; drept aceea vă întreb pe voi, tovarăşii mei: Făptuit-am oare vreun păcat faţă de voi? Dacă da, vă stau acum în faţă şi vă cer iertare.

Lars nu se mai putu stăpâni. Îşi acoperi faţa cu palmele şi se depărtă, ca să nu-l vadă nimeni ca plânge.

În aceeaşi clipă, îl auzi pe tatăl său spunând:

— Fii liniştit în privinţa asta! Ne-ai făcut întotdeauna numai bine.

— Da, da, Dumnezeu să ne ajute! zise Henrik.

Şi abia acum păru să se gândească la cele ce îi erau de trebuinţă. Aici nu se afla nici vin, nici pâine – aşa cum cerea datina.

Dar nu era vreme de chibzuit.

Mucul de lumânare din gâtul sticlei se făcea tot mai mic și toată lumea rămase tăcută, în timp ce Henrik venea cu o sticluţă de balsam de Riga, luată din lada sa. Turnă puţin într-o ceaşcă şi adause un pic de apă, gustând apoi. După aceea, tăie o bucăţică din pâinea pe care nevastă-sa o copsese pentru dânsul, dar îşi adusese aminte că Elezeus are în lada sa o pâine pe care i-o copsese Berit, nevastă-sa, pentru drum. Era fară îndoială mai bine să ia din pâinea aceea. Căci astfel, Berit avea să fie şi ea de faţă într-un anume chip. Cu pâinea pusă pe o farfurie de tablă şi ţinând în cealaltă mână ceaşca, se duse lângă bolnav şi, îngenunchind, aşează ceaşca şi farfuria pe duşumea.

— Elezeus, începu el, zgâlţâindu-l. Mă cunoşti?

— Da.

— Nu putem aduce un pastor, dar vrei să primeşti de la mine sfânta împărtăşanie?

— Da.

— Vrei să cântăm mai întâi un psalm?

— Da.

Per Suzansa se dădu puţin la o parte. Henrik se uită pe rând la toţi.

— Am putea cânta psalmul: „Puternică cetate-i Domnul nostru”, zise el.

Nu aveau cărţi de rugăciune, dar ştiau cu toţii psalmul şi începură să cânte. Vocea copilăroasă a lui Lars acoperea glasurile celorlalţi. Per Suzansa îşi împreunase mâinile înmănuşate şi cânta şi el. Kaneles Gomon îşi dădu drumul la glas, cu gândul la bătrânul său tată. Flacăra gălbuie a lumânării înfipte în gâtul sticlei lumina pe cât putea încăperea cea strâmtă şi pe oamenii aceştia îmbrăcaţi în haine ceruite şi tremurând de frig. Lui Lars i se părea că psalmul îi preschimbase pe toţi, prefăcându-i în apostoli… aidoma pescarilor de odinioară. Psalmul acesta se potrivea foarte bine cu viaţa din pustietatea aceasta, cu pescarul bolnav şi cu situaţia celor ce se aflau departe, într-o gospodărie din ţinuturile de miazăzi, care urmau acum sa rămână fără susţinătorul lor.

După ce sfârşiră de cântat, Henrik îşi scoase mănuşa şi-şi puse mâna pe fruntea bolnavului.

— Vrei să ne spui ceva?

— Da.

— Ai săvârşit poate vreo faptă pe care o socoteşti rea, ca să încercăm s-o îndreptăm?

— Da, spuneţi-i lui Berit că mă gândesc la ea

— Altceva nu vrei să ne mai spui?

— Nu… Să aveţi grijă de Berit şi s-o ajutaţi.

— Asta ţi-o făgăduim. Cât o fi mâncare şi băutură în casa mea, Berit nu va duce lipsă de nimic.

— Atunci… atunci e bine.

Trecu un timp. Henrik întrebă:

— Elezeus, crezi în Dumnezeu?

— Cred…

— Şi te căieşti de faptele rele pe care le-ai săvârşit?

— Da… o, da!

După un timp, Henrik urmă, tot cu mâna pe fruntea bolnavului:

— Atunci, în numele Domnului, te dezleg de toate păcatele ce le-ai săvârşit, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin!

Apoi îi dădu bucăţica de pâine şi-i întinse ceaşca.

După aceea cântară un nou verset din acelaşi psalm. Şi rămaseră apoi vreme îndelungată tăcuţi, privind ţintă în faţa lor.

In cele din urmă, Arnt Åsan rupse tăcerea:

— Pentru Berit nu va fi uşor.

Iar Kristaver răspunse:

— Trebuie să-i dăm o mână de ajutor, după puterile noastre.

— Hm! făcură ceilalţi în semn de încuviinţare.

Înainte de a pleca, Per Suzansa se aplecă spre bolnav:

— Adio, Elezeus.

— Adio.

— Salutări celor de dincolo. Voi veni şi eu, cât de curând…

Apoi se întoarse către ceilalţi, le dădu noapte bună şi ieşi pe uşa joasă.

După ce mai şezură puţin, Kristaver le spuse oamenilor că dacă vor, pot să se culce. Era de ajuns dacă rămânea el să-l vegheze în restul nopţii.

Lars s-a băgat sub blană odată cu ceilalţi. Adormi pe dată şi nu se mai trezi decât abia a doua zi de dimineaţă, în timp ce tatăl său îl zgâlţâia. Ceilalţi tocmai îşi luau cafeaua. Nu se mai auzeau gemetele bolnavului, care fusese cu totul acoperit cu o prelată.

— Trebuie să te apuci de făcut coşciugul, Arnt, zise Kristaver; tu, Lars, să porneşti cu dânsul la Kabelvåg, iar de acolo îl vei trimite acasă cu vaporul.

XXVI

În zilele acestea înotau în Vestfjord mici cete de balene; erau neliniştite şi se deplasau încoace şi încolo, sforăind şi împroşcând cu apă. Bancurile de heringi din interiorul fiordului le aduseseră într-o stare de mare agitaţie, dar nu îndrăzneau să intre din nou; vapoarele, vasele de pescuit şi toata agitaţia de acolo le făceau să se ţină în larg, dar nici nu se îndurau să plece şi rămâneau tot prin apropiere. Făceau mici plimbări de câte zece, douăzeci de mile prin dreptul fiordului; parcă ar fi vrut să observe terenul. Se îndreptau când spre miazăzi, spre Helgeland, când către apus de-a lungul insulelor Vaerøy şi Røst. Marele Ocean Atlantic era bântuit de o furtună destul de puternică, dar balenele veneau cu toate acestea înapoi, şi tăiau drumul, străbătând distanţa mai scurtă de-a curmezişul curentului Moskenaes, făcând o cursă straşnica. După aceea înotau din nou de-a lungul peretelui muntos al insulelor Lofote, căci acolo, înăuntrul fiordului, mişuna un adevărat belşug de peşte. Marea este însă un bun transmiţător de sunete, iar balenele auzeau zgomotul de acolo de la o depărtare de mai multe mile. Trebuiau să mai aştepte câtăva vreme. Dar câte zile oare trebuiau să mai rabde?

Echipajul unui vas care venea de la Svolvaer observă într-o bună zi, în timp ce intra în fiord, un lucru ciudat… bancul de heringi ieşea din nou în larg. Un adevărat torent de heringi luneca prin Vestfjord, iar pe deasupra lui plutea un nor de păsări cenuşii şi albe, ce scoteau întruna ţipete.

Balenele sosiră de îndată la faţa locului. Asemenea zăvodului care se ţine după turmă, îşi croiră drum însoţind heringii. Acum înotau încet; nu era nevoie de multe lovituri de coadă ca să poată ţine pasul cu bancurile de heringi. N-aveau decât să deschidă gura spre a se ospăta; urmau mai departe drumul heringilor şi se ospătau din nou. Împroşcăturile de apă se vedeau de la o depărtare de mai multe mile, în larg. Miliardele de heringi mici se îndreptau din nou către apus, spre întinderile nesfârşite ale oceanului.

Într-o bună zi, bancul de peşti se cufundă în adâncuri. Balenele se cufundă şi ele, se hrănesc, apoi se ridică din nou la suprafaţă. Dar bancul se afundă tot mai adânc… şi balenele nu-l mai pot urmări. Ele simt însă că heringii înoată încet pe dedesubtul lor. Dimineaţa, bancul are obiceiul să se ridice la suprafaţă aşa că balenele au prilej să ia o gustare bună. În cele din urmă însă, heringii se cufundă la adâncimi mari, spre a nu se mai ridica la suprafaţă până la sfârşitul anului. Atunci balena se duce să se odihnească şi să-şi facă digestia.

Balena pluteşte pe suprafaţa apei ca un vas fără greement, trăgând şi câte un pui de somn în timpul amiezii. Se odihneşte şi ea după atâtea zile de chef. Dar într-o bună dimineaţă se trezeşte. Îşi deschide ochii ei mici şi ascultă cu băgare de seamă. Marea este bună conducătoare de sunete şi o previne că se apropie un duşman binecunoscut şi anume delfinul arctic, care, deşi se află încă departe, la câteva mile, a şi simţit prada. Cu o puternica lovitură de coadă, balena o zbugheşte, dar delfinul e bun înotător şi după câteva ceasuri se porneşte o vânătoare nemiloasă pe întinderea necuprinsă a mării.

A doua zi după dispariţia heringilor a dispărut şi codul. Se auzeau oamenii strigând de la un vas la altul: „Aţi prins ceva?“… „Nu, dar voi, aţi prins?“ „Nu, nu e nici urmă de peşte pe-aici“… „Nici pe aici nu se afla. Au dispărut.” „Da… s-a sfârşit cu peştele”… „Da, s-a sfârşit!“

Acum, puzderia vaselor de pescuit se împrăştie care încotro. E totuşi prea devreme pentru a porni spre casă; de aceea, cei mai mulţi se îndreaptă către bancurile lor obişnuite, unde s-ar putea să mai prindă câte ceva în săptămânile ce vor urma.

Fiordul rămâne din nou pustiu, ca mort. Apele năvălesc în timpul fluxului şi se retrag la reflux. Acum însă nu mai rod parâmele vaselor aflate în ancoră. De-a lungul ţărmului pustiu, ici şi colo se vede câte o cabană de scânduri, pe care oamenii nu şi-au mai dat osteneala s-o ia cu dânşii pe bord.

În dimineaţa când „Kobben“ îşi croia drum de-a lungul peretelui muntos al Lofotelor, Kristaver, care stătea la cârmă, era un om bogat. Năvoade şi parâme pierduse o grămadă, îi murise un tovarăş, trecuse prin multe, dar în buzunarul de la piept portofelul era doldora de bancnote roşii. Niciodată nu avusese atâta bănet – tot hârtii de o mie. După ce fiecare om din echipaj îşi primise partea, îi mai rămăsese o sumă destul de frumuşică; chiar după ce va achita banca şi negustorii, tot avea să-i mai rămână destui bani. Avea propriul său vas de pescuit şi năvoade proprii, avea scule pentru cinci oameni şi mai avea şi un livret de economii în fundul lăzii. „Hm, ce mai ai de zis acum, Marja? Tot mai eşti de părere să ne lăsăm de pescuit?“

Şi s-ar putea să mai dea de o fărâmă de peşte până la încheierea pescuitului din anul acesta.

Vremea se îndreptase în ultimul timp, soarele se ivea în timpul amiezii. Şi iată-i navigând cu pânzele umflate şi încărcaţi de belşug. Kaneles Gomon cânta. Nimeni nu mai vorbea de Elezeus Hylla. Se întâmplă ca un om din echipaj să moară, sau să se înece. Se întâmplă să piară şi vase pe furtună; sunt, desigur, nenorociri – şi totuşi întâmplări obişnuite în lumea pescarilor – aşa că după o bucată de vreme nimeni nu mai pomeneşte despre ele. Îi vor simţi desigur lipsa, când vor avea nevoie să vâslească mai cu putere, căci acum nu mai puteau să se folosească de vâsla a şasea. Mai târziu… când se vor întoarce acasă… când va veni clipa în care vor pune piciorul pe uscat şi vor fi întâmpinaţi cu urări de bun sosit… va debarca unul mai puţin decât la plecare.

Pe Vestfjordul cel larg deschis se văd înaintând un şirag de vase, velă lângă velă. Par atât de mici aici, în largul apelor, încât seamănă cu un roi de gângănii care s-au aşezat pe întinsul apei, cu aripile în sus.

Kristaver simţea acum o afecţiune specială pentru „Kobben”. Acum era al lui. Era într-adevăr al lui. De aici înainte nu se vor mai despărţi niciodată. Acum îşi cunoştea vasul atât de bine, încât putea să-l manevreze după dorinţă, indiferent de direcţia vântului. S-ar putea totuşi să se mai ascundă vreo taină în vasul acesta, vreo toană, care într-o bună zi să-i joace un renghi; de fapt, încă nu navigase prea mult cu dânsul.

Cu timpul, cârdul de vase se destramă, pe măsură ce se îndreaptă fiecare către portul lui de baştină; unele îşi urmează mai departe drumul, căci sunt vase care au venit aici tocmai de la Vaerøy şi Røst. Au cale lungă până acasă.

În asfinţitul învăpăiat se văd aprinzându-se faruri şi lumini prin porturi. „Sjøblomsten” şi „Kobben” intră în sund.

Kristaver îi strigă lui Jakob:

— Cred că te-ai făcut milionar!

„Lanaiba” zis şi „Şchiopul” stătea la cârmă cu barba şi părul său negru şi des în vânt; abia de i se mai zărea obrazul mic sub glugă.

— Ohoho! răspunse el. Milionar e cam mult spus, dar recunosc că am apucat şi zile mai grele decât astea de-acum.

Cei doi căpitani schimbară un zâmbet.

Era de mirare că Jakob se simţea acolo, la cârma vasului, ca un fel de zeu? Acum oamenii puteau să-şi dea seama că, dacă sunt ameninţaţi de un an cu pescuit slab, n-au decât să se ducă la Jakob şi să-i vândă vasele şi uneltele. Acum câtăva vreme nu se afla deloc peşte în mare, dar cele patru echipaje care s-au dus atunci la dânsul şi s-au tocmit în solda lui au ştiut ce fac. Cât despre bani, Jakob n-avea, dar se putea înţelege cu oamenii în privinţa preţului, iar vasul şi uneltele lor de pescuit n-aveau decât să le ţină amanet, de vreme ce oricum urmau să lucreze sub comanda lui. Jakob cumpărase – şi ce se întâmplase apoi? Fusese un pescuit cum nu se mai pomenise. În interiorul fiordului lucrase cu cinci vase; nu mai era un simplu pescar; acum era amiral. Vasele şi uneltele de pescuit au fost achitate la iuţeală, iar foştii proprietari nu ştiau ce să facă – să râdă, ori să plângă? Era foarte adevărat că acum câştigau bine, dar dacă nu i le-ar fi vândut ar fi câştigat îndoit. Trebuie să Jakob câştigase nemăsurat de mult la afacerea asta; cheltuia mereu, cheltuia o groază de bani; oamenilor li se părea că pe zi ce trece se înavuţeşte mai mult. Unora li se părea că e bine aşa, dar altora li se părea că nu e bine că Jakob nu e în stare să-şi păstreze banii câştigaţi.

Vechea sa cabană devenise acum cam prea elegantă. Îi pusese pereţi de scândură şi geam şi adusese acolo masă şi scaune. Erau şi hamace cu paie, în care te puteai afunda ca într-un pat regesc. De acum înainte puteau să trăiască bine.

Primul lucru pe care îl făcu echipajul lui „Kobben“ a fost să se spele şi să se primenească.

— Nimeni nu are voie să meargă la culcare până ce nu s-a spălat şi nu s-a primenit, poruncise Henrik Rabben. Şi nu era nimeni care să-i tăgăduiască dreptul de a porunci în privinţa asta.

Făcuseră un foc straşnic în sobiţă şi în cabană era atât de cald, încât cei ce intrau abia puteau să mai respire şi ieşeau. Dar n-aveau decât. „Puneţi lemne pe foc!“ zicea Kaneles şi arunca şi el lemne în sobiţă. Nu tremuraseră oare destul în ultima vreme? Aveau destule lemne şi destulă turbă! „Mai puneţi lemne pe foc!“ se auzea din bucătărie glasul lui Henrik Rabben, care încălzea cazanul de apă.

Începuseră cu operaţia anevoioasă a scoaterii cizmelor. Li se umflaseră picioarele, iar cizmele erau ca vai de lume, căci umblaseră cu ele săptămâni în şir prin apa sărată a mării, prin mâzgă de peşte şi prin zăpadă, fără să le cureţe şi fără să le ungă. Erau decolorate, zbârcite şi crăpate; păreau bolnave. Dar de scos din picioare trebuiau să le scoată. Unul se aşeza pe un scăunel, altul, în spatele lui, îl apuca cu putere de subsuori, în timp ce un al treilea apuca de tocul cizmei şi de vârful ei, trăgând în direcţia opusă până

ce se strâmba de tot la faţă. „Trage… haida!“ Se opinteau din răsputeri. Pulpele şi coapsele oamenilor păreau gata să se facă bucăţi, dar până în cele din urmă cizma se dădea bătută.

Acum iese colţunul la iveală. A fost odată de lână albă, acum însă este negru. Miroase a apă sărată, a piele şi a năduşeală. Este tras din picior şi iese la iveala ciorapul. Nimeni n-ar fi în stare să spună ce culoare a avut în zilele tinereţelor sale; acum e cărămiziu-cenuşiu. A-l smulge din picior ar fi dureros. Pare să se fi prins de picior cu o năclăială de sânge amestecată cu zăpadă. Dar trebuie scos. Oamenii îl trag cu băgare de seamă în jos, de-a lungul piciorului. Peste tot numai roşeaţă; s-a prins de piele şi o trage după el. Dar trebuie scos.

În sfârşit, iată că apare piciorul gol, albastru, la călcâi, umflat şi dureros, cu urme de lână şi de sare, cu degete învineţite, toate degerate. Dând de căldură, bietele degete se trezesc la viaţă; înţeapă rău de tot, de parcă le-ar străpunge un ac. „Au!“ Nici nu pot fi mişcate măcar.

Se aduce albia plină cu apă fierbinte, aburindă. Kaneles le-a spus din nou să pună lemne pe foc. Când şi-au muiat picioarele în albie, au început să-i doară de-a binelea. Oamenii ţipau ca înjunghiaţi – şi cu toate acestea îşi dădeau seama că le face bine să-şi frece picioarele şi să şi le cureţe. Parcă şi-ar fi curăţat în acelaşi timp şi inima. Unii îşi saltă picioarele din albie ca să le arate tovarăşilor degerăturile, iar aceştia îi căinează. „La dracu, nu prea e bine!“ zice unul. „Stai un pic, să-ţi arăt; la mine e încă şi mai rău!“ face altul. Iar al treilea: „Acum ar fi bine să avem puţin spirt; nu există leac mai bun la degerături”.

Se aduce din nou apă caldă. „Jos hainele!“

— Puneţi mereu peste foc! zice Kaneles.

Nu-i glumă să te dezbraci până la piele! Jos cu bluzele, jos cu vesta de dimie, trageţi apoi şi ilicul cel gros de lână; acum urmează cămaşa ţesută tot din lână şi, în sfârşit, cămaşa albă de pânză. E oare destul de cald aici? Henrik Rabben pretinde ca oamenii să-şi scoată şi cămaşa cea din urmă, cea de pe piele, cămaşa de lână. Bun! În sfârşit, n-a mai rămas decât trupul gol, pe care mâini umflate îl mângâie. Trupul acesta este alb de tot şi foarte rece, pentru că a stat atâta vreme închis, înfofolit în atâtea straturi de lână; de multă vreme n-a mai cunoscut aerul proaspăt.

Acum oamenii încep să se spele în lege; sunt numai clăbuci pe piept şi pe braţe. Se freacă pe spate unul pe altul… „Freacă bine… tii, ce bine face!“…

— Ia mai puneţi lemne pe foc! strigă Kaneles.

Echipajul lui Per Suzansa şi-a făcut apariţia şi a fost nevoit să treacă şi el prin acelaşi purgatoriu, însă Per a ţinut să se spele singur în bucătărie.

Sticla de spirt trecea din mână în mână. În seara aceea, pe insulele Lofote, multe picioare degerate de pescari au fost fricţionate cu spirt sau cu rachiu.

Oamenilor li se părea foarte ciudat când se uitau unul la altul după aceea… ajunseseră atât de curaţi, atât de spălaţi, încât păreau ca nişte miri – şi cei tineri şi cei mai în vârstă.

În noaptea aceea, mulţi căpitani adormiră strângând la piept portofelul înţesat de bani. Îl ţineau legat de o sfoară petrecută în jurul gâtului, căci era

obiceiul să nu se socotească nimeni cu oamenii din echipaj decât abia după campania de pescuit.

Arnt Åsan se culcase singur într-un hamac, sus, aproape de tavan. Visa că se întorsese Elezeus Hylla şi că voia să-şi reia locul său obişnuit, lângă dânsul. Se pregătea să se urce în hamac şi-şi scotea cizmele şi nădragii; îşi aprinsese şi luleaua, îi spunea lui Arnt Åsan: „Mută-te niţel mai încolo!“ Se făcea că se urcase în hamac, cu toate că Arnt ştie foarte bine că a murit şi că a fost trimis acasă într-un sicriu.

Arnt Åsan a început să strige la el şi să-l insulte. Slavă Domnului… fusese doar un vis; putea să se culce la loc, putea să doarmă mai de parte.

XXVII

„Către

Ellen Olsdatter Koya,

Trebuie să pun mâna pe condei şi să-ţi scriu rândurile acestea, pentru ca să afli că suntem sănătoşi, ceea ce îţi doresc şi ţie, căci sănătatea este un lucru de mare preţ. Cât despre pescuit, nu ne putem plânge, dar în fiord am dus-o greu şi cine ar fi crezut să se întâmple ceea ce s-a întâmplat cu Elezeus Hylla? Da, viaţa de pescar e plină de cazne şi nimeni nu trebuie să-i pizmuiască pe cei ce sunt nevoiţi să trudească astfel toată viaţa. Dacă n-ar fi tata la mijloc, n-aş mai călca pe puntea unui vas, dat fiind că năzuiesc spre alte lucruri; aş dori în deosebi să călătoresc prin lumea largă. Dar n-o să fie uşor să-l las pe tata singur pe „Kobben", atâta vreme cât fraţii mei sunt încă mici.

Au sosit pe aici două doamne de la oraş şi umblă de colo până colo şi se oferă ziua namiaza mare şi se găsesc destui marinari prostănaci care să cadă în ispită; ci eu trec pe lângă dânsele fără să le bag măcar în seamă şi socotesc că tot aşa ar trebui să facă şi Kaneles Gomon, căci încolo e băiat bun.

Am fost şi eu la bâlci să vad o doamnă care înghiţea săbii lungi de cel puţin un cot şi, n-ai decât să nu mă crezi dacă nu vrei, era goală puşcă, şi mai era şi luminată pe dinăuntru cu foc bengal. Zicea că e prinţesă, cică ar fi fata unui rege din India şi mulţi zic că ar fi neasemuit de frumoasă, dar eu nu-s de părerea asta, căci cunosc o fată care e încă şi mai frumoasă.

Am cumpărat o broşă mică de aur şi un batic de mătase din acelea care se poartă în jurul gâtului, şi care mi s-a părut mai potrivit pentru o fată, dar cred că n-am să găsesc niciuna care să vrea să primească darurile acestea, fiindcă fetele sunt de obicei foarte înfumurate.

Aş vrea să ştiu eu pentru cine împleteşti tu jartierele alea, dar poate că nu am dreptul să te întreb, căci vei fi având desigur mulţi prieteni şi s-or ivi încă şi mai mulţi acum, după ce vei fi confirmată.

Mai ţii minte când ne-am cununat acolo, în hambar?... O... *desigur! Acum s-a sfârşit cu joaca de felul acesta; tu o s-o apuci pe calea ta, iar eu voi urma pe drumul meu şi, fără să ne dăm seama, vom uita unul de altul. Când mă gândesc prin câte mai am de trecut înainte de a ajunge la o situaţie, simt că nu-ţi mai pot scrie nimic acum.*

În curând urmează să ridicăm velele şi să pornim din nou către miazăzi şi poate că atunci când ne-om întâlni din nou vei purta verighetă în deget. Iar acum rămâi cu bine până ne-om vedea din nou.

Cu cele mai bune salutări din partea mea,
Lars Kristoffersen

Myran"

XXVIII

Ziua se mărea din ce în ce mai mult. În larg, în dreptul bancurilor, începuse din nou să se desfăşoare viaţa obişnuită. Uneori se întâmpla să se întoarcă un vas cu patru-cinci sute de cod în năvoade – o adevărată bogăţie. Aşa că se putea spune că pescuitul a fost totuşi bun, cu toate că fusese atât de schimbăcios.

Şi pentru vânzătorii ambulanţi sosiseră acum vremuri bune; până şi Jakob îşi cumpărase de la ei o haină de stofă şi un inel de aur.

Lars însă îşi petrecea serile în cabană, citind.

Acum citea istorie. Minunat lucru mai este şi cartea: o deschizi şi o răsfoieşti să te uiţi ce scrie prin ea şi până să prinzi de veste, cabana a zburat departe, iar tu eşti la un loc cu împăraţii şi cu craii, ce mai vorbă, cu oameni care au răposat de sute de ani. Faci parte dintr-o expediţie armată în Asia şi priveşti cum regele Franţei îşi întinde grumazul pe butuc şi *harşt*! i s-a tăiat capul… iată capul regelui cum se rostogoleşte pe caldarâmul uliţei şi un oarecare îl ia să se joace cu el de-a mingea. Ciudate vremuri! Şi fiul de pescar ia parte la toate acestea, în timp ce ceilalţi stau să cârpească năvoade.

Din timp în timp, îşi ridică fruntea şi se uită la ei, ca de sus, din lumea norilor.

Tata e lângă perete, are o mulţime de năvoade de dres. Ar avea desigur nevoie de ajutorul băiatului, dar Lars e dus departe, prin alte ţări şi împărăţii. E laolaltă cu oameni de seamă şi visează să ajungă şi el un domn dintre aceia cu jachetă şi guler alb. Cu fiecare carte nouă se depărtează tot mai mult. Iar Kristaver nu spune nimănui ce anume gândeşte el de Lars, căci treaba asta nu-i priveşte pe ceilalţi.

— Vrei să te ajut, tată?

— O, nu, lasă că mă descurc şi singur.

Băiatul a priceput că numai mândria îl face să răspundă aşa, şi este gata-gata să se scoale, să-i dea o mână de ajutor. Dar apoi îşi aduce iar aminte de carte. Cartea asta parcă îl ţine legat. Să mai citească un pic, doar câteva pagini. Iar a uitat de cabană; iar se află departe, peste ţări şi mări, în alte vremi.

Către seară, îşi ridică nasul din cartea de istorie şi, întorcându-se pe pământ, printre oamenii de rând, începe a-i vedea din nou pe tovarăşii săi din cabană.

„Ajunge-voi oare şi eu… ca aceştia?“ îi trece prin minte băiatului.

Nu că s-ar socoti prea deştept pentru meseria aceasta. Tata şi bunicul… şi toţi ceilalţi… sunt oameni destul de deştepţi… nu-i vorbă.

Dar un băiat plin de ambiţie, dacă ajunge pescar, n-are cine ştie ce perspective strălucite în faţa sa. Şi chiar dacă ar ajunge cândva căpitan, la ce bun? Căpitanul se zbate o viaţă întreagă în sărăcie, la fel ca toţi ceilalţi din echipajul său. Nici el nu este decât un rob pe care intermediarii, băncile, cumpărătorii de tot felul şi angrosiştii, atât cei din ţară, cât şi cei de prin alte părţi, îl trimit pe mare ca să le aducă peştele la uşa lor. Băncile şi intermediarii se îmbogăţesc; negustorii de peşte şi angrosiştii se pricopsesc şi ei. Angrosistul de aici e un om bogat. Doar unul singur rămâne pururea sărac… şi ăsta e pescarul.

Te împaci cu asta, Lars?

Încearcă iar să se apuce de citit, dar acum cartea de istorie i se pare în alt fel; nu mai e istoria regilor, a războaielor şi a răzmeriţelor… nu; acum îşi vede propria sa clasă trudind de-a lungul sutelor şi miilor de ani. O oaste alcătuită din milioane de oameni, bătuţi de soare şi de vânt, se perindă prin faţa ochilor săi. Oamenii aceştia au scos belşugul din mare, pentru ca alţii să se poată înavuţi, iar ei înşişi au naufragiat într-o zi, şi au pierit… ori s-au bolnăvit de lepră şi au putrezit de vii într-o cocioabă… ori au ajuns să-şi târască viaţa, bătrâni şi cocârjaţi de reumatisme, după o viaţă de câine îndurată atâta amar de ani pe întinsul mărilor. Când se întâmplă să mai fie şi câte un an bun, ca acum, de pildă – o dâră de lumină în viaţa lor cenuşie – pescarul îşi cumpără un inel, trăieşte câteva zile într-o lume mai trandafirie, apoi vin iar cei şapte ani răi şi, odată cu ei, grijile şi necazurile se ţin lanţ de-a lungul întregii coaste mohorâte, cu case de aceeaşi culoare.

Acestea sunt gândurile care umblă acum prin mintea băiatului. Bărboşii care stau aici, lângă el… au fost şi ei odată tineri ca dânsul, dar acum le este cu neputinţă să se apuce de poezie, să viseze să se ridice la nivelul unei alte stări. Pentru ei e prea târziu. Dar pentru Lars mai e încă vreme.

Cartea… cartea… iată scăparea lui!

„Rămâi cu bine, Kaneles. Cu timpul, până la urmă tot nu vom putea rămâne tovarăşi”, gândeşte Lars.

Şi-şi pleacă din nou fruntea pe carte, pornind din nou cu gândul prin alte vremi şi alte ţări, în timp ce pescarii lucrează de zor în jurul lui.

În vremea asta, Jakob umbla şchiopătând de colo până colo şi era atât de bogat şi de puternic, încât nu mai ştia ce să facă cu banii.

Să nu fi avut decât pe jumătate din câţi bani avea şi tot ar fi cumpărat câteva butii de rachiu din cel mai de preţ şi ar fi făcut cinste tuturor pescarilor din port… dar aşa… prea de tot… era bogat… îşi pierduse cumpătul… tot felul de gânduri îl munceau… îi venea să se apuce de băutură… dar acum… cu neputinţă!

Ca şi ceilalţi, pleca şi el în fiece zi pe mare. Lua parte la curăţatul peştelui, cot la cot cu ceilalţi oameni ai săi, până ce nu mai rămânea niciun peşte de despicat. Nu umbla cu nasul pe sus, dar când te ştii doldora de bani nu te mai poţi odihni nici ziua, nici noaptea. Iată ce înseamnă să fii om cu vază.

Da, chiar aşa… dar ceea ce îl necăjea mai mult era faptul că se simţea totuşi acelaşi om ca mai înainte. Piciorul mai scurt nu i se lungise, arăta ca de obicei când îşi oglindea faţa în apă, şi nu putea să mănânce decât până ce se sătura; dacă l-ar fi povăţuit cineva să presare flori scumpe pe pâine în loc de brânză, ar fi avut bani s-o facă, dar i-ar fi plăcut să mănânce?

După ce se întorceau pe uscat şi sfârşeau şi curăţatul peştelui, Jakob începea să se dichisească. Se spăla, se bărbierea şi se primenea. După aceea îşi punea o bluză de pânză groasă de culoare albastră şi un inel în deget… ei, aşa mai merge! Apoi rămânea locului, întrebându-se: aşa arată un om atotputernic? Apoi începea să se plimbe, ca să-l vadă lumea. Toată faţa îi râdea, clipea din ochii săi căprui, se simţea fericit.

Rachiu… da, da, după ce-ai băut, lumea îţi apare în culori mai vii, dar şi gândul că poţi să-ţi îndeplineşti orice dorinţă cu banii care-ţi umflă

buzunarele, parcă te îmbată şi te face să fii vesel şi să cânţi toată ziulica. „O, o, tu, sfântă fecioară, o, o!“ Iată de pildă o goeletă mare, de vânzare, vopsită din nou; ba nu, mai bine o să-şi cumpere un vas cu trei catarge. Ar putea foarte bine să-şi cumpere un asemenea vas. În cazul acesta, lumea ar fi nevoită să-i zică „domnule căpitan”. Şi să vedem atunci cine o să mai îndrăznească să se uite cu dispreţ la Jakob! Dar ce-ar fi să-şi cumpere un siloz mare şi un chei întreg, la fel ca cel al angrosistului? Ca lumea să ştie că el e negustor, ba chiar angrosist. Dar cum să se despartă el de „Sjøblomsten”? Hm!… Nu, niciodată! Nu! Dar se poate şi altfel. Ar putea să poleiască prora şi pupa vasului său cu aur şi să-şi cumpere o velă de mătase. Mergea şchiopătând şi fredonând; tot felul de vedenii i se năzăreau prin minte. „O, tu, sfântă fecioară… o, o!“

Într-o noapte, i-a venit gândul să-şi clădească o casă frumoasă, acasă, la el în sat; şi să nu fie cu zugrăveală obişnuită, ci cu un fel de tatuaj, ca braţele marinarilor; şi i-a mai venit gândul sa-şi tocmească doi oameni care să-l aştepte pe ţărm şi să-i ureze bun sosit la întorsul din Lofote.

Într-o bună dimineaţă şi-a dat însă seama că, dacă a ajuns şi el om cu stare, trebuie să se adune cu oameni de seama lui. Şi iată-l acum dichisindu-se cu haine noi şi pornind la drum cu inelul pe deget. De rândul acesta se duce drept la biroul angrosistului.

Domnul acesta cu faţa roşie şi spânatică şi cu ochii gălbejiţi şade la biroul său şi, văzându-l că intră, îşi ridică privirile. De obicei nu pătrunde niciun pescar la dânsul în birou, totul hotărându-se în prăvălie. Ce-o fi vrând de la dânsul omul acesta?

Atunci Jakob începe să-şi învârtească gluga în mâini şi să clipească din ochi, căutând să facă pe deşteptul, ca atunci când cu comandorul. Îi spune că n-a venit decât ca să-i dea bună ziua şi să-l întrebe de sănătate.

Domnul de la birou deschide gura de mirare şi se holbează la el, în timp ce îşi pune tocul pe după ureche.

Jakob îşi învârteşte în mâini gluga din ce în ce mai insistent şi îl întreabă dacă n-ar vrea să-i facă un serviciu, căci, oricât ar fi de ciudat, dar aşa stau lucrurile şi când ai avut norocul de partea ta vrei să te arăţi în altfel ca înainte. Da, da, ce mai calea-valea, era în măsură şi se gândise să dea o serbare, sau un bal, cum se mai spune. Iar acum închiriase tot hotelul şi făcuse rost de toată mâncarea şi băutura de trebuinţă. Şi venea acum să-l întrebe pe negustor dacă nu binevoieşte să-i facă cinstea de a veni şi dânsul la această petrecere. Şi poate că ar dori să vină şi soţia dumnealui… Se gândise să-i poftească şi pe doctor, pe pastor şi pe comandor. Era de părere că ar fi bine ca de aici înainte să aibă legături mai strânse şi să fie mai multă prietenie între ei, cei care mai au şi altceva decât lingura pe care o bagă în gură.

Pe faţa negustorului nu tresare niciun muşchi. În cele din urmă, zice:

— Dacă nu mă înşel, dumneata te numeşti Jakob?

— Se înţelege… Jakob Åsan.

— Aşa! Dumneata ai girat pentru un cetăţean din Hittervaering, anul trecut. Era vorba de cumpărarea pe datorie a unor năvoade şi a unor unelte.

— Da, Jakob îşi amintea foarte bine de aceasta.

— Cetăţeanul din Hittervaering s-a înecat, urmă angrosistul, deschizând un dosar.

— Da, Dumnezeu să-l ierte! S-a prăpădit astă-primăvară.

— Datoria n-a fost acoperită, căci avutul său este lipsit de valoare. În sarcina dumitale cad o sută nouăsprezece coroane şi cincizeci de ore. Poţi plăti pe loc?

— Da, fireşte… desigur că Jakob voia să plătească. Scoase portofelul şi începu să numere banii.

Atunci negustorul strigă în uşa prăvăliei:

— Sørensen! Apare un vânzător. Ascultă, fii bun te rog şi ocupă-te de omul acesta! Vrea să cumpere câte ceva din magazin. La revedere, domnule Jakob Åsan.

Mai pe seară, Jakob stătea pe întuneric afară, în faţa casei văruite în alb a negustorului; se vedea lumină îndărătul perdelelor la lungul şir de geamuri al casei.

Clătina întruna din cap. Da, ciudat! Oricât s-ar umple de parale oamenii de jos, zadarnic. Cei din înalta societate nu ne îngăduie să intrăm la ei decât pentru o clipă, adică tocmai atâta cât le trebuie ca să pună mâna pe banii noştri – apoi, pe uşă-afară!

Dar s-a răzbunat chiar în seara aceea. A bătut la uşa pastorului şi-a scos gluga înainte de a păşi pragul, a deschis uşa şi a intrat; s-a rotit pe piciorul cel sănătos, întinzându-l într-o parte pe cel şchiop.

— Ia te uită cine vine, Jakob! făcu pastorul, care şedea într-un fotoliu şi citea un ziar.

De rândul acesta, Jakob se arăta plin de umilinţă. Spunea că nu vrea să-i ceară decât o mică desluşire. Anume voia sa ştie câte parale dăduse negustorului pentru „Misiune”?

Pastorul îşi ridica ochelarii pe frunte, aţintindu-şi privirea asupra lui.

— Poftim?… De ce vii să mă întrebi asta?

— Mde… ha, ha! Mă gândisem să dau de două ori mai mult.

Pastorul făcu ochi mari.

— Dacă te referi la Misiunea pentru marinari, fireşte ca orice contribuţie este binevenită. Cât ai putea să dai, domnule Jakob?

— Îndoitul sumei pe care a donat-o negustorul.

— Ha, ha, ha! Mă faci să rid. Dar ce te faci dacă n-a dat niciun ban?

— Atunci e mai bine să dau eu în numele lui, răspunse Jakob scoţând câteva bancnote mari din buzunar.

Pastorul nu le-a luat imediat.

— Ascultă, fiule, pot să iau banii aceştia şi să-i depun pe un livret de economii pe numele dumitale, căci nu mă îndoiesc că nu ai posibilitatea să dai o sumă ca aceasta. Îi cunosc eu pe pescari. Nu sunt în stare să păstreze un ban în buzunar, nu ştiu sa umble cu banii! Dar, ia spune-mi, cam cât ai adunat în vremea din urmă?

Jakob clătină din cap. Nu obişnuia să ţină socoteli. Nu-şi numărase banii. Dar nu era chiar atât de nepricopsit… avea mai multe vase, complet echipate… şi nici de bani nu ducea lipsă.

— Bine, îţi mulţumesc, zise atunci pastorul, luând banii. Jakob dădu noapte bună şi plecă, dar după câteva clipe se întoarse şi-i spuse pastorului:

— Dacă aţi fi atât de bun, v-aş ruga, domnule pastor, să-i transmiteţi salutările mele negustorului şi să-i spuneţi că am făcut o danie Misiunii în numele domniei-sale.

— Noapte bună, Jakob… Preotului îi veni din nou să zâmbească.

Apoi luă banii şi-i băgă într-un plic, scriind pe el „Bani aparţinând lui Jakob Åsan“ şi puse plicul în biroul său. Cândva, Jakob putea să aibă nevoie de ei.

Jakob porni încet, îngânând un cântec, de-a lungul cabanelor. Pentru un om avut, fiecare zi îşi are ciudăţeniile ei. Acum îl făcuse de ruşine chiar pe angrosistul din port. Asta era o adevărată ispravă, nu glumă. „O… tu, sfântă fecioară… o!“

Se întâlni cu Kaneles Gomon şi intrară amândoi într-un local, să bea o cafea.

— Cafea? întrebă Kaneles.

— Da, cafea, răspunse Jakob. Nici nu voia să audă de rachiu pe vremurile astea.

Îi plăcea să stea de vorbă cu băiatul acesta. Îşi aprinseră ţigări de foi. Vorbeau întruna şi râdeau. Se întreceau povestind la snoave şi făceau un haz, de răsuna localul. Şi Jakob fusese când va tânăr ca Gomon. Şi el îşi avusese mica sa gospodărie sus, în creierii munţilor. Îşi aducea foarte bine aminte de vremea când păştea oile şi caprele. Era mult de-atunci. Într-un rând, fusese cât pe-aci să se căsătorească cu fata unui ţăran foarte înstărit. Pe vremea aceea nu era şchiop, o, nu. Dar în ultima clipă fata se răzgândise şi până la urmă l-a luat pe altul. Da, da. De altfel, fata cu pricina mai trăia şi acum, cu toate că nu o mai văzuse de ani şi ani. Tmpul zboară. Dar ce plăcut era pe vremuri, când trecea în fiecare an cu vasul său prin locul unde locuia dânsa. Până când… într-o bună zi jocul s-a sfârşit.

De altfel – putea foarte bine mărturisi aceasta – fata nu o ducea tocmai bine, ba dimpotrivă, o ducea din ce în mai greu. Peste tot numai datorii, iar bărbatul – un nătărău. Nu o dată, ci de sute de ori se gândise să-i trimită niscaiva bani. Prinsese în câteva rânduri peşte mult, aşa că ar fi avut cu ce să-i achite datoriile. Dar niciodată nu ajunsese mai departe decât până la uşa poştei. Niciodată nu izbutise să-i trimită banii. Ce s-ar fi făcut dacă femeia ar fi refuzat să-i primească şi dacă i-ar fi trimis înapoi, căci era foarte mândră de felul ei. Şi ce frumoasă fusese… cu cincizeci de ani în urmă… o, da, foarte frumoasă!

Privirea lui Jakob devenise dintr-odată galeşă. Se înduioşase şi visa acum la primăverile, la zilele tinereţii sale. Rachiul te încălzeşte, în schimb un mare succes tace să-ţi înflorească tot sufletul în scara aceasta, Jakob avea nevoie de cineva căruia să i se poată destăinui şi mai ales de cineva căruia să-i facă un bine.

— Dar tu, Kaneles? Când te însori?

Lucrurile nu erau chiar aşa de simple. Kaneles îşi dădu şapca pe ceată şi începu a râde. Avea şi el câte ceva de destăinuit unui vechi prieten. Mai întâi de toate, era vorba de gospodăria pe care voia s-o pună pe roate, înainte de a-şi aduce o femeie în casă. Atât casa de locuit cât şi celelalte acareturi trebuiau rostuite… casa voia s-o vopsească în galben, iară grajdul în roşu. Dar de unde sa ia bani? Anul acesta mai câştigase câte ceva, avea însă şi o seamă de datorii. La drept vorbind, nu era deloc uşor.

Atunci Jakob îl întrebă dacă primeşte ca să-i împrumute o suta de daleri.

Kaneles clătină din cap.

— Nu-mi dai voie să-ţi împrumut banii ăştia?

Din nou, Kaneles clătină din cap. Nu voia să ceară bani atâta vreme cât nu avea neapărată nevoie. Sprâncenele sale începuseră sa se încrunte şi părea supărat.

Atunci Jakob izbi cu pumnul în masă cu atâta putere încât săriră ceştile din loc.

— La naiba, ce fel de om eşti? Ce, crezi că nu sunt îndeajuns de bogat ca să-ţi cumpăr toată gospodărioara ta împuţită şi sa-ţi mai dau şi o sută de daleri pe deasupra? Hai? Ce, mă crezi un coate-goale? Un biet pârlit? Hai? Ai tu, ca mine, cinci vase complet echipate? Câţi bani ai tu cu totul? Eşti un nepricopsit? He! Văd eu că în seara asta nu-i chip să mă descotorosesc de niciun øre.

Şi tot aşa se dondăniră încă un timp, pufăind din trabuce fără a se uita unul la altul. Dar dintr-odată Jakob se întoarse cu faţa către Kaneles. Avea privirea luminată. Hotărât lucru, în seara asta nu izbutea să se supere! He, he! Îşi pusese în gând să fie ca un părinte pentru Kaneles, să-l ajute să iasă din încurcăturile sale, aşa încât să se poată căsători, să-şi zugrăvească gospodăria şi să-şi cultive pământul. De rândul acesta s-a exprimat însă mai cu băgare de seamă… căci îşi dădea seama că altfel risca să primească un pumn drept în faţă… îl întrebă deci cu delicateţe dacă nu va avea cumva un loc şi pentru dânsul, când va sosi timpul să nu mai fie în putere să colinde mările, o odăiţă undeva lângă, podul casei, sau ceva asemănător, cât o cabană, i-ar fi de ajuns, he, he!

— Ba da… răspunde Kaneles. Cum nu? Treaba asta s-ar putea desigur aranja.

— Şi cum rămâne în cazul ăsta cu chiria?

— Nu-mi vei plăti nicio chirie. Să nu mai vorbim de asta! Om vedea noi atunci!

Dar Jakob a vrut neapărat să lămurească lucrurile pe dată. Voia să plătească chiria chiar acum, până nu va uita. Cine ştie dacă o mai avea parale atunci? Ce-ai plătit e bun plătit, sunt bani economisiţi, puşi deoparte, şi astfel va li sigur că nu va rămâne pe drumuri, fără locuinţă:

— Ţine cinci sute de coroane şi dacă nu vrei să-i primeşti, atunci să ştii că eşti un idiot… asta s-o ştii de la mine!

Scosese banii la iveală… Kaneles se uita la ei şi se gândea la gospodăria sa şi la bătrânul său tată cu părul cărunt. O altă viaţă pentru Gomon! A primit banii şi i-a îndesat în buzunarul de la piept. Ah, Jakob… ce mai om şi Jakob! Kaneles pornise cu gândul să petreacă în seara aceasta, dar acum îi era totuna; se iviseră zorile unor vremuri noi pentru dânsul.

În timp ce şedeau aşa, iată că intră deodată o ceată de pescari; sunt căpitanii de pe cele patru vase pe care Jakob le cumpărase înainte de începerea pescuitului înlăuntrul fiordului.

— Iată-l pe regele nostru! făcu unul dintre ei. Tocmai după tine umblam, Jakob. Bei un pahar?

Jakob schiţă un zâmbet, clătinând din cap.

— Nu, mulţumesc. Jakob nu voia să bea nimic. Înţelegea bine ce urmăreau indivizii aceştia; iar când se aşezară la masă alături de el şi începură să-i îndruge vrute şi nevrute, zâmbetul acela abia schiţat îi apăru din nou pe faţă. Ce, îşi închipuiau oare că nu pătrunsese gândurile lor?

Voiau mai întâi să-l îmbete, pentru ca pe urmă să-l facă să le vândă pe nimica toată vasele cumpărate tot de la ei. Dar Jakob nu-i chiar atât de prost pe cât îl socotiţi voi, oameni buni. Mă rog, n-aveţi decât să încercaţi, veţi vedea!

Cât ai clipi din ochi, oamenii trecură la chestiune. Îl întrebară dacă nu socoteşte că ar fi mai bine să-şi răscumpere vasele şi uneltele cu pricina, căci tocmeala aceea fusese curată prostie. Nu s-ar putea să stea de vorbă chiar acuma?

Vai de mine, cum nu?… De vorbit, puteau, fireşte, să vorbească!

Cât despre preţ… Preţul să rămână tot acela pe care îl primiseră dânşii, nu-i aşa?

Da, tot aşa gândea şi Jakob. Deci, în privinţa preţului erau înţeleşi.

Dar acum se punea problema banilor. Le trebuia o păsuire deocamdată. Puţinul pe care-l căpătaseră de la dânsul îl expediaseră acasă. Jakob începu din nou să zâmbească. Vulpoii ăştia erau, fără îndoială, mai dinainte înţeleşi. Dar Jakob nu se arăta potrivnic păsuirii acesteia. O păsuire… fireşte că putea să le dea o păsuire în privinţa plăţilor.

Ştia prea bine că n-are să vadă niciodată, niciun bănuţ de la ei. Făcu un gest cu mâna. Era el oare un om atotputernic ori nu era? Angrosistul n-ar fi făcut niciodată un lucru ca acesta, dar aici era vorba de Jakob şi nu de angrosist.

Pe înserat, când porni spre casă, Jakob era, ca şi mai înainte, pe deplin treaz. Era lună nouă, pe stânci se vedeau o sumedenie de coşuri pline de peşte.

Jakob beat? Nu nici vorbă; trecuse doar prin anumite emoţii. Avuţiile sale începuseră să cam scadă. Ei şi? Patru vase mai puţin, ce-are a face? Nu rămânea oare cu „Sjøblomsten“ şi n-avea încă destul bănet la chimir? Patru vase dăruite, o odaie închiriată la Gomon şi plătită dinainte, o mică avere dăruită „Misiunii”; aşa-i când eşti om cu vază. „O, tu sfântă Fecioară… o, tu!“

XXIX

Acum veni furtuna.

Ca de obicei, mulţimea de vase se afla în larg în dreptul bancurilor; năvoadele şi undiţele se întindeau deasupra mării bătute de valuri molcome; se lăsase o negură rece.

— E peşte berechet astăzi, strigă Per Suzansa celor de pe „Kobben“. Kristaver era şi el de aceeaşi părere… năvoadele erau pline de cod, şi ar fi prins cel puţin câte o mie de fiecare vas, dacă lucrurile s-ar fi urmat tot astfel.

— Aerul e cam liniştit, se auzi strigând un pescar din Nordland, care privea roată în jur. Este pe mare un anumit fel de linişte, care îl face pe pescar să devină atent, iar când se întâmplă ca vreun căpitan să facă o anumită mişcare cu capul, mişcarea aceasta se întinde de la un vas la altul. Dintr-odată, toţi căpitanii îşi îndreptară privirile către cer şi munţi.

Pe vreme de ceaţă, orice zgomot îţi dă de bănuit, iar acum ceaţa aceea cu un miros acru se puse dintr-o data în mişcare trăgându-se către sud-vest, lucru care însemna furtună.

— Ia ascultaţi, nu auziţi un muget? Să ştiţi că o să primim o vizită! strigă un om din Nordland, trăgând din răsputeri de năvodul său ca să sfârşească mai repede cu lucrul, căci acum era mare zor să ajungă la uscat.

— Grăbiţi-vă! strigă Per Suzansa. Pescarii de pe toate vasele începură să-i dea zor şi trăgeau opintindu-se din răsputeri ca să isprăvească treaba mai repede. Cunoşteau mugetul acela care se preschimba cu încetul într-un bubuit; o apăsare şi o spaimă se răspândea pe întinsul apelor, milă de milă. „Daţi-i zor să isprăvim mai repede, că vine furtuna!“

De rândul acesta însă, lucrurile s-au urmat cu atâta iuţeală, încât până să se dumirească oamenii, vasele s-au şi aflat prinse în mijlocul furtunii, săltând şi afundându-se pe o mare bântuită de uriaşe valuri înspumate.

Era cu neputinţă să mai tragă năvoadele pe punte, căci vasele s-ar fi îngreunat prea mult… „Repede, cuţitul! Tăiaţi parâmele!'“ Şirurile lungi de năvoade pline de peşte pieriră în valurile înspumate. Apoi înălţară repede o bucată de pânză… dar mai avea rost să încerce să se apropie de uscat? Vasele sunt împinse peste coamele valurilor uriaşe ce par ca nişte munţi în plină mişcare, velele se fac nevăzute în văi adânci, un nou talaz se revarsă până sus, peste vârful catargului, pentru ca în clipa următoare micul vas să se ridice din nou la lumina zilei. Oamenii de pe bord stau în bătaia talazurilor, scot întruna apa cu găleţile şi înţeleg cu toţii că ar fi curată nebunie să se îndrepte către uscat pe o asemenea furtună; singura lor scăpare este să iasă în larg, înfruntând valurile şi furtuna, ca să ajungă acolo unde va fi voia celui de sus.

Ieşiră în larg.

Dar vasele erau mult îngreunate de mulţimea peştelui prins; talazurile treceau peste şarpanta de lemn a pupei, aşa că zadarnic mai scoteau apa cu găleţile. O poruncă, un strigăt al căpitanului trece din gura în gură – trei oameni se aruncă asupra peştelui şi zvârlă povara în valurile înspumate, parcă ar aduce o jertfă mării, spre mântuirea vieţii lor.

Dar chiar şi acum, când fiecare avea destule griji cu propriul său vas, echipajele se observau unul pe altul şi căutau să rămână împreună. De pe

„Morilden” Per Suzansa observa pânzele cafenii ale lui „Kobben” cum se avântă în sus, proiectându-se pe crestele valurilor, iar apoi afundându-se într-o vale adâncă. Se va mai ridica oare? Da, iată-l… iată-l că se zăreşte din nou!

Se întunecase. Văzduhul era numai beznă şi vârtejuri. Uraganul arunca în înaltul cerului stropi de spumă ce se vedeau zburând ca nişte năluci albe. O sumedenie de vele se risipiseră peste întinsul mării, asemenea unor păsări biciuite de grindină, care zboară din ce în ce mai repede.

Încotro îi mâna furtuna? Nimeni n-ar fi putut spune. Când se vor putea oare întoarce? Nimeni nu putea şti. Poate că la noapte sau poate că mâine se vor izbi de o stâncă şi vasul va fi făcut ţăndări, sau poate că furtuna îi va duce departe, în larg, mânându-i aşa zile în şir; s-ar putea însă să li se scufunde vasul şi atunci… atunci s-a sfârşit cu ei.

Era întâia furtună pe care Kristaver o întâmpină la cârma lui „Kobben“. Vela ajunsese un petic zdrenţuit – mai mica nici nu putea să se mai facă, nu ajungea acuma nici până la jumătatea catargului – şi cu toate acestea tot era prea mare. Ar fi o glumă să spunem că se simţea bine; totuşi, avea în sfârşit prilejul să se afle într-o adevărată încercare; cum se va descurca oare vasul? Purta la piept un portofel doldora de bani şi avea răspunderea a patru vieţi; o nebăgare de seamă la mânuirea cârmei, un calcul greşit în aprecierea unui val, o jumătate de secundă doar, în care ochii săi să nu fi văzut totul ar fi fost îndeajuns pentru ca în clipa următoare vasul să se răstoarne cu chila în sus. Cu toate acestea, nu gândul acesta îl îngrijora, ci soarta vasului în sine. Eşuase trei ani la rând şi-i fusese cu neputinţă să afle pricina; era o taină pe care poate că o va dezlega acum. Şi omul acesta vânjos – care ţinea cârma în bătaia talazurilor înspumate, a vijeliei şi a beznei, cu tot cugetul său adunat în gândul de a stăpâni nava – simţea că nu este întru totul stăpân pe „Kobben” şi că din clipă în clipă s-ar putea ca vasul să-i joace un renghi. Uite, de pildă acum, valea aceea croită între două valuri… dacă pupa va fi proiectată în sus, în aşa tel încât să plutească o clipă prin văzduh, vântul o să apuce vasul şi o să-l răstoarne şi atunci s-a isprăvit cu dânşii… păzea, păzea! Iată acum o nouă nepotrivire între greement şi vas. A dracului de treabă! Scrâşnea din dinţi. Parcă s-ar li luptat pe viaţă şi pe moarte cu vasul.

Spre larg! Lars stătea lângă catarg manevrând terţarola, o treabă foarte importantă acum, când înaintau cu vântul din pupă. Gluga bine trasă peste urechi şi-o legase sub bărbie, să nu i-o zboare vântul. Nu-şi dezlipea ochii de la faţa tatălui sau. Fiecare poruncă, fiecare cuvânt al tatălui său putea să însemne viaţă ori moarte…

— Ia terţarola! strigă tatăl său.

— Ia terţarola! repetă toţi oamenii, şi Lars, agăţat de funie, execută ordinul; apoi îşi pironeşte din nou privirile asupra tatălui său, care stă în mijlocul furtunii, stropit de sus până jos de spuma mării, cu chipul încordat şi ochii în patru. Când valurile aruncă pupa în văzduh, căpitanul pare că se înalţă dintr-odată către cer. Apoi vasul pluteşte drept, călare pe spinarea valului – totul nu este decât o spumă alb-verzuie – şi pe vas se face din nou lumină. Apoi pupa se afundă iar şi tatăl lui Lars se afundă şi el odată cu pupa în adâncuri… Lars e cât pe aci să strige: „Să vii înapoi, tată!“ Dar iată-l că se iveşte din nou, stând la cârmă liniştit, gata să facă faţă unui nou

munte de apă şi să-i înalţe din nou în văzduh. Cârmaciul este din nou luat pe sus şi Lars are impresia că şi-ar fi recăpătat din nou tatăl după ce îl pierduse. Băiatul începuse să recite rugăciuni. Toate puterile puse în slujba binelui trebuiau în noaptea asta să-l ajute pe tatăl său. Se hotărâse ca – dacă vor mai apuca vreodată să pună piciorul pe uscat – să nu se mai depărteze niciodată de lângă tatăl său şi să nu i se mai împotrivească nicicând voiei sale.

Erau mereu mânaţi de furtună şi nimeni nu ştia încotro, de-a curmezişul Vestfjordului, către larg ori drept într-un perete de stâncă. Asta era la voia Domnului. Chiar dacă ar fi avut busolă la bord şi tot ar fi fost cu neputinţă să se orienteze, căci nu puteau să aprindă niciun chibrit pe furtuna asta…

Din când în când auzeau ţipete – şi nu erau ţipete de pasăre, ci de om. Erau strigătele oamenilor care se încleştaseră de vase răsturnate. N-aveau decât să strige! În noaptea asta fiecare trebuie să se descurce de unul singur şi cum o putea mai bine. Era o noapte a nenorocirilor! Cei ce încă mai navigau pe vasele lor ştiau că pretutindeni în jur, pe întinsul apelor, se aflau vase răsturnate; cei ce se ţineau agăţaţi de chila vaselor răsturnate strigau întruna… şi nu era nimeni să-i audă.

Înaintau întruna, mânaţi de furtună. Întunericul din jurul lor nu ar fi putut să sporească mai mult; în schimb, marea se putea înfuria încă şi mai tare. Norii nu se mai deosebeau de mare. Iată, de pildă, în partea aceea… parcă însuşi cerul ar fi acolo împodobit în spume albe şi cu toate acestea nu, nu este decât un val uriaş, căruia vântul vijelios îi sparge coama, iar spuma joacă în toate direcţiile ca nişte năluci albe… face-va oare faţă vasul talazului acestuia?A rezistat, dar se umpluse de atâta apă încât au fost nevoiţi s-o arunce în mare cu găleţile, muncind necontenit până la valul următor.

Deşi înaintau întruna, lui Lars îi făcea impresia că nu mai plutesc pe mare, ci printr-o lume a groazei, printre nişte balauri albi şi verzui, alcătuiţi din talazuri înspumate, care-i urmăresc într-un iureş. Urlau, repezindu-se asupra lor, se dezlănţuiau într-o nebunească horă a morţii, se aruncau asupra vasului din spate, din faţă, din toate părţile, se înălţau din adâncuri şi jucau în jurul lor cu chipuri spumegate, împresurându-i; erau pretutindeni prezente. Cu toate acestea, tatăl lui Lars stătea acolo sus, pe banchetă şi mai ţinea încă piept furtunii. Câtă vreme o să-i mai poată face faţă oare? Va fi lungă, noaptea aceasta.

Valurile se prăvăleau într-una peste Kristaver; adesea erau cât pe-aci să-l dea grămadă; cu toate acestea, omul începuse să fie mulţumit de navă, căci ţinea bine marea, înfrunta cele mai înalte valuri; îi venea de fiecare rând să-l mângâie, aşa cum ai mângâia un cal bun. Îi venea să-i strige: „Bravo, „Kobben”!

Avea oare să sporească furtuna? Parcă s-ar fi rupt băierile cerului şi ar fi curs printre crăpăturile sale un torent de foc şi de pucioasă. Fulgere prelungi de culoare gălbuie aruncau dâre ciudate de lumină, ca nişte flăcări, peste marea în clocote. Când se săltau pe coama unui val, parcă erau zvârliţi în sus, cu o iuţeală ameţitoare – şi nu lipsea mult ca vasul să se ridice cu totul de pe apă şi să înceapă a zbura prin tăriile văzduhului. În asemenea clipe, chila părea că îşi pierduse contactul cu marea, vasul că şi-

ar fi pierdut reazimul său. Într-o clipă ca asta s-a întâmplat că vasul s-a cufundat cu prora drept între două valuri… şi a naufragiat. Valurile trecură peste el – şi de rândul acesta fu întors cu chila în sus. În clipa prăvălirii s-a auzit un singur strigăt pornit din piepturile celor cinci bărbaţi care căzuseră în marea înspumată. Furtuna şi marea înghiţiseră vasul… şi cu asta totul trebuia să ia sfârşit.

Şi cu toate acestea, n-a fost aşa; doi oameni se prinseseră de parâmele care leagă catargul, iar talazurile, împingând epava răsturnată înainte, scot la iveală alţi doi, ce se aflaseră dedesubt; într-o clipă, oamenii se agaţă de ruful aflat de partea cealaltă. Dar unde-i al cincilea?

Fără să-şi dea seama de ceea ce se întâmplă, aproape leşinaţi, oamenii sunt zvârliţi sus, pe chilă. Au înghiţit apă şi au primit în cap izbiturile valurilor, şi-au pierdut mănuşile şi glugile; cu toate acestea, şed acum călare pe chilă, încleştaţi cu înverşunare, ca să nu fie din nou măturaţi de valuri.

Kristaver simte că Lars e acolo şi cu toate acestea nu-şi poate înăbuşi strigătul:

— Lars, eşti pe-acolo?

— Da, tată.

— Ţine-te bine.

— Da, tată.

Lipsea încă un om şi iată ca acum o cizmă se arată lângă bordul vasului. Kristaver izbuteşte sa apuce de ea, dar este cât pe-aci să cadă în apă. Cel pe care-l trage în sus este Kaneles Gomon. Omul nu mişcă, pesemne că s-a izbit cu capul de copastia vasului şi şi-a pierdut cunoştinţa. Nu pare să fie în stare să se ţină singur încleştat, dar Kristaver nu se gândeşte să-i dea drumul. Acum e nevoit să se ţină de chilă cu o singură mână, cu toate că ceilalţi abia se pot ţine cu două.

Un vas răsturnat pe mare prin părţile Lofotelor e o întâmplare foarte obişnuită şi oamenii ştiu aceasta. Furtuna îi mână întruna înainte, când săltându-i în sus, pe creste de valuri, când prăvălindu-i în adâncuri. E o întâmplare foarte obişnuită să te prăpădeşti pe o noapte ca asta şi oamenilor le este limpede şi aceasta. Dar ei luptă, se încleştează – pentru că fiecare clipă este o clipă câştigată – şi strigă cu deznădejde după ajutor, implorând cu toţii într-un glas!

— Doamne, Dumnezeule, ajută-ne, fie-ţi milă de noi!

Fiecare val care venea înspumegat spre dânşii putea să le aducă moartea; instinctiv îşi plecau capul şi trunchiul în direcţia lui spre a face mai uşor faţă izbiturii. Începură din nou să strige, cu toate că ştiau că n-au sorţi de scăpare, strigau într-o spaimă mai puternică decât luminile minţii, strigau ca fiarele înjunghiate; izbuteau uneori pentru o clipă să acopere mugetul furtunii, dar nimeni nu le răspundea.

Încă se mai ţineau de vasul răsturnat. Se revărsau necontenit peste ei mase de apă; pe întuneric erau aruncaţi încoace şi încolo. Deodată, Kristaver îşi dădu seama că mişcările vasului s-ar mai domoli dacă ar izbuti să taie şarturile dintr-un bord, în aşa fel încât catargul să se ridice, ajungând să plutească la faţa apei. Strigă deci către Henrik Rabben, făcându-i semn spre Kaneles Gomon:

— Ţine-l! Henrik îl apucă cu o mână pe tovarăşul său aproape mort şi îl ţinu. Apucă-mă de picior şi ţine-mă bine! îi strigă Kristaver lui Arnt Åsan. Acesta îşi dete de îndată drumul cu o mână, apucând de piciorul căpitanului. Atunci Kristaver îşi trase cuţitul din teacă şi se lăsă să lunece de-a lungul fundului vasului. Ajunsese cu capul într-un val şi l-auzea pe Lars strigând: „Bagă de seamă, tată!“ După câteva clipe era din nou sus, pe chilă, ţinând cuţitul în dinţi; şarturile fuseseră tăiate şi în clipa următoare catargul se ridică din adâncurile apei la suprafaţă.

De rândul acesta însă, Kristaver săvârşise o mare greşeală. Tăiase sarturile sub vânt, iar catargul se ridicase în vânt şi se repezise numaidecât cu toată iuţeala înspre vas… dacă se întâmpla să nimerească pe vreunul, însemna moarte sigură. Cu o singură lovitură putea să-i zvârle pe toţi în mare. Dar nu s-a întâmplat aşa; catargul s-a mulţumit doar să atingă trupul vasului – se auzi o bubuitură puternică. Apoi se trase înapoi, ca pentru a-şi aduna noi puteri, spre a se întoarce cu un nou val.

— Mai ține-mă o dată! strigă Kristaver, avântându-se din nou cu capul în valuri şi tăind sarturile de partea cealaltă. Acum catargul rămăsese de capul lui. Se izbi încă o dată de epava vasului, fără a lovi pe cineva, se retrase din nou şi porni ca săgeata printre valuri, cu un capăt deasupra apei, pierzându-se în furtună. Kristaver ăl vedea pentru ultima dată.

Acum mişcările epavei se mai domoliseră. Cei patru oameni şedeau călare pe chilă iar al cincilea se afla între ei. Abia acum băgară de seamă că sunt uzi leoarcă. Începuseră să le clănţănească dinţii de frig şi erau orbiţi de împroşcăturile valurilor, încât abia puteau să se zărească unul pe altul.

XXX

După ce plutiseră aşa nu mai ştiau nici ei câtă vreme, li se păru dintr-odată că aud strigăte prin beznă. Au răspuns strigând după ajutor – şi în lumina gălbuie a fulgerelor au zărit, în valurile ce se năpusteau în iureş asupra lor, ceva care nu putea sa fie un vas răsturnat; se vedea o rămăşiţă de pânză de corabie, care ţâşnea înspre ei. Au strigat din nou, cerând ajutor, în văpaia gălbuie a unui fulger mai puternic, zăriră trecând ca vântul pe lângă dânşii vasul lui Per Suzansa. Fără îndoială că venise să-i salveze; îl văzuseră stând la cârmă şi trecând pe lângă ei la numai câteva braţe depărtare, îi privise ţintă şi strigase ceva, dar înţelegeam limpede că pe asemenea furtună era mare primejdie ca vasul său să se sfărâme, izbindu-se de al lor – şi îşi dădeau seama că de aceea a trebuit să treacă mai departe. Silit cum era să-şi lase tovarăşii pradă înecului, a întors capul către ei şi a scos un strigăt odată cu toţi ceilalţi oameni din echipajul său… parcă şi-ar fi cerut iertare pentru că trebuia înainte de orice să se salveze pe sine şi pe ai săi. Cei ce şedeau călare pe chila vasului naufragiat au înţeles situaţia şi au răspuns cu un strigăt sfâşietor şi plin de jale. După câteva clipe, Per Suzansa şi cu oamenii săi pieriseră în furtună şi beznă.

Atunci se încleştară din nou cu putere de chilă, ca de ultima lor nădejde de scăpare. Kaneles Gomon zăcea tot fără cunoştinţă. Kristaver îl mai ţinea, dar se întreba cât va mai avea putere să-l ţină. Ceilalţi pescari aveau câte două mâini ca să se ţină încleştaţi când se năpusteau valurile peste ei, dar Kristaver n-avea decât una şi Kaneles era greu; să-i dea drumul? Nu… dar atunci – să cada el însuşi pradă valurilor *t*

Şi deodată strigă în urechea omului:

— Kaneles!… Trezeşte-te! Cată să te ţii singur! Eu nu te mai pot ţine!

Kaneles, puternicul şi mlădiosul Kaneles, nu-şi venise în simţiri, şi nu putea să mişte niciun deget, iar Kristaver simţea că îl părăsesc puterile; acum vede venind spre ei un val uriaş, căruia, sigur, n-o să-i mai poată rezista dacă va trebui să se ţină atât pe dânsul cât şi pe celălalt… Dumnezeu să-i ierte păcatul acesta, dar trebuie să-i dea drumul tovarăşului său!

Valul îl izbeşte, Kristaver se apleacă în direcţia lui şi după ce acesta trece, rămâne tot pe chilă, ţinându-l încă pe Kaneles.

Are o vedenie: i se înfăţişează bătrânul său tată orb, care se află în gospodărioara din creierii munţilor. Mâna sa vânjoasă încă îl mai ţine strâns pe băiat; mai bine să-i măture pe amândoi o dată. Valurile clocotesc sub epavă. Naufragiaţii sunt sus, la înălţime mare, pentru că vasul este plin de aer.

Ar fi fost bine dacă făcea o gaură cu cuţitul, ca să poată ieşi aerul, însă nu putea, căci n-avea nicio mână slobodă şi simţea acum că nu-l mai poate ţine pe Kaneles.

Aceleaşi straturi de nori întunecaţi şi fumegânzi stăteau spânzuraţi de bolta cerului, aceleaşi fulgere brăzdau văzduhul pe deasupra apelor. Dar parcă s-ar fi auzit strigând cineva. Iar se vede o velă. Vine drept către ei. Oamenii strigă din nou şi în licărirea gălbuie a fulgerelor recunosc vasul „Sjøblomsten“, care trece foarte aproape de ei. Jakob e la cârmă şi vede ceea ce văzuse şi Per Suzansa… cu neputinţă să tragă lângă ei şi să-i ajute.

Iar când zboară mai departe e urmărit de un strigăt plin de fiori de moarte… lăsa-i-va oare şi dânsul în voia sorţii?

Jakob însă nici nu se gândea să-i părăsească. Nu era în firea lui Lanaiba cel şchiop să-şi lase prietenii la nevoie. Atât el cât şi „Sjøblomsten” petrecuseră multe nopţi de iarnă pe mare, se cunoşteau bine, puteau să cuteze ceea ce nimeni altul n-ar fi cutezat. Jakob urlă un ordin, care trecu din gură în gură şi izbutiră să se pună în pană[28]. „Sjøblomsten” aflându-se acum cu etrava aproape perpendicular pe munţii înspumaţi de apă, ţâşni înainte, de parcă ar fi vrut să le taie drumul. Era nebunie curată pe o astfel de vreme, dar mai exista ceva ce nu trebuie uitat: Jakob era cel care ţinea cârma.

Nu era încă pe deplin lămurit asupra manevrei pe care urma s-o facă; nu voia decât să dea o bătălie cu scopul de a se menţine la nivelul vasului naufragiat, nu voia să plece de lângă tovarăşii în deznădejde. Vasul se umpluse de apă din pricina valurilor ce se revărsau peste bord, iar oamenii scoteau întruna apa cu găleţile. Apoi întoarseră din nou cu prora în vânt, căci Jakob îşi făcuse socoteala că între timp epava trebuie să se fi deplasat sub vânt. Ţinti la noroc, profitând de lumina gălbuie a unui fulger… zărise o dâră pe o culme de val. Iată-i, acolo sunt.

„Sjoblomsten” coboară înspre ei; Jakob le aude strigătele; pesemne că l-au văzut şi au prins din nou curaj. Întoarce din nou, apropiindu-se de ei şi le aruncă… nu o parâmă, ci câteva vorbe…

— Nu vă lăsaţi! Aşteptaţi puţin!

Îmbărbătarea aceasta, venită clin partea unui om care naviga încă nevătămat, era aproape ca o salvare. Ea le dădu puterea de a mai rezista un timp. Jakob se depărta din nou prin furtună şi întuneric, dar îi rugase să aştepte şi să nu se lase.

„Sjøblomsten“ se afla din nou în vânt, pentru a se încorda ca să se îndrepte încă o dată înspre epavă. Vasul era din nou ameninţat să se umple de apă. Oamenii o scoteau neîncetat, iar Jakob întorcea pas cu pas pentru a ajunge cu prora în vânt. Nimeni altul n-ar fi fost în stare de o asemenea manevră pe o vreme ca asta. Şi încă o dată întoarse în vânt şi începu să se îndrepte către epava care între timp trebuia să se fi deplasat sub vânt.

— Fiţi cu ochii în patru, după ei! strigă el, iar oamenii repetară:

— Fiţi cu ochii în patru, după ei!

„Sjøblomsten“ înghiţi din nou valuri; greementul şi velele se văitau sub apăsarea furtunii. Acolo… pe o creastă de val, la licărirea unui fulger… nu sunt oare acolo…? Nu… nu sunt, s-au făcut din nou nevăzuţi.

Omul aflat la bompres făcu un semn cu mănuşa.

— Acolo! strigă el, arătând cu mâna.

— Acolo! repetară ceilalţi, arătând în aceeaşi direcţie.

Atunci Jakob bătu cu piciorul în banchetă şi rosti: „La naiba!“ căci acum era hotărât să sfârşească odată cu treaba asta. Se avântă drept către dâra cea neagră, care se sălta pe un val în depărtare. Acum ştia ce are de făcut.

— Doi oameni de fiecare parte şi trageţi-i la bord! urlă el.

— Doi oameni de fiecare parte şi trageţi-i la bord! repetară ceilalţi, aşezându-se în locurile poruncite de căpitan.

[28] În pană – orientarea velelor astfel ca vasul să rămână imobil.

Era un ordin lipsit de noimă, dar pe mare n-ai încotro, trebuie să asculţi. Al cincilea om rămăsese la bompres, pentru a arăta căpitanului direcţia.

În clipele acelea, Jakob nu se mai gândea la riscuri. Ştia că erau nouăzeci şi nouă de şanse din o sută ca să-şi piardă cârma şi în cazul acesta erau şi ei pierduţi, dar n-avea timp să se gândească la de-alde astea. Iată acum vasul răsturnat cum se ridică din nou pe creasta unui val şi iată-l pe Jakob însuşi cum vine în zbor purtat de un val uriaş.

— Păzea!

— Păzea! repetară ceilalţi.

În clipa următoare, „Sjøblomsten” călăreşte pe un val, în furtuna cumplită.

— Apucaţi-i!

„Sjøblomsten“ tremură din tot trupul în clipa când ajunge în dreptul chilei vasului naufragiat. Oamenii din ambele părţi apucă fiecare câte un om şi-l trage la bord. Totul se petrece în câteva clipe; apoi vasul zboară mai departe prin întuneric, pe marea bântuită de furtună.

Primul lucru pe care îl constată Jakob a fost că nu i se rupsese cârma; „Sjøblomsten” îl ascultase ca de obicei – iar a doua constatare a fost că fuseseră salvaţi de pe epavă patru oameni. Îi auzea strigând:

— O, Doamne, Dumnezeule!

Şi după o vreme iar:

— O, Doamne, Dumnezeule!

Dar n-avea vreme acum să se ducă la ei şi să se înduioşeze de aceşti bieţi oameni. Navigaţia, furtuna, talazurile îi dădeau destul de furcă. Se mulţumi să întrebe:

— Sunt cu toţii în viaţă? Şi, ca întotdeauna pe mare, ceilalţi repetară strigătul căpitanului:

— Sunt cu toţii în viaţă?

— Da! se auzi răspunsul venind din cabina de lângă catarg.

— Da! se auzi corul celorlalţi.

Zburau acum din nou, căutând să scape de furtună; zburau prin întuneric, peste dealuri şi văi de apă, în mijlocul unei hore nebune de năluci albe care urlau, neostoit.

Navigau, mânaţi neîncetat – şi nimeni nu putea şti încotro.

În timpul nopţii, zăriră un far la proră. Jakob îşi zise ca trebuie să fie uscatul, dar nu putea şti care uscat, poate că nimeriseră departe, fie înspre miazănoapte, fie către miazăzi. Zburau poate înspre un loc primejdios, plin de stânci submarine, pe care nu-l cunoşteau. În fiece clipă se putea izbi de un colţ de stâncă ieşit din mare, sau de o stâncă submarină. Cu toate acestea erau nevoiţi să-şi urmeze calea, să navigheze întruna înainte, tot înainte.

Vântul schimbase, bătând acum dinspre miazănoapte; înaintau de-a lungul coastei. Se auzea larma valurilor ce se izbeau, spărgându-se de ţărmuri; în răstimpuri, se vedea câte un fulger brăzdând cerul şi luminând munţii înveşmântaţi în straie de nea. Pluteau, îndreptându-se înspre miazăzi, mereu către miazăzi. Din când în când, zăreau valurile cum fierb înspumegate în jurul stâncilor.

Încetul cu încetul, furtuna prinse a se mai domoli; atunci Jakob se hotărî să se îndrepte către punctul pe care-l dorea el.

Nici vorbă nu putea fi să acosteze. Velele au fost ridicate şi vasul navigă acum pe dibuite, înaintând în noaptea întunecoasă şi îndreptându-se din nou către Vestfjord. Mai era încă mult până la Lofote.

Cei patru naufragiaţi zăceau mai mult leşinaţi în cabina de lângă catarg. Ar fi trebuit să fie cinci. În sfârşit, va vedea el; se va ivi, oricum, posibilitatea să se intereseze de treaba asta când va avea mai mult răgaz. S-ar putea să le fie cam frig acolo, expuşi cum sunt valurilor ce-i stropesc întruna, dar de încălzit vor putea să se încălzească mai târziu.

XXXI

Naufragii dintre acestea se întâmpla în fiecare an pe la Lofote; se vorbeşte despre ele o zi sau două, apoi oamenii pornesc din nou în larg pe aceeaşi mare, pentru a pescui ca mai nainte.

În prăvălia negustorului erau o mulţime de oameni. Stăteau de vorbă, istorisind. La izbucnirea furtunii, unii porniseră spre uscat şi izbutiseră să debarce la timp. Alţii aveau bărci de salvare la bord, iar alţii ajunseseră la ţărm după ce plutiseră pe furtună o noapte întreagă.

Printre cei adunaţi acolo se afla şi un individ mic de stat, cu parul bălai, purtând o glugă de culoare gălbuie şi care vorbea mai tare decât ceilalţi. Lumea se uita mirată la dânsul. Rămăsese cu totul din întâmplare la uscat în timpul zilei care trecuse, iar vasul din al cărui echipaj făcea parte se scufundase cu tot ce se afla pe dânsul. Era limpede ca ziua că aşa îi fusese lui scris… încă nu-i sunase ceasul. Căile Domnului sunt nepătrunse!

Vremea este bună, însă cam rece; lumea s-a adunat pe stâncile de lângă ţărm să se uite după vasele care nu s-au întors încă. Inspectorul a trimis vapoarele în larg după vasele naufragiate. Un mare număr de vase, ţinând de porturi depărtate, se refugiaseră în noaptea trecută în portul din Lofote, iar acum îşi înalţă velele, reîntorcându-se acasă pe o vreme liniştită.

În timpul zilei, unul dintre vapoare întâlneşte un vas straniu, plutind în largul Vestjordului. Este un vas cu opt vâsle – şi cu toate că nu e pic de vânt, toate parâmele pânzelor sale sunt întinse. Vaporul trage lângă vas şi acum se constată că timonierul se află, mai mult mort decât viu, lângă cârmă, în timp ce ceilalţi trei oameni ai echipajului stau ţinându-se de banchetă cu mâna; sunt însă morţi, au degerat de tot. Apa care îi stropise neîncetat îngheţase în părul şi bărbile lor şi pe buzele lor. Ei însă şed şi privesc drept înainte, cu ochii holbaţi şi sticloşi.

Per Suzansa se salvase şi ajunsese la Hamarøy.

Greu îi mai venea să se reîntoarcă acum traversând Vestfjordul; nu ştia câţi camarazi de ai săi se vor fi dus la fund în noaptea trecută şi nu mai putea suporta obsesia gândului ce şi-l făcea despre Kristaver Myran şi tovarăşii săi.

În asfinţit, ajunse în port; luminile erau aprinse. Iată şi cabana, căminul lor din Lofote. Acum va fi loc berechet în cabană. Punând piciorul pe uscat şi urcând treptele lucioase, văzu prin apropiere nişte oameni; dar nu îndrăzni să-i întrebe nimic. Fiecare vas ce intră acum în port este un adevărat eveniment; drept aceea, este de îndată înconjurat de o ceată de curioşi, dar nimeni nu primeşte răspuns şi Per se duse drept la cabană.

Se opri în dreptul uşii. Să fi avut oare vreo vedenie? Căci înăuntru câţiva inşi dormeau în hamace.

Făcu ochi mari şi, adresându-se celor dinăuntru, exclama:

— Doamne, Isuse!

Mai mult nu a fost în stare să rostească, în jurul sobei atârnau haine ude, iar pe duşumea erau aruncate cizme ude leoarcă.

Oamenii ce se strânseseră afară intrară în cabană şi rămaseră înlemniţi, cu privirile ţintuite asupra celor ce dormeau. Ei înşişi fuseseră cât pe aci să se înece, erau uzi până la piele şi vlăguiţi; cu toate acestea,

priveliştea oamenilor de pe „Kobben” dormind în hamacele lor îi făcuse să uite cu totul starea în care se aflau ei înşişi.

Dar nu i-au numărat câţi sunt. În cele din urmă, Per spuse unuia dintre oamenii săi să-şi schimbe hainele la iuţeală şi să se ducă să le pregătească ceva mâncare caldă. Era probabil că oamenii aceştia ce dormeau în hamace nu luaseră nimic cald înainte de a se fi culcat.

În clipa în care se apucaseră să-şi scoată hainele ude de pe ei şi să-şi golească apa din cizme, Kristaver s-a trezit şi s-a ridicat într-un cot, frecându-se la ochi. Poate că era zăpăcit pe urma unui vis din care se trezise brusc. Atunci îl zări pe Per, care în noaptea trecută navigase mai departe, văzându-şi de drumul său şi lăsându-l pe chila pe care stătea cocoţat. Cei doi căpitani îşi încrucişară privirile o clipă.

Apoi Kristaver căscă, trecându-şi palma peste frunte.

— Ei, te-ai întors acasă? întrebă el pe un ton de toate zilele.

A trecut un timp până ce Per putea să răspundă:

— Da! Dar tu… după câte văd, te-ai întors şi tu.

— Ne-am întors de curând, răspunse Kristaver, tot frecându-se la ochi.

Per îşi făcu de lucru, îmbrăcându-se cu haine uscate. Nu îndrăznea să întrebe cum se salvaseră ceilalţi.

Deodată Kristaver îşi întinse picioarele afară din hamac şi, găsindu-şi saboţii, se duse până la sobă, luând de pe cuier o haină din care scoase un portofel gros.

— Tiii… să vezi că s-au stricat banii!

— Banii!

— Da, cred că s-au tăcut piftie.

Toţi oamenii îşi duseseră instinctiv mâinile la buzunarele de la piept. Portofelul de piele, când este strâns legat cu sfoară rezistentă, poate rămâne uscat foarte multă vreme, dar este cu totul altceva când ai petrecut o noapte întreagă în apele mării… aşa cum fusese cazul cu oamenii de pe „Kobben”.

Kristaver se apropie de masă şi aprinse lampa. Căpitanul – aşa era obiceiul – purta portofelul legat de gât cu o sfoară. În acest portofel se păstra tot câştigul vasului până la sfârşitul campaniei de pescuit şi abia atunci îşi primea fiecare partea ce i se cuvenea. De rândul acesta era vorba de mii şi mii de coroane, care poate că acum se stricaseră. Îi ieşiseră broboane de sudoare pe frunte şi-i tremurau degetele în timp ce dezlega sfoara cu care era legat portofelul ud leoarcă. Toate privirile erau îndreptate în direcţia aceea, dar oamenii tăceau, căci înţelegeau că e mai bine să nu-i adreseze niciun cuvânt.

Portofelul se înnegrise şi pe dinăuntru din pricina udăturii. Iată şi hârtiile. Mai înainte fuseseră roşii şi albastre, iar acum n-a mai rămas decât un fel de aluat alcătuit din hârtii lipite între ele.

— Hm! făcură ceilalţi.

Căpitanul nu are obiceiul să-şi arate banii – şi dacă se nimereşte să stea doi cârmaci în aceeaşi cabană, niciunul nu ştie precis cât a câştigat celălalt. Kristaver îşi încruntase sprâncenele, pentru că ceilalţi stăteau acolo şi căscau ochii la dânsul.

— Pune-i la uscat mai întâi, îl povăţui Per Suzansa.

Dar Kristaver nu-l luă în seamă şi începu să desfacă bancnotele una după alta. Era aproape ca şi când ar fi salvat o viaţă de om. În timpul acestei operaţii câteva din ele se găuriseră, iar altele se rupseseră. Îl durea de parcă i-ar fi rupt cineva carnea de pe dânsul. Banii! Ăştia sunt banii cu ajutorul cărora atât el cât şi oamenii din echipajul său urmau să-şi salveze căminele. Şi aşa era destul de rău pe urma pierderii vaselor şi a năvoadelor, căci băncile şi negustorii tot trebuiau să-şi primească banii ce li se cuveneau, Dar dacă s-au distrus şi banii o să ajungă la executare silită şi în cazul acesta atât el cât şi cei de-acasă vor rămâne fără acoperiş sub care să se poată adăposti.

Pe masă zăceau risipite mici bucăţele de bancnote rupte.

— Trebuie să le uscăm, zise Per Suzansa. Apoi se duse cu picioarele desculţe până la sobă şi, dând hainele la o parte, puse lemne pe foc.

— Hainele le putem usca şi mai târziu, zise el. Acum e vorba de bani… şi începu să întindă o sfoară în jurul sobei ca să pună pe ea banii la uscat.

Kristaver se uita la bancnotele lipite. Ţinea mâna pe masă. Îi venea să strângă toate hârtiile astea şi să le arunce afară.

— Haideţi odată! zise Per. Ceilalţi începură atunci să-l ajute.

Bancnotele au fost puse cu mare băgare de seamă pe sfoară şi înşirate, aşa cum se aflau, unele bucată cu bucată, iar altele mai multe la un loc, lipite; semănau cu nişte scutece mici de tot.

În timp ce stătea şi privea aşa, parcă un diavol l-ar fi îndemnat pe Kristaver să râdă. Era un râs straniu; şi începu să spună că sunt multe lucruri ciudate pe lumea aceasta care pot fi puse la uscat… iată, în cazul de faţă de pildă, bani!

Se plimba întruna potrivind bancnotele, punând din nou lemne pe foc, întorcând banii cu partea mai udă către foc. I se strâmbase faţa de atâta zel, parcă ar fi dădăcit nişte copii de ţâţă. Până la urmă, banii se uscară. Fuseseră salvaţi. Pârâiau când îi netezea, dar asta nu însemna că nu sunt buni pentru plata datoriilor.

Când mâncarea a fost gata, cei ce dormeau în hamace fură treziţi.

În clipa în care se aşezară cu toţi la masă, lui Per Suzansa i se păru că lipseşte un om din echipaj – şi se uită la ceilalţi, dar îi venea greu să-i întrebe. Avea impresia că cei de pe „Kobben“ tăinuiau între ei o nenorocire. Se uită la Kristaver, care tocmai îşi ridicase ochii către dânsul… şi continuă să mănânce în tăcere.

Mâncară cu toţii cu multă poftă din peştele pregătit – şi nu se gândea decât să se întindă iarăşi în hamacele lor, ca să poată dormi mai departe. Abia către sfârşitul mesei, unul dintre oamenii lui Per Suzansa întrebă:

— Bine, dar… unde-i Kaneles Gomon?

Toţi se uitară în jurul lor, dar nimeni nu rosti o vorbă, până ce Kristaver răspunse:

— O, Kaneles… Kaneles, de bună seamă că nu s-a mai întors la uscat.

Se lăsase o linişte adâncă în cabană. Oamenii se priveau în tăcere. Nimeni n-a mai întrebat nimic, nimeni n-avea chef să se ridice de la masă. Isprăviseră de mâncat şi acum îşi plecară cu toţii frunţile, împreunându-şi mâinile pe sub masă. De obicei, nu prea erau zeloşi în privinţa rugăciunii, dar acum au rămas multă vreme în aceeaşi poziţie, nemişcaţi, cu ochii în pământ.

Kaneles Gomon, veselul Kaneles… era cu putinţă să zacă acum pe fundul Vestfjordului?

Ridicându-şi în cele din urmă privirile, rămaseră mai departe nemişcaţi, privind în gol. Până la urmă, Henrik Rabben rupse tăcerea:

— Are să fie greu pentru tată-său.

— Hm!

Chiar a doua zi, flota pescarilor ieşi din nou în larg, la bancurile de peşte, Câţiva însă au rămas la uscat, privind cum pleacă ceilalţi; aceştia erau cei care nu mai aveau cu ce pleca.

Aşa, de pildă, Kristaver, care se plimba printre stâncile de lângă ţărm, întovărăşit de oamenii săi şi nu mai ştia de ce să se apuce. Acum le era totuna, puteau foarte bine să ia vaporul şi să se întoarcă acasă… nu mai aveau ce căuta pe aici anul acesta.

Mai erau încă vase care nu se întorseseră în urma nopţii de furtună şi se aflau încă oameni ce stăteau pe stâncile cele mai înaintate, privind ţintă în largul mării.

Kristaver hotărâse să se ducă în timpul zilei cu barca până la prietenul său Edvin Hansen din Varanger. Când avea câte un necaz, se simţea întotdeauna uşurat dacă stătea de vorbă cu nordlandezul acesta vesel. În timp ce se afla în drum spre prietenul său, a aflat însă o ştire care l-a mâhnit nespus: Edvin Hansen se înecase cu vasul său – şi cu echipaj cu tot – în timpul furtunii. Oamenii văzuseră vasul umplându-se de apă şi ducându-se la fund.

În restul zilei, Kristaver umblă singur – şi când s-a întors în cabană, n-a mai scos niciun cuvânt.

Se gândea întruna la prietenul său Edvin Hansen, cel cu obrazul roşcovan şi spânatic. Avea un zâmbet frumos, ca de femeie, şi nu era deloc supărat de faptul că avea în grijă trei familii. Parcă l-auzea spunând: „E o fericire să ai un frate… E mai uşor pentru cel rămas în viaţă decât pentru cel mort să aibă grijă de văduvă”… „O parte dintre copii sunt nevoiţi să doarmă sub masa din bucătărie, dar încolo totul merge ca pe roate…”

Kristaver nu mai simţise niciodată o durere atât de mare. Începu să colinde printre stânci, ca şi când şi-ar fi căutat prietenul. Se duse cu barca până la alte stânci, intră în vorbă cu oameni, încercând să glumească, dar zadarnic. Apoi s-a dus până la extremitatea unui promontoriu, pentru ca să poată fi singur şi a stat acolo, cu ochii aţintiţi în largul mării, mestecând întruna la tutun.

Apoi, dintr-odată, începu să-i vină în minte, tot mai stăruitor, chipul lui Kaneles:

— Mi-ai dat drumul, Kristaver! Erai căpitan, dar în clipa cea din urmă te-ai mântuit pe tine însuţi… iar mie mi-ai dat drumul!

— Da, părea a spune Edvin Hansen… dar Kristaver nu ţi-a dat drumul decât abia în clipa când Jakob s-a apropiat de vasul care naufragiase. Nu era nicio altă ieşire, Kristaver făcuse tot ce omeneşte se,putea face…

— Dar dacă ar fi fost vorba de fiul său… dacă ar fi fost vorba de Lars? zice Kaneles începând să râdă.

Kristaver se scoală, ridică din umeri şi începe să umble, îşi păstrase mersul său elastic. Încotro să se îndrepte? Dacă ar fi putut acum să se ducă la Edvin Hansen, ar fi izbutit să îndepărteze umbra lui Kaneles, ar fi putut

să-şi regăsească cumpătul, dar aşa… ori încotro s-ar fi îndreptat… Kaneles îl însoţea.

În timp ce şedeau la masă în cabană, Jakob îşi făcu apariţia, şchiopătând ca de obicei.

Începu prin a le ura poftă bună, iar ceilalţi îl poftiră cu un mormăit să ia loc; apoi începu să vorbească despre preţul peştelui şi alte multe verzi şi uscate.

Până la urmă, începu să spună că erau unii care nu se puteau plânge de noroc. De pilda, Kristaver.

— Cine, eu?… zise Kristaver, fulgerându-l cu,privirea.

— Da, tu… ce, n-ai aflat că vasul tău a fost găsit de un vapor?

Tresăriră cu toţii, întorcându-se înspre dânsul; Kristaver uitase să mai mănânce şi se holba la el.

— Cred că glumeşti, nu-i aşa? făcu el în cele din urmă.

— Ba, de fel, vasul tău se află afară, în largul sundului. L-am văzut cu ochii mei. Un vapor din cele ce transportă sare de la Kristianssund l-a descoperit în apropiere de Bodø şi, dat fiind că mai purta încă numărul său, s-a lămurit cui aparţine. Da, ai noroc cu grămada, măi, omule!

— Zău ca meriţi o cinste pentru vorba asta, zise Per Suzansa.

Se simţea şi el uşurat. Îl tot iscodea cu privirea pe Kristaver…

Încă nu se putuse hotărî să-l întrebe cine îi salvase; află însă de la alţii că omul acela fusese Jakob. Dar La naiba zis Şchiopul nu era omul care să se laude singur.

A fost o treabă foarte uşoară pentru Kristaver să dovedească autorităţilor că vasul era al său.

Iar când s-a urcat sus, pe stâncile de lângă ţărm şi şi-a văzut vasul plutind fără greement, plin de chiciură, i s-a părut că revede un vechi prieten.

— Tu eşti? făcu el, de parcă ar fi aşteptat ca vasul să-i răspundă mormăind şi el ceva.

Într-o zi s-a dus la negustor şi şi-a cumpărat catarg, pânze, parâme şi năvoade. Portofelul s-a mai subţiat. Bancnotele au pârâit când le-a desfăcut ca să plătească, dar cei de la tejghea le-au socotit destul de bune.

Când a fost să ridice catargul cel nou pe „Kobben”, l-a mutat cu patru ţoli mai înapoi, punând o bucată de lemn între dânsul şi ghiu.

În clipa în care se răsturnase vasul, îi trecuse prin minte ca într-o străfulgerare că acolo se află buba. Dezechilibrul între greement şi vas era pricinuit de faptul că acest catarg se afla prea în faţă. Aceasta era cauza toanelor lui „Kobben”; aceasta era pricina pentru care se răsturnase de trei ori – iar acum, Kristaver era hotărât să le arate tuturor că îl va face să plutească aşa cum trebuie, cal va face să-i dea deplină ascultare.

XXXII

Sosise primăvara.

În timpul nopţii mai dădea încă îngheţul, zăpada era încă mare, dar ziua soarele avea destulă putere; muşte mari, albăstrii începuseră să bâzâie şi să roiască, intrând şi ieşind din ochii sumedeniei de capete de peşti, care zăceau aruncate pretutindeni de-a lungul ţărmului. Mirosul de mare era mai puternic acum; era peste tot o duhoare de iarbă de mare şi de rămăşiţe de peşte putrezit; când vine primăvara, insulele Lofote au o mireasmă specifică.

A fost o zi mare a vieţii sale ziua în care Kristaver a putut din nou să se îndrepte pe „Kobben“ către bancurile de peşte.

Nu se putea naviga numai cu patru oameni pe un vas de tipul Stavaering – de aceea Kristaver se dusese la o fabrică de îngrăşăminte şi angajase un om de acolo. Omul se numea Elias Flata. Era un bătrân de vreo şaptezeci de ani, cu picioarele crăcănate, prea în vârstă pentru a mai fi pescar; ele aceea pleca în fiecare an în Lofote pentru a lucra la fabrică.

De obicei, se întorcea clin Lofote cu vreo şaptezeci, optzeci de coroane în buzunar.

— Am nevoie de un om zdravăn şi iute de mână, îi spusese Kristaver, ca să-i dea curaj, bătrânului. Şi nu cred să fie altul mai bun ca tine.

Chipul lui Elias Flata se luminase pe dată. Pe vremuri, fusese voinic şi chipeş, muncise cât şapte, dar acum… cu vârsta… Se scărpină după ceafă şi zise:

— Nu… hi, hi… Nu cred să fie aşa; sunt prea bătrân acum.

— Aş, de unde! răspunse Kristaver, nevrând să se dea bătut. Dacă vii cu noi, aşa cum eşti, deşi nu suntem decât cinci, vom munci cât şase sau chiar cât şapte.

Bătrânilor le face plăcere să fie lăudaţi de cei mai tineri, aşa că până la urmă s-a învoit.

Nu avea echipament; rămăseseră însă cizmele şi bluza lui Elezeus Hylla.

Acum „Kobben” porni din nou în larg, cu bătrânul care avea din nou prilejul să navigheze.

Elias nu era omul care să nu ştie să facă regulă în jurul său. Încă din prima zi era cât pe ce să-i tragă o palmă lui Arnt Åsan, văzându-l cât este de neîndemânatic. Înaintau, împinşi de o briză favorabilă, pe valurile mării. Li se înfăţişau din nou puzderie de vase pescăreşti; cerul se întunecase de mulţimea păsărilor… ha, ha, bătrânul privea în jurul său râzând – câte drumuri ca acesta nu făcuse el! Când a trebuit la întoarcere să navigheze împotriva vântului, se nimerise să stea alături de Lars, pe aceeaşi banchetă. Marinarul de şaptezeci de ani a vrut să se ia la întrecere cu băiatul de şaisprezece – şi amândoi vâsleau din răsputeri, nevrând niciunul să se lase mai prejos. Ce bine vâslea bătrânul!

— Acuma trebuie să-i dăm zor, fătul meu, zise el. O să vedem care dintre noi e mai puternic. Dă-i întruna înainte! O, ce bun pentru sănătate e vâslitul! Te lecuieşte de toate bolile!

Încă din prima seară îl pusese pe Lars să-i ticluiască o scrisoare către nevastă-sa. Voia să-i scrie că se tocmise din nou pe un vas. Acum femeile vor avea ce comenta.

Prin luna aprilie, pescuitul devine mai slab şi într-o bună zi – în timp ce se aflau pe deasupra bancurilor de peşte, pe o vreme cu soare şi cu vânt – mai mulţi pescari îşi ridicară privirile către un stol de păsări negre, care îşi luaseră zborul, îndreptându-se către apus.

— Iată, pleacă stoluri de cormorani! ziceau oamenii zâmbindu-şi unul altuia. Era un semn caracteristic: când păsările încep să se îndrepte către insulele Vaerøy şi Røst, înseamnă că s-a terminat cu pescuitul prin părţile acestea.

După câteva zile, pe o vreme frumoasă, cu soare, se porni un vânt cât se poate de favorabil pentru cei ce aveau de gând să se îndrepte către miazăzi. De îndată s-a zvonit printre pescarii aflaţi în dreptul bancurilor că unii dintre cei de prin părţile de miazăzi se pregătesc de întoarcere acasă şi că îşi montaseră la loc cabinele şi pregătiseră greementul.

În timp ce trăgeau năvoadele, unul dintre oameni striga:

— Ia uitaţi-vă, trece un stol de cormorani!

Manevra fu oprită şi năvoadele rămaseră în nemişcare, pe jumătate cufundate în apă; toată lumea privea la cele şase vase ale nordlandezilor, care traversau Vestfjordul cu vântul prielnic din pupă. Probabil că erau oameni de prin Helgeland, care porneau spre casă. Deci, primele păsări călătoare porneau către miazăzi. O nelinişte ciudată se întinsese deasupra bancurilor. Oamenii trăgeau grăbiţi de năvoade, voiau să ajungă mai repede la uscat, ca să poată porni şi ei spre casă, căci acum se terminase cu pescuitul din anul acesta.

Un pescar zărise un vas din Stavaering, cu rândunica sus, traversând Vestfjordul de unul singur, departe în urma celorlalte vase.

— Cine-o ti? se întrebau oamenii, privind miraţi.

— Pe legea mea că ăsta-i Andreas Ekra! strigă Jakob. Să vezi că o întinde şi anul ăsta de unul singur. Cei din miazăzi priviră o clipă pe urma tovarăşului lor, care le juca din nou un renghi. Al dracului Andreas!

Aveau zor mare. Năvoadele fură trase pe punţi, vâslele împinse în apă şi se porni o adevărată întrecere între sutele de vase, care toate voiau să ajungă cât mai repede la ţărm pentru a porni apoi spre casă.

Bătrânul Elias Flata se schimonosea, vâslind de zor. Dacă ar fi fost bolnav, acum ar fi scăpat desigur de boală – cu atâta râvnă vâslea.

Zorul a ţinut până noaptea târziu. Erau atâtea de făcut! A doua zi de dimineaţă cei mai mulţi erau gata de plecare.

Cabinele se aflau la locul lor, velele mari erau ridicate. Rămâneţi cu bine şi sa ne vedem sănătoşi la anul!

Nordlandezii şi sudlandezii îşi făceau semne de bun rămas, fluturând glugile şi apoi porneau în larg.

Peste cuprinsul stâncilor se aşternuse din nou liniştea, portul se golise de vase, pescăruşii se trăgeau spre uscat. Se roteau deasupra stâncilor, purtaţi de aripile lor albe, luminate în bătaia razelor de soare, iar apoi se lăsau pe apele golfului cufundându-se în căutarea hranei.

Asupra cabanelor se lăsase o linişte de început de veac, tocmai acolo unde până mai deunăzi era un furnicar de oameni. Ferestrele cenuşii se

holbau la uliţi, odăile erau pustii; podelele uitaseră să le mai spele în seara plecării; pe alocurea rămăsese câte un ibric afumat sau câte un ceaun negru, biete rămăşiţe. Avea să treacă aproape un an întreg până ce vor mai veni oaspeţi prin părţile astea.

Pe vârful unei stânci stă o fată, cu mâinile în şold şi privirea aţintită spre un vas anume. Vântul se joacă în părul ei, dar fata răsuflă din greu. Pesemne din pricină că rochia de pe ea i se făcuse cam strâmtă în ultima vreme.

Vede vasul ieşind în larg, vede întreaga flotilă pornind cu velele sus, depărtându-se grăbite. Peste tot numai vele, toate zorindu-se către ţărmuri depărtate.

XXXIII

Vestfjordul poate fi uneori atât de albastru, iar valurile sale se pot juca în soare şi în vânt atât de blând încât ai zice că-s nişte copii zburdalnici care se zbenguie şi strigă de bucurie. Iar vântul se întâmplă uneori să adie călduţ, măcar că nu suntem decât în aprilie şi zăpada e încă de un stat de om prin fiorduri şi prin văi.

Puzderia de pânze se răspândeşte care încotro trecând prin sunduri şi îndreptându-se, mai întâi spre nord-vest, către insulele Vesterål, trecând pe lângă Harstad şi Ibbestad şi mai departe, cu direcţia nord, de-a lungul coastei nesfârşit de lungi a Finnmarkului… Cei ce aveau drumul către răsărit, către uscat sau mai departe către miazăzi, înaintau pe o briză puternică, aşa cum se cade să fie când trebuie să te iei la întrecere.

Vasele celor din Stavaering se deosebeau de celelalte prin faptul că deasupra marilor vele pătrate mai aveau încă o velă, iar sus de tot, în vârful catargului, o flamură care fâlfâia în bătaia vântului.

Către apus – de-a lungul peretelui alb al coastei Lofotelor, care aluneca din ce în ce mai departe, pierzându-se în /zare, în bătaia razelor aurii de soare – se zăreau velele umflate de vânt, micşorându-se din ce în ce mai mult, în dreptul porturilor Blstad, Sørvågen şi Gloppen. Abia se mai zăreau, ca nişte puncte pierdute în zare sub bolta gălbuie a cerului, vibrând în lumină.

Pt cuprinsul Vestfjordului albăstriu zbura un stol de vele, vibrând parcă toate de dorul de casă. Un dor de primăvară şi de soare, de coaste înverzite şi de păduri ce se trezesc la viaţă, un dor de căsuţele mici, risipite pe promontorii sau prin fiorduri… hăt, departe, la sute de mile către miazăzi, se trezise dintr-odată în cugetele acestor oameni.

Cei ce se împrieteniseră, cei ce se înţelegeau bine între ei au încercat şi de rândul acesta să pornească împreună. Cu toate că Andreas Ekra o ştersese de unul singur înaintea celorlalţi, „Sjøblomsten” spinteca valurile numaidecât în urma lui „Kobben“, urmat de vasul lui Per Suzansa la numai câteva lungimi. Cei trei căpitani ai acestor vase priveau în răstimpuri înspre apus, parcă în căutarea vreunui bun prieten care ar fi pornit înaintea lor de la Stamsund.

N-au apucat însă să traverseze Vestfjordul, care ar fi fost drumul cel mai scurt pentru a ajunge pe lângă coaste… Ziua era atât de lungă şi de luminoasă, încât o luară pe un drum pieziş, înspre un pisc înzăpezit, colorat de razele de soare, care abia se zărea la orizont spre sud-est. Piscul se numea Landegode – şi urmau să străbată calea până acolo, vreo douăzeci de mile, până la lăsarea întunericului.

În faţa lor se zăreau vele, tot astfel şi îndărătul lor şi în toate părţile; pluteau toate lunecând deasupra unei câmpii întinse de valuri domoale şi albastre. Vasele cafenii cu pânzele umflate treceau peste valuri, lăsându-se purtate de coamele lor înspumate şi pline de lumină. Vasul nordlandez înainta atât de uşor, cu liniile sale graţioase şi velele late şi cafenii, încât ţi se părea că stă să se desprindă dintr-o clipă în alta de pe faţa apei, ca să-şi urmeze calea în zbor. Căpitanul ţinea cârma în direcţia vântului şi se împăca bine cu vântul şi cu valurile. Dintr-odată zăreşte în mijlocul îngrămădirii de vase pescăreşti, o navă de cabotaj masiv, cu pupa turtită;

gâfâia din greu şi înainta ca o precupeaţă la târg, încărcată de poveri… Stai un pic… uf! De mai bine de o sută de ani aceste vase de cabotaj au, cusut pe velele lor, un petic de pânză neagră în amintirea poetului nordlandez[29], încât până astăzi vasele de tipul acesta par a purta doliu. Ceva mai încolo se vede plutind un vas cu forme subţiri şi ascuţite; pare necăjit că nu se află în fruntea celorlalte; mai la adăpost de vânt înaintează o goeletă cu o sumedenie de vele mici, cenuşii şi triunghiulare prinse de catarge.

Vântul de miazănoapte prinse a bate mai cu putere; acum s-a putut vedea mai limpede cine e stăpân pe vasul lui. Furtuna şi hula le priesc unora, altora nu. Trebuie să se întâmple ceva cu totul deosebit ca un căpitan din Stavaering să înalţe vela mare când se afla în drum către miazăzi, căci vasul este greu şi dificil de manevrat după ce a stat atâta vreme în apă şi când în cală sunt atâtea butoaie pline cu ficat de peşte.

Căpitanul e la postul său, învârtind de eche, ce se află deasupra capului, cu faţa scăldată de lumina reflectată de oglinda mării. Astăzi e binedispus, căci a pornit din nou la drum lung; este în drum spre norocul care-l aşteaptă dincolo de norii aceia roşiatici pe care ochiul său îi zăreşte la orizont. Acum are vântul în pupă şi înaintează din plin. Iar vasul lui nu-i un vas oarecare, căci şi-a croit drum pe mări de-a lungul veacurilor şi a fost cândva o galeră şi încă şi astăzi timonierul unui asemenea vas nu este un pescar de rând, ci o căpetenie de oaste.

Valurile se înalţă din ce în ce mai mult în jurul prorei. Spume albe înconjură prora de ambele părţi; acum oamenii simt din nou înfiorarea aceea plăcută şi se privesc râzând. Kristaver zâmbeşte cu toată faţa. „Kobben“ pare cu totul altul. Are alt catarg, cu care se împacă mai bine. Trebuie o dată să i se facă şi lui pe plac. Va suporta toate velele pe care Kristaver va socoti de cuviinţă să i le înalţe. S-a închegat o prietenie între greement, coca vasului şi vele, parcă ar cânta împreună pe vânt şi pe furtună; căpitanul stă cu urechea atentă la acest cântec al vasului şi al catargului.

Pescăruşii fac acum calea întoarsă, după ce i-au însoţit până aici. „Drum bun şi să vă întoarceţi cu bine la anul! A… o.. a.. a..!“ Se întorc zburând deasupra apei verzi-albăstrii, către un perete de munţi albi care se ridică departe, din mare; e peretele muntos al Lofotelor, care a rămas la mare depărtare, cu piscurile sale acoperite de zăpadă şi înroşite de razele de soare sub bolta aurie a cerului.

Oamenii privesc înapoi. La revedere, la anul! Au trecut prin destule evenimente în anul acesta. La revedere, la anul!

Per Suzansa însă îşi întoarce capul de mai multe ori. De mai bine de cincizeci de ani pescuieşte prin meleagurile acestea. Acum s-a sfârşit. Nu se va mai întoarce niciodată pe aici.

Câştigurile pe care căpitanii le purtau în portofelele lor erau de altfel foarte diferite. Pescuitul fusese bogat, ba chiar neobişnuit de bogat, dar erau mulţi care îşi pierduseră uneltele, unii chiar de mai multe ori, încât până la urmă socoteala nu era chiar atât de bună. Chiar dacă se întorceau acasă cu ceva bani, erau destule găuri de astupat.

---

[29] E vorba de poetul Petter dass (1647-1707), autorul unui cunoscut poem realist despre viața pescarilor din Nordland.

Ei şi, ce are a face? Bine că erau în drum spre casă. Pescarii stau fiecare la locul său, se leagănă pe picioare şi se strâmbă din pricina stropilor de apă sărată care le intră în ochi. Privesc la verdele mării frământate, la valurile înspumate care se profilează în zarea însorită, înspre apus, sub bolta luminoasă a cerului. Acolo, în zare, se înalţă nişte nori tiviţi cu auriu, o adevărată ţară de basm – şi ţi se pare straniu că-ţi este dat să-ţi arunci privirea asupra unei lumi atât de fantastice. Vântul prinde a bate mai cu putere; de ambele părţi ale vasului e un zid de apă verzuie, care clocoteşte cu spume alburii. Ha, ha! Totul merge strună. Oamenii se uită clin nou unii la alţii. Asta nu mai e navigaţie obişnuită, ci o adevărată sărbătoare.

Către sud-est se înalţă din apele mării un petic de pământ, un ţărm cu un şir diafan de piscuri înălbite de omăt care cu încetul se colorează în roşu, sub un cer senin şi gălbui.

„Sjøblomsten” vine în dreptul lui „Kobben”, iar Jakob strigă celor de pe celălalt vas că vor sosi prea devreme acasă, căci cele douăzeci de mile cât mai au de făcut sunt o nimica toată, cu un vânt atât de prielnic. Dacă ceilalţi au plăcere, n-ar strica să schimbe puţin ruta: să se îndrepte mai către miazăzi, spre Kunna, căci rareori ai plăcerea să navighezi pe o vreme atât de frumoasă. Şi fiindcă Kristaver încuviinţează cu un zâmbet plin de căldură, „Sjøblømsten” îşi schimbă direcţia, urmat de celelalte vase. Dacă au norocul ca vremea aceasta frumoasă sa ţină, vor face tot drumul, lung de câteva sute de mile, în patru zile.

Lui Lanaiba zis Şchiopul îi era tare dor de casă de rândul acesta, nu doar fiindcă l-ar fi aşteptat cineva la ţărm, dar marea lui avuţie se micşorase simţitor în ultimele zile ale şederii sale la Lofote. O bună parte din averea aceasta o luase Kaneles cu dânsul, atunci când se înecase pe Vestfjord, iar multe alte bancnote i le luase angrosistul din port, căci Jakob se oferise să plătească datoriile mai multora dintre cei ce pieriseră pe furtună. Ei şi? Ce-i drept, nu prea e plăcut să ştii că ieri ai fost rege şi azi eşti un calic, dar se mângâia cu gândul că acum se întoarce acasă. Acasă? Da, bineînţeles, Jakob se ducea acasă, doar de aceea stătea el acolo, la bara cârmei. Toată faţa lui arsă de soare şi de vânt era numai un zâmbet luminos şi din când în când îngâna: „O, tu, sfântă fecioară… o… o!“

Înspre seară, trecură pe lângă farul de la Kunna.

A doua zi îşi urmară drumul, împinşi de acelaşi vânt prielnic.

Se vedeau o puzderie de pânze, care se înghesuiau trecând prin strâmtori, pentru ca apoi să se răsfire printre insule şi colţuri de stânci, până ce nu se mai vedea decât câte o flamură în vârful catargului şi un petic al velei de sus. Teşeau apoi din nou la loc deschis, în largul mării. Vasele nordlandezilor erau tot mai puţine, întorceau într-una la stânga, către coasta Helgelandului, spre casele lor… de acum intrau în apele de miazăzi.

Zilele deveneau din ce în ce mai luminoase, soarele mai cald. Vasele celor din Stavaering lunecau singure înspre miazăzi, de-a lungul coastelor plumburii. Valurile spumegânde se lovesc de nesfârşitul perete de munţi, care se înalţă spre cer. Limbile gheţarilor se topesc la căldura soarelui şi se prăbuşesc cu bubuituri în mare; de rândul acesta, totul este deschis şi luminos, valurile se reped asupra stâncilor, stoluri de pasări se leagănă, ciripind în bucuria împerecherii; în curând „doamna” se va îndrepta,

legănându-se către stânci, unde îşi va găsi un culcuş potrivit în care îşi va cloci ouăle la adăpostul vreunui bolovan. Piscurile înălbite de nea nu se mai zbuciumă în neguri; se spală în această revărsare de lumină, îmbrăcându-se în straie de purpură roşie în acest ceas al asfinţitului. Parcă înşişi uscatul şi marea se dichisesc în cinstea sosirii verii, cu zilele ei calde şi nesfârşit de lungi şi nopţile ei cu nori de purpură.

Într-o zi, vasele trec pe lângă un petic de pământ gol, fără zăpadă. Oile au ieşit la păşunat. Un iz de pământ reavăn gâdilă nările pescarilor, trezind în ei nădejdea unei primăveri frumoase, cu cântece de cuci şi de mierle pe dealuri şi pe acoperişuri. Acum cei din Åfjord îşi flutură glugile: „Să ne vedem sănătoşi la anul!“ Intră în fiordul lor. Sunt primii dintre cei din Stavaering, care au ajuns acasă.

Un om cu faţa arsă de soare şi de vânt, încălţat cu cizme grele, pătrunde într-o casă de acolo, de lângă ţărm, aducând cu sine un miros de năduşeală, de mare şi de catran. Bine-ai venit acasă! Şi n-apucă să se aşeze pe scaun, că a şi fost cuprins pe după gât de două braţe de copil.

Vasele care-şi continuă cursa spre miazăzi întâlnesc sus de tot, în slava cerului, un unghi zburător, care se îndreaptă spre miază noapte. Ga! ga! se aude pe sus. Fiecare cu gustul lui. Gâştei cenuşii i s-a făcut şi ei dor de casă, adică de ţărmurile pustii din miazănoapte, de lângă Oceanul îngheţat.

XXXIV

Anul acesta, zăpada din interiorul fiordului se topise de timpuriu. Oamenii începuseră să-şi grăpeze ogoarele, iar de-a lungul golfului se plimbau femei cu mâna dusă streaşină la ochi, privind în lungul fiordului după niscaiva vele.

Din cauza promontoriului din dreptul muntelui Blåheia, nu se putea vedea însă la depărtare şi copiii au fost trimişi sus, pe vârful stâncilor, căci de-acolo se vedea până departe, în largul mării albastre.

Nimeni nu primise vreo veste, nimeni nu ştia ceva precis, era însă tocmai vremea când se puteau aştepta la întoarcerea celor plecaţi în Lofote. O femeie spunea, frecându-şi nasul: „Să ştiţi că Ola soseşte curând, căci prea tare mă mănâncă nasul”. Alta visase că au sosit, iar o a treia avea presimţirea că sunt pe drum. Din prevedere, începuseră cu spălatul şi cu dereticatul prin căsuţele lor. Ramuri de ienupăr fuseseră tocate şi risipite pe jos, iar peste paturi aşternuseră ţoale albe, curate. Şi-apoi, nu strică să se mai gătească puţin şi ele, căci de mult nu mai făcuseră aceasta.

Până şi Anne-Martha, nevasta lui Andreas Ekra, îşi lăsase războiul şi-şi ridicase poalele rochiei, apucându-se de curăţenie generală, cu toate că spusese că-i va pregăti lui Andreas un pat în grajd la sosirea sa, pentru că iarna întreagă nu-i trimisese măcar un răvaş cât de mic din Lofote. Soarele strălucea cu putere, graurii şi coţofenele cântau în preajma casei, clădindu-şi cuiburile – şi toate acestea sunt molipsitoare. Anne-Martha ştergea praful prin casă, zicându-şi în sinea ei că dacă ţi-a dat Dumnezeu minte, trebuie să te foloseşti de ea; nu credea că Andreas o dusese prea bine şi că-i fusese prea cald în iarna aceasta. Şi când casa a fost bine dereticată, şi paturile frumos făcute, se duse, la fel ca celelalte femei, să privească la malul fiordului, în aşteptare.

În căsuţa spoită cu roşu, frumoasa Berit Hylla umbla de zor, măturând pe afară şi pe dinăuntru; niciodată nu avusese atâta treabă ca acuma. Elezeus se întorsese astă-iarnă acasă într-un sicriu – şi acum îşi dormea somnul de veci la cimitir. De aici înainte nu o va mai bate niciodată. Iată că acum, când femeile celelalte făceau curat şi dereticau prin casele lor în aşteptarea bărbaţilor, s-a apucat şi ea să facă la fel, aproape fără ca să-şi dea seama. Când totul a fost în ordine prin curte şi prin casă, se apucă să-şi spele şi copiii; îi îmbrăcă apoi în haine de sărbătoare şi, aşezându-se o clipă, le povesti câte ceva despre tatăl lor.

Ea nu avea pe nimeni de aşteptat – şi cu toate acestea, când îi văzu pe copiii vecinelor trecând în fugă prin faţa casei sale, a înţeles că începuseră să se zărească vele pe undeva, departe, în largul mării şi, fără să-şi dea seama, începu să se dichisească. Se spălă şi după aceea se opri în mijlocul odăii scăldate de soare şi-şi despleti părul roşcat şi des, care licărea ca aurul. Apoi şi-l împleti la loc, făcându-şi un coc la ceafă, îşi puse pe ea o cămaşă curată şi un jupon roşu şi pe deasupra o rochie albastră ţesută în casă. Acum se aşezase la geam, privind ţintă după velele vaselor, cu prâslea în braţe.

Hăt, departe, pe o culme de munte, era o căsuţă şi în căsuţa aceasta era o fată tânără, care încă nu fusese confirmată şi un moşneag cu părul alb şi barba tot albă, cu ochii înroşiţi şi lăcrămaţi.

Aceştia erau Ola Gomon şi fie-sa, care rămăsese încă în casa bătrânului. În ultima vreme îmbătrânise rău de tot. Nu-ţi vine uşor când nu mai poţi lucra şi când nici vederea nu te mai ajută. Stătea ziulica întreagă la gura sobei, cu ochii pironiţi în foc. Era hotărât să stea de vorbă cu Kaneles, cum s-o întoarce din Lofote şi să-i spună fără ocol că trebuia negreşit să se însoare, încât dacă va mai pleca şi altă dată în Lofote, să fie o femeie în toată firea în casă şi că ar vrea să aibă şi el nepoţi, câtă vreme mai poate să-i legene. Să-i legene, da! Ha, ha! În iarna asta, de multe ori şezuse la gura sobei, cu privirea pierdută în vâlvătăile focului, îngânând un cântec de leagăn. De bună seamă că băiatului celui dintâi născut o să-i pună numele de Ola, după bunicu.

Era încă multă zăpadă aici, sus, cu toate acestea, într-o bună zi s-a auzit graurul fluierând pe acoperişul casei; atunci moşneagul se trezi dintr-odată din toropeala sa, izbucnind: „I-auzi, graurul! Să ştii că sunt în drum spre casă!“ Bătrânul ieşi bâjbâind în curte. Soarele era călduţ, streaşina picura; izbuti să nimerească până la mesteacănul cel bătrân de lângă hambar şi începu să pipăie coaja copacului; era plină de sevă. Era bine. O strigă pe copilă, care tocmai ieşea din grajd:

— Lina! Du-te numaidecât de te uită dacă se zăresc vasele pe fiord!

— Bine tată, dar…

— Du-te chiar acum… numaidecât!

Copila, palidă, lăsă lucrul pe care-l ţinea în mână şi urcă sus, pe o stâncă. Bătrânul ştia de mult că feciorul său nu se va mai întoarce niciodată acasă. În iarnă venise pastorul la el şi-i spusese pe ocolite cum stau lucrurile, dar moşneagul era cu mintea atât de obosită încât uitase. Se trezea uneori în el un fel de teamă ascunsă şi atunci îşi aţintea privirile îngrozite asupra copilei şi o întreba dacă-i adevărat, sau poate că nu era decât un vis urât – hi, hi! Păi, desigur, avusese un vis urât despre Kaneles, astă noapte. Apoi uita şi gândul acesta şi orbecăia, căutându-şi luleaua. Nu era cu putinţă; o ţinea întruna că neapărat Kaneles trebuie să se însoare – numaidecât, cât mai curând.

Într-o zi, moşneagul a ţinut morţiş să se urce sus, pe Culmea dealului; înainte vreme, pe când mai vedea încă, stătuse de multe ori acolo, cu privirea pierdută în largul mării. Zadarnic s-ar fi împotrivit fata, căci nu ar fi făcut decât să-l înfurie mai rău, aşa că l-a luat de mână şi l-a condus prin troienele de zăpadă până sus, pe un tăpşan, unde i-a găsit un loc potrivit ca să şadă. A stat acolo cu părul său lung şi alb şi cu barba fluturând în bătaia vântului. Purta pe cap o scufie roşie spălăcită, iar pe deasupra ilicului de lână gros se vedeau bretelele încrucişate pe spinare. Vremea era atât de călduroasă încât nu mai avea nevoie de vestă. Copiliţa stătea lângă dânsul, cu capul descoperit, trasă la faţă de atâta singurătate, muncă şi jale. Singurul ei frate i se prăpădise şi nu mai avea să-l vadă nicicând.

Valea fiordului se întindea jos, la picioarele lor, largă, cu apele ei albastre, bătută de vântul de miazănoapte, scăldată de razele soarelui şi străjuită de munţii pe coastele cărora se înşiruiau satele. La capătul dinspre mare se înălţau piscuri golaşe, cu spinările lor încovoiate acoperite de zăpadă. În bătaia soarelui, crestele lor se zăreau tivite cu roşu şi cu galben – iar peste ele un cer siniliu.

Dacă-ţi întorceai privirea spre partea cealaltă, vedeai acelaşi fiord pierzându-se într-o ceaţă alburie şi gălbuie. Hăt, departe, în coada fiordului, era oraşul, pe care fata dorise atât de mult să-l poată vedea şi ea măcar o dată.

— Se văd ceva corăbii? întrebă bătrânul, ducându-şi din obicei mâna streaşină la ochi şi privind peste mare.

— Da… nu… ba da, se vede un vapor. Ba mai e şi o corabie, dar nu se vede niciun vas dintre cele de la Lofote.

— Bine, bine, dar trebuie să fie pe-aproape acuma. Bătrânul era tare necăjit: Uită-te mai cu luare-aminte.

— Haide, tată, să mergem acasă, că-i mai bine aşa. Om veni noi altă dată.

— Nu, mai stăm puţin. Ia ascultă, fată… trebuie să deretici prin casă… şi… ai o cămaşă curată pentru Kaneles, nu?

— Da, da. Dar… – fata se întoarse cu spatele la bătrân şi se depărtă câţiva paşi.

— De ce stai acolo şi plângi? Doar n-oi fi cumva bolnavă?

— Nu, tată.

Fata se şterse la ochi, ca să mai privească încă o dată peste fiord şi dintr-odată începu să se uite ţintă într-o direcţie.

Undeva, departe, în zarea mării sinilii, se ivise o pânză, o pânză înaltă şi pătrată şi… iată încă una. Erau acum două pânze, una cafenie, cealaltă albă. Iată că se arată încă una. Vasele lunecă intrând în fiord, împinse de un vânt prielnic. Dar mai apar şi altele, e un alai întreg; acum nu mai poate fi îndoială: sunt vasele pescarilor, care se întorc din Lofote.

— A!

— Ce este? Ai văzut ceva?

— Da, acum… acum sosesc.

— Nu mai spune, se văd sosind? Se văd desluşit?

— Da, se văd.

— He, he! Sosesc!

Bătrânul îşi ridică iar mâna, făcând-o streaşină deasupra ochilor şi priveşte ţintă în larg, dar nu vede decât propriile sale amintiri. De câte ori nu stătuse el aici, pe când mai vedea. Şi cu ochii minţii vede acum sumedenie de pânze albe, plutind pe apa fiordului albastru. Pe unul dintre vasele acestea se afla Kaneles. Deşi tot ce vede nu este decât o amintire, scena îi apare foarte limpede.

Bătrânul îi spune fetei că n-o să ţină mult până ce or străbate tot fiordul, cu vântul acesta prielnic.

— Du-te repede acasă şi fă curat prin odaie! Şi mai găteşte-te şi tu un pic. Cred că n-ar strica să mă dichisesc şi eu puţin, haide să ne grăbim.

Fata n-avea încotro, putea să nu-i facă pe voie? Nu îndrăznea să-i amintească de ceea ce ştia şi el la fel de bine ca şi dânsa. Ce să facă, tatăl ei îmbătrânise rău de tot!

Deretică în odăiţă, şi după aceea îl ajută pe tatăl ei, care voia neapărat să se îmbrace cu straiele de sărbătoare. Partea proastă era însă că bătrânului i-a venit gândul nenorocit să coboare neapărat jos la ţărm, ca să-l primească pe Kaneles şi îi ceru să înhame căluţul cel roşcat, care stătuse toată iarna în grajd, pentru că nu avea cine să umble cu dânsul. Fusese

vorba să-l vândă astă-toamnă, dar Kaneles ţinea atât de mult la dânsul încât se împotrivise. În cele din urmă, fata se plecă dorinţei bătrânului, zicându-şi că poate nu strică să dea ochii cu tovarăşii fratelui ei şi să audă din gura lor ce aveau de povestit despre dânsul. Poate aduceau cu ei şi lada lui Kaneles, poate şi ceva haine.

Căluţul, neîngrijit şi prăpădit, rămase cu totul orbit de lumină când fu scos după atâta vreme din grajdul său întunecos.

Fata îl înhamă şi după câteva clipe – primenită, îmbrăcată în blana răposatei sale mame şi cu cele două cozi bălaie şi subţiri atârnându-i pe umeri – lunecă la vale cu sania. Bătrânul şedea în fundul saniei, ţinându-se bine.

Ajungând în sat, au fost nevoiţi să se dea jos din sanie şi să împrumute o trăsură.

Lumea privea după ei. Înţelegeau cu toţii unde voia să meargă unchiaşul.

Vremea era frumoasă, cu soare călduţ. Din cele douăzeci de case înşirate de-a lungul ţărmului se vedeau ieşind oameni şi privind ţintă în larg. Primul navigator se ivise pe după limba de pământ ce ieşea în mare. Ciudat însă că Andreas Ekra încă nu sosise. Căile Domnului sunt însă ascunse, căci în dreptul localităţii Folia, un val uriaş îi rupsese copastia şi omul a fost nevoit să debarce ca s-o repare. Toată lumea înţelesese că aşa fusese voia sorţii… să nu poată ajunge înaintea celorlalţi.

Se văd mai multe pânze înaintând în interiorul fiordului. Sunt vasele care se îndreaptă către satele aflate în partea mai lăuntrică a fiordului. Iată acum ivindu-se un vas; este „Morilden” al lui Per Suzansa. Cel dintâi vas sosit din Lofote brăzdează apa golfului, iar oamenii de pe ţărm îl privesc ca pe un oaspete multaşteptat.

Iată încă unul. În sfârşit, apare şi Andreas Ekra cu „Skinnfyken”. Cei de pe ţărm recunosc de îndată vasul lui Andreas. Trage de bara cârmei şi trece cât se poate de aproape de promontoriu. Iată încă unul… este „Kobben”; având un drum mai lung ca toţi ceilalţi de străbătut prin fiord, face un ocol mare. Pânzele sunt umflate de vânt, în jurul prorei se vede spuma valurilor… iată-i sosind. Iată şi un vas cu pânze cafenii, este „Sjøblomsten”; întoarce brusc, făcând valuri mari, înspumegaţe.

Cei de prin case dau fuga la ţărm. Copiii trec în fugă pe lângă bătrâni, care vin încet, şontăcăind.

În jurul adăposturilor cenuşii pentru vase s-a adunat acum o mulţime de oameni. Vasele acostează, pânzele sunt coborâte, ancorele cad în apă şi nu trece multă vreme până ce prima barcă soseşte la mal.

Iată ţărmul, cu nisipul spălat de apa sărată a mării şi uscat de soare şi de vânt. Înspre partea de sus, de lângă povârnişul cu iarbă, se vede un brâu cafeniu de alge. Ţărmul întâmpină cu prietenie pe cei ce au fost atâta vreme plecaţi departe şi care acum se apropie vâslind de el.

Kristaver pune piciorul pe uscat, şi este întâmpinat de bătrâna sa mamă cu ochelarii pe nas. Deşi nu pentru întâia oară îi urează bun sosit acasă, simte în această clipă că l-a născut din nou, îl simte ca pe un dar al lui Dumnezeu şi al mării. Omul acesta bătut de soare şi de vânt abia aşteaptă să-i întindă mâna cu dragoste, dar nu poate pentru că de fiecare mână i s-a agăţat câte un copil; şi aşa urcă ţărmul. A zărit-o pe Marja cu

prâslea în braţe, sus, lângă adăpostul vasului; ea însă nu-şi croieşte drum prin mulţime către el. Cu toate acestea, astăzi, Marja este totul pentru Kristaver. Femeia îl priveşte lung; e trasă la faţă şi are privirea speriată. De rândul acesta l-a recăpătat, dar la ce folos, dacă va pleca din nou la iarnă; parcă n-ar veni decât într-o vizită. Chipul lui Kristaver scânteiază de bucurie. S-au petrecut atâtea de când nu s-au mai văzut. Ar vrea s-o strângă în braţe şi să-i spună cât de frumoasă este şi să-i mulţumească pentru grija pe care a avut-o pentru toate pe timpul cât el s-a aflat pe mare. Dar lumea este numai ochi în jurul lor şi Kristaver se mulţumeşte a-i spune:

— Bine te-am găsit, văd că ai ieşit la plimbare cu toată familia!

Iar ea îi răspunde zâmbind:

— Bine-ai venit acasă!

— Mulţumesc! răspunde el, strângând mânuţa copilului din braţele mamei. Ce mare şi aspră i se pare mâna lui şi cât de mică şi cât de albă a pruncului. Pare-mi-se că ţi-e frică de tăticu, spune el copilului. M-ai uitat de tot? Da, să vezi că m-a uitat! şi râde în timp ce copilul ţipă şi se ghemuieşte la pieptul mamei.

Lars a trebuit să rameze din nou până la vas, ca să-i aducă şi pe ceilalţi oameni din echipaj. Socotise că va fi în atenţia tuturor, dar acum vedea că lumea nu vorbea decât de tătâne-său, iar el nu însemna nimic. Cât despre Oluf, se purta ca şi când ar fi fost egalul său; ar fi trebuit să înţeleagă că de-aci înainte trebuie să asculte întru totul de fratele său, care e pescar de Lofote.

Nevasta lui Henrik Rabben, femeie trupeşă şi frumoasă, purta o rochie neagră şi o basma albă pe cap. Henrik se apropie de dânsa foarte stingherit de frumuseţea ei. Gurina Åsan sosise cu o căldare de cafea pentru Arnt şi de cum l-a văzut l-a şi tras la adăpostul vasului, ca să-i dea pe loc o băutură caldă. Nu s-au îmbrăţişat, nici măcar nu şi-au strâns mâinile. Se ţineau unul în faţa altuia la oarecare depărtare, zâmbind amândoi şi încercând să spună câteva cuvinte cu totul obişnuite:

— Ai ieşit şi tu să faci o plimbare pe vremea asta minunată! îi zice el.

— Iar tu te-ai întors de pe mare.

Desigur că răsuflau mai grăbit şi mai adânc ca de obicei şi că peste chipurile lor se aşternuse o lumină ciudată. Trecuse o iarnă întreagă şi trăiseră o seamă de întâmplări, atât cei plecaţi pe mare cât şi cei ramaşi acasă.

Pe ţărm se afla şi o femeie bătrână şi ştirbă, nevasta lui Elias Flata – bătrânul pe care Kristaver pusese mâna în ultima clipă, la plecarea sa din Lofote. Bătrânul acesta trecut de şaptezeci de ani, cu genunchii îndoiţi, a ţinut acum să facă pe grozavul şi a alergat încoace şi încolo pe nisipul ţărmului, încălţat cu cizmele lui Elezeus Hylla, făcându-şi de lucru ba cu una, ba cu alta. Ce şi-o fi închipuind baba lui? Ce, crede că are vreme să stea pe loc, pierzându-şi timpul cu „bună ziua” şi „bine-ai venit”? …S-a făcut din nou pescar, deci trebuie sa aibă grijă de toate.

Se văd doi copii coborând în fugă de-a lungul potecii, urmaţi de o femeie care le strigă să se întoarcă acasă – dar copiii nu ascultă; vor să fie şi ei la mal, la rând cu ceilalţi copii; şi lumea îi recunoaşte, sunt ai lui Elezeus Hylla: un băiat şi o fată de vreo cinci-şase anişori.

Până să-i poată prinde din urmă maica lor, au şi ajuns jos; Berit care a intrat şi ea în mulţime îi caută întruna:

— Anna… Per… veniţi încoa! strigă femeia, cu glasul resemnat.

În jurul ei se face tăcere. Toţi privesc la cei doi copii, privirea ei lunecă de la un om la altul, oprindu-se asupra căpitanului, ca şi când ar vrea să-l întrebe ceva.

Toate privirile se întorc asupra femeii acesteia tinere şi frumoase, ce poartă o rochie albăstruie şi are un păr cu reflexe de aur. Iar fata o întreabă:

— Unde-i tăticu?

Mulţimea tresare. Soacra lui Myran ieşi în faţă şi spuse:

— Biată micuţă! Tăticu vine el mai târziu.

Atunci mama îi apucă în sfârşit pe cei doi copii şi porneşte cu ei spre casă, cu amândoi de mână.

Kristaver venea pe urma ei: femeia întoarse capul şi de rândul acesta, el îi întinse mâna. În jurul lor se făcuse linişte ca în biserică.

Se auzea spunând:

— Da, da Berit, ai sa vezi, o să se aranjeze toate.

Femeii îi dădură lacrimile şi îl întrebă dacă adusese cu el lada de merinde a lui Elezeus – şi atunci Lars îi făgădui că mai pe seara îi va aduce toate lucrurile ramase.

Atunci Berit porni încet în sus, ţinând un copil de fiecare mâna, fără să se mai uite înapoi. Toată lumea privea însă după dânsa.

Copiii aveau mare zor cu căratul acasă al lucrurilor aduse la mal. Nu era puţin lucru să ai cinstea de a duce acasă pantalonii de piele ai lui tăticu şi hainele de pânză impermeabilă… Ceata de copii era tocmai pe punctul de a se împrăştia, când, iată ivindu-se pe drum un căluţ înhămat la o trăsură. În faţă se afia o fată tânără care mâna calul, iar la spate un bătrân cu părul şi barba albe, ţinându-se încleştat. Fata zâmbea vag, parcă şi-ar fi cerut iertare pentru faptul că soseşte.

Prrr! A oprit. Bătrânul se dădu jos şi fata rămase lângă cal, ţinându-l de căpăstru. Abia acum bătrânul părea a înţelege ca pescarii sosiseră cu adevărat.

— Tu eşti, Ola? se adresă Kristaver moşneagului, apropiindu-se de dânsul. De data asta i se strâmbase faţa, parcă l-ar li durut dinţii şi arăta atât de palid pe cât poate să arate un pescar ars de soare şi de vânt. Se afia în faţa părintelui aceluia căruia îi dăduse drumul în apă în noaptea în care stătuseră agăţaţi de chila vasului naufragiat.

Bătrânul orb veni drept către el, cu toiagul în mână. Purta pe cap pălăria neagră de sărbătoare, cu marginile late. Bluza de pânză groasa era scurtă de tot, cu nasturi de argint sclipitori, atât în faţă cât şi la spate.

Moşneagul îl salută cu însufleţire pe Kristaver:

— Bun sosit! Veniţi de departe. Pesemne că tu eşti Kristaver? He, he! Ai navigat mult în viaţa ta. Se opri o clipă sprijinit în toiag. Da, da, dar unde-i Kaneles?

— Hm!

Nimeni nu spuse o vorbă. Toţi priveau în aceeaşi direcţie. Atunci fata de lângă cal spuse:

— Tată! Vino încoace, tată!

Bătrânul privi împrejur.

— Vino încoace! o îngână el cu glas mâniat. Nu eşti în stare măcar să ţii gloaba asta de cal, cât eşti de mare! Apoi se întoarse din nou cu faţa la Kristaver: Da' unde-i Kaneles? N-a debarcat încă? După o scurtă zăbavă, urmă: Doar n-o fi pus mâna pe vreo femeie? Hi, hi, hi! Păi da, se dau în vânt femeile după el. Da' pe mare cum s-a purtat? E destoinic flăcăul, nu-i aşa?

Câteva femei oftară, trăgându-se mai la o parte. Unchiaşul acesta, cu ochii înroşiţi şi aproape orb, care-i întreba de fiul său, îi făcuse pe toţi să tacă şi să se tragă la o parte.

— Kaneles… da! zise în cele din urmă Kristaver, plecându-şi ochii în pământ. Îşi mişca buza; mai mult n-a mai fost în stare să spună.

— Bine, da' nu-i aici? Moşul devenise nerăbdător şi privea roată în jur. Începu să strige: Kaneles! Apoi se îndreptă înspre locul unde bănuia că se află vasul, strigând mai tare: Kaneles! Eşti încă la bord?

Nu răspunse nimeni.

Atunci mama lui Kristaver se apropie de moşneag, zicându-i:

— Ola, bietul de tine. Ai uitat ce ţi-a spus domnul pastor?

Unchiaşul se frecă la ochi:

— Domnul pastor, he, he. Domnul pastor. Da… da, pare-mi-se că am visat eu ceva despre… he, he! Să fie adevărat? Kaneles… hm… a rămas acolo, în larg? Păi bine, Kristaver, tu eşti căpitanul, aşa că trebuie să ştii. Unde-i Kaneles?

— Vai, tată…! Hai, vino o dată! se auzi glasul fetei de lângă cal.

— Kaneles a rămas acolo, afară. În larg, da! spuse în cele din urmă cu glas încet Kristaver. Noi credeam că ştii.

Bătrânul căuta să se stăpânească. Încerca să desluşească pe feţele oamenilor cum stau lucrurile. Se freca peste ochii înroşiţi, căznindu-se să facă lumină în propria-i minte. Hm! Un vâs urât, prinsese din nou să se închege în faţa ochilor minţii sale. Dar să fie în fapt mai mult decât un simplu vis? Kaneles… să fie adevărat?

— Da, da, făcu în cele din urmă, îndreptându-se din şale şi punându-şi mâna peste pălărie, parcă s-ar li aflat în mijlocul unei furtuni. Da, da… dacă aşa stau lucrurile…

Clipa când a fost nevoit să strângă mâna bătrânului a fost cea mai grea pe care o trăise până atunci Kristaver:

— Ola, în viaţă lucrurile se întâmplă… după cum hotărăşte bunul Dumnezeu. Dacă-ţi putem fi de ajutor într-un fel oarecare… să ştii că te poţi bizui pe noi.

— He, he! Da! Apoi, întorcându-se din nou înspre fie-sa: întoarce calul, Lina! Kaneles… Kaneles nu se mai întoarce acasă.

Acum pâlcul de oameni se risipi. Lumea se grăbea să ajungă acasă: Era un drum greu pentru Kristaver şi cu toate acestea… ştia că micuţa casă cenuşie de acolo este a lui.

Fata şi bătrânul ei tată plecară cu trăsura, străbătând din nou satul. Luaseră lada lui Kaneles şi o legătură de haine peste care şedea acum unchiaşul, în spatele trăsurii, ţinându-se bine cu amândouă mâinile. Uitase scena petrecută jos, lângă ţărm. Amintirile anilor trecuţi era singurul lucru ce mai trăia în el. La fiecare pripor, spunea:

— Mai avem mult, Lina, până sus, ca să se urce şi Kaneles în trăsură?

Apoi au trebuit din nou să schimbe trăsura cu sania şi porniră astfel mai de parte, către casă, în asfinţitul albăstrui. Bătrânul vorbea întruna despre Kaneles, cu glas domol:

— Am să-i spun deseară. Trebuie să se însoare neapărat acum, cât mai sunt încă în stare să văd de copil. Nani, nani… o, da, am încă vederea destul de bună ca să-l pot legăna.

Căluţul se opintea din răsputeri, urcând coastele, iar fata, îmbrăcată în blana maică-si, îl îndemna trăgând de hăţuri. Se gândea că fratele ei şi căluţul acesta fuseseră buni prieteni şi avea de gând să-i dea un supliment de ovăz la întoarcerea acasă.

Fiordul rămânea tot mai departe, jos, în urma lor, în timp ce piscurile albe ale munţilor dinspre apus se roşeau tot mai mult în apusul de soare. La câteva aruncături de praştie de la uscat se legănau pe apă mândrele vase sosite din Lofote, cu borduri albe, greementuri înalte şi flamuri roşii. Sosiseră de la un drum depărtat şi acum se legănau liniştite pe apă, ca după o bătălie.

Rămăsese încă cineva pe „Sjøblomsten” – şi bineînţeles că nu putea să fie vorba decât de Jakob, căpitanul. Robotea prin cabină, gătindu-se. Îşi spăla faţa într-un hârdău cu zăpadă, apoi se ştergea cu o bluză de pânză veche, după care îşi pieptăna barba şi părul des cu degetele răsfirate. Bătrânul lup de mare voia să fie fercheş. A doua zi de dimineaţa s-ar fi putut să-şi radă mustaţa şi atunci buza de sus va arăta, ca de obicei, vânătă.

Ceaunul clocotea pe sobiţă şi după ce va mânca o porţie bună de carne de porc şi cârnaţi cu pâine, avea de gând să bea o cafea, apoi să fumeze o pipă. Niciodată mâncarea nu are gust atât de bun ca atunci când te-ai întors acasă.

A doua zi avea de gând să se culce, pentru a dormi o săptămână încheiată, după care hotărâse să se ducă la oraş ca să vândă icrele şi să petreacă şi el puţin. Dacă va avea norocul sa se întoarcă teafăr acasă, se gândea să-l tragă pe uscat pe „Sjøblomsten”, să-l pitureze[30] din nou şi să-l cureţe, ca să fie frumos ca un ginere. După toate acestea, nu-i va mai rămâne altceva de făcut decât să se furişeze în cabina lui şi să doarmă până ce va fi să pornească într-o nouă călătorie către Lofote, la iarnă. Asta era viaţa lui.

La ce să se întoarcă acasă?! Făcuse drumul acesta de sute de mile spre casă şi nu s-a aflat niciun suflet de om să-l întâmpine pe ţărm, să-i ureze bun-venit acasă. Cei care se află acum în sânul familiei lor sunt spălaţi de mâini de femeie şi li se dă mâncare bună şi dorm într-un pat moale şi bun. O duc bine, la ei acasă.

Cu toate acestea, Jakob nu trăieşte câtuşi de puţin mai rău, în felul său.

După ce a mâncat, se aşază afară pe o bancă, cu luleaua în gură şi cu ceaşca de cafea lângă dânsul, privind înspre uscat. Ce frumos se vede golful acuma! Cocoşul de munte se aude cântând sus, pe culmi de deal, luna poleieşte cu stropi de argint oglinda apei, iar prin case se aprind lumini care parcă-i fac semne, clipind. Golful este străjuit de două limbi de pământ ce se avântă în mare, şi aceste două limbi de pământ i-au fost prietene de când era mic. Acum are răgazul să şadă, făcându-le semne prieteneşti cu capul.

[30] A pitura – a vopsi.

„Acasă!“ îi spun ele. „Bine-ai sosit acasă, Jakob!“ par a-i spune cele două limbi de pământ.

Acum, când zăpada e pe topite, aude pâraiele şuşotind ici şi colo, aude acelaşi şopot pe care l-a auzit de-atâtea ori în trecut. „Acasă!“ pare a-i spune şopotul acesta. Mai târziu, după lăsarea întunericului, încep şi valurile să îngâne un cântec, izbindu-se de ţărm.

Jakob devine atent la cântecul acesta. „Acasă!“ spun valurile cu glasul lor cântat, domol.

Da. Într-adevăr, ciudat lucru cum a aflat toată firea că, în sfârşit, Jakob s-a întors în seara asta acasă.

XXXV

A venit în fine iarna, în timpul căreia Lars era la şcoala de învăţători şi citea din răsputeri tot ce-i cădea prin mână. Parcă ar fi vrut să-şi gonească gândurile care-l întristau. Acum Oluf se afla împreună cu tatăl său în Lofote, iar el era aici, singur, la căldură, bucurându-se de toate. Tatăl său girase împreună cu Henrik Rabben un împrumut la bancă, pentru ca să poată urma la şcoală. Acceptase ajutorul acesta, dar mergea pe propria lui cale şi singura lui mângâiere era hotărârea de a se face apărătorul intereselor lor când va ajunge să aibă şi el un cuvânt de spus.

Primise în ziua aceasta o scrisoare de la fratele său Oluf, care se afla în Lofote. Furtuni multe, peşte puţin. Oluf era hotărât să se lase de pescuit şi să plece în America, chiar în primăvara următoare.

Iar tata, gândea Lars, tata e prea mândru ca să se împotrivească, ba îl va mai ajuta şi cu bani, ca să-şi poată plăti biletul până în Americi. Dar cum s-o fi simţind el în sinea lui?

Mama însă ne reţine pe toţi pe uscat, pe rând.

Băiatul şedea aplecat pe carte, cu gândul la ciudata dezbinare dintre părinţii săi. Oricât de hotărât şi de autoritar era tatăl său, o lăsa mereu pe dânsa să câştige. Femeia aceasta – atât de palidă la faţă şi atât de sfioasă, pe care în fiece iarnă o cuprindea o spaimă vecină cu nebunia – izbutise să conducă gospodăria atât de bine şi să-i ia pe băieţi, unul după altul, de lângă tatăl lor, deşi ştia bine că el are nevoie de dânşii. Cu toate acestea, Kristaver zâmbea întotdeauna când vorbea cu dânsa. Soţia lui rămăsese pentru dânsul o femeie cum nu se mai află alta pe lume.

Lars se aplecă din nou asupra cărţii, cufundându-se în citit. Citeşte ca să-şi mai gonească gândurile în legătură cu tatăl său.

În iarna următoare, Kristaver a plecat în Lofote fără a lua pe vreunul dintre fiii săi cu dânsul. Oluf era în America, iar Tosten nu era îndeajuns de mare ca să-l însoţească.

Nimeni n-ar fi putut bănui că omul acesta mlădios, cu mersul său uşor şi firea atât de veselă avea clipe în care ar fi preferat sa se poată ascunde de privirea oamenilor.

Starea aceasta s-a accentuat când a fost să pornească din nou către miazănoapte – şi mai ales în cea din urmă noapte petrecută la Grøtøya, înainte de a porni a doua zi spre Vestfjord. În noaptea aceea n-a putut închide ochii. Partea cea mai rea nu era că s-ar fi putut ca a doua zi să apară la scaunul de judecată al lui Dumnezeu, la fel ca şi ceilalţi din echipajul sau, ci faptul că Kaneles Gomon urma să-i apară din nou în faţă: „Mie mi-ai dat drumul, iar pe tine te-ai salvat!“

Da, da! De-ar fi putut să-şi încordeze puterile şi să-şi mai ţină încă un minut tovarăşul! Dacă ar fi făcut aşa, de bună seamă că tovarăşul său ar mai trăi şi astăzi.

Mâine urma să treacă prin Vestfjord.

Unora li se părea că Kristaver a devenit încă şi mai pasionat de navigaţie. Ziceau că navigă ca un nebun. Dar tocmai pe vreme de furtună îi apărea fantoma lui Kaneles. Kristaver gândea astfel: Dacă sunt vinovat, de rândul ăsta nu mai scap cu viaţă.

Naviga într-un chip primejdios, dar naviga totuşi ca un adevărat bărbat neînfricat.

Lars fusese numit învăţător pe undeva, prin interiorul ţării. Era o fire neliniştita, frământată de sute de proiecte. Ba conferinţe, ba întâlniri cu tineretul, ba cărţi rare. Asemenea mamei sale, nu era în stare să stea o clipă liniştit pe scaun; realitatea era însă că tânjea departe de mare. Câteodată îi venea, aşa, pe negândite, să facă un drum pe mare, pe timp de viforniţă, ştiindu-l pe tatăl său la cârmă, ca un adevărat Dumnezeu în mijlocul furtunii.

Trebuia însă să citească, pentru ca să poată uita de toate acestea. Era un nou fel de a vâsli. Acum se hotărâse să meargă mai de parte… alte examene, tot mai sus. Ştia ce înseamnă sa vâsleşti din răsputeri, când ştii unde vrei să ajungi.

Într-o zi a primit o scrisoare de la maică-sa, cu slove mărunte şi stângace, în care îl vestea că tatăl său s-a săvârşit din viaţă în Lofote. Umblase multă vreme cu un buboi pe pulpa piciorului. Nu se sinchisise de el decât când se complicase – şi atunci a fost dus la spital, unde a şi murit.

Lars a venit acasă şi a revăzut, după atâţia ani, căsuţele pierdute în troienele de zăpadă.

Asemenea lui Elezeus Hylla, tatăl său se reîntorsese acasă într-un sicriu, care fusese aşezat afară, în fânar, aşa că Lars şi maică-sa stăteau în frig.

Tatăl lui Lars zăcea îmbrăcat într-o cămaşă albă, cu mâinile împreunate pe piept. Barba sa scurtă încărunţise, dar părul rămăsese bălai şi era la fel de ondulat. Abia acum îşi dădea Lars seama cât de bărbătesc şi de frumos era chipul tatălui său. Obrazul era plin de zbârcituri; avusese şi ceva supărări din partea fiilor săi, acum însă parcă şi-ar fi găsit pacea… printre pleoapele închise, părea că o priveşte pe Marja.

Lui Lars i se părea că ochii aceia închişi îl întrebau: „Ei bine, Lars, ai ajuns şi tu acuma un domn?”

Tosten, care era al treilea născut şi împlinise şaptesprezece ani, îl însoţise în două rânduri pe tatăl său în Lofote, iar în primăvara aceea luase locul căpitanului, conducând vasul acasă.

Dar maică-sa îl făcu şi pe el să se stabilească pe uscat. În anul acela au vândut vasele, uneltele de pescuit şi casa de la Myran. Sosise în sfârşit ziua cea mare pentru dânsa… în sfârşit, se va muta de acolo.

Mama lui Kristaver murise cu ani în urmă. Nu-i mai rămăseseră Marjei decât cei patru copii – şi iată că acum scăpase în sfârşit de mare.

Marja mâna singură vaca, Tosten stătea cocoţat sus, pe calabalâcul din căruţă, ţinând hăţurile calului. Oile erau mânate de ceilalţi copii. În sfârşit, întorceau spatele mării.

Se zorea. Nu băga de seamă cum ceilalţi întorc din când în când capul, privind în urmă.

Şi lângă mare mirosea a primăvară… un miros de nisip umed, de iarbă de mare, de peşte. După ce trecu de conacul de la Lindegård, casele începură să se rărească; se simţea acum mireasma pădurii, mirosea a flori. Şi astfel ajunseră în locul lor de baştină, în valea tăinuită din munţi. Soarele lumina cu putere, erau înconjuraţi de culmi împădurite, se simţea o mireasmă de brad, se auzeau izvoare şopotind. Vai, ce zi frumoasă! Munţii

alcătuiau un adăpost către miazănoapte şi apus… furtunile aprige ale iernii nu puteau să răzbată până aici; în sfârşit, se terminase cu anii cei grei.

— Plângi mamă? întrebă băiatul cel mai mic.

— Am tot dreptul să râd, răspunse ea ştergându-şi ochii şi începând să zâmbească.

Înaintă, trăgând bătrâna „Russland”, cea cu capul alb şi cu coarne frumoase, cu vârfurile poleite cu alamă. Vaca avea cincisprezece ani, dar Marja nu voise în ruptul capului să se despartă de dânsa.

Vaca păşea cam anevoie, dar când ajunse ceva mai sus, pe cursul văii, îşi ridică botul începând să adulmece aerul… îşi aducea aminte de păşunea de sus, de pe povârnişurile de munte, pe unde păscuse atâtea veri la rând şi îşi iuţi pe cât putu pasul.

Sosiră la o mică gospodărie, două clădiri cenuşii, o casă de locuit şi un grajd, cocoţate pe o coastă de deal. Nu era depar‍te de locul unde crescuse şi Marja se simţea aproape acasă… în sfârşit, sosea şi ea acasă.

— Ce întuneric e aici, zise Jonetta intrând în casă.

— Taci din gură! izbucni maică-sa.

Mai târziu, prâslea se văită că nu vede marea pe-acolo.

Şi aşa începură să-şi ducă viaţa în locul acesta nou.

Pentru Marja urmară zile bune, fără furtuni, fără de teamă, fără valuri ce se sparg cu zgomot împiedicând-o să aţipească. Seara, după ce se culca în pat, îşi împreuna mâinile pentru rugăciune. Îl regăsise în sfârşit pe Dumnezeu.

Dar la sosirea iernii, Tosten începu să umble cu capul în pământ. Se gândea că ar fi putut acuma să fie căpitan pe „Kobben”. Era nevoit să lucreze cu ziua pe la oameni, pentru ca să mai câştige un ban şi nu prea era destoinic la munca câmpului. Umbla ca prin somn, tânjea după largul mării, îi era dor de o furtună în lege şi se uita încruntat la maică-sa, care îl ademenise făcându-l să se depărteze de mare.

Ar fi putut să-şi cultive bine pământul. Desigur, dar de unde să facă rost de banii necesari? El nu pricepea că se pot scoate bani din plugărie. Pentru el, bani nu se puteau câştiga decât numai din pescuit; iar norocul vine pe neaşteptate, ca o adevărată loterie. Tot aşa gândise şi tatăl său. Aşa se câştigau banii: pe mare.

În serile de iarnă, copiii se strângeau în jurul vetrei şi cereau mamei sa le povestească câte ceva despre tatăl lor.

Iar mama se retrăgea parcă tot mai mult în ungherul ei întunecos, nevrând să răspundă întrebărilor copiilor.

În locul ei, povestea Tosten. Marja observa că ochii tuturor păreau de-a dreptul vrăjiţi când Tosten povestea: „Tata! Marea! Lofote! Mai povesteşte-ne câte ceva!“

Prâslea făcuse dintr-un sabot de lemn un vas de pescuit. Podeaua închipuia Vestfjordul, iar vasul purta numele „Kobben”.

Marja ofta. Deşi murise, acum era rândul lui Kristaver să-i atragă pe copii de partea sa. Izbuti-va oare într-o bună zi să-i despartă din nou de dânsa şi să-i mâne iarăşi în larg?

Asta nu trebuia să se întâmple.

Atunci a încercat în felul ei să-i reţină pe lângă dânsa… a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru ca să fie plăcut şi luminos în casă. Se trudea şi

muncea în aşa chip încât să-i scutească pe copii de munci, pe cât îi stătea în putinţă… doar-doar o putea să-i facă să se simtă şi ei bine aici.

Nu voia cu niciun chip să recunoască că rămânea adeseori trează în timpul nopţilor, atentă la zgomote nedesluşite. Să fi început oare să simtă şi dânsa dorul valurilor, al furtunilor şi al spaimelor? Se întreba acum dacă se purtase precum s-ar fi cuvenit faţă de Kristaver. Nu făcuse oare o greşeală vânzând casa Myran, vasele de pescuit şi toată agoniseala pentru care se zbătuse el? Nu-i oropsise oare pe propriii ei copii, lipsindu-i de tatăl lor?

Lungi i se mai păreau nopţile!

Înspre vară, Marja coborî devale, în sate. Avea ceva treabă în fosta ei casă, în care acuma locuiau alţi oameni. Se opri şi privi către largul mării. Întinsul apelor licărea alburiu în bătaia razelor de soare. Până atunci nu băgase niciodată de seamă cât de frumoasă poate fi marea. Nu înţelese niciodată că marea luminează totul în jurul ei şi că valurile nu întotdeauna se frământă, ci pot uneori să se legene şi să cânte încetişor, aşa cum cântă copiii mici.

Privea în jurul ei, minunându-se. Într-adevăr, ciudat lucru!

La întors, în timp ce urca la deal, de-a lungul văii, i se părea ca şi când ar fi fost în vizită la Kristaver.

De atunci i se întâmpla adesea sa stea culcată, atentă la zgomotul valurilor; până la urmă, i se păru că le aude în sfârşit. Se obişnuise să le evoce astfel în fiecare seară, în timp ce-şi împreuna mâinile pentru rugăciune. Era ca un cântec, ca un psalm prin care se întâlnea cu Kristaver, ca o rugăciune pe care o rosteau împreună.

— Iartă-mă, Kristaver!

Într-o bună zi, a simţit din nou dorinţa de a coborî până jos, la ţărmul mării, ca un pelerinaj până la soţul ei, dar pe copiii mai mici n-a cutezat să-i ia cu dânsa.

Tosten plecă în iarna următoare la oraş, ca să mai agonisească ceva bani. Acum începuse să tânjească de-a binelea după mare. Până la urmă, se tocmi pe vasul unui pescar care pleca în Lofote, dar Marja n-a aflat aceasta decât abia după ce băiatul sosise acolo. Da, da, chiar aşa a fost!

Ar fi putut ajunge căpitan pe „Kobben”, iar acum umbla acolo ca simplu pescar de rând. Gândurile ce le nutrea faţă de mamă-sa nu erau deloc duioase.

Înspre primăvară, i-a scris că pescuitul dăduse greş şi că, pentru a face rost de bunii necesari pentru rostuirea gospodăriei, trebuia să-şi găsească o altă îndeletnicire. Se hotărâse să plece în America.

Nici nu s-a gândit măcar să mai treacă pe acasă. Socotea, pesemne, că nu mai are cămin.

Nu, nu, aşa este, tu nu mai ai cămin, gândea Marja… şi parcă spinarea i se încovoia de tot.

Nu le-a venit uşor celor rămaşi singuri în mica gospodărie. Nopţi la rând, Marja veghea, ascultând zgomotul valurilor, cu gândul dus la Kristaver, cu mâinile împreunate şi gemând: „Iartă-mă, în numele Domnului nostru Isus Cristos!“

XXXVI

Un om debarcă de pe un vapor; un domn în haine cenuşii şi cu pălărie de paie – să tot aibă vreo patruzeci de ani. Are părul bălai şi ondulat şi poartă o barbă roşiatică, tăiată scurt în jurul feţei energice. Este directorul de şcoală Lars Myran. Face câţiva paşi, călcând peste iarba de pe ţărm, apoi se opreşte privind roată în jur.

Trage din nou în piept aerul acela binecunoscut, cu miros de mare şi de alge. Casele pescarilor stau înşirate de-a lungul golfului întocmai ca odinioară, numai că acum cele mai multe sunt zugrăvite – unele în roşu, altele în alb. În ele locuieşte o generaţie nouă – şi sunt alte vremuri.

Pe fiord nu se zăreşte nicio velă. Nu se văd decât vapoare şi se aude răpăitul bărcilor cu motor. Adăposturile mohorâte pentru bărcile pescăreşti mai dăinuiesc încă, dar nu se mai vede niciun vas de Lofote scoţând prora afară şi niciun vas pescăresc de mare largă nu mai stă în ancoră de-a lungul ţărmului. A trecut vremea vaselor cu pânze. Pescarii mai bătrâni au murit sau umbla de colo-colo ca nişte moşnegi ce sunt; vasele lor s-au făcut fărâme. Pescarul motorizat al vremurilor noi este un muncitor industrial ce lucrează pe mare, fumează ţigarete şi este înscris în sindicat.

— Da, da, exclamă directorul de şcoală, şi cu toate astea ţinutul a rămas acelaşi, fiordul a rămas neschimbat. Munţii dinspre apus îşi înalţă aceleaşi piscuri acoperite de zăpadă tivită – ca şi odinioară – de văpaia aceluiaşi soare. Numai oamenii s-au schimbat… o, da, s-au schimbat!

Ce ciudat este acest pelerinaj făcut în propria ta copilărie. Nu-i uşor lucru să-ţi regăseşti copilăria. Îşi avea odinioară căminul într-o căsuţă de-aci, în care locuiesc acum oameni cu totul străini. Iar mama, care se mutase în valea ei din creierii munţilor, a rămas într-o bună zi singură… copiii au zburat de lângă dânsa unul după altul. Nu putuseră cu niciun chip prinde rădăcini acolo, cu toate că mama lor era stăpâna unei gospodărioare frumoase. Iar acum mama lui Lars este moartă, iar fraţii şi surorile sale s-au risipit prin lumea largă. Trece vremea!

Începe să colinde, trecând prin faţa şirurilor de case, cu o traistă de pânză în mână – şi, de fapt, nu are unde intra.

Odinioară era acasă oriunde ar fi intrat.

— Bună ziua! S-a oprit în faţa unei case. O femeie spală nişte rufe în curte, iar femeia aceasta nu este alta decât Ellen… care se numea pe vremuri Ellen Koya.

— Bună ziua, răspunde femeia, privind la el curioasă.

— Nu mă mai cunoşti, Ellen?

— Nu… Femeia se uită drept la el. De unde să-l cunoască ea pe domnul acesta de la oraş?

— Ai uitat că suntem căsătoriţi? Nu ţii minte că ne-am cununat cândva… într-un şopron?

— Ei, asta-i bună! Se bate cu palma peste pulpe şi izbucneşte în hohote de râs. Nu se poate, tu eşti, Lars? Iartă-mă, trebuia să-ţi vorbesc cu „dumneata”.

Stătură un timp de vorbă. Arăta încă frumoasă, măcar că era acum o femeie muncită, trecută, cu cinci copii. Bărbatul ei fusese mai înainte

pescar, dar acum lucra ca muncitor într-o fabrică, la oraş… mulţi apucaseră calea asta.

Apoi Lars îşi luă rămas-bun şi porni mai departe. Îl copleşiseră aducerile-aminte. A izbândi în unele însemnează a renunţa la altele. Aşa este şi nu-i nimic de făcut în privinţa aceasta.

Se opri dintr-odată în dreptul unui adăpost de vas. Ce-o mai fi şi asta? Un vas lung, cu linii arcuite, ars de soare şi bătut de furtuni şi de ploi, un vas de Lofote. Îi dă ocol. La proră, o tăbliţă pe care se mai desluşesc câteva slove. Stă scris acolo: „Sjøblomsten”. Lars rămâne ţintuit locului, cu buzele strânse. Îşi aminteşte dintr-odată de Jakob, zis Lanaiba zis Şchiopul; avea într-adevăr de ce să-şi amintească. Şi iată şi vasul său.

A rămas multă vreme aşa, cu ochii pironiţi asupra vasului, înainte de a porni mai departe.

După ce stătu de vorbă cu felurite cunoştinţe, privirea i se opri asupra unui om tare bătrân, care aduna cu grebla iarba pe o păşune. Moşneagul avea barba şi părul foarte lungi şi sure. Dar cum? Oare nu mai şchiopăta? Directorul de şcoală se opri, ţintuindu-şi ochii asupra unchiaşului.

— Bună ziua, Jakob.

Bătrânul îşi ridică privirea şi răspunse la salut, greblând mai departe. Purta pe cap o scufie roşie, avea faţa înăsprită de soare şi de vânt, iar ochii, adânc înfundaţi în orbite, păreau ca nişte pete de sânge închegat.

— Văd că ai zor cu întorsul pologului? zise directorul de şcoală.

— Da, îi dau zor. Iar dumneata văd că ai ieşit la plimbare.

— Nici tu nu mă mai cunoşti, Jakob?

— Nu, răspunde bătrânul, măsurându-l pe străin cu privirea.

— Dacă nu erai tu, ca să mă scapi într-o noapte, când pluteam cocoţat pe o chilă, atunci n-aş mai sta acum aici, în faţa ta.

— Nu mai spune! Bătrânul zâmbi puţin, încercând să-şi aducă aminte, dar era greu, căci salvase pe atâţia…

Când află cine era cel ce stătea în faţa sa, îşi duse palma streaşină la ochi şi grăi:

— Da, să ştii că aşa-i, semeni leit cu tatăl tău. La naiba! Lars, tu eşti!

— Câţi ani ai acum, Jakob?

— O, lumea zice că sunt trecut de nouăzeci. Dar dacă sunt sănătos, apăi…

— Are grijă comuna de tine?

— O da, mulţumesc lui Dumnezeu. Până la urmă, am ajuns în grija comunei.

— Şi după câte văd nu l-ai vândut pe „Sjøblomsten”?

— Nu, nu l-am vândut. Noi doi suntem sortiţi să putrezim odată.

Moşneagul începuse din nou să adune iarba cu grebla. Trebuia să-i dea zor, dacă voia să primească şi el un gologan pentru tutun.

SFÂRŞIT

Redactor responsabil: G. MARCUSON
Tehnoredactor: BRETZ FRANCISC
Dat la cules 05.07.1967. Bun de tipar 28.09.1967.
Apărut 1967. Tiraj 65 170. Broşate 60 090. Legate 5 080.
Hârtie scris tip IA de 70 g/m^2. Format 540X840/16.
Coli ed. 14,95. Coli tipar 15,5.
A. nr. 10 014.
C.Z. pentru bibliotecile mari 839.6.
C.Z. pentru bibliotecile mici 839.6–31=R.